Anpartsselskaber

efter loven af 1996

Søren Friis Hansen

Anpartsselskaber

efter loven af 1996

GADJURA

Søren Friis Hansen
Anpartsselskaber, efter loven af 1996
1. udgave /1. oplag
© GadJura, Thomson Information A/S (ITID A/S), København 1998

ISBN 87-607-0484-5

Omslag: Kjeld Brandt Grafisk Tegnestue, København
Grafisk tilrettelæggelse: Axel Surland
Tryk: AKA-PRINT A/S

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Hovedtræk

Forord 13

Kapitel 1. Anpartsselskabets placering i det selskabsretlige univers . . 15

Kapitel 2. Stiftelse af anpartsselskaber 45

Kapitel 3. Ledelse af anpartsselskaber 57

Kapitel 4. Kreditorbeskyttelse 81

Kapitel 5. Anpartshavernes rettigheder 105

Kapitel 6. Erstatningsansvar 135

Kapitel 7. Fusion, omdannelse og spaltning 145

Kapitel 8. Anpartsselskabers ophør, likvidation og konkurs 153

Kapitel 9. Koncernret 163

Forkortelser 187

Domsregister 188

Stikordsregister 189

Indholdsfortegnelse

Detaljeret

Kapitel 1. Anpartsselskabets placering i det selskabsretlige univers . . . 15
1.1. Formålet med fremstillingen . . . 15
1.1.1 En selvstændig fremstilling af anpartsselskabsretten . . . 15
1.1.2 De væsentligste ændringer af anpartsselskabsretten . . . 16
1.2 Definition af et anpartsselskab . . . 17
1.2.1 Anpartsselskabet er et kapitalselskab . . . 17
1.2.2 Anpartskapitalen . . . 18
1.2.3 Begrænset hæftelse for selskabets gæld . . . 20
1.2.4 Afgrænsning over for andre selskabsformer . . . 21
1.2.5 Valg af selskabsform . . . 22
1.3 Anpartsselskabet i historisk og europæisk perspektiv . . . 24
1.3.1 Anpartsselskabets oprindelse i Tyskland . . . 24
1.3.2 Anpartsselskabet eksporteres til andre lande . . . 25
1.3.3 Anpartsselskabet i dansk ret . . . 26
1.3.4 Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung i tysk ret . . . 27
1.3.5 Aksjeselskapet i norsk ret . . . 28
1.4 Anpartsselskabets rolle i EU-selskabsretten . . . 29
1.4.1 Generelt om EU-selskabsretten . . . 29
1.4.2 EU-direktiver, der gælder for anpartsselskaber . . . 31
1.4.3 Det europæiske anpartsselskab? . . . 31
1.4.4 Nordisk selskabsret og EU . . . 32
1.5 Anpartsselskabsloven af 1996 . . . 33
1.6 Hvad gælder, når en gammel regel er bortfaldet? . . . 35
1.6.1 Problemet . . . 35
1.6.2 En ophævet bestemmelse gælder fortsat deklaratorisk . . . 35
1.6.3 En ophævet bestemmelse gælder fortsat præceptivt . . . 35
1.6.4 Analogier fra aktieretten . . . 36
1.6.5 Interessentskabslignende anpartsselskaber . . . 36
1.6.6 Fremmed ret . . . 38
1.7 Samspillet mellem aktie- og anpartsselskaber . . . 39
1.8 International privatret . . . 41
1.8.1 Hvilke selskaber er underlagt de danske selskabslove? . . . 41
1.8.2 Koncernretlige aspekter af den internationale privatret . . . 41
1.8.3 Særligt om etablering af datterselskab i Tyskland . . . 43

Kapitel 2. Stiftelse af anpartsselskaber 45
2.1 Generelt om stiftelse af anpartsselskaber 45
2.2 Stiftelsesdokument og vedtægt 46
2.2.1 Stiftelsesdokumentet 46
2.2.2 Vedtægterne 47
2.3 Tegning og indbetaling af anpartskapitalen 50
2.3.1 Tegning af anpartskapitalen 50
2.3.2 Indbetaling af anpartskapitalen 51
2.3.3 Efterfølgende stiftelse 52
2.4 Anmeldelse af selskabet til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen . . . 53
2.4.1 Tidsfristen for anmeldelse 53
2.4.2 Retssubjektivitet ved registreringen 54
2.4.3 Særligt om tinglysning 54
2.5 Skuffeselskaber 55

Kapitel 3. Ledelse af anpartsselskaber. 57
3.1 Generelt om ledelsesstrukturen i anpartsselskaber 57
3.2 Bestyrelsen 58
3.2.1 Frivillig eller pligtmæssig bestyrelse 58
3.2.2 Bestyrelsens kompetence 60
3.2.3 Valg og afskedigelse af bestyrelsens medlemmer. 61
3.2.4 Bestyrelsens virke 62
3.3 Direktionen 65
3.4 Medarbejderrepræsentation 66
3.5 Generelt vedrørende bestyrelsesmedlemmer og direktører 67
3.6 Tegningsret og fuldmagt 70
3.6.1 Behov for særlige tegningsregler 70
3.6.2 Aftaler i selskabets navn 71
3.6.3 Dokumentation af tegningsretten 73
3.6.4 Repræsentationsret og tegningsret 74
3.6.5 Begrænsninger i tegningsretten 75
3.6.6 Selskabet bindes af tegningsberettigedes handlinger . . . 76
3.6.7 Fuldmagt og prokura 78

Kapitel 4. Kreditorbeskyttelse 81
4.1 Introduktion 81
4.1.1 Behovet for regler til beskyttelse af kreditorerne 81
4.1.2 Tilbagebetaling af ulovligt udbetalte midler 82
4.2 Kapitalforhøjelse 83
4.2.1 Beslutning om kapitalforhøjelse 83

4.2.2 Anpartshavernes fortegningsret 86
4.2.3 Konkret eller generel fravigelse af fortegningsretten . . . 90
4.3 Kapitalnedsættelse 90
4.3.1 Beslutning om kapitalnedsættelse 90
4.3.2 Anvendelse af nedsættelsesbeløbet 91
4.4 Egne anparter 93
4.4.1 Forbud mod erhvervelse af egne anparter 93
4.4.2 Undtagelser fra forbudet imod erhvervelse af egne anparter 94
4.4.3 Erhvervelse af egne anparter som et led i en kapitalnedsættelse 94
4.5 Udbetaling af udbytte 95
4.6 Anpartshaverlån og selvfinansiering 96
4.6.1 Anpartshaverlån 96
4.6.2 Selvfinansiering 96
4.7 Kapitaltab 97
4.7.1 Skærpede regler for kapitaltab i anpartsselskaber 97
4.7.2 Hvornår foreligger et kapitaltab? 97
4.7.3 Pligt til retablering af anpartskapitalen eller likvidation. 98
4.8 Ansvarsgennembrud og identifikation 100

Kapitel 5. Anpartshavernes rettigheder 105
5.1 Anpartshavernes beslutningskompetence 105
5.1.1 Generelt om anpartshavernes beslutningskompetence . . 105
5.1.2 Generalforsamlingen er selskabets øverste myndighed . 106
5.1.3 Ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger 107
5.1.4 Uegentlige generalforsamlinger 108
5.1.5 Generalforsamlingsprotokollen 109
5.2 Egentlige generalforsamlinger 110
5.2.1 Analogislutninger fra aktieselskabsloven 110
5.2.2 Indkaldelse og dagsorden 111
5.2.3 Møderet, taleret og mødeledelse 113
5.2.4 Anpartshavernes spørgsmålsret 116
5.2.5 Quorum og inhabilitet 119
5.3 Stemmeret og beslutninger på generalforsamlingen 120
5.3.1 Anpartshavernes stemmeret 120
5.3.2 Tilfælde, hvor stemmeretten ikke kan udøves 121
5.3.3 Beslutninger træffes med simpelt flertal 122
5.4 Vedtægtsændringer og indgribende beslutninger 122
5.4.1 Almindelige vedtægtsændringer 122

5.4.2 Særligt indgribende beslutninger 124
5.5 Minoritetsbeskyttelse. 125
5.5.1 Formel minoritetsbeskyttelse 125
5.5.2 Materiel minoritetsbeskyttelse 126
5.5.3 Frivillig og tvangsmæssig ind- og udløsning 127
5.5.4 Adgang til at kræve anpartsselskabet opløst? 129
5.5.5 Anfægtelse af generalforsamlingsbeslutninger. 130
5.6 Anparter. 130
5.6.1 Generelt om anparter. 130
5.6.2 Sikringsakt ved erhvervelse af anparter 131
5.6.3 Anpartshaverfortegnelsen 131
5.6.4 Anparters fri omsættelighed 131
5.6.5 Lighedsgrundsætningen 132
5.6.6 Anpartshaveroverenskomster 132
5.7 Særligt om eneanpartshavere. 132

Kapitel 6. Erstatningsansvar 135
6.1 Ledelsens erstatningsansvar 135
6.1.1 Lovgrundlaget og den almindelige erstatningsregel 135
6.1.2 Årsagssammenhæng og påregnelighed. 136
6.1.3 Ansvarsgrundlaget (culpa-reglen). 137
6.1.4 Nedsættelse eller bortfald af erstatningsansvar. 139
6.2 Anpartshavernes erstatningsansvar 140
6.3 Proceshabilitet og decharge. 141
6.3.1 Sagsanlæg på vegne af selskabet. 141
6.3.2 Decharge 142
6.3.3 Sagsanlæg på trods af beslutning om decharge 142

Kapitel 7. Fusion, omdannelse og spaltning 145
7.1 Fusion 145
7.2 Spaltning 146
7.3 Omdannelse. 147
7.3.1 Beslutning om omdannelse fra anpartsselskab til aktieselskab 147
7.3.2 Vurderingsberetning i forbindelse med omdannelsen. . . 148
7.3.3 Omdannelse fra aktieselskab til anpartsselskab 151

Kapitel 8. Anpartsselskabers ophør, likvidation og konkurs 153
8.1 Frivillig likvidation af anpartsselskaber 153
8.1.1 Beslutning om frivillig likvidation 153

8.1.2 Valg af likvidatorer 154
8.1.3 Solvens som betingelse for likvidation? 155
8.1.4 Indkaldelse af selskabets kreditorer 155
8.2 Uformel afvikling, jvf. ApSL § 59 156
8.3 Tvangslikvidation af anpartsselskaber 158
8.4 Konkurs 161

Kapitel 9. Koncernret 163
9.1 Generelt om koncernretten 163
9.1.1 Koncernretten og dens grundproblemer 163
9.1.2 Anvendelse af koncernkonstruktioner. 164
9.1.3 Retsvirkninger 166
9.2 De selskabsretlige koncerndefinitioner 166
9.2.1 Behovet for en koncerndefinition 166
9.2.2 Generelt om selskabslovenes koncerndefinitioner 167
9.2.3 Selskabslovenes objektive koncernkriterier 168
9.2.4 Bestemmende indflydelse 170
9.2.5 Årsregnskabslovens koncerndefinition 171
9.3 Koncernreglerne i anpartsselskabsloven 172
9.3.1 Den almindelige koncernret 172
9.3.2 Særligt om egne anparter i koncernforhold. 174
9.3.3 Underretnings- og informationspligter i koncernforhold 176
9.3.4 Spørgsmålsretten i koncernforhold 180
9.3.5 Udbytteudbetaling i koncernforhold 180
9.4 Den materielle koncernret 182
9.4.1 Hvad omfatter den materielle koncernret? 182
9.4.2 Modervirksomhedens ledelsesret og ledelsesansvar. . . . 182
9.4.3 Modervirksomhedens hæftelse for datterselskabers gæld 184
9.4.4 Minoritetsbeskyttelse i koncernforhold. 184

Forkortelser 187

Domsregister 188

Stikordsregister 189

Forord

Anpartsselskabet blev introduceret i Danmark med anpartsselskabsloven af 1973. Denne lov havde mange lighedspunkter med aktieselskabsloven af 1973, hvorfor anpartsselskabet hidtil ikke har været genstand for en selvstændig behandling i dansk selskabsretlig litteratur. Med anpartsselskabsloven af 1996 er der sket en ændring i dette forhold. Den nye anpartsselskabslov adskiller sig på en lang række punkter fra såvel anpartsselskabsloven af 1973 som aktieselskabsloven. En del af de foretagne ændringer af anpartsselskabsloven efterlader en række uløste problemer.

Formålet med denne fremstilling er dels at redegøre for de forskelle, der består mellem aktie- og anpartsloven og dels at give et bud på, hvad der gælder, hvor en bestemmelse fra 1973-loven ikke er videreført i 1996-loven. Fremstillingen retter sig primært til advokater, revisorer og andre, der i forvejen har kendskab til selskabsrettens grundprincipper, men som ønsker at gøre sig fortrolig med de nye muligheder og problemer, der er opstået med anpartsselskabsloven af 1996.

Der er taget hensyn til materiale, som har været offentliggjort inden 1. juni 1998.

Stud.jur. Jens Kjærulff har udarbejdet bogens registre, hvorfor jeg takker.

København den 2. juni 1998

Søren Friis Hansen

Kapitel 1

Anpartsselskabets placering i det selskabsretlige univers

1.1 Formålet med fremstillingen

1.1.1 En selvstændig fremstilling af anpartsselskabsretten

Anpartsselskabet blev opfundet i Tyskland i 1892, men det blev først introduceret i Danmark med anpartsselskabsloven af 1973. Fra 1973 til dato har anpartsselskabet ikke været genstand for en selvstændig behandling i den danske selskabsretlige litteratur. Dette har været en naturlig konsekvens af de store ligheder, der har været mellem den materielle selskabsret, som har været gældende for hhv. aktie- og anpartsselskaber. Anpartsselskabsloven af 1996 har ikke medført et fuldstændigt brud med slægtskabet mellem de to typer af kapitalselskaber, men forskellene er nu større end hidtil. Hovedformålet med denne fremstilling er at give et bud på de selskabsretlige konsekvenser af anpartsselskabsloven af 1996. Fokus i fremstillingen vil derfor blive lagt på to områder. En lang række bestemmelser, der hidtil har været indeholdt i begge selskabslove, er nu udgået af anpartsselskabsloven. Der vil blive givet et bud på, i hvilket omfang dette har medført en ændring af gældende ret for anpartsselskaber. Desuden vil der blive lagt vægt på en beskrivelse af de områder, hvor der er forskelle mellem reguleringen i aktieselskabsloven og anpartsselskabsloven.

På en lang række områder er bestemmelserne i anpartsselskabsloven fortsat indholdsmæssigt og eventuelt tillige sprogligt sammenfaldende med de tilsvarende bestemmelser i aktieselskabsloven, ligesom visse af aktieselskabslovens regler nu er gjort direkte anvendelige på anpartsselskaber. Disse regler, der gælder for begge typer af kapitalselskaber, vil kun blive inddraget i fremstillingen, i det omfang, dette falder naturligt. På disse områder må der, om ikke andet af pladsmæssige hensyn, henvises til den omfattende aktieselskabsretlige litteratur.

Denne fremstilling tager sit udgangspunkt i, at selskabsdeltagerne har valgt anpartsselskabet som juridisk ramme for deres virksomhed. Det må understreges, at et sådant valg kun bør træffes efter nøje overvejelse, og om nødvendigt efter at der er indhentet kompetent juridisk rådgivning, jvf. nedenfor afsnit 1.2.5.[1] Kendskab til de retsregler, der gælder for anpartsselskaber, og de områ-

der hvorved anpartsselskaber adskiller sig fra de øvrige selskabsformer, vil naturligvis kunne medvirke til at lette valget af selskabsform for den erhvervsdrivende. Anpartsselskabsloven af 1996 har på en lang række punkter udvidet antallet af områder, hvor der er frihed for anpartshaverne til at træffe særlige bestemmelser i selskabets vedtægter. Udnyttelse af disse nye muligheder forudsætter kendskab til, at de eksisterer, samt til hvilke farer, der er forbundet med de enkelte muligheder.

1.1.2 De væsentligste ændringer af anpartsselskabsretten

På en række punkter har anpartsselskabsloven af 1996 medført væsentlige ændringer af den retlige regulering i forhold til loven af 1973. Kapitalkravet, der var blevet forøget fra 80.000 kr. til 200.000 kr., er blevet nedsat til 125.000 kr., jvf. ApSL § 1, stk.3 og nedenfor afsnit 1.2.2. I forbindelse med stiftelsen af et anpartsselskab gælder nu en bestemmelse om efterfølgende stiftelse, der svarer til bestemmelsen i ASL § 6c, jvf. ApSL § 9, og nedenfor afsnit 2.3.3. En række af aktieselskabslovens regler finder nu direkte anvendelse på anpartsselskaber. Dette gælder således reglerne om vurdering af apportindskud, jvf. ASL §§ 6a og 6b og nedenfor afsnit 2.3., reglerne om fusion, jvf. ApSL § 65. En lang række bestemmelser er helt udgået af loven. Dette gælder eksempelvis reglerne om indløsning af en minoritet,[2] reglerne om formalia i forbindelse med afholdelse af generalforsamlinger,[3] jvf. nedenfor afsnit 5.2, samt en række af de koncernretlige bestemmelser, jvf, nedenfor afsnit 9.3.

Muligheden for, at anpartshaverne kan træffe beslutning uden afholdelse af en egentlig generalforsamling, eksisterede allerede under den gamle lov, men er nu blevet yderligere udvidet, jvf. nedenfor afsnit 5.1.4. Tilsvarende er muligheden for at organisere selskabet med blot et enkelt ledelsesorgan nu blevet udvidet yderligere, jvf. ApSL § 19 og nedenfor afsnit 3.1.

Reglerne om egne anparter er blevet strammet op, jvf. ApSL § 51 og nedenfor afsnit 4.4., hvilket tillige er tilfældet for så vidt angår reglerne om kapitaltab. Pligten til at vælge imellem at likvidere selskabet eller at gennemføre en retablering af anpartskapitalen, indtræder nu allerede, når det konstateres, at

---

1 Se om valg af selskabsform bl.a. Gomard, Hovedpunkter af selskabsretten (4.udg.1994), s. 111 ff, Noe Munck i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 286 ff og Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 109, der giver en oversigt over de væsentligste forskelle mellem de enkelte selskabsformer.

2 Jvf. ApSL 1973 § 14d og 14f, sammenlign ASL §§ 20b – d.

3 Jvf. eksempelvis ApSL 1973 §§ 47 (anpartshavernes møderet), 48 (bl.a. habilitet ved stemmeafgivning), 49 (generalforsamling på selskabets hjemsted), 51 (betingelser for ekstraordinær generalforsamling), 52 – 54 (indkaldelse og dagsorden), 55 (beslutningskompetence), 56 (dirigenten), samt 57 (anpartshavernes spørgsmålsret).

40% af anpartskapitalen er tabt, jvf. ApSL § 52, jvf. afsnit 4.7. Tidligere skulle der først gribes ind ved tab af 50 % af anpartskapitalen, jvf. ApSL 1973 § 85a. Der er nu hjemmel til en uformel afvikling af et anpartsselskab, jvf. ApSL § 59 og nedenfor afsnit 8.2.

Lovens fristbestemmelser er blevet harmoniseret og præciseret, jvf. ApSL § 70, og der er nu åbnet mulighed for, at anmeldelser til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan ske elektronisk jvf. ApSL § 69, stk.2, 2. pkt, ligesom offentliggørelse af anmeldte oplysninger sker gennem Erhvervs- og Selskabsstyrelsens edb-informationssystem, jvf. ApSL § 75.

1.2 Definition af et anpartsselskab

1.2.1 Anpartsselskabet er et kapitalselskab

Den eller de personer, der driver erhvervsvirksomhed, kan som udgangspunkt vælge mellem en række forskellige selskabsformer som juridisk ramme omkring deres virksomhed.[4] Aktieselskaber og anpartsselskaber udgør tilsammen den gruppe af selskaber, der betegnes *kapitalselskaber.* Karakteristisk for disse to typer af selskaber er, at det ved lov er bestemt, at selskabsdeltagerne ikke hæfter for forpligtelser, der er indgået i selskabets navn. Prisen for denne begrænsede hæftelse er, at selskabsdeltagerne – i anpartsselskaber kaldet anpartshaverne – ved selskabets stiftelse har pligt til at indskyde en vis kapital i selskabet. Selskabsdeltagerne kan således begrænse den økonomiske risiko, der er forbundet med udøvelse af erhvervsvirksomhed, til et nærmere fastsat beløb. Der kan være en eller flere anpartshavere i et anpartsselskab. Når selskabet bliver registreret i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register for anpartsselskaber, bliver det derved en i forhold til anpartshaverne selvstændig juridisk person, jvf. ApSL § 12, stk.1. Herved forstås, at det er selskabet, der er bærer af rettigheder og pligter, som indgås i selskabets navn. Et anpartsselskab er en juridisk person i enhver retlig henseende.[5] Anpartsselskabet er i modsætning til interessentskabet uafhængigt af sine selskabsdeltagere. Det betyder, at det er uden betydning for selskabet, om en eller flere selskabsdeltagere trækker sig ud af selskabet, dør eller går konkurs.

Anpartsselskabsloven indeholder ingen egentlig definition af, hvad der forstås ved et anpartsselskab. Loven indeholder imidlertid i § 1, stk.1 – stk.4 en række væsentlige karakteristika ved anpartsselskabet. De i loven nævnte karakteristika er – bortset fra mindstekravet til selskabskapitalens størrelse –

---

4 Se nærmere om begrebet selskabsform hos Jens Valdemar Krenchel og Søren Friis Hansen, Introduktion til selskabs- og foreningsretten (1998), s. 16 f.

5 Se nærmere om begrebet juridisk person hos Krenchel og Søren Friis Hansen, Introduktion til selskabs- og foreningsretten (1998), s. 18 ff.

sammenfaldende med de karakteristika, der kendetegner et aktieselskab, jvf. herved ASL § 1, stk.1 – stk.4. Afgørende for, om der er tale om et aktie- eller et anpartsselskab er således, hvilken af de to nært beslægtede selskabstyper, som selskabsdeltagerne har valgt som ramme omkring deres virksomhed.[6]

Ifølge ApSL § 1, stk.1 skal et anpartsselskab være erhvervsdrivende. Herved forstås blot, at selskabet skal have til formål at indvinde økonomisk udbytte. Det er i denne henseende uden betydning, om det indvundne udbytte skal fordeles mellem anpartshaverne eller alene skal uddeles til almennyttige formål.[7]

1.2.2 Anpartskapitalen

Et afgørende kendetegn for et anpartsselskab er, at det har en fast selskabskapital. Denne blev tidligere i loven betegnet »indskudskapitalen«, men nu er betegnelsen ændret til »anpartskapitalen«, uden at der derved er sket en realitetsændring.[8] Anpartskapitalen skal angives med et fast beløb, som udgør mindst 125.000 kr. Størrelsen af selskabskapitalen skal være angivet i danske kroner og fremgå af vedtægterne, jvf. ApSL § 5, nr.4).[9] Selskabskapitalen er af central betydning i et kapitalselskab. Selskabets kreditorer kan kun holde sig til selskabets formue. Med henblik på at beskytte kreditorerne imod at lide tab, indeholder anpartsselskabsloven en række regler, der så vidt muligt skal sikre, at selskabet ved stiftelsen tilføres reelle værdier, der mindst svarer til anpartskapitalen, og at der i løbet af selskabets liv mindst forbliver reelle værdier i selskabet, der svarer til dette beløb, jvf. nærmere nedenfor kapitel 4 vedrørende reglerne om kreditorbeskyttelse.

---

6 Sammenlign hertil for norsk ret Ot prp nr. 23 (1996-97), s. 22, hvor det anføres, at det afgørende for, om et selskab er et aksjeselskap (svarende til vores anpartsselskab) eller et almennaksjeselskap (svarende til vores aktieselskab) er, hvad der er registreret i selskabsregisteret, og hvad der er bestemt herom i selskabets vedtægter.

7 Se hertil Betænkning nr. 362 (1964), s. 52. Oprindeligt indeholdt selskabslovene af 1973 den begrænsning, at selskaber, der alene havde til formål at uddele de indtjente midler til almennyttige formål, ikke var omfattede af selskabslovene. Disse begrænsninger er nu bortfaldet.

8 Efter ApSL 1973 var betegnelsen for selskabskapitalen »indskudskapitalen«. Denne betegnelse kan fortsat benyttes, jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996.

9 Det må forudses, at der både for aktie- og anpartsselskabers vedkommende vil opstå problemer, såfremt Danmark på et tidspunkt beslutter sig for at tilslutte sig EUROen. Vil man fortsat tillade, at de eksisterende selskabers aktier og anparter er angivet i de – nu ophævede – nationale valutaer, og hvorledes vil man skulle forholde sig ved en konvertering til EURO? Forhåbentlig vil dette problem være løst, inden Danmark tiltræder EUROen.

Kapitalkravet er formelt i den forstand, at et anpartsselskab kan registreres med en kapital på 125.000 kr., uanset hvilken virksomhed selskabet skal udøve.[10] Det står anpartshaverne frit for at fastlægge forholdet mellem selskabets egenfinansiering, som sker gennem indskud af anpartskapital, og selskabets fremmedfinansiering, som sker gennem lån eller andre former for kredit. Det vides ikke med nøjagtighed, hvor stor en del af de danske anpartsselskaber, der er registreret med mindstekapitalen, men det ligger fast, at selskaber med en anpartskapital på 125.000 kr. udgør en stor del af det samlede antal anpartsselskaber i Danmark.

Mindstekravet til anpartskapitalens størrelse har varieret en del gennem tiderne. Efter 1973-loven kunne et anpartsselskab stiftes med en kapital på 30.000 kr. Dette mindstekrav blev siden forhøjet til 80.000 kr. Ved lov nr. 886 af 21.december 1991 blev mindstekravet atter forhøjet, nu til 200.000 kr. Der blev givet frist til udgangen af 1996 for eksisterende selskaber til at gennemføre en kapitalforhøjelse, så de opfyldte lovens mindstekrav. Det viste sig imidlertid, at en betydelig del af de eksisterende anpartsselskaber ikke ville være i stand til at imødekomme dette krav, og derfor kunne imødese en tvangsopløsning.[11] Anpartsselskabsloven af 1996 måtte derfor justeres,[12] således at mindstekravet til anpartskapitalen blev reduceret til det nugældende 125.000 kr. Der er i ApSL § 81, stk. 3 fastsat en tidsfrist til 1. januar 1997, hvorefter alle eksisterende anpartsselskaber skal have gennemført kapitalforhøjelser, således at de opfylder mindstekravene. 80.000 kr.'s-anpartsselskaber er således nu historie. Kravet om en mindste anpartskapital på 200.000 kr. spøger imidlertid fortsat uden for selskabsretten. Anpartsselskaber, hvis anpartskapital er mindre end 200.000 kr., er obligatorisk omfattet af aconto skatteordningen, jvf. selskabsskattelovens § 30A som ændret ved L 197 af 1. februar 1996.[13]

Kapitalkravet er absolut i den forstand, at et anpartsselskab kun kan anerkendes som sådant, såfremt det i forbindelse med stiftelsen dokumenteres over for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, at anpartshaverne har overført midler til selskabet, der mindst svarer til den i vedtægterne angivne anpartskapital. Et selskab, der alene afviger fra anpartsselskabslovens regler ved ikke at have en

---

10 Navnlig Werlauff har slået til lyd for, at der anvendes et relativt defineret kapitalkrav, hvorefter selskabsdeltagere, der ikke ved stiftelsen forsyner deres selskab med en kapital, der er tilstrækkelig i forhold til den aktivitet, som selskabet skal udføre, vil kunne risikere, at domstolene konkret lader selskabsdeltagerne selv dække tab, der er opstået ved selskabets drift, se nærmere Selskabsmasken (1991), s. 57 f og Selskabsret (3.udg.1997), s. 34 med henvisninger.

11 Se hertil Eskil Trolle, UfR 1996B, s. 45 ff.

12 Bemærkningerne angiver, at der er tale om en »afbalanceret løsning«, jvf. s. 17.

13 Se nærmere om dette problem hos Børjesson og Berner Nielsen R&R 1996, nr. 8, s. 21.

fast selskabskapital, kan ikke registreres som et selskab med begrænset ansvar efter lov om erhvervsdrivende virksomheder,[14] men betragtes som et anpartsselskab, der ikke opfylder anpartsselskabslovens krav.

1.2.3 Begrænset hæftelse for selskabets gæld[15]

Anpartshaverne hæfter ikke personligt for selskabets forpligtelser, jvf. ApSL § 1, stk.2. Dette princip, der har været en af de centrale elementer i den retlige regulering af aktie- og anpartsselskabsretten gennem tiderne, blev første gang slået fast ved lov med den franske Code de Commerce fra 1807. I Danmark har muligheden for begrænset hæftelse for selskabers gæld været anerkendt siden en Højesteretsdom fra 1827.[16] Det vil ofte være nødvendigt for anpartshaverne at stille kaution eller anden sikkerhed, for at selskabet kan opnå kredit. Dette gælder navnlig i anpartsselskaber med en beskeden anpartskapital. En aftale om, at en anpartshaver kautionerer for selskabets gæld, er ikke uforenelig med den begrænsede hæftelse. Hvis det forinden selskabets stiftelse står klart, at selskabets kreditorer vil stille krav om, at hovedanpartshaveren kautionerer eller stiller anden sikkerhed for et betydeligt beløb, vil det være nærliggende at overveje, om anpartsselskabet overhovedet udgør den rette juridiske ramme omkring den pågældende virksomhed, eller om der med fordel kunne være valgt et interessentskab eller et kommanditselskab i stedet.[17]

I visse situationer fraviges eller modificeres princippet om selskabsdeltagernes begrænsede hæftelse ved lov. Dette gælder således, hvor der er sket ulovlige udbetalinger fra et anpartsselskab til en anpartshaver, jvf. ApSL § 48. Den anpartshaver, der mod overpris overdrager anparter i selskabet, hæfter for et beløb, der svarer til overdragelsessummen, for betaling af skatter og afgifter, der påhvilede selskabet på overdragelsesdagen, jvf. hertil nærmere selskabsskattelovens § 33A, der blev indført på baggrund af de senere års skandaler omkring selskabstømninger. I tilfælde af et anpartsselskabs konkurs, vil der kunne ske omstødelse af foretagne transaktioner mellem selskabet og anparts-

---

14 Jvf. kendelse af 9. januar 1993 fra Erhvervsankenævnet, refereret hos Jytte Heje Mikkelsen, Erhvervsdrivende virksomheder (1995), s. 65 ff.

15 Noe Munck advarer med rette i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 5 f imod en ukritisk anvendelse af begrebet »begrænset hæftelse«. Begrebet begrænset hæftelse kan vel henføres til anpartsselskabets tyske forbillede: »Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung«. Begrebet har længe været anvendt som fast selskabsretlig terminologi for det fænomen, at kreditorer, hvis krav er rettet imod et aktie- eller anpartsselskab, kun kan søge sig fyldestgjort i selskabets aktivmasse, medmindre der foreligger en særlig aftale om andet, jvf. hertil samme s. 6 med note 5, og begrebet vil blive anvendt i den betydning her.

16 Se nærmere Inger Dübeck, Aktieselskaberne retshistorie (1991), s. 67 ff.

17 Se nærmere Noe Munck i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 291 ff.

haverne, efter reglerne herom i konkursloven. Såfremt anpartshaveren har ejet en væsentlig del af selskabets kapital, vil omstødelse kunne ske efter de udvidede tidsfrister, der gælder for omstødelse mellem nærstående, jvf. konkurslovens § 2, stk.1, nr.2). En anpartshaver, som medvirker til en beslutning, der medfører et økonomisk tab for en af selskabets medkontrahenter, kan derved pådrage sig et erstatningsansvar over for den skadelidte efter dansk rets almindelige erstatningsregler, jvf. nedenfor kapitel 6. Se nedenfor afsnit 4.8 vedrørende spørgsmålet, om anpartshavernes begrænsede hæftelse kan fraviges uden udtrykkelig lovhjemmel ved et ansvarsgennembrud eller ved en identifikation mellem en eller flere anpartshavere og deres selskab.

1.2.4 Afgrænsning over for andre selskabsformer

Afgrænsning mellem anpartsselskaber og de øvrige selskabsformer giver normalt ikke anledning til problemer. Selskabsdeltagerne kan frit vælge, om der skal være tale om et aktie- eller et anpartsselskab, og de to selskabstyper registreres forskelligt hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Anpartshaverne hæfter ikke for selskabets gæld. I et personselskab hæfter en eller flere selskabsdeltagere personligt for selskabets forpligtelser. Andelsselskaber er karakteriseret ved, at selskabsdeltagerne deltager i selskabets virksomhed som aftagere eller leverandører, samt at udbyttet fordeles i forhold til deres andel i omsætningen, jvf. nærmere ASL § 1, stk.4. Et selskab, der har en sådan andelskarakter, er ikke et anpartsselskab, jvf. ApSL § 1, stk.4, der henviser til ASL § 1, stk.4. I anpartsselskaber fordeles udbyttet efter størrelsen af selskabsdeltagernes beholdning af anparter.

Spørgsmålet omkring afgrænsning mellem anpartsselskaber og selskaber med begrænset ansvar blev aktuelt i forbindelse med forhøjelsen af mindstekravet til anpartskapitalen fra 80.000 kr. til 200.000 kr. i 1991. Denne forhøjelse udløste en lang række forsøg på at undgå det nye forhøjede kapitalkrav ved at omdanne det eksisterende anpartsselskab til et »selskab med begrænset ansvar«. I det omfang et sådant selskab er stiftet alene med henblik på at undgå at skulle indskyde 125.000 kr. som anpartskapital i selskabet, vil der være tale om en omgåelse af anpartsselskabsloven, som kan tilsidesættes af domstolene. Retsvirkningen vil da være, at der ikke eksisterer et selskab, som i forhold til indehaveren er et selvstændigt retssubjekt, hvorefter selskabets forpligtelser påhviler indehaveren eller indehaverne.[18]

---

18 Se hertil Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 46 f, som bl.a. henviser til afgørelsen TfS 1993.606Ø, der vedrørte virksomheden »Venus Kiosk og Pizza S.m.b.A.« Landsretten tillod en kreditor (skatteväesenet) at gøre udlæg i virksomhedens aktiver for indehaverens gæld, da man ikke fandt, at der var etableret et i forhold til indehaveren selvstændigt retssubjekt. Se også Jytte Heje Mikkelsen, Erhvervsdrivende virksomheder (1995), s. 51.

1.2.5 Valg af selskabsform

Når en erhvervsdrivende skal starte sin virksomhed, står det som udgangspunkt vedkommende frit for at vælge den juridiske ramme for virksomheden. Der står en række kendte selskabsformer til rådighed. Disse kan groft opdeles i to grupper: personselskaberne (interessentskaber og kommanditselskaber) og kapitalselskaberne (aktie- og anpartsselskaber). Hertil kommer de øvrige selskabsformer: andelsselskaber, foreninger samt fonde. I Danmark gælder fortsat en selskabsretlig aftalefrihed. Der kan således lovligt stiftes selskaber, som ikke er omfattet af selskabslovene. Disse selskaber kan have begrænset hæftelse for selskabsdeltagerne, hvilket dog forudsætter, at selskabet registreres efter lov om erhvervsdrivende virksomheder, jvf. lovens § 8. Den erhvervsdrivende kan således vælge at etablere et selskab, som ikke falder ind under en af de kendte selskabsformer, omend dette sjældent sker i praksis, da det kan være forbundet med vanskeligheder at få et sådant selskab anerkendt i forhold til omverdenen.[19]

Der vil ofte i en virksomheds første leveår være megen fornuft i at anvende interessentskabsformen i stedet for anpartsselskabsformen. Dette skyldes bl.a., at afholdelse af etableringsudgifter i virksomhedens første leveår ofte vil medføre, at der opstår et underskud. Efter omstændighederne vil det kunne være fordelagtigt for selskabsdeltagerne at trække dette underskud fra i deres personlige indkomst, hvilket er muligt i et interessentskab, da dette ikke beskattes selvstændigt. Efter nogle år vil virksomheden forhåbentligt give overskud. Det vil så kunne være fordelagtigt, at indskyde interessentskabets virksomhed som apportindskud i et anpartsselskab, hvor overskuddet beskattes med den lavere skattesats, der gælder for selskaber.

Det er evident, at skattemæssige overvejelser bør spille en væsentlig rolle ved valget af selskabsform, men også senere i selskabets liv vil de skattemæssige konsekvenser af en selskabsretlig disposition ofte være afgørende for, hvilken beslutning der træffes. Der må her henvises til den skatteretlige speciallitteratur.[20]

Der er imidlertid også andre hensyn end de rent skattemæssige, der gør sig gældende ved valg af selskabsform. Forventes der et stort eller lille antal sel-

---

19 Se om den selskabsretlige aftalefrihed hos Søren Friis Hansen og Jens Valdemar Krenchel, Introduktion til selskabs- og foreningsretten (1998), s. 27 f, Noe Munck i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 19 ff, samt Gomard, Hovedpunkter af selskabsretten (4.udg. 1994), s. 32 ff. Se dog modsætningsvis Werlauff, der anfører, at den selskabsretlige aftalefrihed ikke længere omfatter retten til at etablere et selskab, der ikke falder ind under rammerne for de kendte selskabsformer, jvf. Selskabsret (3.udg.1997), s. 26 f.

20 Se bl.a. Henrik Dam, m.fl., Skatterettens almene del (1998) og Werlauff, Selskabsskatteret (2.udg.1994).

skabsdeltagere? Hvor stor er den forventede økonomiske risiko ved projektet? Ønsker man på kort eller lang sigt at gennemføre en børsintroduktion? Hvorledes skal ledelsen organiseres, og hvorledes skal magtfordelingen være mellem de enkelte selskabsdeltagere? Disse spørgsmål er kun eksempler på de overvejelser, der bør gøres, forinden der træffes beslutning om valget af selskabsform.

Anpartsselskabet har siden 1973 vundet indpas i Danmark som den mest populære selskabsform overhovedet. I 1995 var der således registreret 57.800 anpartsselskaber. Til sammenligning var der registreret 30.400 aktieselskaber. Det kan konstateres, at anpartsselskabsformen hidtil oftest har fundet anvendelse som den retlige ramme for mindre virksomheder med en enkelt, eller med meget få selskabsdeltagere, medens aktieselskabsformen har været anvendt af større erhvervsvirksomheder med mange aktionærer. Der er imidlertid ingen formel grænse for størrelsen af de virksomheder, der kan vælge at lade sig organisere som anpartsselskaber.

Som udgangspunkt vil alle typer af virksomhed kunne drives som et anpartsselskab. En advokat eller advokater, der arbejder i fællesskab kan drive deres virksomhed som et advokatanpartsselskab, jvf. retsplejelovens § 124,[21] og et landbrug kan nu drives som et anpartsselskab.[22] Enkelte typer af virksomheder er fortsat afskåret fra at lade sig organisere som anpartsselskaber. Dette gælder eksempelvis banker og forsikringsselskaber.[23] Bortset fra disse særtilfælde er der for en erhvervsdrivende person fuld valgfrihed med hensyn til valget af selskabsform.

Et anpartsselskab kan optræde som selskabsdeltager i andre selskaber, herunder som personligt hæftende selskabsdeltager i et interessent- eller komman-

---

21 Anparterne i et advokatanpartsselskab må dog kun ejes af advokater, der driver virksomhed i selskabet eller af et andet advokataktie- eller anpartsselskab. En advokat, der udøver virksomhed gennem et advokatanpartsselskab, hæfter personligt og solidarisk med selskabet for alle krav, der opstår som en følge af advokatens bistand til en klient, jvf. retsplejelovens § 124, stk.2. Såfremt der er flere anpartshavere i selskabet, hæfter selskabet, og tillige de, der har deltaget i den sagsbehandling, som har påført en klient et tab, men de øvrige anpartshavere hæfter ikke personligt for det opståede tab.

22 Et landbrug kan drives af et aktie- eller anpartsselskab, såfremt en aktionær eller anpartshaver, der opfylder visse betingelser, ejer aktier eller anparter, der repræsenterer mindst 10% af selskabskapitalen og flertallet af stemmerettighederne, jvf. § 20 i landbrugsloven (Lovbekendtgørelse nr. 769 af 24. august 1994.) Den kontrollerende aktionær eller anpartshaver skal have haft lovlig adkomst til den pågældende landbrugsejendom, inden denne blev overdraget til selskabet, og skal i øvrigt opfylde betingelserne for at kunne erhverve ejendommen efter landbrugsloven.

23 Det gælder tillige virksomhed som translatør og tolk, dispachør og virksomhed med hyrevognskørsel, jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 s. 70.

ditselskab. I praksis ses ofte den konstruktion, at der stiftes et kommanditselskab med et anpartsselskab som komplementar. Anparterne i komplementarselskabet ejes helt eller delvis af kommanditisterne. Denne selskabsform, der har sin oprindelse i Tyskland, går under betegnelsen »ApS & Co K/S«. Med denne konstruktion kombineres fordelene ved et anpartsselskab (den begrænsede hæftelse) med fordelene ved kommanditselskabet (den næsten fuldstændige aftalefrihed, samt det forhold, at selskabet ikke er et selvstændigt skattesubjekt). Der er intet som helst ulovligt eller odiøst ved en sådan konstruktion.

Når udenlandske selskaber skal etablere sig med datterselskab i Danmark vil anpartsselskabet ofte være en ideel ramme på grund af den fleksible adgang til at træffe beslutninger i selskabets anliggender. Det kan imidlertid ikke afvises, at der i Danmark er større prestige forbundet med anvendelse af aktieselskabsformen end anpartsselskabsformen, hvorfor det ofte ses, at såvel danske som udenlandske virksomheder vælger aktieselskabsformen i stedet. Anpartsselskaber mødes ofte med en vis skepsis i erhvervslivet. Der kan ikke peges på juridiske argumenter, som kan retfærdiggøre denne skepsis, men den praktiske betydning heraf må ikke undervurderes.

1.3 Anpartsselskabet i historisk og europæisk perspektiv

1.3.1 Anpartsselskabets oprindelse i Tyskland

Personselskaberne har deres rødder helt tilbage i romerretten. Aktieselskaberne opstod i flere forskellige lande rundt omkring i Europa i løbet af det attende århundrede, men deres udbredelse tog for alvor fart i det nittende århundrede.[24] Aktieselskabet opstod som et resultat af den storindustri, der voksede frem under den industrielle revolution. De nye industriforetagender krævede en meget stor kapital, hvilket nødvendiggjorde, at flere personer gik sammen om at tilvejebringe de nødvendige midler. De store foretagender var tillige forbundet med betydelig økonomisk risiko. Når flere personer gik sammen om en virksomhed, opnåede man derved en fordeling af den økonomiske risiko ved virksomhedens drift mellem de enkelte deltagere. Juridisk medførte dannelsen af aktieselskaber en række nye problemer. Det var navnlig spørgsmålet omkring den begrænsede hæftelse for aktionærerne og beskyttelsen af kreditorer og investorer mod misbrug, der tiltrak sig opmærksomhed. I flere europæiske lande blev der i løbet af attenhundredetallet vedtaget lovgivning, som regulerede aktieselskaberne og deres virke. I Danmark fik vi efter megen debat den første aktieselskabslov, men dette skete først i 1917.

Henimod slutningen af attenhundredetallet havde den industrielle revolution for alvor revolutioneret europæisk erhvervsliv. Ved siden af de store industrigi-

24 Se nærmere Inger Dübeck, Aktieselskabernes retshistorie (1991).

ganter var der vokset en underskov af små og mellemstore virksomheder op. Hverken de traditionelle personselskaber eller aktieselskabet var velegnede som juridisk ramme for disse virksomheder. I Tyskland kom man til det resultat, at også de små og mellemstore virksomheder havde behov for at kunne nyde godt af den begrænsede hæftelse, som var, og fortsat i dag er, aktieselskabets adelsmærke.[25] Resultatet af disse overvejelser blev, at man i 1892 vedtog »Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung«[26] (på dansk: »lov om selskaber med begrænset hæftelse«). Medens aktieselskabet således var opstået som et resultat af erhvervslivets praksis for derefter at blive reguleret ved lov, var situationen den omvendte for anpartsselskabet. Her var tale om et juridisk produkt, der blev opfundet af lovgiver. Det er ingen overdrivelse, at denne opfindelse er blevet en succes. Dette gælder ikke blot i Tyskland, men i lige så høj grad på »eksportmarkedet«.

1.3.2 Anpartsselskabet eksporteres til andre lande

I en række europæiske lande begyndte man snart at fatte interesse for »det lille aktieselskab«. Den tyske opfindelse har efterhånden fundet indpas i de fleste af de lande, der i dag er medlemmer af EU.[27] I Østrig indførtes selskabsformen i 1906 og i Frankrig indførtes i 1925 selskabsformen société a responsabilité limitée (SARL). I Skandinavien kom vi forholdsmæssigt sent med.[28] I den fælles nordiske betænkning fra 1964 diskuteredes spørgsmålet om at indføre anpartsselskabet, men ideen blev afvist.[29] På grund af de skandinaviske landes indtræden i EU (hhv. EØS), indførte først Danmark, og senest Norge, Sverige og Finland sondringen mellem »små« og »store« aktieselskaber i deres selskabsretlige lovgivning.

På europæisk plan kan den retlige regulering af det lille aktieselskab opdeles i to hovedgrupper. I visse lande, som eksempelvis England og Sverige, sondres

---

25 Se nærmere om GmBH's oprindelse i Tyskland hos Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht, (3.Aufl.1997), s. 984 f. Se tillige Curt Fischer, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung (1948), s. 2, hvor det anføres, at erhvervslivet forsøgte at gøre lovgiver opmærksom på, »*daß zwischen den »individualistischen« und den »kollektivistischen« Unternehmensformen eine Lücke beständе, die durch die Schaffung einer neuen einfacheren und beweglicheren Rechtsform geschlossen werden müßte.«*

26 Lov af 20. April 1892, sædvanligvis forkortet: »GmbHG«.

27 Sml. Lutter/Hommelhoff, GmbH-Gesetz (14.Aufl.1995) s. 6, der fremhæver selskabsformen GmbH som en af tysk rets mest succesfulde eksportartikler.

28 Se for Sveriges vedkommende SOU 1941:9, s. 33 f. Det anføres her, at der var alvorlige betænkeligheder ved at tillade et selskab med begrænset hæftelse, hvor der ikke var de samme regler vedrørende årsregnskab og revision, som gjaldt for aktieselskaber. Såfremt man indførte sådanne tilsvarende regler, ville der ikke være behov for denne særlige selskabsform, jvf. s. 34.

imellem to undergrupper af aktieselskaber,[30] medens de fleste andre lande har to selvstændige selskabsformer, der er regulerede i hver sin lov efter tysk model. Der er naturligvis overalt forskelle imellem hhv. den retlige regulering af aktie- og anpartsselskaber, men i nogle lande er forskellene mindre end i andre. Der var således eksempelvis et relativt stort sammenfald af regler mellem de to danske selskabslove fra 1973, og det samme gør sig gældende med de to nye norske selskabslove. I Tyskland er der derimod relativ stor forskel imellem reguleringen af de to typer kapitalselskaber i hhv. Aktiengesetz og GmbH-Gesetz. Generelt kan det siges, at reguleringen af anpartsselskabsformen overalt er mindre detaljeret end reguleringen af aktieselskabet. Der overlades anpartshaverne en større frihed til at regulere selskabets interne forhold.[31] Mindstekravet til selskabskapitalens størrelse er overalt mindre for anpartsselskaber, og børsnotering er udelukket. I Tyskland har aktieselskabsformen været reserveret for de allerstørste industriforetagender. Blandt andet af denne grund har man overvejet muligheden for at etablere en børs for anpartsselskaber, men denne tanke er nu opgivet. I stedet har man valgt at slække på nogle af de for aktieselskaber gældende regler.[32]

1.3.3 Anpartsselskabet i dansk ret

For Danmarks vedkommende går anpartsselskabets historie som nævnt tilbage til vores indtræden i EF i 1973. Anpartsselskabets skæbne så ud til at være beseglet, efter at man i betænkningerne fra 1964 og 1969 havde afvist at indføre denne selskabsform. Danmarks forventede indtræden i det daværende EF gjorde imidlertid udslaget til anpartsselskabets fordel. Der opstod frygt for, at den planlagte harmonisering af reglerne for aktieselskaber ville medføre en drastisk forhøjelse af mindstekravet til selskabskapitalen, der efter den hidtidige

---

29 Se hertil for Danmarks vedkommende Betænkning Nr. 362 (1964), s. 61 f, hvor det bl.a. hedder: »*Efter aktielovskommissionens opfattelse er der ikke – ej heller når hensyn tages til de foreslåede skærpede regler med hensyn til regnskabsaflæggelse m.v. – noget aktuelt behov for i dansk ret at indføre en ordning, hvorefter der for mindre aktieselskaber gennemføres væsentlig enklere regler om selskabers stiftelse og organisation m.v.*« Se tillige Betænkning Nr. 540 (1969), s. 52 f, der blot henviser til 1964-betænkningen. Se i øvrigt Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 63.

30 Således i Sverige hhv. »privata« og »publika« aktiebolag, jvf. ABL kapitel 1, § 1, stk.2, og i England hhv. »public« og »private« limited companies, jvf. Companies Act 1985, Sec. 1(3). Se om private companies limited by shares i engelsk ret hos Pennington's Company Law (7th Ed. 1995), s. 997 – 1028.

31 Se eksempelvis bemærkningerne til ApSL 1996 s. 17, der fremhæver, at den nye lov giver anpartshaverne endnu større aftalefrihed til at tilrettelægge selskabets forhold.

32 Se hertil Hommelhoff, ZHR 1989, s. 181 ff og om Deregulierung des Aktienrechts hos Lutter, AG 1994, s. 429.

aktieselskabslov fra 1930 var på beskedne 10.000 kr. Det blev derfor besluttet at indføre en særlig ny selskabstype: anpartsselskabet.[33]

Dette skete med vedtagelsen af anpartsselskabsloven af 1973, der indeholdt en række forskelle, men også en række ligheder sammenlignet med aktieselskabsloven af 1973. En del af bestemmelserne i ApSL 1973 svarede således såvel indholdsmæssigt som sprogligt til de tilsvarende bestemmelser i aktieselskabsloven af 1973. Anpartsselskabsloven af 1973 blev løbende ændret på en række punkter, men den var gældende, indtil den blev afløst af anpartsselskabsloven af 1996, der trådte i kraft den 1. juni 1996, jvf. nærmere ApSL 1996 § 81. Anpartsselskabet overhalede hurtigt aktieselskabet i popularitet, og ved udgangen af 1995 bestod der ca. 58.000 anpartsselskaber imod ca. 30.000 aktieselskaber.

1.3.4 Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung i tysk ret

Den tyske Gesetz betreffend die Gesellschaften mit Beschränkter Haftung fra 20. april 1892 har vist sig særdeles levedygtig. Man har i flere omgange forsøgt at reformere loven. I slutningen af trediverne og i slutningen af tresserne har der været udarbejdet udkast til en gennemgribende reform af loven, men ingen af disse reformforslag er blevet vedtaget. I 1980 gennemførtes en tiltrængt omend stærkt begrænset modernisering af visse dele af loven. Resultatet af denne udvikling er, at størstedelen af den oprindelige lov fra 1892 fortsat er gældende i Tyskland. Det tyske samfund har som resten af Europa gennemgået en voldsom udvikling siden 1892, og selskabsretten har måttet tilpasse sig denne udvikling. Tysk aktieselskabsret har udviklet sig gennem to store reformer af den tyske aktieselskabslov i hhv. 1937 og 1965. Medens lovgiver således har været styrende for udviklingen af aktieselskabsretten, har GmbH-retten udviklet sig inden for rammerne af den alderstegne lov fra 1892. Domstolene og retsvidenskaben har i fællesskab sørget for, at GmbHG fortsat gør fyldest som juridisk ramme for den mest udbredte selskabsform i Tyskland overhovedet.[34] Der har udviklet sig en selvstændig selskabsretlig kultur omkring selskaber af GmbH-typen. Der udgives bøger, der alene vedrører denne selskabsform, og der udgives et tidsskrift, som udelukkende beskæftiger sig med de særlige GmbH-retlige problemer.[35] GmbH-reglernes indbyggede dynamik har betydet, at GmbH-retten på visse områder ligefrem har haft afsmittende effekt på aktieselskabsretten.[36]

---

33 Se hertil Gomard, Aktieselskaber og anpartsselskaber efter lovene af 13. juni 1973 (1976), s. 11 f, Græsvænge, Larsen og Roelsen, Anpartsselskabsloven af 1973 (1974), s. XI f, samt Jytte Thorbæk, Aktieselskabsorganernes kompetence i EF (1973), s. 280.

34 Se hertil Lutter & Hommelhoff, GmbH-Gesetz (14.Aufl.1995), s. 1 ff og Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3.Aufl.1997), s. 981 ff.

35 Det såkaldte »GmbH-Rundschau«.

I Tyskland fandtes ved udgangen af 1995 ca. 650.000 selskaber af typen GmbH. Når dette tal sammenlignes med antallet af Aktiengesellschaften, som på dette tidspunkt var omkring 2000, bliver det klart, at enhver, der ønsker at beskæftige sig med tysk selskabsret i praksis, bliver nødsaget til at gøre sig fortrolig med GmbH-retten. Når der set fra et dansk synspunkt er god grund til at se nærmere på den tyske udvikling, skyldes dette navnlig, at den danske reform af anpartsselskabsloven, som gennemførtes i 1996, har medført, at gældende dansk anpartsselskabsret i væsentlig grad er blevet tilnærmet det tyske forbillede, omend der stadig består en række forskelle imellem de danske og de tyske regler for anpartsselskaber.

1.3.5 Aksjeselskapet i norsk ret

I forbindelse med tiltrædelsen til EØS samarbejdet har man i Norge i flere år arbejdet på en grundlæggende reform af den hidtidige norske aksjelov fra 1976.[37] Allerede ved begyndelsen af dette reformarbejde lå det klart, at man ville indføre sondringen mellem to forskellige typer af aktieselskaber reguleret i hver sin lov efter tysk model. Der sondres mellem på den ene side aktieselskaber, som har en betydelig aktiespredning, og som har adgang til at udbyde sine aktier til offentligheden, og på den anden side aktieselskaber, med et ringe antal aktionærer, der ikke har mulighed for at udbyde sine aktier i offentlig tegning.[38] Efter visse overvejelser kom man frem til, at de selskaber, der svarer til danske aktieselskaber, skulle betegnes »almennaksjeselskaper« (ASA), medens de selskaber, der svarer til de danske anpartsselskaber, skulle beholde det hidtidige navn: »aksjeselskaper« (AS).[39]

På baggrund af et omfattende forarbejde er de to selskabsformer nu reguleret i Norge i hhv. Lov om aksjeselskaper, nr. 44 av 13. juni 1997, og Lov om allmennaksjeselskaper, nr. 45 av 13. juni 1997. De to love er i skrivende stund endnu ikke trådt i kraft, men de forventes at træde i kraft i løbet af 1998 i forbindelse med ikrafttrædelsen af en ny norsk regnskabslov. Den norske aksjelov adskiller sig væsentligt fra den danske anpartsselskabslov. Dels ligger der et

---

36 Dette gælder eksempelvis koncernretten, se hertil Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 190 ff.

37 Se nærmere om det norske reformarbejde hos Tore Bråthen, i Selskabers organisation (1997), s. 220 – 263.

38 Se nærmere NOU 1996: 3, s.15.

39 Se hertil Ot prp nr. 23 (1996-97), hvor det anføres, at størstedelen af de norske selskaber, der har et beskedent antal aktionærer, og derfor falder ind under kategorien »anpartsselskaber«. ville undgå at skifte navn. Ved at lade disse selskaber beholde betegnelsen »aksjeselskaper«, undgik man derved, at størsteparten af de norske selskaber skulle ændre deres navn, med deraf følgende udgifter til ændring af brevpapir, skilte og lign.

grundigt forarbejde til grund for den norske lov,[40] og dels er den norske lov særdeles detaljeret. Medens den danske anpartsselskabslov således i forenklingens navn er blevet barberet ned til 83 paragraffer, består den norske lov af 21 kapitler med i alt 271 paragraffer.[41]

Man kan jo mene, hvad man vil om disse to forskellige lovgivningsmodeller, men det kan med megen føje hævdes, at den danske anpartsselskabslov er »forenklet« mere end godt er, og den er da også blevet mødt med en enstemmig kritik i den selskabsretlige litteratur.[42]

1.4 Anpartsselskabets rolle i EU-selskabsretten

1.4.1 Generelt om EU-selskabsretten

Selskabsretten er en blandt mange faktorer, der har betydning for, i hvilket land en erhvervsvirksomhed etableres, omend dens betydning ikke må overvurderes. Selskabsretten blev derfor allerede tidligt inddraget som et led i EUs harmonisering af nationale retsregler. Det første EU-direktiv på selskabsrettens område blev vedtaget i 1968. Siden har man i alt udarbejdet tretten EU-direktiver, der vedrører selskabsretlige emner. Disse direktiver er nummereret fortløbende. Personselskaberne er ikke omfattet af harmoniseringen af selskabsretten. De vedtagne direktiver regulerer primært aktieselskaber. Dette begrundes med, at det er denne selskabsform, der oftest anvendes som juridisk ramme for

---

40 Jvf. udvalgets betænkning NOU 1996: 3 og justitsministeriets forslag, Ot prp nr. 23 (1996/1997). I 1993 blev der udarbejdet en dansk betænkning vedrørende fremtidstilpasning af anpartsselskabsloven (Nr. 1251, 1993), men udvalgets arbejde er stort set blevet ignoreret ved udarbejdelsen af forslaget til ApSL 1996.

41 Se NOU 1996:3, s. 19, hvor det hedder: »*En har imidlertid kommet til, at der som hovedregel ikke vil være hensiktsmessig å legge så stor vægt på forenklingssynspunktet at i og for seg nyttige organisatoriske regler utelates fordi de er deklaratoriske. Utvalget mener at et selskap vanligvis vil ha behov for en god del regler på dette området, og at spørsmålet derfor blir i hvilken utstrekning reglene skal inntas i loven eller vedtektene. Dersom loven ikke selv har slike regler vil dette medføre at det til gjengjeld stilles større krav til utformingen av selskapets egne vedtekter, noe som vil bidra til at stiftelsesprosessen blir mer omstendelig. Utvalget er derfor kommet til at loven fortsat bør inneholde regler om organisatoriske forhold i aksjeselskaper. Slike regler vil ha karakter av normalregler som etter behov kan fravikes i vedtektene. En antar imidlertid at regelbehovet for de »vanlige« aksjeselskaper på dette området er så vidt ensartet at det samlet sette vil representere en forenkling for selskapene at slike regler fins i loven«*. Tilsvarende synspunkter fremføres af Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen, i Selskabers organisation (1997), s. 63.

42 Således også Paul Krüger Andersen i Selskabets organisation (1997), 18 f, der påpeger, at ophævelsen af en række lovregler ikke betyder en »forenkling« for den enkelte anpartshaver, men snarere et øget behov for professionel rådgivning. Se tilsvarende Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen i samme værk, s. 216 f, Mette Neville R&R 1996, nr. 5, s. 20 f, samt Børjesson og Berner Nielsen i R&R 1996, nr. 8, s. 9.

grænseoverskridende virksomhed. Enkelte direktiver gælder tillige for anpartsselskaber, jvf. nedenfor afsnit 1.4.2.

Ved starten af den selskabsretlige harmoniseringsproces opstillede man et ambitiøst mål om, at skabe en egentlig fælles europæisk selskabsret. Dette mål har dog ikke kunnet realiseres. En række af de vedtagne direktiver giver de enkelte EU-lande en vis valgfrihed med hensyn til implementeringen af direktivernes regler i national selskabsret. Nogle direktiver er minimumsdirektiver, der giver de enkelte medlemslande adgang til at indføre mere vidtgående regler end forudsat i direktivet.[43] De væsentligste dele af selskabsretten er omfattet af de vedtagne direktiver, men de ikke-vedtagne direktiver dækker trods alt over en række centrale selskabsretlige emner. Medens harmoniseringen således er kommet et langt stykke vej, er det endnu for vidtgående at tale om en egentlig fælles EU-selskabsret. Der er derimod tale om, at langt størstedelen af de nationale regler om aktieselskaber i dag er baseret på et grundlag, der er fælles for EUs medlemslande.[44] De eneste egentlige fælles selskabsretlige regler i EU er forordningen om europæiske økonomiske firmagrupper (EØFG). EØFG er en slags grænseoverskridende interessentskab skabt efter fransk forbillede.

Efter vedtagelsen af det første direktiv i 1968 gik udviklingen af selskabsretten i EU stærkt, og de næste femten år blev der opnået bemærkelsesværdige resultater. Siden midten af firserne har udviklingen dog været gået i stå.[45] Fire af de selskabsretlige direktiver har således ikke kunnet samle flertal i EUs Ministerråd. Disse direktiver foreligger derfor i dag blot som direktivudkast. Det drejer sig om det femte direktiv (Strukturdirektivet), der vedrører ledelsen og generalforsamlingen, det niende direktiv, der omhandler materiel koncernret,[46] det tiende direktiv, der drejer sig om internationale fusioner, samt det trettende direktiv, der vedrører regler om overtagelsestilbud.[47]

---

43 Således er de danske regler om anmeldelsespligt for storaktionærer mere vidtgående end reglerne i det andet direktiv. ASL § 28a bestemmer, at der indtræder anmeldelsespligt for storaktionærer allerede ved erhvervelse af 5 % af stemmerettighederne, medens det såkaldte Storaktionærdirektiv (88/627/EØF) i artikel 4 forudsætter pligt til anmeldelse fra erhvervelse af 10% af stemmerettighederne.

44 EØS aftalen omfatter de selskabsretlige direktiver, der således også er bindende for Norge og Island.

45 Jvf. Hopt, ZIP 1998, s. 96 ff, der ligefrem taler om »*Krise des europäischen Gesellschaftsrechts*«.

46 Se nærmere om 9.direktiv hos Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 237 ff.

47 Det seneste udkast til det 13. direktiv fra efteråret 1997 er omtalt hos Nis Jul Clausen og Karsten Engsig Sørensen, Takeover Bids (1998).

1.4.2 EU-direktiver, der gælder for anpartsselskaber

Nogle af EU's selskabsretlige direktiver gælder for såvel aktie- som anpartsselskaber. Dette gælder således det første direktiv (publicitetsdirektivet), det fjerde direktiv (regnskabsdirektivet), det syvende direktiv (konsoliderede regnskaber), samt det ellevte direktiv (filialdirektivet). Det tolvte direktiv, der vedrører enkeltmandsselskaber, gælder udelukkende for anpartsselskaber. De øvrige selskabsretlige direktiver gælder udelukkende for aktieselskaber. Hidtil er de fleste af direktiverne imidlertid blevet implementeret i dansk ret for såvel aktiesom anpartsselskaber. Enkelte bestemmelser, der ikke var direktivnødvendige for anpartsselskaber, er nu udgået af anpartsselskabsloven. Dette gælder således reglerne om anmeldelsespligt for storaktionærer, sammenlign ASL § 28a.

1.4.3 Det europæiske anpartsselskab?

I EU-selskabsrettens barndom havde man et ambitiøst mål om at skabe en egentlig fælles europæisk selskabsret. Flagskibet i denne retsorden skulle være det europæiske aktieselskab. Der har i flere omgange været udarbejdet udkast til en statut for det europæiske aktieselskab, men ingen af disse forslag har kunnet samle flertal.[48] Den manglende vilje til at gennemføre forordningen om det europæiske aktieselskab skyldes bl.a. uenighed om adgangen til medarbejderrepræsentation i bestyrelsen,[49] hvor navnlig Storbritanien har strittet imod at indføre bindende fælles regler. Indtil videre udgør forordningen om Europæiske økonomiske firmagrupper således den eneste egentlige fælleseuropæiske selskabsret.

Der er imidlertid nu andre EU-initiativer under forberedelse. Der arbejdes således bl.a. på et udkast til et europæisk andelsselskab og en europæisk forening. Hidtil har de små og mellemstore virksomheder ikke været genstand for særlig opmærksomhed på EU-niveau.[50] I december 1997 har imidlertid Industriens handelskammer i Paris udarbejdet et udkast til regler for et europæisk anpartsselskab, kaldet »Société Fermée Européenne (SFE), hhv. European Private Company (EPC).[51] Forslaget lægger op til, at den begrænsede hæftelse fortsat skal være et kernepunkt i reguleringen. Medarbejderne skal have ret til medbestemmelse, såfremt der er mere end 500 ansatte i selskabet. Dette forslag bør ubetinget gøres til genstand for nærmere undersøgelser i fremtiden.

---

48 Se om det europæiske aktieselskab bl.a. hos Karsten Engsig Sørensen, Samarbejde mellem selskaber i EF (1993), s. 305 ff, Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 283 f, Werlauff, EF-Selskabsret (2.udg.1992), s. 72 ff, og senest Hop, ZIP 1998, s. 99 ff.

49 Se hertil udtalelse fra det Økonomiske og Sociale udvalg, gengivet i EFT C 1998, 129.

50 Se hertil Mette Neville, i Selskabers organisation (1997), s. 25 – 64.

51 Se nærmere Hopt, ZIP 1998, s. 103 f samt Hommelhoff, WM 1997, s. 2101.

1.4.4 Nordisk selskabsret og EU

Med vedtagelsen af den danske anpartsselskabslov og de norske, svenske og finske[52] reformforslag til nye selskabslove, er det retlige fællesskab, der siden begyndelsen af halvfjerdserne har eksisteret på selskabsrettens område imellem de nordiske lande, blevet væsentlig indskrænket. Det nordiske selskabsretlige samarbejde, som gennem en menneskealder har været fundamentet for vores selskabsretlige love, er ikke blevet videreført. Samarbejdet tog for alvor form i tredverne, men et fælles lovudkast blev ikke vedtaget på grund af den anden verdenskrig.[53] Efter krigen blev samarbejdet mellem de nordiske aktielovsudvalg genoptaget.[54] Selvom det fællesnordiske projekt den gang ikke blev gennemført fuldt ud på grund af Danmarks indtræden EF i 1973, var der meget fælles tankegods i de selskabslove, som blev vedtaget i de enkelte lande i løbet af halvfjerdserne.

Der er nu store forskelle i de nordiske landes selskabsretlige regulering. Dette gælder for såvel aktie- som anpartsselskaber. For anpartsselskaber opererer man i Sverige og Finland med den britiske model, hvor anpartsselskabet ikke er en fuldstændig selvstændig selskabsform, men en undergruppe af aktieselskabet, medens Danmark og Norge opererer med to selvstændige selskabsformer efter tysk model. Der er stadig områder, hvor den materielle retstilling er sammenfaldende i de nordiske lande, men antallet af fælles regler er skrumpet ind. I de tilfælde, hvor reglerne fortsat er sammenfaldende, skyldes dette ofte, at den pågældende regel er baseret på et EU-direktiv.[55] Denne udvikling er ikke overraskende, da de enkelte landes reformforslag fra første halvdel af halvfemserne ikke har været udarbejdet i fællesskab.[56]

Det er efter min opfattelse beklageligt, at man har opgivet det hidtidige nordiske samarbejde på selskabsrettens område. Inden for EU har man siden 1968 gennemført en harmonisering af store dele af de selskabsretlige regler. Der forestår imidlertid fortsat en harmoniseringsproces på væsentlige selskabsretli-

---

52 Se regeringens proposition nr. 89/1996, fremsat den 31.5. 1996.

53 Se hertil for Danmarks vedkommende H.B.Krenchel, Forslag til lov om Aktieselskaber (1942), s. 3.

54 Se nærmere B 362/1964. Man søgte så vidt muligt at udarbejde ensartede nordiske love om aktieselskaber, jvf. samme s. 6.

55 Norge må på selskabsrettens område sidestilles med de øvrige nordiske lande for så vidt angår EU-medlemskab, da landet i kraft af EØS-aftalen er forpligtet til at gennemføre de selskabsretlige direktiver, se hertil Marthinussen og Aarbakke, Aksjeloven (2.utg.1996), s. 17 ff.

56 Jvf. hertil Paul Krüger Andersen i Selskabets organisation (1997), s. 19, der påpeger, at den totale mangel på nordisk samarbejde skyldes manglende politisk vilje til et sådant samarbejde.

ge områder, som eksempelvis selskabets organisation,[57] og – måske – koncernretten.[58] Hertil kommer udarbejdelsen af de kommende europæiske selskabsformer. Norden ville have stået i en langt stærkere position ved de kommende forhandlinger om disse emner, såfremt man havde kunnet forhandle på baggrund af en fælles selskabsretlig regulering, der var gældende i fem lande. Nu må Nordens chancer for at påvirke de kommende selskabsretlige direktiver nøgternt betragtes som små i forhold til de selskabsretlige »supermagter«, Tyskland, England og Frankrig.

1.5 Anpartsselskabsloven af 1996

Den væsentligste anledning til at udarbejde en selvstændig fremstilling af dansk anpartsselskabsret er, som nævnt, det faktum, at der den 1. juni 1996 trådte en ny anpartsselskabslov (herefter forkortet »ApSL 1996« eller blot »ApSL«) i kraft. Hermed var den største reform af de danske selskabslove siden ikrafttrædelsen af hhv. aktieselskabsloven (ASL) og anpartsselskabsloven i 1973 (ApSL 1973) en realitet. Gennem årene er selskabslovene af 1973 blevet revideret adskillige gange. De fleste af disse lovændringer er blevet gennemført med henblik på at implementere de selskabsretlige EU-direktiver. Denne reform af anpartsselskabsloven er hverken blevet gennemført som et led i en EU-harmonisering eller som et led i det nordiske samarbejde, men er blevet til som et rent dansk anliggende.

Anpartsselskabet blev introduceret i Danmark i 1973, og har siden vundet indpas som den mest populære selskabsform overhovedet. Den retlige regulering har hidtil efter tysk forbillede været opbygget som en selvstændig selskabsform, men i modsætning til tysk ret har der ikke været de helt store forskelle i den materielle regulering af anpartsselskaber sammenlignet med reguleringen i aktieselskabsloven. En del af bestemmelserne i selskabslovene af 1973 var ikke blot indholdsmæssigt, men tillige sprogligt sammenfaldende. Der var lagt op til en – omend begrænset – reform af anpartsselskabsloven i betænkning nr. 1251 fra 1993. Allerede i Selskabsretspanelets kommissorium kom ønsket om en væsentlig reduktion af antallet af bestemmelser i anpartsselskabsloven til udtryk,[59] og Selskabsretspanelet lagde da også op til en lang række forenklinger. Den vedtagne lov er imidlertid gået langt videre i denne retning end foreslået af Selskabsretspanelet, og betænkningen fra 1993 er såle-

---

57 Jvf. det meget omdiskuterede udkast til femte direktiv. Se herom hos Lutter, Europäisches Unternehmensrecht (4.Aufl.1996), s. 171 ff.

58 Se nærmere Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 237 ff, og Werlauff, Selskabsret, (3.udg.1997) s. 691 f.

59 Jvf. B 1251/1993 s. 8.

des på en række punkter af begrænset værdi ved fortolkningen af anpartsselskabsloven af 1996.

Anpartsselskabsloven af 1996 udgør en væsentlig tilnærmelse af dansk anpartsselskabsret til det tyske forbillede. Anpartshaverne har fået endnu større frihed end efter 1973-loven til at tilpasse selskabets organisation og beslutningsprocedure til deres behov, og lovteksten er blevet reduceret i betydeligt omfang. Det har ved udformningen af den ny anpartsselskabslov været en overordnet målsætning, at bestemmelser, der ikke er nødvendige for at sikre aftalepartnere, kreditorer og offentlige myndigheder, skulle udgå af loven.[60] Hermed har man nærmet sig det ideologiske grundlag for den første danske aktieselskabslov fra 1917.[61] Efter tysk forbillede er der nu fuldstændig frihed med hensyn til organisationen af selskabets ledelse, jvf. ApSL § 19,[62] dog bortset fra situationer, hvor betingelserne for medarbejderrepræsentation er opfyldt. En række af EU's selskabsretlige direktiver gælder for såvel aktie- som anpartsselskaber, medens andre udelukkende vedrører aktieselskaber.[63] Hidtil er de fleste af direktiverne blevet implementeret i dansk ret for begge kapitalselskabsformer. Enkelte bestemmelser, der ikke var direktivnødvendige for anpartsselskaber, er nu udgået af ApSL 1996. Dette gælder således reglerne om anmeldelsespligt for storaktionærer.[64]

Ved kongelig anordning nr. 210 af 19. marts 1997 er anpartsselskabsloven sat i kraft for Grønland, jvf. ApSL § 82. Loven er imidlertid i skrivende stund ikke sat i kraft for Færøerne. Her gælder således fortsat anpartsselskabsloven af 1973.

---

60 Jvf. Bemærkningerne s. 16.

61 Således også Werlauff, Selskabsret (2.udg.1994) s. 66. Se om ASL 1917 Herschend, Loven om Aktieselskaber (1917) s. II f, hvor det om det udkast, der skulle blive vedtaget som ASL 1917, hedder, at: » .. *der saa godt som udelukkende toges sigte på Aktieselskabernes Forhold udadtil. Hovedvægten var lagt på at fastslaa Regler, hvis Øjemed er at bidrage til at betrygge Almenheden mod at vildledes gennem utilstrækkelig Oplysning og manglende Klarhed, først og fremmest allerede ved Selskabets Stiftelse, derefter i Henseende til dets Ledelse, Regnskabsaflæggelse og senere Ændringer i Selskabets væsentlige Forhold*«. Se tillige Torp; »Den Danske Selskabsret« (1919), s. 182.

62 Sammenlign for tysk ret GmbHG § 6, samt ASL 1917 § 28.

63 Således vedrører 2. direktiv (kapitaldirektivet), 3. direktiv (fusion) og 6. direktiv (spaltning) ikke selskaber af GmbH-typen. For Danmarks vedkommende er de to førstnævnte direktiver overført til ApSL, medens spaltningsreglerne ikke er implementeret i dansk ret for så vidt angår anpartsselskaber, se nedenfor afsnit 7.2.

64 Jvf. ASL § 28a og ApSL 1973 §§ 17a og 17b, der implementerede direktiv 88/627 EØF.

1.6 Hvad gælder, når en gammel regel er bortfaldet?

1.6.1 Problemet

En lang række bestemmelser fra anpartsselskabsloven af 1973 er helt udgået af 1996-loven. Dette gælder eksempelvis reglerne om indløsning af en minoritet, reglerne om formalia i forbindelse med afholdelse af bestyrelsesmøder og generalforsamlinger, samt en række af de koncernretlige bestemmelser. Da de konflikter, som lå til grund for de ophævede bestemmelser, imidlertid ikke er forsvundet sammen med bestemmelserne, bliver det nødvendigt at finde en løsning på de tilbageværende problemer efter gældende ret. Dette må nødvendigvis medføre, at der i en række situationer opstår en vis retlig usikkerhed.[65] Som udgangspunkt er lovbestemmelser, der er ophævede, ikke længere gældende ret. Det er imidlertid utvivlsomt, at nogle af de ophævede bestemmelser fra ApSL 1973 fortsat må antages at være udtryk for gældende ret. Dette gælder naturligvis, hvor dette er direkte forudsat i bemærkningerne til ApSL 1996. Det gælder imidlertid også for en række bestemmelser, hvor det ikke fremgår udtrykkeligt af bemærkningerne. En sådan lovgivningsteknik udgør selvsagt ikke en forenkling for den erhvervsdrivende, der ønsker at danne sig et overblik over de regler, som gælder for anpartsselskaber, ved at læse i loven. Der kan beklageligvis ikke siges noget generelt om, hvilke af de ophævede bestemmelser, der fortsat gælder deklaratorisk, og hvilke, der gælder præceptivt. Bemærkningerne til lovforslaget yder som anført en vis – omend meget begrænset – hjælp ved løsningen af disse spørgsmål. Der vil under den følgende gennemgang af de regler, der gælder for anpartsselskaber, blive givet et bud på, hvilke af de ophævede regler, der fortsat er et udtryk for gældende ret. Endelig afklaring må for nogle bestemmelsers vedkommende afvente en domstolsafgørelse.

1.6.2 En ophævet bestemmelse gælder fortsat deklaratorisk

Det kan forekomme, at en ophævet regel er udtryk for en almindelig selskabsretlig grundsætning til varetagelse af anpartshavernes interesser. I sådanne tilfælde må den ophævede regel antages fortsat at være et udtryk for gældende ret, med mindre anpartshaverne udtrykkeligt har fraveget denne gennem en bestemmelse herom i vedtægterne. Bestemmelsen gælder således fortsat deklaratorisk.

1.6.3 En ophævet bestemmelse gælder fortsat præceptivt

Det kan imidlertid tillige forekomme, at en nu ophævet bestemmelse er et udtryk for en selskabsretlig grundsætning, som beskytter væsentlige interesser

---

65 Hertil Paul Krüger Andersen, i Selskabers organisation (1997), s. 17 ff.

hos anpartshavere, kreditorer, medarbejdere eller andre. I disse tilfælde er den ophævede bestemmelse fortsat gældende ret, og den kan ikke fraviges gennem en vedtægtsbestemmelse. Bestemmelsen gælder således præceptivt.

1.6.4 Analogier fra aktieretten

Ofte vil de ophævede bestemmelser være sammenfaldende med fortsat gældende bestemmelser i aktieselskabsloven. Aktie- og anpartsselskaber er begge kapitalselskaber, og de er også efter den nye anpartsselskabslov af 1996 nært beslægtede. I det omfang det antages, at en ophævet bestemmelse fortsat er gældende ret, vil der som hjemmel i vidt omfang kunne henvises til en analog anvendelse af den fortsat gældende bestemmelse i aktieselskabsloven, subsidiært til en almindelig selskabsretlig grundsætning.

1.6.5 Interessentskabslignende anpartsselskaber

Anvendelse i anpartsselskabsretten af analogier fra aktieselskabsretten er som anført oplagt, da der er tale om to typer af selskaber, der er nært beslægtede. Lidt mere problematisk bliver det, såfremt man ønsker at anvende analogislutninger fra personselskabsretten, herunder navnlig fra interessentskabsretten. Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen argumenterer for, at man i et vist omfang kan anvende regler fra interessentskabsretten analogt på interessentskabslignende anpartsselskaber, hvorved forstås anpartsselskaber med få anpartshavere.[66]

Anvendelse af personselskabsretlige regler på et kapitalselskab vil i enkelte tilfælde kunne give anledning til vanskeligheder. Der er tale om to vidt forskellige typer af selskaber. Anpartsselskabet er ubetinget et kapitalselskab, idet selskabet i enhver henseende er et i forhold til selskabsdeltagerne selvstændigt retssubjekt. Anpartsselskabet har en selvstændig ledelse, og det er alene selskabets formue, der hæfter for forpligtelser, der er indgået i selskabets navn. Selskabsdeltagerne har ved stiftelsen af selskabet frit valg, om de ønsker at etablere et interessentskab eller et anpartsselskab. Anpartshaverne kan i vidt omfang indføre personselskabsretlige regler i selskabets vedtægter, hvis de måtte ønske dette. Såfremt anpartshaverne har valgt anpartsselskabet, og der senere opstår problemer, bør det trufne valg som udgangspunkt fastholdes, uanset det måtte vise sig at være truffet ud fra manglende rådgivning og/eller ud fra fejlagtige forudsætninger.

Fastlæggelse af de for interessentskaber gældende regler i dansk ret er ikke altid nogen let opgave. De personselskabsretlige regler fremstår ikke altid med

---

66 Jvf. Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen i Selskabets organisation (1997), s. 168-219.

præcise konturer, og på visse områder er det usikkert, hvad der er gældende ret, såfremt selskabsdeltagerne ikke har taget stilling til spørgsmålet i selskabets vedtægter. Det bliver således ikke alene nødvendigt at fastlægge, hvad der er indholdet af interessentskabsretten, men det bliver tillige nødvendigt at fastslå, hvornår der foreligger et interessentskabslignende anpartsselskab, hvor disse regler kan finde analog anvendelse. Ifølge Neville og Engsig Sørensen kan regler fra interessentskabsretten finde analog anvendelse i et anpartsselskab, når der er få anpartshavere, som alle deltager i et vist omfang i ledelsen af selskabet, og mellem hvilke der i øvrigt består personlige relationer.[67]

Denne begrebsdannelse vil kunne give anledning til vanskeligheder i særlige situationer. Det må eksempelvis overvejes, om det forhold, at der deltager en enkelt passiv investor i selskabet, udelukker, at de interessentskabsretlige grundsætninger finder anvendelse i forholdet mellem de øvrige anpartshavere, hvis forholdet mellem disse i øvrigt opfylder de opstillede kriterier. For så vidt angår antallet af selskabsdeltagere vil der ofte – men ikke altid – kunne trækkes paralleller mellem et interessentskab og et anpartsselskab. Ved udarbejdelsen af anpartsselskabsloven har man – udelukkende – arbejdet ud fra en hypotese om, at anpartsselskabsformen finder anvendelse på virksomheder med få deltagere. Tilsvarende har traditionelt set gjort sig gældende for interessentskaber.[68] Et anpartsselskab vil således ofte for så vidt angår sammensætningen af selskabsdeltagerne have visse fælles træk med et interessentskab.[69]

Det er utvivlsomt, at visse personselskabsretlige grundsætninger vil kunne finde anvendelse i et anpartsselskab efter gældende ret,[70] ligesom aktieselskabsretlige grundsætninger i visse situationer vil kunne finde anvendelse i de

---

67 Jvf. Selskabets organisation, (1997), s. 170 f.

68 Se vedrørende anpartsselskabsloven bemærkningerne til loven, s. 16, og vedrørende interessentskaber, Noe Munck i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 49.

69 Se hertil Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3. Aufl.1997), s. 983: »*Die GmbH ist Kapitalgesellschaft. Das feste Stammkapital kann nur durch Satzungsänderung, nicht einfach durch Eintritt und Austritt von Gesellschaftern, geändert werden. Die GmbH ist verner als Körperschaft eine Sonderform des Vereins. Allerdings trägt sie im tatsächlichen Leben vielfach personalistische Züge. Das hängt mit der Verbreitung der GmbH in der mittelständischen Wirtschaft zusammen. Die personalistische Struktur dieser Kapitalgesellschaft schlägt sich auch in der Verfassung der GmbH nieder*«. Se Paul Krüger Andersen, i Selskabers organisation (1997), s. 19, der for dansk rets vedkommende påpeger, at der med de få regler i anpartsselskabsloven er »*mulighed for, at anpartsselskabsformen vil udvikle sig ad nye linier som en hybrid mellem kapitalselskabet og personselskabet*«.

70 Jvf. eksempelvis nedenfor afsnit 5.5.3 vedrørende frivillig og tvangsmæssig ind- og udløsning, samt afsnit 5.5.4 vedrørende muligheden for at kræve anpartsselskabet opløst.

såkaldte publikumskommanditselskaber.[71] Anvendelse af personselskabsretlige grundsætninger i et kapitalselskab bør ske med varsomhed, og må altid være subsidiær i forhold til anvendelse af kapitalselskabsretlige grundsætninger.

Problemet opstår naturligvis navnlig i de tilfælde, hvor anpartshaverne ikke på forhånd har taget stilling til et konstateret problem i vedtægterne. Når det kommer til løsningen af konkrete selskabsretlige problemer vil man kunne nå langt, hvis man i videre omfang end hidtil pålægger anpartshaverne i et selskab med få selskabsdeltagere en indbyrdes loyalitetspligt. Jo færre anpartshavere der er i selskabet, jo stærkere er pligten for anpartshaverne til indbyrdes at varetage hinandens interesser. En sådan løsning forudsætter bl.a., at domstolene i væsentlig højere grad end det hidtil har været tilfældet, viser sig rede til at anvende reglerne om materiel minoritetsbeskyttelse i anpartsselskaber, jvf. ApSL §§ 27 og 35, der herved svarer til generalklausulerne i ASL §§ 63 og 80.[72] Denne løsning vil tillige kunne anvendes i aktieselskaber, der har tilsvarende personselskabsretlige træk.

1.6.6 Fremmed ret

Som anført ovenfor genfindes opdelingen imellem de »store« aktieselskaber og de »små« anpartsselskaber i de fleste europæiske lande. En udenlandsk retsregel er naturligvis som udgangspunkt ikke direkte anvendelig i Danmark. Alligevel vil der utvivlsomt kunne hentes værdifulde bidrag til den videre udvikling af dansk anpartsselskabsret ved at søge inspiration i udenlandsk ret. Dette gælder både i tilfælde, hvor der opstår tvivl om fortolkningen af en bestemmelse i den danske anpartsselskabslov, og hvor der opstår tvivl om anvendeligheden af en nu ophævet bestemmelse fra anpartsselskabsloven af 1973. I første omgang falder opmærksomheden naturligt på den tyske GmbH-Recht. Dette skyldes flere faktorer. Anpartsselskabet blev som nævnt opfundet i Tyskland i

---

71 Se hertil Lars Hedegaard Kristensen i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 128. Se tillige Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3.Aufl.1997), s. 48: »*Die Unterscheidung zwischen Personengesellschaften und Kapitalgesellschaften ist für das Verständnis des geltenden Rechts unentbehrlich. Klarheit muß allerdings darüber bestehen, daß mit ihr nur die vom Gesetz understellte Idealstruktur benannt ist. Die Gestaltungsfreiheit im Gesellschaftsrecht hat zum Entstehen kapitalistischer Personengesellschaften und personalistischer Kapitalgesellschaften geführt. Im Fall der GmbH kann man sogar sagen, daß diese Gesellschaft – obwohl als kleine Kapitalgesellschaft konzipiert – in der Mehrheit der Fälle personalistisch strukturiert ist, vor allem bei den Familiengesellschaften. Schon aus diesem Grund darf der Gegensatz zwischen Personengesellschaften und Körperschaften nicht als eine unüberwindbar trennende Schlucht verstanden werden*«.

72 Jvf. således også Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen i Selskabets organisation (1997), s. 184 f og s. 192 f.

1892. Dansk selskabsret har, selvom vi efter den anden verdenskrig har gjort meget for at skjule det, et nært slægtskab med tysk selskabsret.[73]

Af større interesse er det imidlertid, at tysk anpartsselskabsret har udviklet sig gennem godt 100 år på baggrund af fortolkning af en efter tysk målestok ganske kortfattet lov, hvis grundtræk har væsentlige ligheder med den danske lov fra 1996. Alligevel er det lykkedes at tilpasse den retlige regulering af Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung til den hastige samfundsudvikling, der er sket i den forløbne periode. Dette er sket gennem en omfattende retspraksis, en omfattende retsvidenskabelig indsats, og gennem enkelte justeringer af loven, jvf. ovenfor afsnit 1.3.4. Der består meget betydelige lighedspunkter mellem hhv. den tyske anpartsselskabslov fra 1892, de danske aktieselskabslove fra 1917 og 1930, og den danske anpartsselskabslov af 1996. Såfremt man ved fortolkningen af den danske anpartsselskabslov af 1996 kan henvise til, **at** et tilsvarende problem blev løst på en bestemt måde efter en praksis udviklet under den danske aktieselskabslov af 1930, **og** at en tilsvarende løsning er gældende ret i Tyskland, vil det være meget nærliggende at antage, at det herved opnåede resultat er gældende dansk anpartsselskabsret efter ApSL 1996.

Den detaljerede norske aksjeselskapslov fra 1997 vil også, omend i mindre omfang, kunne anvendes som inspirationskilde ved fortolkning af den danske anpartsselskabslov. Når den norske lov ikke er af så afgørende betydning som fortolkningsbidrag til den danske lov, som eksempelvis den tyske GmbHG, skyldes det, at den norske lov er betydeligt mere detaljeret end de danske og tyske love. Den norske lovgiver har herved truffet en række bestemte valg ved udformningen af loven. Hvor en norsk lovregel svarer til det resultat, der er opnået efter en fortolkning af hhv. den danske ASL 1930 og gældende tysk ret, vil dette naturligvis kunne underbygge det opnåede fortolkningsresultat yderligere.

1.7 Samspillet mellem aktie- og anpartsselskaber

Når en erhvervsdrivende beslutter sig for at drive sin virksomhed i selskabsform, har vedkommende som udgangspunkt fuld valgfrihed med hensyn til valget af selskabsform. Dette gælder, bortset fra enkelte særtilfælde, også for så vidt angår valget mellem aktie- eller anpartsselskabsformen. Efter stiftelsen kan et aktieselskab ved en beslutning på generalforsamlingen med vedtægtsændringsmajoritet omdanne sig til et anpartsselskab, og vice versa, jvf, nedenfor afsnit 7.3. Det er et ubestrideligt faktum, som påpeget i bemærkningerne til ApSL 1996,[74] at anpartsselskabsformen hidtil oftest har fundet anvendelse

---

73 Se hertil Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 69.

74 Jvf. bemærkningerne til lovforslaget, s. 16.

som selskabsform ved mindre virksomheder med en enkelt, eller med meget få selskabsdeltagere, medens aktieselskabsformen har været anvendt af større erhvervsvirksomheder med et stort antal selskabsdeltagere. Der er imidlertid ingen formel grænse for størrelsen af de virksomheder, der kan vælge at lade sig organisere som anpartsselskaber.[75]

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt en lang række bestemmelser, som indholdsmæssigt, og i en række tilfælde tillige sprogligt, var sammenfaldende med de tilsvarende regler i aktieselskabsloven af 1973. Som nævnt er de i lovene angivne karakteristika for de to selskabstyper sammenfaldende, hvis man ser bort fra mindstekravet til selskabskapitalens størrelse. Denne tætte sammenhæng mellem aktieselskaber og anpartsselskaber nødvendiggør, at i det mindste de grundlæggende regler til beskyttelse af selskabsdeltagernes og medkontrahenternes interesser er sammenfaldende i de to love. Dette er fortsat tilfældet efter reformen af anpartsselskabsloven i 1996. På en række punkter er der imidlertid nu blevet skabt ikke uvæsentlige forskelle mellem reglerne i de to selskabslove. Da der er tale om to forskellige selskabsformer, er det naturligt, at den retlige regulering udviser indbyrdes forskelle. Lovændringer, der fører til sådanne forskelle, bør imidlertid kun foretages efter nøje overvejelse af sammenhængen mellem de to regelsæt. En regel, der opretholdes i aktieselskabsloven, men som let og fuldt lovligt kan fravælges gennem en – eventuelt midlertidig – omdannelse til et anpartsselskab, står i fare for at miste sin betydning.[76] Man risikerer, at reglen kun står på papiret. På lang sigt er der mulighed for, at aktieselskabsformen vil tabe terræn over for anpartsselskabsformen. Faren for flugt fra aktie- til anpartsselskabsformen vokser naturligvis, i det omfang forskellene mellem de to love vedrører regler, der opleves som særligt byrdefulde af erhvervslivet.

Det faktum, at der består en sammenhæng mellem på den ene side de retlige forskelle mellem de to selskabsformer og på den anden side den frie adgang til valg af selskabsform kan illustreres ved flere eksempler. Regnskabsreglerne, der i vidt omfang er baseret på EU's fjerde og syvende direktiver, differentierer ikke mellem aktie- og anpartsselskaber, men mellem virksomheder med større

---

75 Sml. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (1.udg.1986) s. 24.

76 Sml. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (2.udg.1992) s. 34, der konstaterer, at: »*En grund til, at lovene har nærmet sig hinanden, ... er vanskeligheden ved at udtænke to forskellige regler og at angive overbevisende grunde til, at en regel, der vil være værdifuld for et aktieselskab, er unødvendig for det med aktieselskabet nærbeslægtede anpartsselskab.*« Se tillige Hopt, ZIP 1998, s. 103: »*In der Tat macht es vielfach keinen Sinn, Kapitalgesellschaften ihrer Rechtsform – AG oder GmbH – nach unterschiedlich zu behandeln. Entscheidend sind die Unterschiede nach Grösse und wirtschaftlicher Bedeutung, ..*«

og mindre omsætning. De økonomiske realiteter nødvendiggør, at der ikke gøres forskel på dette punkt. Børsnoterede aktieselskaber er afskåret fra at omdanne sig til anpartsselskaber. Det samme gælder en række virksomheder inden for den finansielle sektor, herunder banker og forsikringsselskaber. Størsteparten af de danske aktieselskaber falder dog uden for disse kategorier, og vil således frit kunne fravælge en række bestemmelser i aktieselskabsloven, i det omfang de pågældende bestemmelser findes for byrdefulde.

1.8 International privatret

1.8.1 Hvilke selskaber er underlagt de danske selskabslove?

Ved grænseoverskridende aktivitet bliver det nødvendigt at afgøre, efter hvilket lands regler en eventuel retskonflikt skal løses.[77] Denne bog handler om dansk anpartsselskabsret. Spørgsmålet bliver da, hvilke anpartsselskaber, der anses for danske, og dermed falder ind under disse regler. Efter dansk ret løses dette spørgsmål gennem anvendelse af den såkaldte inkorporationsteori.[78] Et selskab anses for dansk, og vil derfor være underlagt de danske selskabslove, hvis det er registreret i Danmark, dvs. i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens registre. Inkorporationsteorien anvendes foruden af Danmark af bl.a. Storbritannien, Sverige og Finland. Spørgsmålet omkring selskabers nationalitet kompliceres dog af, at de fleste andre EU-lande anvender den såkaldte hovedsædeteori, hvorefter det afgørende kriterium for fastlæggelse af et selskabs nationalitet er, i hvilket land selskabets reelle hovedsæde befinder sig. Det fremgår, at de to teorier er på kollisionskurs, hvis eksempelvis et selskab er registreret i Danmark, men har sit hovedsæde i Flensborg.

1.8.2 Koncernretlige aspekter af den internationale privatret

De danske selskabslove pålægger moderselskaber en række pligter i forhold til datterselskaber og disses medarbejdere. Dansk lovgivning kan vanskeligt pålægge udenlandske selskaber, der ikke direkte driver virksomhed i Danmark, særlige pligter. Hvis dette forsøges alligevel, vil håndhævelse af sådanne pligter ofte medføre problemer. Det er bl.a. af denne årsag, at eksempelvis udenlandske moderselskaber ikke er forpligtede til at lade medarbejdere i danske datterselskaber være repræsenteret i ledelsen. Når spørgsmålet drejer sig om moderselskabers rettigheder over for danske datterselskaber, bliver det af afgørende betydning, om der er tale om et moderselskab, som er hjemmehørende i et andet EU-land, eller om der er tale om et datterselskab hjemmehørende uden for EU.

---

77 Spørgsmålet omkring selskabers nationalitet er bl.a. behandlet hos Mette Neville, Juristen 1997, s. 147 ff og Peter Arnt Nielsen, International privat- og procesret 1997, s. 629 ff.

78 Jvf. bl.a. Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 95 ff.

Udover de selskabsretlige retsakter fra EU gælder reglerne i EU traktaten for udøvelse af erhvervsvirksomhed, eksempelvis reglerne om fri etableringsret i traktatens artikler 52 ff. En erhvervsdrivende kan frit vælge, i hvilket EU-land vedkommende ønsker at etablere sin virksomhed. EU-rettens forbud imod diskrimination med baggrund i nationalitet gælder også for virksomheder og selskaber. Har en virksomhed etableret sig i et land, har den ret til at nyde godt af de samme rettigheder som de nationale virksomheder i en tilsvarende situation. Dette gælder blandt andet retten til at vælge den selskabsform, man ønsker ved etableringen i en anden medlemsstat. Udenlandske selskaber er beskyttede af det grundlæggende forbud imod diskriminering på grund af nationalitet.[79] Et udenlandsk moderselskab skal således som hovedregel have de samme rettigheder over for sine danske datterselskaber som et dansk moderselskab.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fastholder imidlertid sin hidtidige praksis, hvorefter udenlandske moderselskaber, eftersom de ikke er registreret i Danmark, ikke betragtes som danske selskaber. Heraf slutter Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, at de pågældende selskaber ikke kan betragtes som »moderselskab« efter de danske selskabslove. Konsekvensen af denne praksis bliver bl.a., at et udenlandsk moderselskab anses som en almindelig aktionær, og derfor anses som omfattet af forbudet imod aktionærlån i ApSL § 49 (ASL § 115), medens et dansk moderselskab falder ind under undtagelsesreglen i ApSL § 50 (ASL § 115a), som tillader, at moderselskaber kan låne penge fra deres datterselskaber. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen tillader følgelig ikke, at et udenlandsk moderselskab overfører overskudslikviditet fra danske datterselskaber med hjemmel i aktionærlånsreglerne.

For så vidt angår reglerne om koncernlån begrundes denne praksis bl.a. med henvisning til, at koncernretten endnu ikke er harmoniseret i EU, at sikkerheden for et datterselskabs kreditorer ikke vil være varetaget af fremmed ret, samt at udenlandske kapitalselskaber kan være organiseret væsentligt anderledes end tilsvarende danske selskaber.[80] Tiden må vel snart være inde til, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen trækker sig tilbage fra denne bastion i god ro og orden. Den af styrelsen fremførte opfattelse er gentagne gange blevet tilbagevist af et overvældende flertal i litteraturen. På dette sted skal blot henvises til det seneste bidrag i denne diskussion, der er leveret af Karsten Engsig Sørensen i Juristen, 1997, s. 413 ff.[81]

---

79 Se hertil bl.a. Zuleeg, i Kommentar zum EU-/EG-Vertrag (5.Aufl.1997), Band 1, s. 283.

80 Se hertil Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 med kommentarer, s. 209 ff.

81 Se tillige Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 28 med note 19 og Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 699 f.

1.8.3 Særligt om etablering af datterselskab i Tyskland

Medens et udenlandsk moderselskab, der stammer fra et EU-land således som udgangspunkt bør have de samme rettigheder som danske moderselskaber, er beskyttelsen af datterselskabet og dets kreditorer og minoritetsselskabsdeltagere overladt til national ret. I dansk ret er den selskabsretlige beskyttelse, der gælder i koncernforhold ikke anderledes i forhold til den beskyttelse, der gælder for ikke koncernforbundne selskaber, jvf. nedenfor afsnit 9.4 vedrørende den materielle koncernret. Tyskland er Danmarks største samhandelspartner, og ligesom tyske virksomheder etablerer datterselskaber i Danmark, etablerer danske virksomheder datterselskaber i Tyskland. I praksis sker dette udelukkende gennem etablering af datter-GmbH-selskaber. Der er her grund til at fremhæve, at der i tysk ret gælder en række særlige regler vedrørende den materielle koncernret, som på væsentlige punkter adskiller sig fra den koncernret, som gælder i det øvrige Europa. Efter tysk opfattelse finder de tyske koncernregler anvendelse i forholdet mellem et dansk moderselskab og et tysk datter-GmbH.[82] Således vil det kunne forekomme, at der opstår en retlig pligt for et dansk moderselskab til at yde et nødlidende tysk datter-GmbH erstatning for tab, som er påført ved, at det tyske selskab har fulgt ordrer fra selskabets danske moderselskab.[83] Der kan således være anledning til at udvise forsigtighed i sådanne relationer.

---

82 Jvf. Søren Friis Hansen, Juristen 1997, s. 178.

83 Se nærmere om den særlige tyske GmbH-koncernret hos Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret, (1996), s. 190 ff.

Kapitel 2

Stiftelse af anpartsselskaber

2.1 Generelt om stiftelse af anpartsselskaber

Et anpartsselskab stiftes ved en simultanstiftelse, hvorved forstås, at der allerede i stiftelsesdokumentet tages stilling til, hvorledes anparterne fordeles på stifterne. Aktieselskaber kan på tilsvarende vis stiftes ved en simultanstiftelse, men de kan tillige stiftes ved en såkaldt successivstiftelse, hvor der i stiftelsesdokumentet bestemmes, at selskabets aktier skal udbydes til offentlig tegning. En sådan mulighed for successivstiftelse foreligger ikke for anpartsselskaber. Alle anparter skal således tegnes af stifterne, og dette skal ske i selve stiftelsesdokumentet. Den samlede anpartskapital skal være indbetalt, inden selskabet anmeldes til registrering, jvf. ApSL § 11, stk.2. I modsætning til hvad der gælder for aktieselskaber, afholdes ingen konstituerende generalforsamling i et anpartsselskab. Det skal derfor fremgå af stiftelsesdokumentet, hvem der udgør selskabets første ledelse og revisor.

Med anpartsselskabsloven af 1996 er der foretaget en række justeringer af reglerne om stiftelse af anpartsselskaber i forhold til loven af 1973. Der er imidlertid ikke tale om væsentlige ændringer. Indledningsvis skal det blot fremhæves, at medens der tidligere var ubetydelige forskelle på reglerne om vurdering af apportindskud for hhv. aktie- og anpartsselskaber, så finder aktieselskabslovens regler om vurdering af apportindskud (ASL §§ 6a og 6b) nu direkte anvendelse på anpartsselskaber. En anden ændring er, at der med bestemmelsen i ApSL § 9 er indført regler om efterfølgende stiftelse, der svarer til de regler, der gælder for aktieselskaber, jvf. ASL § 6c. I øvrigt er en lang række bestemmelser fra ApSL 1973, der vedrørte formalia i forbindelse med vedtægterne og stiftelsesdokumentet, bortfaldet, se nedenfor afsnit 2.2.

Som stifter af et anpartsselskab kan optræde enhver fysisk eller juridisk person eller offentlig enhed, der har den fornødne retsevne.[1] Såvel danskere som udlændinge kan optræde som stiftere. Der stilles ikke længere krav om, at stifterne har bopæl i Danmark, sammenlign ASL § 2, stk.1, 1.pkt, hvorefter der fortsat stilles krav om, at mindst en af stifterne af et aktieselskab skal have bopæl i Danmark. En fysisk person, der optræder som stifter, skal være myndig, og må ikke være under værgemål eller samværgemål, jvf. værgemålslovens §§ 5 og 7. En fysisk eller juridisk person, der har anmeldt betalingsstandsning el-

ler er under konkursbehandling, er ligeledes afskåret fra at være stifter af et anpartsselskab, jvf. ApSL § 4, stk.2.

2.2 Stiftelsesdokument og vedtægt

2.2.1 Stiftelsesdokumentet

Et anpartsselskab stiftes ved en aftale mellem en eller flere personer – stifterne. Denne aftale skal nedfældes i et særligt dokument kaldet stiftelsesdokumentet. Stiftelsesdokumentet skal indeholde et udkast til selskabets vedtægter, jvf. nærmere nedenfor afsnit 2.2.2. Der skal tillige gives oplysninger om:
stifternes navne, navnene på medlemmerne af selskabets ledelse samt revisor, anparternes fordeling på stifterne, tegningskursen for anparterne, samt oplysninger om de stiftelsesomkostninger, der skal bæres af selskabet, jvf. ApSL § 6. Endvidere skal det oplyses, såfremt der kan tegnes anparter mod apportindskud, hvorved forstås indskud af andre formueværdier end kontanter, jvf. ApSL § 7, stk.1, samt nedenfor afsnit 2.3.2. Endelig skal stiftelsesdokumentet indeholde oplysninger om særlige rettigheder eller fordele, der tildeles stiftere eller andre, jvf. ApSL § 8, stk.1. Som bilag til stiftelsesdokumentet skal vedhæftes dokumenter, hvortil der henvises i stiftelsesdokumentet, jvf. ApSL § 8, stk.2. Aftaler vedrørende stiftelsen forpligter kun selskabet, såfremt de fremgår af stiftelsesdokumentet, jvf. ApSL § 8, stk.3.

Anpartsselskaber kan som hidtil afholde udgifterne til stiftelsen af de midler, der indbetales til selskabet som anpartskapital. I modsætning til tidligere forudsætter dette dog nu, at omkostningerne dækkes af et beløb, der er fremkommet ved tegning til overkurs. Tegnes anparterne således til parikurs, kan selskabet ikke afholde stiftelsesomkostningerne, jvf. ApSL § 4, stk.1, 2.pkt,[2] hvorfor disse må betales af stifterne selv.

Stiftelsesdokumentet skal indeholde oplysninger om eventuelle særfordele, som skal tilfalde stiftere eller andre, og om aftaler med disse personer, der er af væsentlig økonomisk betydning for selskabet, jvf. ApSL § 8, stk.1 og stk.2, der

---

1 Den nu ophævede bestemmelse i ApSL 1973 § 3, stk.2, der svarede til den fortsat gældende ASL § 3, stk.2, indeholdt en udtømmende opregning af de juridiske personer, der kunne optræde som stiftere. Man har ikke fundet det nødvendigt at videreføre denne bestemmelse, hvorfor enhver fysisk eller juridisk person eller offentlig enhed med den fornødne retsevne kan optræde som stifter af et anpartsselskab. Et selskab, der selv er under stiftelse, kan ikke optræde som stifter. Hele stiftelsen vil således blive afvist, såfremt en af stifterne udgøres af et selskab under stiftelse, jvf. hertil Erhvervsankenævnets kendelse, Journal nr. 1996.155.766.

2 Denne regel er indført for at sikre, at den fulde anpartskapital er til stede, jvf. Bemærkningerne til lovforslaget, s. 21.

i alt væsentligt svarer til ASL § 6, stk.1, nr.3) og nr.4), samt ASL § 6, stk.3 og stk.4.

2.2.2 Vedtægterne

Stiftelsesdokumentet skal indeholde et udkast til selskabets vedtægter. Anpartsselskabsloven opstiller en række beskedne mindstekrav til indholdet af vedtægterne, jvf. ApSL § 5. Vedtægterne skal således som minimum indeholde oplysninger om selskabets navn, hjemsted, formål, anpartskapitalens størrelse, anpartshavernes stemmeret, selskabets ledelse, selskabets regnskabsår, samt valg af revisor. Selskabets vedtægter skal desuden indeholde oplysninger om eventuelle fravigelser af lovens deklaratoriske bestemmelser. Det drejer sig eksempelvis om en eventuel pligt til indløsning af anparter eller begrænsning af anparternes omsættelighed, jvf. ApSL § 15 eller begrænsninger i bestyrelsesmedlemmers og direktørers individuelle tegningsret, jvf. ApSL § 24, stk 3. I øvrigt skal det anføres i vedtægterne, såfremt der skal ske en fravigelse af den formelle lighedsgrundsætning, jvf. ApSL § 14.

I dansk ret er den materielle selskabsret, der gælder for interessentskaber og kommanditselskaber, ikke reguleret ved lov, hvorfor selskabsdeltagerne har en meget stor aftalefrihed, når de skal fastlægge selskabets vedtægter. Følgelig får vedtægterne og fortolkningen af disse en stor betydning. For aktieselskabers vedkommende er reglerne i aktieselskabsloven forholdsvis detaljerede. Der er derfor kun i begrænset omfang mulighed for at fravige lovens bestemmelser i vedtægterne, hvorfor fortolkning af disse har relativt mindre betydning.

Med anpartsselskabsloven af 1996 placerer anpartsselskaber sig midt mellem disse yderpunkter. En lang række bestemmelser i loven er fortsat præceptive, og kan derfor ikke fraviges i vedtægterne. 1996-loven har imidlertid på andre punkter udvidet anpartshavernes muligheder for at tilpasse selskabets vedtægter til virksomhedens faktiske behov. Herved får vedtægterne og fortolkningen af disse en noget større betydning end hidtil, og en noget større betydning end det er tilfældet for aktieselskaber. Hvor der tidligere i vidt omfang kunne anvendes standardvedtægter ved stiftelsen af et anpartsselskab, bør denne fremgangsmåde nu anvendes med forsigtighed. Dette gælder navnlig i selskaber, der af en eller anden grund afviger fra lovens idealbillede, som er et selskab med meget få selskabsdeltagere.

Ved udarbejdelsen af 1996-loven har det været en målsætning, at det, når der ses bort fra spørgsmålet omkring anpartskapitalens størrelse, ikke skulle være nødvendigt at ændre vedtægterne i selskaber, der er registreret efter 1973-loven.[3] Der kan naturligvis være god grund til, at sådanne selskaber overvejer de muligheder, der følger af den nye lov. Det bør i denne forbindelse bemær-

kes, at det almindelige princip om minoritetsbeskyttelse, som er fastslået i ApSL § 35, vil kunne medføre, at en vedtægtsændring, som er blevet mulig på grund af foretagne ændringer af ApSL 1996 i forhold til ApSL 1973, materielt findes at udgøre en sådan utilbørlig fordel for nogle anpartshavere, at en vedtagelse af ændringen vil være i strid med § 35.

Anpartsselskabslovens bestemmelse vedrørende selskabets navn er flyttet frem til ApSL § 2, men er i alt væsentligt en gentagelse af ApSL 1973 § 123. Anpartsselskaber har pligt til og er eneberettigede til at benytte betegnelsen »anpartsselskab« hhv. forkortelsen »ApS«, jvf. ApSL § 2, stk.5. Det forekommer ofte, at et kommanditselskab har et anpartsselskab som komplementar. Sådanne selskaber skal til deres navn føje selskabsbetegnelsen »XX ApS og Co. K/S« eller »K/S XX ApS og Co«.[4]

Pligten til at benytte selskabsbetegnelsen som et led i virksomhedens navn er imidlertid kun en ordensforeskrift. Der opstår i praksis ofte tvivl om, hvorvidt en person, der har leveret varer, har indgået aftale med den person, der bestilte varerne eller med et selskab. Spørgsmålet må afgøres ved en konkret vurdering af medkontrahentens berettigede forventninger om, hvem der er vedkommendes aftalepart. Anvendelse eller manglende anvendelse af selskabsbetegnelsen vil naturligvis indgå i denne vurdering med en vis vægt, men det faktum, at en person har anført selskabsbetegnelsen i et enkelt brev til medkontrahenten, betyder ikke i sig selv, at vedkommende ikke kommer til at hæfte personligt over for medkontrahenten.[5] Der må foretages en samlet vurdering af de oplysninger, medkontrahenten havde til rådighed ved aftalens indgåelse. De juridiske problemer, der opstår, når det skal afgøres, om det er et anpartsselskab, eller den handlende person, der hæfter for en foretagen leverance, er sammenfaldende for aktieselskaber og anpartsselskaber. Det er imidlertid oftest ved mindre virksomheder, hvor der opstår tvivl, om det er selskabet eller selskabets indehaver, der hæfter for en foretagen leverance. Mindre virksomheder drives som bekendt ofte i anpartsselskabsform.

Ved anmeldelsen af selskabet vil Erhvervs- og Selskabsstyrelsen foretages en prøvelse af, om det anmeldte navn er identisk med navnet på en virksom-

---

3 Jvf. Bemærkningerne, s. 17.

4 Dette er fastslået i Erhvervsankenævnets praksis, jvf. Schaumburg-Müller og Werlauff, Industriministeriets Erhvervsankenævn (1994), s. 69 f. Et sådant ApS skal i sit formål angive, at selskabet skal deltage som ansvarlig selskabsdeltager i et kommanditselskab, men anpartsselskabets formålsbestemmelse behøver ikke at omfatte den virksomhed, der udøves af kommanditselskabet, jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 s. 70 f.

5 Se nærmere Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 254 ff.

hed, der allerede er registreret i et af styrelsens registre.[6] Navnet skal tydeligt adskille sig fra navnet på andre registrerede virksomheder.[7] Med hensyn til binavne er der sket den ændring, at anmeldelse af mere end i alt fem binavne for et enkelt selskab nu koster et gebyr på 1.000 kr. per binavn, jvf. ApSL § 2, stk.4.[8] Regler om filialers navne er nu flyttet til ApSL § 68, der vedrører filialer af udenlandske selskaber, som opererer i Danmark. For så vidt angår en filial af et dansk anpartsselskab må det konkluderes, at ApSL § 68 stk.2 finder tilsvarende anvendelse, hvorfor der for filialens vedkommende til selskabets navn skal føjes betegnelsen »filial«.[9]

Ved et anpartsselskabs formål forstås en angivelse af hvilken virksomhed anpartsselskabet lovligt kan beskæftige sig med. Et anpartsselskab kan benyttes til næsten alle former for erhvervsvirksomhed.[10] Er anpartsselskabet et moderselskab, jvf. ApSL § 3, skal dets formålsbestemmelse dække den aktivitet, der udøves i datterselskaberne, jvf. hertil UfR 1966.31H. Skal anpartsselskabet indgå som komplementar i et kommanditselskab, skal dette fremgå af anpartsselskabets formålsbestemmelse, men kommanditselskabets virksomhed behøver ikke at være omfattet af anpartsselskabets formål. Med hensyn til spørgsmålet omkring anpartsselskabers formål adskiller de juridiske problemer sig ikke fra de, der gør sig gældende ved aktieselskaber.

Anpartskapitalens størrelse skal fremgå af vedtægterne, ligesom der skal tages stilling til den stemmeret, der tilkommer de enkelte anpartshavere, jvf. ApSL § 5, nr. 4) og nr. 5). Det kræves ikke længere udtrykkeligt i loven, at det skal fremgå af vedtægterne, hvorvidt anpartskapitalen er fordelt på flere anparter, og i givet fald, hvor store de enkelte anparter er, sammenlign den nu ophævede ApSL 1973 § 4, stk.1, nr.5). Hvis anpartskapitalen skal være fordelt på flere anpartshavere, skal dette fremgå af anpartshaverfortegnelsen, der som udgangspunkt ikke er offentligt tilgængelig, jvf. ApSL §§ 16 og 17. Størrelsen af de enkelte anparter skal ligeledes fremgå af anpartshaverfortegnelsen, jvf.

---

6 Dette er en ændring i forhold til den tidligere ApSL 1973 § 123, stk.2, hvorefter navnet kun skulle adskille sig fra allerede registrerede aktie- og anpartsselskabers navne. Ændringen er nødvendiggjort af, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen nu tillige registrerer virksomheder efter lov om erhvervsdrivende virksomheder.

7 Se Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'Loven af 1996 med kommentarer, s. 33 ff for en fyldestgørende redegørelse for den navneretlige praksis.

8 Dette skyldes ifølge bemærkningerne til loven, at nogle selskaber har anmeldt et meget stort antal binavne, jvf, s. 21.

9 Jvf. forudsætningsvis Bemærkningerne til lovforslaget, s. 20 og for aktieselskabers vedkommende ASL § 153, stk.5.

10 Se om de særlige brancher, hvor et anpartsselskab ikke kan anvendes som juridisk ramme, hos Sneholt, Rosenberg og Thomsen, ApS'loven af 1996 med kommentarer, s. 70. Det drejer sig bl.a om virksomhed som translatør og tolk og om hyrevognskørsel.

ApSL § 16, stk.1, 2.pkt. I selskaber med en anpartskapital, der er større end 500.000 kr., skal anpartshaverfortegnelsen være offentlig tilgængelig, jvf. ApSL § 17, stk.1. Da anpartskapitalens størrelse, bortset fra mindstekravet, kan fastsættes frit af anpartshaverne, er det frivilligt, om man ønsker at give offentligheden indblik i anpartshaverfortegnelsen.

Bortfaldet af ApSL 1973 § 4, stk.1, nr.5) betyder, at det eneste sted, hvor der nu skal være anført oplysninger om anpartskapitalens fordeling på anparter og anpartshavere, er anpartshaverfortegnelsen. Det betyder ligeledes, at hvor vedtægterne ikke regulerer spørgsmålet, vil en ændring i anpartskapitalens fordeling på anparter kunne ske, uden at der dertil kræves en vedtægtsændring med kvalificeret flertal.

Hvis der er flere anparter, skal der være knyttet de samme rettigheder til hver enkelt anpart, jvf. den formelle lighedsgrundsætning, der kommer til udtryk i ApSL § 14. Der kan ske fravigelser fra lighedsgrundsætningen. Der kan være knyttet forskellige rettigheder til hver enkelt anpart. Sådanne forskelle kan eksempelvis vedrøre stemmeretten, eller retten til udbytte. Såfremt nogle anparter tildeles flere stemmer end andre, skal dette fremgå af vedtægterne. Den praktiske betydning af, at den tidligere ApSL 1973 § 4, stk.1, nr.5) nu er udgået af loven, synes beskeden. Der er naturligvis ikke noget i vejen for, at anpartshaverne vælger at anføre antallet og størrelsen af de enkelte af anparter i vedtægten.[11]

Ved en »No par value share« forstås en aktie, der blot repræsenterer en brøkdel af den samlede aktiekapital, men ikke noget fast beløb. Det må antages, at der ikke med bortfaldet af ApSL 1973, § 4, stk.1, nr.5) er skabt hjemmel til at oprette et anpartsselskab med sådanne »no par value«-anparter.

2.3 Tegning og indbetaling af anpartskapitalen

2.3.1 Tegning af anpartskapitalen

Der skal i stiftelsesdokumentet tages stilling til, hvorledes anparterne fordeles mellem stifterne, jvf. ApSL § 6, stk.1, nr.2). Samtlige anparter skal tegnes af stifterne.[12] Det er således kun stifterne, der kan tegne anparter i stiftelsesoverenskomsten, men der stilles ikke krav om, at alle stiftere tegner anparter. Straks

---

11 EU-retten stiller krav om, at størrelsen af de enkelte aktier skal være angivet i vedtægterne, jvf. hertil andet direktivs artikel 3, litra b), men andet direktiv gælder ikke for anpartsselskaber. Se om en tilsvarende problemstilling i tysk ret hos Lutter/Hommelhoff, GmbH-Gesetz (14.Aufl.1995), s. 30 f, og for norsk ret udtrykkeligt Aksjelovens § 2-2 og § 3-1.

12 Efter Erhvervs- og Selskabsstyrelsens praksis kan en enestifter ikke erstattes med en anden person, der så tegner anparterne, jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 66 f.

efter stiftelsen kan anparterne overdrages til andre. Tegning af anparter under forbehold er ugyldig. Såfremt selskabet er blevet registreret, uden at der er blevet gjort indsigelse over for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, mister forbeholdet sin betydning jvf. ApSL § 10, der herved svarer til ASL § 7, stk.2. Stiftelsesdokumentet skal underskrives af stifterne.[13]

Tegningskursen ved indbetalingen af anparterne skal fremgå af stiftelsesdokumentet, jvf. ApSL § 6, nr.3). Som for aktieselskaber gælder, at tegning mindst skal ske til parikurs, jvf. ApSL § 13, stk.1. Herved sikres det, at der ved stiftelsen mindst tilføres selskabet værdier, der svarer til den i vedtægterne anførte anpartskapital. Tegning af anparter kan ske til overkurs. I modsætning til aktieselskabsloven (jvf. denne lovs § 111) stiller anpartsselskabsloven ikke krav om, at beløb, der er indkommet som overkurs, skal indgå som bunden egenkapital i en overkursfond. Beløb, der fremkommer ved overkurs, kan således frit anvendes af anpartsselskabet. Med henblik på at sikre den fulde anpartskapitals tilstedeværelse er der dog indført en særlig bestemmelse i ApSL § 4, stk.1, 2.pkt., hvorefter selskabet kun kan afholde omkostningerne ved stiftelsen, såfremt disse dækkes af et beløb, der er fremkommet ved indbetaling til overkurs.

2.3.2 Indbetaling af anpartskapitalen

En person, der i stiftelsesdokumentet tegner sig for en eller flere anparter, forpligter sig derved til at indbetale et beløb, der svarer til antallet af anparter gange tegningskursen. Selskabet kan ikke overdrage eller pantsætte fordringer på indbetaling af anparter, jvf. ApSL § 13, stk.3. Sker der en overdragelse af en endnu ikke indbetalt anpart, hæfter erhververen for restindbetalingen sammen med overdrageren, jvf. ApSL § 13, stk.4. Indbetaling af anpartskapitalen kan under ingen omstændigheder ske ved, at stifteren modregner sin pligt til indbetaling med en fordring på selskabet under stiftelse, jvf. ApSL § 13, stk.2.[14] På dette punkt er reglerne for anpartsselskaber mere restriktive end de tilsvarende regler for aktieselskaber, sammenlign ASL § 13, stk.2, der tillader, at modregning kan finde sted efter bestyrelsens godkendelse, såfremt dette kan ske uden farer for kreditorernes tilgodehavender.

---

13 Stifterne kan ikke lade en fuldmægtig underskrive stiftelsesdokumentet. Såfremt en eller flere af stifterne er juridiske personer, stiller Erhvervs- og Selskabsstyrelsen krav om, at det dokumenteres, at de fysiske personer, der underskriver stiftelsesdokumentet, er bemyndigede hertil, jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 67 f.

14 Se hertil Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS' loven af 1996, s. 103, der anfører, at bestemmelsen i ApSL § 13, stk.2 udelukker anvendelse af konkurslovens § 42 vedrørende modregning i konkurs.

Tidligere var der en række forskelle mellem reglerne om vurdering af apportindskud i hhv. anpartsselskabsloven og aktieselskabsloven. Nu er reglerne for aktie- og anpartsselskaber imidlertid harmoniseret på dette punkt.[15] Dette er sket ved, at ApSL § 7 indeholder bestemmelser, der svarer til ASL § 6, stk.2. Kan indbetaling af anpartskapitalen ske ved apportindskud, finder reglerne i aktieselskabslovens §§ 6a og 6b vedrørende udarbejdelse af en uvildig vurderingsberetning anvendelse på anpartsselskaber, jvf. ApSL § 7, stk.2. Vurderingen skal være foretaget umiddelbart inden underskrivelsen af stiftelsesdokumentet.[16] Som apportindskud kan under ingen omstændigheder anvendes fordringer på stifterne eller en pligt til at levere en arbejds- eller tjenesteydelse, jvf. ApSL § 7, stk.1 in fine.

2.3.3 Efterfølgende stiftelse

Aktieselskabsloven indeholder i § 6c en regel om efterfølgende stiftelse, eller som det hedder på tysk: »Nachgründung«. Reglen, der stammer fra det andet direktivs artikel 11, har til formål at beskytte selskabets kreditorer mod, at reglerne om apportindskud omgås derved, at selskabet kort efter stiftelsen køber aktiver fra stifterne, som ellers skulle have været vurderet efter reglerne om apportindskud.

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt ikke en tilsvarende bestemmelse. Efter indstilling fra Selskabsretspanelet er en sådan imidlertid nu indført i anpartsselskabsloven, jvf. ApSL § 9.[17] Bestemmelsen i ApSL § 9 svarer stort set til bestemmelsen ASL § 6c. Såfremt et anpartsselskab indgår en aftale om erhvervelser fra en stifter eller anpartshaver, der er selskabet bekendt,[18] og erhvervelsen sker inden 24 måneder fra selskabets registrering, skal der udarbejdes en vurderingsberetning for de overdragne aktiver i overensstemmelse med reglerne herom i ASL §§ 6a og 6b, hvortil ApSL § 9, stk.2 henviser.[19] Det er en

---

15 Se hertil Betænkning Nr. 1251 (1993), s. 77 ff, og Bemærkningerne til lovforslaget, s. 22, hvoraf det fremgår, at de enkelte ændringer i formuleringen i forhold til aktieselskabsloven alene er sket med henblik på at anvende en mere tidssvarende sproglig formulering.

16 I aktieselskaber skal vurderingen af apportindskud være foretaget umiddelbart inden den konstituerende generalforsamling, jvf. ASL § 6a, stk.3. Efter Erhvervs- og Selskabsstyrelsens praksis er tre måneder **ikke** »umiddelbart inden«, jvf. Sneholt og Thomsen, A/S'loven med kommentarer (5.udg.1994), s. 103. Da forskellen mellem ApSL § 7, stk.2 in fine og ASL § 6a stk.3 alene skyldes, at der ikke afholdes konstituerende generalforsamling i et anpartsselskab, vil praksis vedrørende ASL § 6a, stk.3 kunne overføres uændret til anpartsselskaber.

17 Jvf. Betænkning nr. 1251 (1993), s. 54 ff.

18 Da kredsen af anpartshavere ofte er begrænset, vil et anpartsselskab kun sjældent kunne påberåbe sig, at det ikke var bekendt med, at overdrageren er anpartshaver.

forudsætning for, at erhvervelsen falder ind under ApSL § 9, at vederlaget udgør mindst 10% af anpartskapitalen, dog mindst 50.000 kr. Undtaget fra reglerne om efterfølgende stiftelse er erhvervelser, som udgør et led i en sædvanlig forretningsmæssig disposition, jvf. ApSL § 9, stk.1, nr.1) og nr.2).

Hvis en erhvervelse falder ind under reglen i ApSL § 9, skal anpartshaverne godkende erhvervelsen på generalforsamlingen med almindeligt simpelt flertal, (jvf. ApSL § 32). Efter Erhvervs- og Selskabsstyrelsens opfattelse er generalforsamlingens godkendelse en betingelse for, at aftalen er gyldig.[20] Anpartshaverne skal gøres bekendt med den udarbejdede vurderingsberetning, og senest 4 uger fra godkendelsen skal vurderingsberetningen indsendes til Erhvervs-og Selskabsstyrelsen, hvor den er offentlig tilgængelig, jvf. ApSL § 9, stk.3.

2.4 Anmeldelse af selskabet til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

2.4.1 Tidsfristen for anmeldelse

Tidsfristen for anmeldelse af et anpartsselskab til registrering er 8 uger efter underskrivelsen af stiftelsesdokumentet, jvf. ApSL § 11, stk.1. Anmeldelse foretages af det øverste ledelsesorgan. Anmeldelse forudsætter indbetaling af den fulde anpartskapital inklusive en eventuel overkurs, jvf. ApSL § 11, stk.2. Med anmeldelsen skal følge dokumentation for indbetalingen. Det betyder, at der skal være foretaget den for hvert enkelt aktiv relevante sikringsakt.

Ligesom for aktieselskaber gælder det, at tidsfristen er absolut. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen er afskåret fra at give dispensation ved overskridelse af tidsfristen. Er fristen overskredet, kan stiftelsen ikke finde sted på det foreliggende grundlag, og hele stiftelsesproceduren må i givet fald gå om. Med henblik på at undgå enhver fortolkningstvivl, er der i ApSL § 70 indført særlige bestemmelser om beregning af tidsfristerne for anmeldelse til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. En anmeldelse er rettidig, når den er afleveret i Enhvers- og Selskabsstyrelsens postkasse ved udgangen af det sidste døgn i den foreskrevne periode. Udløber fristen på en helligdag, er en anmeldelse rettidig, såfremt den er

---

19 ApSL § 9 henviser tillige til ASL § 6c. Denne henvisning betyder blot, at der i stedet for en åbningsbalance, jvf. ASL § 6a, stk.2, skal udarbejdes en overtagelsesbalance, jvf. ASL § 6c, stk.2.

20 Jvf. hertil Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 88 med note 5, men cfr. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 118 med note 42 og Jes Aagaard, UfR 1997B, s. 19 f. I tysk ret indeholder AktG § 52, Abs.1 en udtrykkelig bestemmelse om, at aftaler omfattet af reglerne om Nachgründung er uvirksomme, indtil de er blevet godkendt på generalforsamlingen og anmeldt til registrering. En sådan positiv hjemmel til, at en indgået aftale er ugyldig indtil generalforsamlingens godkendelse foreligger, findes ikke i de danske selskabslove.

kommet frem til styrelsen ved udgangen af den førstkommende hverdag.[21] ApSL § 70 finder anvendelse ved beregningen af alle de i loven anførte anmeldelsesfrister.

2.4.2 Retssubjektivitet ved registreringen

For alle selskaber med begrænset hæftelse er registrering i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens registre en gyldighedsbetingelse. Et anpartsselskab opnår således først selvstændig retssubjektivitet, når det, som en følge af en anmeldelse der opfylder lovens krav, bliver registreret i styrelsens register for anpartsselskaber, jvf. ApSL § 12, stk.1. Bestemmelserne i ApSL § 12 svarer til bestemmelserne i ASL § 12 og i øvrigt til § 9 i lov om erhvervsdrivende virksomheder, samt § 6 i lov om erhvervsdrivende fonde. Ved registreringen succederer anpartsselskabet i de forpligtelser, der følger af stiftelsesdokumentet eller som er pådraget selskabet i perioden efter underskrivelsen af stiftelsesdokumentet. Hvis selskabet overtager en virksomhed ifølge stiftelsesdokumentet, anses forpligtelser, der vedrører denne virksomhed, for at følge af stiftelsesdokumentet.[22]

2.4.3 Særligt om tinglysning

Såfremt et aktiv indskydes som apportindskud i et anpartsselskab ved stiftelsen, kræver Erhvervs- og Selskabsstyrelsen dokumentation for, at det pågældende aktiv faktisk er selskabets ejendom, jvf. ApSL § 11, stk.2. Dette betyder, at den for det pågældende aktiv relevante sikringsakt skal være iagttaget. For visse aktiver er den relevante sikringsakt tinglysning. Dette giver imidlertid anledning til problemer for så vidt angår et selskab under stiftelse, der jo endnu ikke har opnået selvstændig retssubjektivitet.

Efter hidtidig tinglysningsmæssig praksis har man tilladt tinglysning af skøder som byrde med frist til berigtigelse af, at selskabet faktisk bliver registreret og derved opnår retssubjektivitet.[23] Med hensyn til løsørepantebreve udstedt af et aktie- eller anpartsselskab under stiftelse har sådanne dokumenter efter hidtidig praksis ikke kunnet tinglyses, så længe selskabet endnu ikke var registreret, jvf. UfR 1973.687H. Denne praksis har været udsat for kritik i den sel-

---

21 Se nærmere om beregningen af frister for anmeldelser efter anpartsselskabsloven i bemærkningerne til lovforslaget, s. 30 f, Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 med kommentarer, s. 290 ff, samt Erhvervs- og Selskabsstyrelsens vejledning om nye fristregler, optrykt i kommentaren som bilag 18 (s. 415 ff).

22 Se nærmere om problemstillingen vedrørende et selskab under stiftelse hos Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 111 ff.

23 Jvf. hertil bl.a. UfR 1974.197V, samt UfR 1977.911Ø, samt for et pantebrevs vedkommende UfR 1977.1048Ø, samt Peter Mortensen, Tinglysning (2.udg.1997), s. 192.

skabsretlige litteratur.[24] Med Vestre Landsrets kendelse UfR 1998.314V er der imidlertid nu åbnet op for, at et selskab under stiftelse kan tinglyse løsørepantebreve vedrørende aktiver, der registreres i bilbogen, således at løsørepantebreve tinglyses med frist til berigtigelse af selskabets registrering.[25]

> Et anpartsselskab under stiftelse udstedte et ejerpantebrev med pant i en bil. Landsretten fandt, at det i overensstemmelse med retspraksis vedrørende fast ejendom kunne tinglyses med frist til at dokumentere, at anpartsselskabet faktisk registreres.

2.5 Skuffeselskaber

Stiftelsesproceduren for aktie- og anpartsselskaber kan tage tid, og der kan være problemer forbundet med at drive virksomhed i perioden inden selskabet bliver registreret, jvf. ApSL § 12. Denne usikkerhed kan undgås gennem anvendelse af et skuffeselskab. Ved et skuffeselskab forstås et selskab, der stiftes og registreres med det ene formål at blive videresolgt til en køber, og som ikke forinden salget har drevet nogen form for erhvervsmæssig virksomhed.[26]

Anpartsselskaber er ideelle til anvendelse som skuffeselskaber på grund af det forholdsvis beskedne kapitalkrav og muligheden for et enkelt ledelsesorgan. Sælger stifter et anpartsselskab med en anpartskapital på 125.000 kr. Selskabets ledelse består af en direktion med et enkelt medlem, der typisk er ansat hos sælger. Køber gennemfører i forbindelse med erhvervelsen en ekstraordinær generalforsamling i selskabet. Her tilpasses selskabets vedtægter til købers behov. Selskabets navn og formål ændres, selskabskapitalen kan forhøjes, og der vælges ny ledelse og revisor. Såfremt køber måtte ønske at drive sin virksomhed i aktieselskabsform, gennemføres en omdannelse som et led i købet. Alt dette kan gøres på få timer.[27] Der kan være grund til at gøre opmærksom

---

24 Se bl.a. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 116, og Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 271.

25 Jvf. også Anders Ørgaard, i UfR 1997B, s. 359 ff. Ørgaard konkluderer, at UfR 1973.687H forsat står ved magt, for så vidt angår løsøregenstande der ikke registreres i bilbogen.

26 Se nærmere om skuffeselskaber hos Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996) s. 117 f, Stakemann, UfR 1990B, s. 465 ff og Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997) s. 285 ff.

27 Der skal udarbejdes en vurderingsberetning af hele anpartsselskabet i forbindelse med omdannelsen, jvf. ApSL § 66, stk.1 og nedenfor afsnit 7.3.2. Da et skuffeselskab af skattemæssige årsager ikke må have drevet virksomhed inden overdragelsen, vil selskabets aktiver udgøres af de midler, der blev indbetalt ved stiftelsen, og der vil således være tale om en overkommelig opgave. Skal der som et led i en kapitalforhøjelse ved omdannelsen indskydes apportindskud, skal dette indgå i vurderingsberetningen.

på, at reglen om efterfølgende stiftelse i ApSL § 9 gælder for skuffeselskaber som for alle andre selskaber. I modsætning til hidtil, hvor der ikke gjaldt regler om efterfølgende stiftelse for anpartsselskaber, vil det således kunne blive nødvendigt, at der udarbejdes en vurderingsberetning i henhold til ApSL § 9, såfremt køberen af skuffeselskabet overdrager aktiver til selskabet inden 24 måneder fra dets stiftelse.

Som udgangspunkt betragtes et skuffeselskab som ethvert andet aktie-eller anpartsselskab. Selskabet er underlagt selskabslovene og årsregnskabsloven. Der er intet odiøst eller ulovligt ved anvendelse af et skuffeselskab. Alligevel har Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og Erhvervsankenævnet gennem praksis indført en række særlige regler, der gælder ved stiftelse af skuffeselskaber. Disse regler er hensigtsmæssige, idet de begrænser adgangen til at omgå selskabslovenes regler gennem anvendelse af et skuffeselskab.

Et skuffeselskab kan ikke optræde som eneste stifter af et andet skuffeselskab.[28] En sælger stifter ofte flere skuffeselskaber på en gang. Det kræves, at der til hvert enkelt selskab er indbetalt den fulde anpartskapital (typisk 125.000 kr.), således at beløbet står urørt på en konto i selskabets navn. Herved undgås det, at et aktie- eller anpartsselskab stifter et skuffeselskab, hvorefter selskabet straks låner pengene igen som et koncernlån, jvf. ASL § 115a. Herefter kan selskabet gentage denne procedure et uendeligt antal gange.[29] Det kræves derimod ikke, at selskabskapitalen forrentes til fordel for selskabet.[30]

---

28 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 67.

29 Se hertil Carsten Malby i Advokaten, Fagligt nyt, 1993, s. 103.

30 Jvf. Schaumburg-Müller og Werlauff, Industriministeriets Erhvervsankenævn (1994), s. 70.

Kapitel 3

Ledelse af anpartsselskaber

3.1 Generelt om ledelsesstrukturen i anpartsselskaber

Reglerne om organisationen af selskabets ledelse udgør en af de største forskelle mellem aktie- og anpartsselskaber. I aktieselskaber findes ofte et stort antal aktionærer. Med henblik på at varetage disses interesser er selskabets ledelse efter tysk forbillede opdelt i to selvstændige organer. Bestyrelsens medlemmer vælges af aktionærerne på generalforsamlingen. Bestyrelsen har til opgave at varetage den overordnede ledelse af selskabet og at ansætte og føre tilsyn med direktionen, der på sin side varetager den daglige ledelse af selskabet. Disse regler kan ikke fraviges for aktieselskaber. I anpartsselskaber er der oftest kun få anpartshavere. Da en todelt ledelsesstruktur ofte vil være unødvendig i mindre selskaber, er der for anpartsselskabers vedkommende givet selskabsdeltagerne en betydeligt større frihed til at tilpasse ledelsesstrukturen til selskabsdeltagernes behov.

Allerede anpartsselskabsloven af 1973 gav anpartshaverne stor frihed ved tilrettelæggelsen af selskabets organisation. I selskaber med en indskudskapital på mindre end 300.000 kr. blev der således kun stillet krav om, at selskabet var organiseret med en bestyrelse, såfremt medarbejderne havde ret til medarbejderrepræsentation, jvf. ApSL 1973 § 31, stk.2. 1973-loven opstillede en række regler om formalia vedrørende afviklingen af bestyrelsesmøder, der stort set svarede til de for aktieselskaber gældende regler. Anpartsselskabsloven af 1996 er gået endnu videre i retning af at stille anpartshaverne frit vedrørende spørgsmålet om selskabets ledelse. De regler, der vedrørte formalia ved afholdelse af bestyrelsesmøder, er nu udgået af anpartsselskabsloven. Reglerne om medarbejderrepræsentation gælder fortsat, jvf. ApSL § 22. Såfremt medarbejderne har ret til at vælge repræsentanter til bestyrelsen, skal der naturligvis både være en bestyrelse og en direktion i selskabet. Hvis medarbejderne ikke har ret til medarbejderrepræsentation eller koncernrepræsentation, kan anpartshaverne nu frit vælge, om at der skal være en todelt ledelse i selskabet, eller om selskabet blot skal have en direktion. Dette valg kan nu træffes uden hensyn til anpartskapitalens størrelse.[1] Såfremt et anpartsselskab er organiseret med både bestyrelse og direktion, er bestyrelsen det øverste ledelsesorgan.

I selskaber med et enkelt ledelsesorgan kan anpartshaverne frit vælge, om dette skal betegnes som bestyrelse eller direktion, jvf. ApSL § 19, stk.1. Forskellige bestemmelser i loven tillægger rettigheder og pligter til bestyrelsen eller direktionen. Er der kun et ledelsesorgan i selskabet, udøver medlemmerne af dette samtlige de rettigheder og pligter, der efter loven tilkommer ledelsen.

Aktieselskabsloven indeholder i § 59 en regel, hvorefter der i vedtægterne kan træffes bestemmelse om, at der oprettes et særligt aktionærudvalg, kaldet repræsentantskabet, ved siden af bestyrelsen og direktionen. Repræsentantskabet tillægges beslutningskompetence på særligt udvalgte områder. Der vil næppe være et praktisk behov for at indføre et repræsentantskab i et anpartsselskab.

3.2 Bestyrelsen

3.2.1 Frivillig eller pligtmæssig bestyrelse

Anpartsselskabsloven stiller som anført nu anpartshaverne frit med hensyn til organisationen af selskabets ledelse. Anpartshaverne kan vælge det såkaldte two-tier system, der kendes fra aktieselskaber. Her er ledelsen delt op i to selvstændige organer: en bestyrelse og en direktion. Hvis anpartshaverne vælger denne model, uden at det er påkrævet i kraft af reglerne om medarbejderrepræsentation, vil dette i det følgende blive betegnet som en *frivillig bestyrelse*. I de fleste anpartsselskaber vil der ikke være behov for, at ledelsen er opdelt i to separate organer. Anpartsselskabsloven giver derfor selskaber med en enkelt eller med få anpartshavere, som ikke opfylder betingelserne for en tvungen bestyrelse, jvf. straks nedenfor, mulighed for, at selskabet organiseres med et enkelt ledelsesorgan. Der stilles ikke krav om deltagelse af flere personer i et sådant ledelsesorgan, og en eneanpartshaver kan således fungere som selskabets eneste direktør.

Hvis selskabet har beskæftiget mere end 35 medarbejdere i gennemsnit i en periode på mindst tre år, har medarbejderne ret til at vælge repræsentanter til bestyrelsen, jvf. ApSL § 22, stk.1. Tilsvarende gælder, hvis anpartsselskabet er et moderselskab, og medarbejderne har ret til koncernrepræsentation, jvf. ApSL § 22, stk.2, og nedenfor afsnit 3.4. Hvis medarbejderne ønsker at udnytte retten til at blive repræsenteret i selskabets ledelse, skal der være en bestyrelse i selskabet, jvf. ApSL § 19, stk.2. Såfremt medarbejderne tilkendegiver, at de ønsker at udnytte deres ret i et selskab, der ikke har en bestyrelse, har anpartshaverne pligt til at ændre vedtægterne, således at selskabet organiseres med en bestyrelse. Beslutning herom kan træffes med tilslutning fra blot en en-

---

1 Afskaffelsen af kravet om, at anpartsselskaber med en anpartskapital over en vis størrelse skulle have en bestyrelse, blev foreslået af Selskabsretspanelet, jvf. Betænkning nr. 1251, 1993, s. 43.

kelt anpartshaver, jvf. ApSL § 33, stk.2. Ønsker ingen af anpartshaverne at indføre en bestyrelse, vil selskabet blive sendt til tvangsopløsning på grund af manglende ledelse, jvf. ApSL § 61, samt nedenfor 8.3. Tilfælde, hvor anpartshaverne med baggrund i reglerne om medarbejderrepræsentation har pligt til at oprette en bestyrelse, vil i det følgende blive betegnet som en *pligtmæssig bestyrelse*. Muligheden for at et anpartsselskab kan organiseres med en forenklet ledelsesstruktur, så længe medarbejderne ikke har ret til medarbejderrepræsentation, kendes tilsvarende i tysk[2] og norsk ret.[3]

Det følgende afsnit vil tage sit udgangspunkt i anpartsselskaber med en bestyrelse, uanset om denne er frivillig eller pligtmæssig. Som udgangspunkt er reglerne for frivillige og pligtmæssige bestyrelser sammenfaldende, men der kan forekomme forskelle for så vidt angår de stemmerettigheder, der tilkommer det enkelte medlem i bestyrelsen, jvf. nedenfor afsnit 3.2.4.

Anpartshaverne er ikke blot frit stillede med hensyn til, om der skal være en bestyrelse i selskabet, men tillige med hensyn til antallet af medlemmer i bestyrelsen og sammensætningen af denne. Såfremt der er oprettet en bestyrelse, forudsætter anpartsselskabsloven ikke længere, at flertallet af bestyrelsens medlemmer vælges af anpartshaverne, sammenlign ApSL 1973, § 32, stk.5. Der kan derfor med hjemmel i vedtægterne tillægges ikke blot anpartshavere men også andre ret til at udpege bestyrelsens medlemmer. Det kan eksempelvis være stifterne, en offentlig myndighed, eller medarbejderne. Retten til at udpege bestemte personer kan omfatte samtlige medlemmer af bestyrelsen.

Der stilles ikke længere krav om, at der skal være et bestemt antal medlemmer i bestyrelsen, sammenlign ApSL 1973, § 31, hvorefter der skulle være mindst tre medlemmer. I selskaber med en frivillig bestyrelse kan vedtægterne således bestemme, at bestyrelsen består af en enkelt person. I selskaber med en pligtmæssig bestyrelse stilles der nu blot det krav, at medarbejderne skal have ret til at vælge et antal medlemmer til bestyrelsen, der mindst svarer til halvdelen af de øvrige, rundet op, og at antallet af medarbejdervalgte medlemmer skal udgøre mindst to, jvf. ApSL § 22, stk.1. Såfremt anpartshaverne ønsker, at de ikke-medarbejdervalgte medlemmer skal udgøre flertallet i bestyrelsen, skal en pligtmæssig bestyrelse således bestå af mindst 5 medlemmer.

---

2 Jvf. GmbHG § 6, der bestemmer, at der skal ansættes en eller flere Geschäftsführer. Såfremt medarbejderne har ret til repræsentation efter reglerne i MitBestimmungsgesetz, skal der vælges en bestyrelse i selskabet, og der skal ansættes mere end en direktør, jvf. hertil Altmeppen i Roth/Altmeppen, GmbHG (3.Aufl.1997), s. 77 f.

3 De norske regler graduerer reglerne om medarbejdernes ret til at vælge repræsentanter til selskabets ledelse efter hvor mange ansatte der er i selskabet, jvf. aksjelovens §§ 6-3, 6-4 og 6-35.

3.2.2 Bestyrelsens kompetence

Er der i selskabet både en bestyrelse og en direktion, er bestyrelsen det øverste ledelsesorgan, jvf. ApSL § 19, stk.1, 3.pkt. Bestyrelsen er i forhold til direktionen enekompetent til at træffe beslutninger i sager, der for selskabet er af usædvanlig art eller stor betydning, jvf. ApSL § 19, stk.1, 4.pkt. der på dette punkt svarer til ASL § 54. I selskaber med to ledelsesorganer har bestyrelsen pligt til at føre tilsyn med direktionens iværksættelse af bogføring og formueforvaltning, jvf. ApSL § 20, stk.1, 2.pkt.

Bestyrelsen er underlagt generalforsamlingen og har i konkrete sager instruktionsbeføjelser over for direktionen.Bestyrelsens kompetence i et selskab med to ledelsesorganer svarer til den kompetence, der tilkommer bestyrelsen i et aktieselskab. I dansk ret opstiller ApSL § 19 (ASL § 54) kun vagt formulerede grænser for kompetencefordelingen mellem bestyrelse og direktion. I vidt omfang overlades det til de enkelte selskaber at fastsætte nærmere regler om kompetencefordelingen mellem selskabets organer.[4] ASL § 54, stk.2, 3.pkt. bestemmer udtrykkeligt, at direktionen kan bemyndiges til at træffe en beslutning, der hører under bestyrelsens beslutningskompetence. Direktionen vil ligeledes kunne træffe en beslutning, der hører under bestyrelsens kompetence, såfremt dansk rets almindelige regler om uanmodet forretningsførelse finder anvendelse. En tilsvarende bestemmelse er ikke videreført i anpartsselskabsloven af 1996, men må utvivlsomt antages fortsat at være gældende ret. Dog vil reglen om uanmodet forretningsførelse sjældnere kunne finde anvendelse i selskaber, hvor der kun er få bestyrelsesmedlemmer, end i selskaber med en stor bestyrelse. Er bestyrelsens eneste medlem samtidig eneste anpartshaver, må der påhvile direktøren en udvidet pligt til at forsøge at få kontakt til vedkommende, før en beslutning om et for selskabet væsentligt anliggende træffes.

ASL § 54, stk.3, 1.pkt. bestemmer udtrykkeligt, at bestyrelsen har pligt til løbende at tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab er forsvarligt i forhold til selskabets drift. Denne bestemmelse blev indsat i aktieselskabsloven ved lov nr. 1060 af 23. december 1992 på baggrund af sagen om Nordisk Fjer. Bestemmelsen udgør formentlig blot en kodifikation af en pligt, der allerede påhvilede bestyrelsen.[5] I det omfang bestemmelsen ses om et udtryk for en præcisering af, at bestyrelsen har en pligt til løbende at følge med i selskabets økonomi og likviditet,[6] kan der ikke være tvivl om, at en tilsvarende pligt gælder for bestyrelsen i et anpartsselskab.[7] I et anpartsselskab har bestyrelsen pligt

---

4 Se nærmer om kompetencefordelingen mellem bestyrelse og direktion hos Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 196.

5 Jvf. således Gomard, UfR 1993B, s. 149 f.

6 Jvf. Paul Krüger Andersen, Aktie- og anpartsselskabsret (5.udg.1997), s. 360.

til at indkalde anpartshaverne inden 6 måneder, såfremt der konstateres et kapitaltab, jvf. ApSL § 52 og nedenfor afsnit 4.7. Denne pligt kan kun efterleves, hvis bestyrelsen løbende overvåger selskabets økonomiske situation. Gør ledelsen ikke det, risikerer medlemmerne at ifalde erstatningsansvar over for kreditorer, der har lidt tab som følge af selskabets sammenbrud, jvf. nedenfor afsnit 6.2.

Om ledelsens adgang til at disponere på selskabets vegne over for omverdenen gælder bestemmelserne i ApSL §§ 24 og 25, jvf. nedenfor afsnit 3.6.

3.2.3 Valg og afskedigelse af bestyrelsens medlemmer

I anpartsselskaber med en bestyrelse vælges medlemmerne af denne som udgangspunkt af anpartshaverne på generalforsamlingen eller af medarbejderne. Medarbejdernes ret til at vælge et antal bestyrelsesmedlemmer er naturligvis ufravigelig, for så vidt betingelserne i ApSL § 22 er opfyldt. Anpartshavernes ret til at vælge medlemmer til bestyrelsen er imidlertid ikke længere ufravigelig. I henhold til ApSL 1973 § 32, stk.1 skulle bestyrelsens medlemmer vælges af anpartshaverne på generalforsamlingen. Vedtægterne kunne give anpartshavere eller andre ret til at udpege nogle medlemmer, men i henhold til § 32 stk.5, skulle flertallet af medlemmerne under alle omstændigheder vælges af anpartshaverne på generalforsamlingen, sammenlign ASL § 49, stk.2 og stk.6. Tilsvarende bestemmelser findes ikke i anpartsselskabsloven af 1996. Det fremgår udtrykkeligt af bemærkningerne til anpartsselskabsloven, at anpartshaverne nu er helt frit stillet ved fastsættelsen af regler om, hvem der skal udpege bestyrelsens medlemmer.[8]

Såvel anpartshavere som direktører kan som hidtil indtræde som medlemmer af bestyrelsen. I aktieselskaber må flertallet af bestyrelsens medlemmer ikke udgøres af personer, der er direktører i samme selskab, jvf. ASL § 51, stk.2, ligesom formanden for bestyrelsen ikke må være direktør, jvf. ASL § 56, stk.1 (ApSL 1973 § 38, stk.1). Disse begrænsninger i direktørers adgang til at være medlemmer af bestyrelsen i samme selskab gælder ikke efter anpartsselskabsloven af 1996. En direktør kan således nu vælges som formand for bestyrelsen, ligesom flertallet af bestyrelsens medlemmer kan bestå af direktører. Der gælder ikke i anpartsselskaber et forbud imod »den arbejdende bestyrelsesformand«, sammenlign ASL § 53, stk.3.

---

7 Se om ASL § 53, stk.3, 1.pkt. hos Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 520. Jvf. tillige Samuelsson og Søgård, Bestyrelsesansvaret (1997), s. 281 f vedrørende en pligt for bestyrelsen til at holde sig løbende orienteret om selskabets økonomi.

8 Jvf. bemærkningerne til loven, s. 23.

Efter ApSL 1973 § 32, stk.6 skulle der fastsættes en valgperiode for bestyrelsesmedlemmer, der maksimalt måtte udgøre 4 år, sammenlign ASL § 49, stk.7. For medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer er de hidtidige regler om valgperiode videreført uændret, jvf. ApSL § 22, stk.5. For de øvrige bestyrelsesmedlemmer gælder nu ingen regler om valgperiode. Det kan således bestemmes i vedtægterne, at en eller flere personer tillægges ret til at være medlem af bestyrelsen (eller direktionen) på livstid. Valgperioden for de ikke-medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer kan fremgå af vedtægterne, jvf. forudsætningsvis ApSL § 5, nr.6).

Vedtægterne kan bestemme, at der skal vælges suppleanter for bestyrelsens medlemmer. For de medarbejdervalgte medlemmer er det et ufravigeligt krav, at der vælges suppleanter, jvf. ApSL § 22, stk.1. Har et bestyrelsesmedlem forfald, har vedkommendes suppleant ret til at indtræde. Såfremt en suppleant indtræder, betragtes vedkommende i enhver henseende som fuldgyldigt medlem af bestyrelsen, jvf. ApSL § 19, stk.3.

Anpartsselskabsloven bestemmer udtrykkeligt, at ethvert medlem af bestyrelsen har ret til at nedlægge sit mandat uden varsel, jvf. ApSL § 23, stk.1. Herved er de enkelte bestyrelsesmedlemmer sikret adgang til at fralægge sig ansvaret for fremtidige beslutninger, som man måtte finde uforsvarlige. Modsætningsvis kan ethvert bestyrelsesmedlem afsættes af den, der har valgt eller udpeget vedkommende. Er der ingen suppleant til den ledige post, påhviler det den øvrige bestyrelse at foranledige afholdt suppleringsvalg, jvf. ApSL § 23, stk.2.

3.2.4 Bestyrelsens virke

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt en række regler vedrørende bestyrelsens virke, der i vidt omfang svarede til de regler, der fortsat er gældende for aktieselskaber. Aktieselskabslovens regler er et udtryk for almindelige grundsætninger vedrørende afholdelse af møder.[9] Uanset de fleste af disse regler nu er udgået af anpartsselskabsloven af 1996, må det således konkluderes, at de ophævede regler fortsat er et udtryk for gældende ret for anpartsselskaber, der har en bestyrelse.

Bestyrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand. Kompetencen til at vælge formanden kan med hjemmel i vedtægterne henlægges til andre, jvf. ApSL 1973 § 38, stk.1 (ASL § 56, stk.1). Bestyrelsen har pligt til at fastsætte en forretningsorden, der indeholder nærmere regler om bestyrelsens arbejde, jvf. ApSL 1973 § 38, stk.4, og den fortsat gældende ASL § 56, stk.4. ASL § 56, stk.5 indeholder en række punkter, der skal være taget stilling til i forretnings-

9 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 208.

ordenen. Bestemmelsen gælder kun for børsnoterede selskaber, men den må antages at have en vis modeleffekt ikke blot for aktieselskaber, men tillige i et vist omfang for anpartsselskaber,[10] omend typen af anpartsselskabets virksomhed kan medføre, at en så detaljeret forretningsorden bliver unødvendig. Såfremt der er en bestyrelse i et anpartsselskab, har denne således fortsat en pligt til at fastsætte nærmere retningslinier for sit virke i en forretningsorden, men omfanget af denne kan variere efter omfanget af selskabets virksomhed.

Bestyrelsens formand varetager indkaldelse af bestyrelsens møder i overensstemmelse med de intervaller, der er fastlagt i forretningsordenen. Formanden har pligt til at sikre sig, at samtlige medlemmer af bestyrelsen modtager indkaldelsen og har pligt til at indkalde til møde på begæring af ethvert medlem af bestyrelsen eller direktionen. Direktører har møderet og taleret på bestyrelsens møder, men ikke stemmeret, jvf. i det hele ASL § 56, stk.2 analogt. De beskrevne formalia vedrørende afholdelse af møder er deklaratoriske i den forstand, at de kan tilsidesættes, såfremt samtlige medlemmer af bestyrelsen konkret giver samtykke hertil.

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i § 39 en regel om quorum ved beslutninger i bestyrelsen. En tilsvarende regel er fortsat gældende for aktieselskaber, jvf. ASL § 57. Efter ASL § 57 er bestyrelsen kun beslutningsdygtig, når mindst halvdelen af alle medlemmer er til stede. Bestemmelsen slår endvidere fast, at bestyrelsen ikke må træffe beslutninger, uden at så vidt muligt samtlige bestyrelsesmedlemmer har haft adgang til at deltage i sagens behandling. Da reglen om quorum er af væsentlig betydning for samtlige bestyrelsesmedlemmers mulighed for at varetage deres pligter, må den antages at være fortsat gældende for anpartsselskaber, der har en bestyrelse.[11] Alle bestyrelsesmedlemmer har en væsentlig interesse i at kunne deltage i bestyrelsens møder, at kende til trufne beslutninger, samt i at kunne sige fra over for beslutninger, som de finder, vil kunne indebære et erstatningsansvar. En quorumregel forhindrer, at en gruppe af bestyrelsesmedlemmer kupper beslutninger igennem i de øvrige medlemmers fravær. Quorumkravet gælder også i anpartsselskaber, hvor nogle bestyrelsesmedlemmer ikke har stemmeret. Reglen kan ikke fraviges. Dog kan der i vedtægterne fastsættes et højere quorumkrav.

Såfremt bestyrelsen er beslutningsdygtig, træffes beslutninger ved afstemninger blandt de fremmødte medlemmer. Hvert medlem af bestyrelsen har som udgangspunkt en stemme. Et forslag anses som vedtaget, når der ved afstemning blandt de fremmødte medlemmer er opnået et simpelt flertal for forslaget, hvorved forstås flere ja, end nej stemmer, sammenlign ASL § 57, stk.2 og

---

10 Jvf. Paul Krüger Andersen, Aktie- og anpartsselskabsret (5.udg.1997), s. 232.

11 Jvf. således også Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 561.

ApSL 1973 § 39, stk.2. Ved valg er den kandidat, der har opnået flest stemmer, valgt. Vedtægterne kan tillægge formandens stemme afgørende vægt i tilfælde af stemmelighed, og der kan stilles krav om, at beslutninger vedrørende særlige emner skal træffes med kvalificeret majoritet.

I selskaber, hvor der ikke stilles krav om, at der skal være en bestyrelse, kan anpartshaverne frit vælge, om de ønsker, at selskabet overhovedet skal have en bestyrelse, og i bekræftende fald hvor mange medlemmer, der skal være i bestyrelsen. Hvis anpartshaverne frivilligt opretter en bestyrelse, må de så meget mere have ret til i vedtægterne at fastsætte nærmere regler for den stemmeret, der tilkommer de enkelte bestyrelsesmedlemmer. I det omfang der er behov herfor, vil det således i selskaber med en frivillig bestyrelse være muligt at begrænse enkelte medlemmers stemmeret helt eller delvist, eller at tillægge bestemte medlemmer af bestyrelsen en vetoret. Der må dog være mindst et medlem med fuld stemmeret i bestyrelsen. Det kan således eksempelvis bestemmes i vedtægterne, at virksomhedens stifter har sæde i bestyrelsen, men at vedkommende enten slet ikke har stemmeret eller har en forøget stemmeret. Alternativt vil det kunne bestemmes, at vedkommendes stemmeret er begrænset, således at den eksempelvis kun omfatter en vetoret vedrørende visse nærmere angivne spørgsmål. En sådan ordning vil kunne være medvirkende til at lette et generationsskifte i virksomheden. Virksomhedens stifter vil således i en overgangsperiode kunne sidde med i bestyrelsen, inden ansvaret helt overdrages til næste generation.

Anpartshavernes ret til at fastsætte regler om de enkelte bestyrelsesmedlemmers stemmerettigheder må dog underkastes visse begrænsninger. I selskaber, hvor medarbejderne har udnyttet deres ret til medarbejderrepræsentation, har de en væsentlig interesse i, at såvel bestyrelsens rolle generelt som det enkelte bestyrelsesmedlems rettigheder og pligter i selskabet ikke svækkes. I disse selskaber vil der derfor ikke være adgang til at træffe bestemmelse om indskrænkning i de medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmers stemmeret i bestyrelsen, ligesom der ikke vil kunne gives ikke-medarbejdervalgte medlemmer af bestyrelsen en udvidet stemmeret. Dog kan formandens stemme på sædvanlig vis tillægges afgørende vægt i tilfælde af stemmelighed. Er der medarbejdervalgte medlemmer af bestyrelsen, træffer bestyrelsen beslutninger under analog anvendelse af de for aktieselskaber gældende regler, jvf. ASL § 57, stk.2. Hvert bestyrelsesmedlem har en stemme, og beslutninger træffes ved simpelt flertal blandt de fremmødte medlemmer.

Består et anpartsselskabs øverste ledelsesorgan af mere end et enkelt medlem, skal der føres en protokol over forhandlingerne samt over trufne beslutninger, jvf. ApSL § 21, der er ufravigelig. Efter mødet skal protokollen underskrives af samtlige tilstedeværende medlemmer. Herved sikres dels, at der

skaffes bevis for, hvad der faktisk er vedtaget på mødet, og dels, at der skabes klarhed over hvilke medlemmer, der var med til at træffe hvilke beslutninger, hvilket kan få betydning for et eventuelt erstatningsansvar. Hvert enkelt medlem af ledelsen har adgang til i protokollen at afgive dissens over for beslutninger, som vedkommende er uenig i, jvf. ApSL § 21, 2.pkt. Kravet om en forhandlingsprotokol skal sikre, at der senere kan føres bevis for, hvilke medlemmer af ledelsen, der var med til at træffe hvilke beslutninger.

En fravigelse af de deklaratoriske regler vedrørende bestyrelsens beslutningsprocedure kan efter 1996-loven frit indføres ved selskabets stiftelse. Efter stiftelsen kan vedtægtsændringer, hvorved visse bestyrelsesmedlemmers stemmeret fjernes eller begrænses, vedtages med almindelig vedtægtsændringsmajoritet. I selskaber med en pligtmæssig bestyrelse, kan der under ingen omstændigheder indføres begrænsninger i de rettigheder, der tilkommer de medarbejdervalgte medlemmer af bestyrelsen.

Uanset om der er tale om et selskab med en frivillig eller pligtmæssig bestyrelse, kan der ikke i vedtægterne gøres indskrænkninger i de grundlæggende rettigheder, der tilkommer hvert enkelt bestyrelsesmedlem. Sådanne grundlæggende rettigheder er eksempelvis retten til at modtage indkaldelse og dagsorden til bestyrelsens møder, til at stille forslag til beslutning i bestyrelsen, til at deltage i møderne,[12] til at tage ordet, samt til at få optaget dissens i beslutningsprotokollen. Disse rettigheder kan således ikke fratages noget bestyrelsesmedlem.

3.3 Direktionen

Er der kun en direktion i selskabet, vælger anpartshaverne direktørerne på generalforsamlingen. Direktionen er i så fald selskabets øverste ledelsesorgan, der udøver samtlige de rettigheder og pligter, der efter anpartsselskabsloven tilkommer ledelsen. Såfremt der både er en bestyrelse og en direktion i selskabet, er udgangspunktet, at anpartshaverne vælger medlemmerne af bestyrelsen, som derefter ansætter medlemmerne af direktionen, jvf. ApSL 1973, § 31, stk.3 (ASL § 51, stk.1). Vedtægterne kan imidlertid bestemme, at ikke blot bestyrelsen, men tillige direktionen vælges direkte af anpartshaverne eller andre. Kompetence til at afskedige direktionen tilkommer det organ, der har ret til at ansætte den. Direktørernes ansættelsesforhold vil oftest være reguleret i en særlig ansættelseskontrakt. En direktør vil normalt ikke blive anset som medarbejder i arbejdsretlig forstand, og vil ikke have lønprivilegium ved selskabets konkurs, jvf. konkurslovens § 95, stk.1, nr.1).

---

12 Jvf. hertil Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 563.

Medlemmerne af direktionen har pligt til at sørge for, at der gennemføres en forsvarlig bogføring, jvf. ApSL § 20, stk.1. Desuden har direktionen ansvaret for, at der gennemføres en forsvarlig formueforvaltning i selskabet. I begge henseender er direktionen underlagt bestyrelsens tilsyn og instruktionsbeføjelse. I selskaber med to ledelsesorganer fremgår den interne kompetencefordeling af ApSL § 19 (ASL § 54), hvorefter direktionens hovedansvar er varetagelsen af den daglige ledelse af selskabet, jvf. ApSL § 19, stk.1 samt ovenfor afsnit 3.2.2. Direktionen er generelt underlagt bestyrelsens kontrol og instruktionsbeføjelse.

En person kan have titel af direktør og fungere som daglig leder af virksomheden, uden at vedkommende er anmeldt til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen som direktør. Kun personer, der faktisk er anmeldt til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen som direktører, betragtes som direktører i anpartsselskabslovens forstand.

3.4 Medarbejderrepræsentation

I aktieselskaber tillægges medarbejderne under visse forudsætninger en ret til at vælge et antal repræsentanter til selskabets bestyrelse. Da der er fri adgang til omdannelse mellem aktie- og anpartsselskaber, ville aktieselskabslovens regler om medarbejderrepræsentation let kunne udhules, såfremt der ikke gjaldt tilsvarende regler for anpartsselskaber.[13] Reglerne om medarbejderrepræsentation i anpartsselskabsloven er da også identiske med reglerne i aktieselskabsloven, jvf. ApSL § 22, og ApSL § 49, stk.3-stk.7. Medarbejderne har ret til medarbejderrepræsentation, såfremt selskabet i de sidste tre år har beskæftiget gennemsnitligt 35 medarbejdere. For en nyetableret virksomhed regnes tidsfristen fra selskabets stiftelse. Overtager selskabet ved stiftelsen eller senere en virksomhed, regnes tidsfristen fra ansættelsen af medarbejderne i den oprindelige virksomhed, jvf. UfR 1985.965V.

Generelt er reglerne om medarbejderrepræsentation, herunder reglerne om valg og valgbarhed sammenfaldende for aktieselskaber og anpartsselskaber.[14] På enkelte områder giver reglerne om medarbejderrepræsentation anledning til særlige bemærkninger for så vidt angår anpartsselskaber. Dette skyldes navnlig de forskelle, der findes i de to selskabstypers ledelsesstruktur.

Såfremt betingelserne for at etablere en pligtmæssig bestyrelse bliver op-

---

13 Reglerne kan imidlertid fuldt lovligt omgås ved at lade et kommanditselskab indtræde som moderselskab i en koncern. Et kommanditselskab er ikke omfattet af selskabslovenes koncerndefinition, og derfor heller ikke af reglerne om koncernrepræsentation, jvf. kritisk Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 377 f.

14 Se nærmere om disse regler hos Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 118 ff.

fyldt i et anpartsselskab uden en frivillig bestyrelse, bliver det nødvendigt at ændre vedtægterne med henblik på etablering af en bestyrelse. En sådan vedtægtsændring anses gyldigt vedtaget på generalforsamlingen, når blot en enkelt anpartshaver har stemt for et forslag herom, jvf. ApSL § 33, stk.2.

Det er ovenfor antaget, at der i selskaber med en pligtmæssig bestyrelse, gælder de samme formalia, afstemningsregler mv. for bestyrelsens virke, som gælder for bestyrelsen i et aktieselskab. Var dette ikke tilfældet, ville medarbejdernes ret til medindflydelse i selskabet let kunne udhules. De medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer kan således ikke fratages deres stemmeret eller tegningsret i bestyrelsen. Tilsvarende gælder de grundlæggende rettigheder, der tilfalder ethvert medlem af bestyrelsen. Hvis bestyrelsens medlemmer oppebærer et honorar, skal dette være ens for alle medlemmer. Kun de medlemmer, der udfører særlige hverv, som eksempelvis formandsposten, eller lignende er berettiget til at modtage et forhøjet honorar. Jvf. hertil UfR 1997.1475H, hvor et selskab havde givet de medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer et honorar, der var mindre end de øvrige bestyrelsesmedlemmer. Dette blev underkendt af Højesteret. Den konsekvente ligestilling af de medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer medfører, at de bedømmes på lige fod med de øvrige medlemmer af bestyrelsen for så vidt angår spørgsmålet om erstatningsansvar.[15]

I selskaber uden ret til medarbejderrepræsentation kan vedtægterne indeholde særregler vedrørende bestyrelsens sammensætning, virke og beslutningsprocedurer, jvf. ovenfor afsnit 3.2.4. Hvis betingelserne for medarbejderrepræsentation bliver opfyldt, opstår der for anpartshaverne en pligt til at ændre disse regler, således at medarbejderrepræsentanterne kommer til at virke under regler, der svarer til de for aktieselskaber gældende regler. Denne pligt til at ændre vedtægterne indtræder senest, når medarbejderne ved en afstemning efter ASL § 177 har bekræftet, at de ønsker at udnytte retten til medarbejderrepræsentation.

3.5 Generelt vedrørende bestyrelsesmedlemmer og direktører

Som medlemmer af anpartsselskabers ledelse kan kun vælges myndige fysiske personer, der ikke er under værgemål eller samværgemål efter værgemålslovens §§ 5 og 7, jvf. ApSL § 19, stk.1, sidste punktum. Der blev tidligere stillet krav om, at samtlige direktører og mindst halvdelen af bestyrelsens medlemmer skulle have bopæl her i landet, jvf. ApSL 1973 § 34, stk.2, sammenlign ASL § 52, stk.2. Borgere fra andre EU-lande, der har bopæl inden for EU, er

---

15 Jvf. hertil en utrykt dom fra Østre Landsret, refereret hos Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 121.

generelt undtaget fra bopælskravet, jvf. for aktieselskabers vedkommende ASL § 176. Hvor bopælskravet ikke er opfyldt, kræves for aktieselskabers vedkommende, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen giver en konkret dispensation til sammensætningen af ledelsen. Dette er eksempelvis nødvendigt, hvor en direktør er amerikansk statsborger, eller hvor en dansk statsborger har bopæl uden for EU.[16]

Anpartsselskabsloven af 1996 har ikke videreført bopælskravet for stiftere, bestyrelsesmedlemmer og direktører. Dette betyder, at udenlandske personer, der ikke er EU-borgere, nu kan anmeldes som direktører i et dansk anpartsselskab uden at have bopæl her i landet. Denne lempelse af bopælskravet vil medføre, at anpartsselskabet vil kunne blive det foretrukne valg, for en del af de udenlandske selskaber, der ønsker at etablere et datterselskab i Danmark. Dette gælder således et engelsk selskab, der ønsker at etablere et datterselskab i Danmark, med en amerikaner bosiddende i London som eneste direktør, eller hvor en dansker med bopæl i Svejts ønsker at drive virksomhed i Danmark. Dette ville ikke være muligt i henhold til aktieselskabslovens § 52, stk.2, uden at der blev givet dispensation fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

ApSL 1973, § 34, stk.3 bestemte, at der i anpartsselskaber, der skulle drive rederivirksomhed, kunne ansættes et enkeltmandsfirma eller et interessentskab som direktør, såfremt indehaveren eller interessenterne opfyldte de almindelige habilitetskrav for direktører, jvf. ASL § 52, stk.3. Denne bestemmelse er ikke videreført i ApSL 1996.

Efter ApSL 1973 § 35, stk.1 skulle medlemmer af ledelsen ved deres tiltræden oplyse om deres besiddelser af aktier eller anparter i selskabet eller i andre koncernselskaber, og sådanne meddelelser skulle indføres i en særlig protokol, sammenlign ASL § 53, stk.1. En tilsvarende bestemmelse er ikke videreført i ApSL 1996. Anpartshaverne kan naturligvis konkret stille krav om, at kandidater til bestyrelse og direktion fremkommer med sådanne oplysninger, forinden de vælges eller ansættes. Bestyrelsesmedlemmer og direktører må ikke udføre spekulationsforretninger vedrørende anparter i selskabet eller aktier og anparter i andre selskaber i samme koncern, jvf. ApSL § 20, stk.2, der svarer til ASL § 53, stk.3. Der må foretages en konkret vurdering af, om der er tale om spekulation. En handel, der gennemføres på baggrund af en intern viden, som vedkommende har erhvervet sig i kraft af sin stilling som medlem af selskabets ledelse, er omfattet af spekulationsforbudet. Reglen må i øvrigt ses i sammenhæng med reglerne i værdipapirhandelslovens §§ 35 og 36 om insiderhandel, der dog kun gælder for handel med værdipapirer.

---

16 Jvf. om danske statsborgere med bopæl uden for EU hos C. Boye Jacobsen, Juristen 1982, s. 220 og 226.

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i § 40 regler om bestyrelsesmedlemmer og direktørers inhabilitet, jvf. tilsvarende ASL § 58. Et bestyrelsesmedlem eller en direktør er i henhold til ASL § 58 afskåret fra at deltage i behandlingen af et spørgsmål, såfremt vedkommende deri har en væsentlig interesse, der kan være stridende imod selskabets interesser. Det må konkluderes, at ophævelsen af inhabilitetsreglen i anpartsselskabsloven ikke har medført en ændring af gældende ret. Der gælder i dansk ret en almindelig grundsætning om inhabilitet. Den person, der har pligt til at varetage andres interesser, er inhabil, når han selv har en interesse i den beslutning, der skal træffes, som kan være afvigende, fra de interesser, som han er sat til at varetage. Dette gælder utvivlsomt fortsat for bestyrelsesmedlemmer og direktører i anpartsselskaber.[17]

I overensstemmelse med hidtil gældende ret, gælder reglerne om inhabilitet ikke i enmandsselskaber, hvilket er særligt relevant for anpartsselskabers vedkommende. Eneanpartshaveren, der tillige er selskabets eneste direktør, er således ikke underlagt en inhabilitetsregel.[18] Endvidere gælder inhabilitetsreglen ikke ved valg. Ethvert medlem af ledelsen er således berettiget til at stemme på sig selv ved valg til bestyrelsen eller lignende.

På generalforsamlingen er anpartshaverne underlagt en mildere inhabilitetsregel end den, der gælder for ledelsen, jvf. ASL § 67, stk.2 analogt og nedenfor afsnit 5.3.2. Det kan således forekomme, at et bestyrelsesmedlem, der tillige er anpartshaver, er afskåret fra at deltage i behandlingen af et forslag i bestyrelsen, men kan stemme for det samme forslag på generalforsamlingen.

Medlemmerne af bestyrelsen og direktionen er underlagt tavshedspligt vedrørende oplysninger, som de får adgang til som et led i deres arbejde, jvf. anpartsselskabslovens § 79, stk.1. Reglen svarer til den, der gælder for aktieselskaber. Bestyrelsesmedlemmer, direktører, vurderingsmænd, revisorer, samt suppleanter for disse, der ubeføjet røber, hvad de under udøvelsen af deres hverv har fået kundskab om, straffes med bøde.

Den almindelige erstatningsregel (culpa-reglen) gælder for ledelsen i et anpartsselskab, der ved sine skadevoldende handlinger eller undladelser tilføjer selskabet, anpartshavere eller andre et økonomisk tab, jvf. nedenfor afsnit 6.1.

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i § 45 en bestemmelse om aflønning af ledelsen, jvf. tillige den fortsat gældende § 64 i aktieselskabsloven. Medlemmer af ledelsen kan aflønnes med fast vederlag eller tantieme. Det

---

17 Jvf. tillige Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 571. Dette resultat bliver bestyrket, når man undersøger inhabilitetsreglens tilblivelseshistorie, jvf. hertil Lennart Lynge Andersen, Juridisk Institut, Julebog 1996, s. 24 ff.

18 Jvf. hertil Paul Krüger Andersen, Aktie- og anpartsselskabsret (5.udg.1997), s. 248.

samlede vederlag må dog ikke overstige, hvad der er sædvanligt efter hvervets art og omfang, og vederlaget skal være forsvarligt set i forhold til selskabets økonomiske situation. Det må antages, at der fortsat gælder en ufravigelig regel med et indhold svarende til den tidligere § 45. De medlemmer af bestyrelse og direktion, der modtager et vederlag, som er uforsvarligt stort, vil blive erstatningsansvarlige over for selskabet. Dette gælder navnlig i enmandsselskaber, hvor eneanpartshaveren er eneste direktør. Den særlige regel i den nu ophævede § 45, stk.2, om tilbagebetaling af tantieme i tilfælde af selskabets konkurs, kan dog ikke antages fortsat at være gældende.

Medlemmerne af ledelsen må ikke disponere på en sådan måde, at dispositionen er åbenbart egnet til at skaffe visse anpartshavere eller andre en utilbørlig fordel på andre anpartshaveres eller selskabets bekostning, jvf. ApSL § 27, stk.1. Denne bestemmelse svarer indholdsmæssigt til den såkaldte generalklausul, der gælder for beslutninger, som træffes på generalforsamlingen, jvf. ApSL § 35, (ASL § 80) og nedenfor afsnit 5.5.2. Det er derfor af afgørende betydning for selskabets ledelse, om der er minoritetsanpartshavere i selskabet. Er det tilfældet, har ledelsen en udvidet pligt til at varetage disses interesser. Selv i enmandsanpartsselskaber er ledelsen dog ikke frit stillet. Ledelsen har i et vist omfang en pligt til at varetage kreditorernes interesser.

3.6 Tegningsret og fuldmagt

3.6.1 Behov for særlige tegningsregler

Fuldmagtsreglerne finder anvendelse, når en person, der kunne have handlet selv, lader en anden handle for sig i et nærmere bestemt omfang. En juridisk person kan selvsagt ikke handle på egne vegne. Det bliver derfor nødvendigt, at der udpeges fysiske personer, som er udstyret med legitimation til at handle på vegne af den juridiske person. Denne legitimation er mere vidtgående end den, som en fuldmægtig er udstyret med. Selskabsretligt behandles disse problemer under betegnelsen tegningsregler. Spørgsmålet om adgang til at handle på vegne af den juridiske person må holdes adskilt fra spørgsmålet om beslutningskompetence på vegne af den juridiske person. Selskabsdeltagerne udgør selskabets øverste myndighed. De træffer beslutninger på vegne af selskabet, men det overlades til bestyrelse og direktion at implementere disse beslutninger. Bestyrelse og direktion har ligeledes i et vist omfang adgang til at træffe beslutninger på selskabets vegne.

Det kan forekomme, at bestyrelsen misforstår en beslutning truffet af selskabsdeltagerne eller måske bevidst tilsidesætter den trufne beslutning, og handler efter egen overbevisning. Herved overskrider bestyrelsen sin interne bemyndigelse. Tilsvarende problemer kan opstå i forholdet mellem bestyrelsen og direktionen. Både selskabsdeltagerne og bestyrelsen kan således have en in-

teresse i, at selskabet har adgang til at kunne påberåbe sig en aftales ugyldighed over for en medkontrahent, såfremt de personer, der har indgået aftalen, har overskredet deres interne bemyndigelse. For den daglige samhandel ville det imidlertid være ødelæggende, såfremt en medkontrahent før enhver indgåelse af en aftale med et selskab skulle være nødsaget til at undersøge, hvorvidt de direktører, han forhandler med, nu også rent faktisk har bemyndigelse fra bestyrelse og generalforsamling til at indgå den aftale, der forhandles om.

Der består således en interessekonflikt mellem på den ene side selskabets ønske om at kunne tilsidesætte aftaler, som er indgået uden fornøden intern bemyndigelse og på den anden side medkontrahenters ønske om at fastholde aftaler, der er indgået af personer med en legitimation til at forpligte selskabet. Tegningsreglerne løser denne interessekonflikt til fordel for selskabets medkontrahenter. Visse personer er, i kraft af den position de indtager i selskabet, udstyret med en særlig legitimation til at forpligte dette, kaldet tegningsret. Handler en tegningsberettiget person på vegne af selskabet, bliver dette bundet af den indgåede aftale, uanset den pågældende derved har overtrådt en intern bemyndigelse.

I ganske få tilfælde fraviges denne hovedregel. Dette gælder f.eks. i henhold til aktie- og anpartsselskabsloven, såfremt en tegningsberettiget handler uden for beføjelser, som tilkommer ham efter loven, eller såfremt vedkommende handler uden for selskabets formål, jvf. ApSL § 25. En tredje mulighed for selskabet for at frigøre sig fra en forpligtelse, som er indgået i selskabets navn af en tegningsberettiget, er ikke reguleret i anpartsselskabsloven. Har de, der handler på vegne af selskabet, ikke blot overtrådt deres interne bemyndigelse, men tillige deres legitimation, derved, at de ved indgåelse af en aftale forsætligt skader selskabet, og er medkontrahenten vidende om dette, er selskabet ikke bundet.

Enhver person, der kan handle, har mulighed for at give en anden person bemyndigelse til at handle på sine vegne. Dansk rets almindelige regler om fuldmagt gælder ved siden af reglerne om tegningsret, jvf. nedenfor afsnit 3.6.7.

3.6.2 Aftaler i selskabets navn

Reglerne om tegningsret og fuldmagt finder kun anvendelse på aftaler, der er indgået i selskabets navn. Ofte vil det være åbenbart, at det er selskabet, der er part i aftalen. Det kan imidlertid give anledning til tvivl, hvem der er aftalens parter. En person kan være direktør i flere selskaber på en gang eller kan repræsentere flere koncernselskaber ved en forhandling. Der opstår i praksis ofte tvivl om, hvorvidt det er den handlende selv eller selskabet, der er part i aftalen. Det er sædvanligt, at aftaler om mindre leverancer af varer indgås telefonisk. Faktura fremsendes til en bestemt fysisk person, men først i det øjeblik

den ubetalte regning sendes til inkasso, bliver det klart for leverandøren, at varerne er leveret til et selskab, som imidlertid nu er under konkursbehandling. En problemstilling, der er tæt forbundet hermed er, om medkontrahentens aftalepart er et aktie- eller anpartsselskab, hvor deltagerne ikke hæfter personligt, eller en personligt drevet virksomhed, et interessentskab eller et kommanditselskab, hvor deltagerne hæfter personligt for påtagne forpligtelser.

Spørgsmålet, om det er selskabet eller den handlende, der hæfter for en indgået aftale, beror på en fortolkning af den aftale, der er indgået mellem en handlende og medkontrahenten. Når en aftale skal fortolkes, lægges der vægt på såvel parternes vilje, deres forventninger, samt objektive ydre data. Disse principper gælder også, når der indgås aftaler på vegne af et selskab. Afgørende for, hvem en medkontrahent kan rette sit krav imod, er derfor vedkommendes viden samt hans berettigede forventning om, hvem der er hans aftalepart. Et generelt hensyn til samhandlens sikkerhed medfører, at der som udgangspunkt må lægges stor vægt på medkontrahentens berettigede forventninger.

Der foreligger en veludviklet retspraksis vedrørende disse problemstillinger.[19] På baggrund af denne praksis er det muligt at fastlægge en række relevante kriterier, som er vejledende, når det skal fastlægges, om det er selskabet eller den handlende, der er part i den pågældende aftale. Hvert selskab skal have et navn, der gør det muligt at adskille selskabet fra andre selskaber, jvf. ApSL § 2 (ASL § 153). For så vidt angår spørgsmålet om, hvem der er aftalepart, er det af betydning, at der sker en præcis angivelse af det selskab, der skal indgå i en aftale. Dette gælder særligt, hvor en række selskaber indehaves af samme person eller selskab, og de pågældende selskabers navne let kan forveksles. Alle selskaber er udstyret med et særligt registreringsnummer. I situationer, hvor der kan opstå tvivl, vil en angivelse af dette nummer i aftalen være nærliggende.

Angivelse af selskabsbetegnelse i forbindelse med et selskabs navn på brevpapirer og lignende vil selvsagt have en væsentlig bevismæssig værdi, når det skal afgøres, om selskabet er part i den pågældende aftale. Anpartsselskaber er eneberettigede til at benytte betegnelsen anpartsselskab samt forkortelsen »ApS«, jvf. ApSL § 2, stk. 1. Denne bestemmelse er imidlertid kun en ordensforskrift. Det må derfor understreges, at brug eller manglende brug af en selskabsbetegnelse kun er et blandt flere momenter, der er af betydning, når en aftale skal fortolkes. Det vil dog selvsagt ofte være et moment af væsentlig betydning for afgørelsen. I visse brancher er det sædvanligt at erhvervsvirksomheder drives i selskabsform, medens det i andre brancher er sædvanligt, at der drives virksomhed med personligt ansvar. Sådanne forhold vil kunne have be-

19 Se nærmere herom Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 140 ff.

tydning for medkontrahentens berettigede forventninger, jvf. hertil bl.a. afgørelsen UfR 1983.478Ø.

Er en faktura udstedt personligt til den, der har handlet, påhviler det vedkommende snarest at reklamere over for medkontrahenten, såfremt det var vedkommendes mening, at aftalen skulle indgås med selskabet. Det må understreges, at en fakturas udvisende ikke i sig selv er afgørende for spørgsmålet om, hvem der er aftalepart. I afgørelsen UfR 1994.243H blev en virksomhed udskilt til et selvstændigt datterselskab. Efter denne omstrukturering blev fakturaer fra en fast forretningsforbindelse efter anmodning fra moderselskabet nu udstedt i datterselskabets navn, der mindede om moderselskabets navn. Da den skete ændring i selskabsstrukturen ikke fandtes kendeligt oplyst for medkontrahenten, hæftede moderselskabet for betalingen af de pågældende fakturaer. Sker indgåelse af en aftale på selskabets foranledning, kan der i højere grad end ellers være anledning til at oplyse, at der handles på vegne af et selskab, jf. hertil eksempelvis UfR 1976.909H.

Offentligt tilgængelige oplysninger i telefonbøger, handelsregistre skiltning eller lignende kan være af betydning for medkontrahentens berettigede forventninger og derfor for hæftelsesforholdet. Fremgår det således tydeligt af offentligt tilgængelige oplysninger, at den pågældende virksomhed drives i selskabsform, bliver det tilsvarende vanskeligere at komme igennem med et personligt krav imod virksomhedens indehaver.

Det sker ofte, at personligt drevne virksomheder omdannes til aktie- eller anpartsselskaber. I denne situation påhviler der selskabsdeltagerne en særlig pligt til at underrette faste forretningsforbindelser om den foretagne omdannelse. Gør de ikke det, vil de fortsat hæfte personligt for leverancer fra de pågældende, jvf. UfR 1988.842H og senest afgørelsen UfR 1995.156H. Dette gælder tillige, når en koncern rekonstrueres, således at en virksomhed udskilles til et datterselskab, jvf. herved den allerede nævnte afgørelse UfR 1994.243H, hvor retten ikke fandt det godtgjort, at et selskab med tilstrækkelig klarhed havde meddelt en fast forretningsforbindelse, at leverancer i fremtiden skulle ske til et selvstændigt datterselskab. Moderselskabet hæftede derfor for betaling af leverancer, der var foretaget til datterselskabet.

3.6.3 Dokumentation af tegningsretten

For virksomheder, der er registreret i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens registre, kan der let føres dokumentation for, at en bestemt person er berettiget til at tegne virksomheden. Et udskrift af Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register anses normalt for tilstrækkelig dokumentation for en persons tegningsret. For virksomheder, der ikke er registreret i offentlige registre, må dokumentation føres på anden vis. Dette kan eventuelt ske ved forevisning af protokollatet fra det

bestyrelsesmøde, hvor den pågældende blev ansat. Et udskrift fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsens on-line register er i denne forbindelse tilstrækkelig dokumentation, såfremt det står klart, at der ikke er rettet i udskriften. Det kan ikke forlanges, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen bekræfter en on-line udskrifts ægthed, jvf. herved, UfR 1996.301V.

Ved anmeldelse til tinglysning på selskabets vegne, skal anmelderen dokumentere, at han er tegningsberettiget. Efter praksis anerkendes kun udskrifter fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsens registre, der er mindre end et år gamle. Afgørelsen UfR 1998.343 giver anledning til bemærkninger i denne forbindelse.

> En person solgte en ejerlejlighed til et anpartsselskab. Skødet blev i første omgang tinglyst med frist til dokumentation af, at ejendommen blev lovligt anvendt. Vestre Landsret stadfæstede afgørelsen, og tilføjede at: »*Det er oplyst, at det købende selskab er uden bestyrelse, og at anparterne ejes af sælgeren og dennes to sønner. På denne baggrund bør skødet tillige lyses med frist, jf. tinglysningslovens § 8, stk.2, til dokumentation for, at erhvervelsen er godkendt af de øvrige anpartshavere, jvf. anpartsselskabslovens § 27 og § 35*«.

Afgørelsen synes vidtgående. Landsretten synes at forudsætte, at der i alle tilfælde, hvor et anpartsselskab har mere end en anpartshaver, men ingen bestyrelse, ved anmeldelse til tinglysning skal fremsendes dokumentation for, at samtlige anpartshavere har godkendt den pågældende transaktion. Dette resultat forekommer ikke overbevisende. Et anpartsselskabs ledelse er, uanset om der alene er en direktion i selskabet, berettiget til at forpligte selskabet over for omverdenen, jvf. ApSL § 24. Dette gælder også ved anmeldelse til tinglysning. Tinglysningsdommeren bør alene påse, om der er risiko for, at det dokument, der anmeldes til tinglysning, ikke forpligter det selskab, i hvis navn dokumentet er indsendt til tinglysning.[20] Reglerne om minoritetsbeskyttelse tillægges i selskabsretten ikke vægt i forhold til selskabets medkontrahenter.[21] Varetagelse af den materielle minoritetsbeskyttelse hører ikke hjemme hos tinglysningsdommeren.

3.6.4 Repræsentationsret og tegningsret

Ethvert medlem af bestyrelse og direktion repræsenterer selskabet udadtil, jvf. ApSL § 24, stk.1. Denne ret kan betegnes som »repræsentationsret«. Repræsentationsretten kan ikke indskrænkes på nogen måde. Repræsentationsretten medfører legitimation til at handle på selskabets vegne, bortset fra indgåelse af

---

20 Jvf. Peter Mortensen, Tinglysning, (2.udg.1997), s. 189 f.

21 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 218.

retshandler, der forpligter selskabet. Repræsentationsretten omfatter eksempelvis kontakt til offentlige myndigheder, afgivelse af reklamationer og påbud, samt modtagelse af forkyndelser. Et selskab kan lade sig repræsentere i retten ved en person, der besidder repræsentationsret, men også andre kan møde for selskabet. Således kan enhver, der står i fast tjenesteforhold til selskabet, repræsentere det i retten, jvf. retsplejelovens § 260, stk.2. Forkyndelse kan selvsagt ske over for personer, der er udstyret med repræsentationsret, men dette er ikke en nødvendighed. En stævning kan forkyndes på selskabets kontor over for enhver ansat, jvf. retsplejelovens § 157. Forkyndelse kan ske på en repræsentationsberettigets bopæl, og dette gælder også i tilfælde, hvor vedkommende ikke træffes personligt. Således er det muligt at foretage forkyndelse på en direktørs bopæl over for dennes ægtefælle, jvf. hertil UfR 1987.59Ø.

Anpartsselskabslovens udgangspunkt er, at ethvert medlem af såvel bestyrelse som direktion på egen hånd er legitimeret til at forpligte selskabet ved retshandler, jvf. ApSL § 24, stk.2. Dette gælder også eventuelle medarbejderrepræsentanter i bestyrelsen. Kun personer, der er anmeldt til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen som direktører, har tegningsret. Det er muligt, at et selskab ansætter en eller flere personer, der udstyres med titel af direktør, men som ikke er anmeldt som sådan. Disse personer har ikke tegningsret. De vil dog kunne forpligte selskabet i kraft af deres stillingsfuldmagt. Anpartshavere har ikke tegningsret, medmindre vedkommende er indvalgt i bestyrelsen eller ansat som direktør.

Udnævnelse af bestyrelsesmedlemmer og direktører skal anmeldes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen inden 2 uger, jvf, ApSL § 71, stk.2. Erhvervs-og Selskabsstyrelsen offentliggør anmeldelsen i deres edb-informationssystem. Ved denne offentliggørelse anses udnævnelsen af den pågældende umiddelbart at være kommet til tredjemands kundskab, jvf. ApSL § 75, stk.2. Fra dette tidspunkt kan vedkommende forpligte selskabet i overensstemmelse med tegningsretten. Fratræder en direktør eller et bestyrelsesmedlem skal dette anmeldes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, jvf. ApSL § 71, stk.2. Fra tidspunktet for offentliggørelsen af denne anmeldelse ophører vedkommendes tegningsret.

3.6.5 Begrænsninger i tegningsretten

En tegningsberettiget person har legitimation til i enhver henseende at forpligte selskabet over for omverdenen. Det kan ikke med virkning over for tredjemand bestemmes, at en tegningsberettiget kun binder selskabet, såfremt vedkommendes dispositioner godkendes af eksempelvis en selskabsdeltager. Der kan ikke i selskabets vedtægter optages bestemmelser, der begrænser indholdet af en tegningsberettigets ret til at forpligte selskabet, jvf. ApSL § 24, stk.3. Bestyrelsens forretningsorden eller direktørers ansættelseskontrakter kan indeholde

begrænsninger af tegningsrettens indhold. Det kan eksempelvis bestemmes, at en direktør, ligesom en prokurist, ikke kan afhænde selskabets faste ejendom. Sådanne bestemmelser har imidlertid kun virkning internt i selskabet. Godtroende medkontrahenter vinder ret imod selskabet, uanset en intern bemyndigelse er blevet overskredet.

Selskabslovenes udgangspunkt er, at ethvert medlem af bestyrelse og direktion har ret til at forpligte selskabet på egen hånd. De har således individuel tegningsret. Medens indholdsmæssige begrænsninger i tegningsretten ikke kan gøres gældende over for selskabets medkontrahenter, kan der i vedtægterne gøres indskrænkninger i den tegningsret, der tilkommer hvert enkelt bestyrelsesmedlem og direktør. Den tegningsret, der tilkommer den samlede bestyrelse, kan ikke indskrænkes. Bortset herfra kan det i vedtægterne bestemmes, at tegningsretten kun kan udøves af flere tegningsberettigede i forening. Det kan eksempelvis bestemmes, at tegningsret kun kan udøves af et bestyrelsesmedlem og en direktør i forening. Personsammenfald mellem bestyrelse og direktion kan forekomme. En person, der besidder mandater i begge organer samtidigt, kan ikke tegne selskabet i denne situation, medmindre der i vedtægten er taget udtrykkelig højde herfor. Det kan ligeledes bestemmes, at tegningsretten kunkan udøves af en bestemt tegningsberettiget eller af flere bestemte medlemmer af bestyrelsen eller direktionen i forening. Disse kan angives ved deres navn eller deres stilling. Efter Erhvervs- og Selskabsstyrelsens praksis kan angivelsen af »bestemte medlemmer« af bestyrelse og direktion ikke ske således, at eksempelvis medarbejdervalgte bestyrelsesmedlemmer derved udelukkes fra tegningsretten. Det forekommer ofte, at vedtægterne indeholder personelle begrænsninger i tegningsretten.

3.6.6 Selskabet bindes af tegningsberettigedes handlinger

Reglerne i aftalelovens §§ 10 og 11 om fuldmægtiges adgang til at forpligte fuldmagtsgiver finder ikke anvendelse på retshandler, der er foretaget i selskabets navn af en tegningsberettiget person. Såfremt en tegningsberettiget handler i selskabets navn, bliver selskabet forpligtet af den indgåede retshandel, jvf. ApSL § 24, stk.1 (ASL § 60, stk.1). Fra denne hovedregel findes to lovfæstede undtagelser, der er lovfæstet i ApSL § 25, stk.1 (ASL § 61). Efter ApSL § 25, stk.1, nr.1) bliver et selskab ikke bundet af en tegningsberettigets handlinger, såfremt denne handler i strid med de beføjelser, som er fastsat i loven. Det kan eksempelvis dreje sig om beslutninger, som efter lovens kompetencefordeling utvivlsomt ikke kan træffes af vedkommende. Beslutninger om kapitalforhøjelse, omdannelse eller fusion skal vedtages af generalforsamlingen, og en tegningsberettiget kan således ikke med bindende virkning for selskabet indgå en aftale herom.

Direktionens beslutningskompetence omfatter ikke dispositioner, som efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning, jvf. ApSL § 19. På baggrund af ordlyden i ApSL § 25, stk.1, nr.1) kunne man således tro, at en direktør, der har tegningsret, men som har overskredet sine beføjelser efter § 19, ikke derved har bundet selskabet. Det overordnede formål med tegningsreglerne er imidlertid at sikre medkontrahenter, der indgår aftale med repræsentanter for et selskab. Bestemmelsen i ApSL § 25, stk.1, nr.1) finder derfor kun anvendelse på beføjelser, der efter loven utvetydigt er tillagt et bestemt organ. Ugyldighed i medfør af ApSL § 25, stk.1, nr.1) kan således ikke påberåbes af selskabet, hvis medkontrahenten skal foretage en selvstændig bedømmelse af, om et medlem er beføjet til at udføre en bestemt handling. Dette gælder eksempelvis, hvor medkontrahenten skal vurdere, om en direktør har kompetence til at indgå en bestemt kontrakt i henhold til den generelt formulerede regel om kompetencefordeling mellem bestyrelse og direktion i ApSL § 19.[22] Har en direktør, der har individuel tegningsret, gennemført en retshandel, der i henhold til ApSL § 19 ligger under bestyrelsens kompetence, er selskabet således som udgangspunkt bundet. En person, der ikke har individuel tegningsret, kan binde selskabet i kraft af sin stillingsfuldmagt. En direktør, der ikke har individuel tegningsret kan således forpligte selskabet, men såfremt vedkommende gennemfører en disposition, som efter ApSL § 19 falder under bestyrelsens kompetence, vil selskabet i denne situation ikke være bundet, da stillingsfuldmagten kun omfatter det, som en person i den pågældende stilling sædvanligvis er bemyndiget til.

Som anført ovenfor binder en disposition, der er foretaget af en tegningsberettiget som udgangspunkt selskabet. Anpartsselskabsloven indeholder imidlertid i § 25, stk.1, nr.2) en undtagelse, der vedrører situationer, hvor en disposition, foretaget af en tegningsberettiget, falder uden for selskabets formål. Har en tegningsberettiget handlet i selskabets navn, men lå den foretagne disposition uden for selskabets formål, er selskabet alligevel ikke bundet af dispositionen, såfremt der føres bevis for, at medkontrahenten dels kendte til formålet, og dels vidste besked om formålsoverskridelsen, eller at det ikke kunne være ham ubekendt.[23] Selskabet skal således føre et konkret bevis for, at medkontrahenten var bekendt med formålet, og at den pågældende disposition udgjorde en formålsoverskridelse. Med ordene »ikke kunne være ham ubekendt« menes

---

22 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 218.

23 Sædvanligvis antages det, at enhver oplysning om selskabet, der er offentliggjort af Erhvervs-og Selskabsstyrelsen derved automatisk er kommet til tredjemands kendskab, jvf. ApSL § 75, stk.2. Dette gælder imidlertid netop **ikke** for så vidt angår vedtægternes formålsbestemmelse, jvf. ApSL § 25, stk.2.

situationer, hvor det er åbenbart, at der er tale om en formålsoverskridelse. Simpel uagtsomhed fra medkontrahentens side er næppe tilstrækkeligt.[24]

Bestemmelsen i ApSL § 25 gør ikke udtømmende op med de tilfælde, hvor en handling foretaget af en tegningsberettiget alligevel ikke forpligter selskabet.[25] Som nævnt finder aftalelovens almindelige ugyldighedsregler anvendelse også på dispositioner foretaget af tegningsberettigede. Herudover bindes selskabet ikke, såfremt den tegningsberettigede ved sin disposition bevidst har tilsidesat selskabets interesser, og medkontrahenten vidste dette, jf. herved princippet i aftalelovens § 11, stk.1. Er en tegningsberettiget inhabil ved indgåelse af en aftale, jvf. ASL § 58 analogt, er selskabet som udgangspunkt bundet af aftalen. Der må imidlertid antages at bestå en pligt for medkontrahenten til at rejse problemet over for selskabet, jvf. UfR 1973.417H. Foretager medkontrahenten sig intet i denne situation, kan dette medføre, at selskabet får mulighed for anfægte den indgåede aftale jvf. UfR 1978.760Ø.

Jo større interessekonflikt, der består mellem selskabet og medkontrahenten, jo større bevismæssige krav må der stilles til vedkommendes gode tro. Dette bliver navnlig af betydning ved aftaler mellem selskabet og en aktionær, et bestyrelsesmedlem eller en direktør. Sådanne aftaler er som udgangspunkt lovlige, men da de pågældende personer må forventes at kende selskabets situation særdeles godt, skal der næppe meget til, før vedkommende findes at være i ond tro, jvf. UfR 1978.760Ø.

3.6.7 Fuldmagt og prokura

I dansk ret findes særlige regler om fuldmagt i aftaleloven. Bestyrelsesmedlemmer og direktører har som alle andre mulighed for at give bestemte personer fuldmagt til at handle på deres vegne. Reglerne om fuldmagter er fælles for alle typer af selskaber, og de vil derfor blive behandlet under et. Af stor praktisk betydning er reglerne i aftalelovens § 10 om stillingsfuldmagter. Enhver person, der faktisk indtager en stilling, er berettiget til at forpligte sin arbejdsgiver i det omfang, det er sædvanligt for en person i den pågældende stilling. Enhver ansat fra direktørerne til de menige medarbejdere har således en stil-

---

24 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 219 f.

25 Ugyldighedsreglerne i ApSL § 25 (ASL § 61) er baseret på artikel 9, stk.1 i det første direktiv. EU-domstolen har med sin afgørelse i sagen Rabobank v Minderhoud (17. december 1997), slået fast, at de i artikel 9, stk.1 opregnede ugyldighedsgrunde ikke udtømmende gør op med de tilfælde, hvor national ret kan tillade et selskab, at påberåbe sig ugyldighed over for medkontrahenter. Sagen vedrørte et tilfælde, hvor en direktør havde handlet på selskabets vegne i en situation, hvor han havde en interessekonflikt med selskabet. Domstolen slog fast, at national ret kunne indeholde regler, hvorefter et selskab i denne situation kunne påberåbe sig ugyldighed over for medkontrahenten.

lingsfuldmagt. Medens vedtægterne kan foreskrive, at eksempelvis en direktør ikke har adgang til at udøve sin tegningsret på egen hånd, kan vedkommendes stillingsfuldmagt ikke begrænses. Indtager en person ifølge aftale en stilling i en virksomhed, bliver virksomheden forpligtet af den pågældendes dispositioner, der falder inden for de dispositioner, som den pågældende sædvanligvis er berettiget til at foretage, jvf. aftalelovens § 10, stk.2.[26] Enhver person, der er ansat i et selskab kan således i et vist omfang forpligte selskabet. Dette gælder såvel medlemmer af bestyrelsen, direktionen, samt menige medarbejdere. Det er ikke muligt på forhånd at fastlægge de nærmere grænser for hver enkelt ansattes legitimation til at forpligte selskabet. Der må i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering. Afvigelser forekommer fra branche til branche.

Såfremt medkontrahenten vidste eller burde vide, at den handlende overskrider sine beføjelser (sin legitimation), bindes selskabet ikke, jvf. aftalelovens § 11, stk.1. Der pålægges dog ikke en medkontrahent en vidtgående undersøgelsespligt.

Et selskab kan således blive forpligtet i kraft af den såkaldte tolerencefuldmagt. Herved forstås, at et selskabs tegningsberettigede personer i nogle tilfælde har accepteret, at en person, der ikke har (individuel) tegningsret, indgår retshandler på selskabets vegne. I sådanne tilfælde bindes selskabet i det omfang den pågældende handler i overensstemmelse med hidtidig praksis. Såfremt selskabet over for tredjemand ved sin adfærd tilkendegiver, at en person anses som berettiget til at forpligte det, vil vedkommende kunne forpligte selskabet i overensstemmelse hermed. I tilfælde, hvor en aftale er indgået af en person, som hverken havde tegningsret eller fuldmagt til at forpligte selskabet, kan det organ, der gyldigt kunne have indgået den pågældende aftale, efterfølgende godkende aftalen, således at selskabet indtræder som part. I samme situation bliver et selskab bundet, såfremt det forholder sig passivt, efter at det er blevet klart for selskabets repræsentanter, at der er indgået en aftale, jvf. princippet i aftalelovens § 19.[27]

Prokura er en særlig type fuldmagt, som er nærmere reguleret i lov om erhvervsdrivende virksomheder § 7. Reglerne i denne lov om prokura finder anvendelse på alle typer af virksomheder, uanset om den pågældende virksomhed er registreret efter loven. En prokurist er berettiget til handle for virksomheden i alle forhold, der hører til driften, jvf. lovens § 7, stk.1. Dog indeholder § 7, stk.1, den begrænsning, at en prokurist ikke uden særlig tilladelse kan afhænde eller pantsætte virksomhedens faste ejendomme. I aktieselskaber kan

---

26 Se nærmere om stillingsfuldmagt hos Lennart Lynge Andersen, m.fl. Aftaler og mellemmænd, (3.udg.1997), s. 285 f og Gomard, Almindelig kontraktsret (2.udg.1996), s. 233 f.

27 Se nærmere om disse fuldmagtstyper hos Werlauff, Selskabsret (3.udg.1996), s. 596 f.

kun bestyrelsen meddele prokura, jvf. ASL § 54, stk.4 (ApSL 1973 § 36, stk.3). Den tilsvarende bestemmelse er nu udgået af ApSL 1996. I anpartsselskaber kan prokura således nu meddeles af bestyrelsen eller direktionen.

Kapitel 4

Kreditorbeskyttelse

4.1 Introduktion

4.1.1 Behovet for regler til beskyttelse af kreditorerne

Det er et centralt led i reguleringen af kapitalselskaber, at selskabsdeltagerne ikke hæfter for selskabets gæld, jvf. ApSL § 1, stk.2 samt ovenfor afsnit 1.2.3. Dette princip indebærer, at for en forpligtelse indgået i selskabets navn hæfter alene selskabet som juridisk person. Selskabets kreditorer kan således alene søge fyldestgørelse for deres krav imod selskabet i selskabets aktivmasse. De kan kun rejse krav imod selskabsdeltagerne, hvor der foreligger et særligt retsgrundlag herfor, som eksempelvis kaution, et erstatningsansvar eller lignende. Selskabsretten indeholder regler, der skal beskytte kreditorerne imod de farer for misbrug, der følger af den begrænsede hæftelse. Selskabsrettens regler kan imidlertid ikke beskytte et selskabs kreditorer fuldstændigt imod, at de lider tab på deres engagementer med selskabet. Selskabsrettens regler kan derimod etablere visse beskyttelsesregler, der sikrer, af de personer, som har krav imod selskabet ikke udsættes for større risiko end den almindelige risiko, der er forbundet med erhvervsvirksomhed.

Selskabsrettens regler sikrer således, *at* der ved stiftelsen af et anpartsselskab, og ved senere kapitalforhøjelser, tilføres selskabet reelle værdier, der mindst svarer til den i vedtægterne angivne anpartskapital, jvf. ApSL §§ 7, stk.2 og 13, *at* denne kapital så vidt muligt bevares i selskabet, jvf. ApSL § 52, samt *at* den ikke kan udlånes til anpartshaverne, jvf. ApSL §§ 49 og 50, *at* den ikke kan gå tilbage til selskabsdeltagerne ved at selskabet køber egne anparter fra anpartshaverne, jvf. ApSL § 51. Endelig bestemmes det, *at* der udelukkende må ske vederlagsfri overførelse af midler fra selskabet til selskabsdeltagerne i visse situationer, og da kun, hvor en række særlige kauteler er iagttaget, jvf. ApSL § 44.

Selskabets kreditorer beskyttes til en vis grad også af, at der med hjemmel i dansk rets almindelige erstatningsregler kan pålægges såvel medlemmer af anpartsselskabets ledelse, samt i særlige tilfælde, anpartshaverne et erstatningsansvar, såfremt disse personer ved en uforsvarlig adfærd har været skyld i, at selskabets medkontrahenter har lidt et tab, jvf. nedenfor kapitel 6. Endelig beskyttes kreditorerne af konkurslovens regler om omstødelse.[1]

Ved tilblivelsen af anpartsselskabsloven af 1996 var det en målsætning at forenkle loven ved så vidt muligt at lade så mange bestemmelser som muligt udgå, idet dog de bestemmelser, som er nødvendige til beskyttelse af aftaleparter, kreditorer og offentlige myndigheder skulle bevares.[2] Disse regler er da også videreført fra ApSL 1973. De fleste af kreditorbeskyttelsesreglerne er sammenfaldende med de for aktieselskaber gældende regler. De fleste af de få eksisterende forskelle skyldes, at de for anpartsselskaber gældende regler indebærer en mere vidtgående beskyttelse af selskabets kreditorer end de tilsvarende regler for aktieselskaber. Dette gælder således reglerne om egne anparter, jvf. ApSL § 51 (nedenfor afsnit 4.4), samt reglerne om kapitaltab, jvf. ApSL § 52 (nedenfor afsnit 4.7).

Der synes generelt i erhvervslivet at være større mistillid knyttet til et anpartsselskab end et aktieselskab. Det er vanskeligt at give en entydig juridisk forklaring på dette fænomen, men det må erkendes, at der ofte, hvor der leveres større partier af varer på kredit til et anpartsselskab med en anpartskapital på 125.000 kr., bliver stillet krav om, at anpartshaverne stiller kaution eller anden sikkerhed for selskabets gæld. For anpartshaverne mister den begrænsede hæftelse herved i et vist omfang sin betydning.

4.1.2 Tilbagebetaling af ulovligt udbetalte midler

Såfremt en anpartshaver modtager midler fra selskabet i strid med reglerne i anpartsselskabsloven, skal de modtagne beløb betales tilbage til selskabet eller dets konkursbo med et rentetillæg, jvf. ApSL § 48, stk.1, der svarer til ApSL 1973 § 82 og ASL § 113. For så vidt angår udbetaling af udbytte gælder dette dog kun, såfremt anpartshaveren var i ond tro med hensyn til udbytteudbetalingens lovlighed. I anpartsselskaber med få anpartshavere vil det formentligt være vanskeligt for en anpartshaver at påberåbe sig, at vedkommende ikke havde kendskab til, at der var tale om en ulovlig udbytteudbetaling. Kan ulovligt udbetalte beløb ikke inddrives, fordi modtageren er insolvent eller der var tale om modtagelse af ulovligt udbytte, hvor den modtagende anpartshaver var i god tro, hæfter de der har medvirket til at træffe beslutningen om udbetalingen efter dansk rets almindelige erstatningsregler, jvf. ApSL § 48, stk.2. I de mange enkeltmandsanpartsselskaber, hvor eneanparts-

---

1 Anpartshavere, der ejer en væsentlig del af selskabets kapital betragtes i konkursretlig henseende som nærstående i forhold til deres selskab, jvf. konkurslovens § 2, nr.2), hvorfor der vil kunne ske omstødelse efter de udvidede tidsfrister der gælder for omstødelse af transaktioner mellem nærstående. Se nærmere herom hos Nis Jul Clausen, UfR 1987B, s. 423 f.

2 Jvf. bemærkningerne til lovforslaget, s. 16.

haveren er eneste direktør, vil ApSL § 48, stk.2 oftest være af begrænset betydning.

4.2 Kapitalforhøjelse

4.2.1 Beslutning om kapitalforhøjelse

Selskabets virksomhed kan finansieres ved egenfinansiering eller fremmedfinansiering. Efter stiftelsen kan det vise sig nødvendigt, at de eksisterende selskabsdeltagere skyder flere penge i selskabet. Der kan tillige opstå et behov for, at der optages nye anpartshavere i selskabet, uden at de gamle anpartshavere afstår deres anparter. Endelig kan det blive nødvendigt at foretage en retablering af anpartskapitalen på grund af et konstateret kapitaltab, jvf. ApSL § 52. I alle disse situationer vil en forhøjelse af anpartskapitalen være en nærliggende løsning.

Som udgangspunkt er de regler, der gælder vedrørende tegning og indbetaling af anpartskapital i forbindelse med en kapitalforhøjelse, sammenfaldende med de regler, der gælder ved stiftelsen, jvf. herom ovenfor afsnit 2.3. Reglerne om kapitalforhøjelse i anpartsselskaber svarer i øvrigt stort set til de for aktieselskaber gældende regler.

Anpartskapitalens størrelse skal fremgå af vedtægterne, jvf. ApSL § 5, nr.4), og en forhøjelse af kapitalen skal således ske ved en vedtægtsændring, der vedtages af anpartshaverne på en generalforsamling, jvf. ApSL § 37. Anpartshaverne kan træffe beslutning ved afholdelse af en egentlig eller en uegentlig generalforsamling, jvf. nedenfor afsnit 5.1. Med hjemmel i vedtægterne kan det bestemmes, at bestyrelsen eller direktionen bemyndiges til, inden for nærmere fastsatte rammer, at udvide anpartskapitalen.[3] Reglerne for anpartsselskaber adskiller sig fra reglerne for aktieselskaber, idet selskabets ledelse generelt kan få overdraget kompetencen til at træffe beslutning om en kapitalforhøjelse, i overensstemmelse med reglerne om delegation af generalforsamlingens beslutningskompetence, jvf. ApSL § 28, stk.1 samt nedenfor afsnit 5.1.1. Bemyndigelsen kan tillige være mere begrænset, således at den kompetence, der overdrages til ledelsen, i omfang svarer til den kompetence, der kan gives bestyrelsen i et aktieselskab, sammenlign ASL § 37. En vedtægtsbestemmelse, der delegerer kompetencen til at beslutte en kapitalforhøjelse til ledelsen, bør under alle omstændigheder tage stilling til spørgsmålet om de hidtidige anpartshaveres fortegningsret, jvf. nedenfor afsnit 4.2.2. Såfremt der består en vedtægtshjemmel som nævnt, kan ledelsen på egen hånd anmelde en beslutning om kapitalforhøjelse til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i overensstemmelse med ApSL § 42.

---

3 Jvf. hertil Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 173 f.

Der stilles en række formkrav til beslutningen om kapitalforhøjelse. Der skal således tages stilling til, med hvilket beløb anpartskapitalen skal forhøjes, hvem der skal tegne de nye anparter, tegningskursen og det pålydende beløb for de nye anparter, fra hvilket tidspunkt de nye anparter skal give rettigheder i selskabet, samt hvorvidt selskabet skal afholde omkostningerne ved stiftelsen,[4] jvf. hertil ApSL § 38, stk.1, nr. 1) – 5). De formelle krav til forhøjelsesbeslutningen er således lempeligere end de tilsvarende krav, der stilles til en beslutning i et aktieselskab, sammenlign ASL § 32.

Tidligere skulle indkaldelsen til den generalforsamling, der skulle træffe beslutning om en kapitalforhøjelse, indeholde oplysninger om anpartshavernes fortegningsret, og generalforsamlingen kunne ikke træffe en beslutning, der afveg fra indkaldelsen på dette punkt, jvf. ApSL 1973 §§ 18, stk.3 og 19, stk.2 in fine, samt ASL § 29, stk.3 og 30, stk.3 in fine. Disse bestemmelser er ikke videreført i ApSL 1996. Indkaldelsen til generalforsamlingen skal dog fortsat indeholde oplysning om, at der er et forslag om kapitalforhøjelse på dagsordenen, samt angive den forventede størrelse af denne, jvf. nedenfor afsnit 5.2.2. Der er imidlertid ikke længere et krav om, at indkaldelsen indeholder oplysninger om, hvorvidt de hidtidige anpartshavere skal have fortegningsret til de nye anparter, og såfremt indkaldelsen faktisk indeholder oplysninger herom, vil generalforsamlingen med den fornødne vedtægtsændringsmajoritet kunne træffe en beslutning, der afviger fra indkaldelsen. I anpartsselskaber består der ikke længere en pligt til at fremlægge aktuelle regnskabsoplysninger, såfremt beslutningen om forhøjelse træffes på en ekstraordinær generalforsamling, sammenlign ASL § 29, stk.2, og den nu ophævede ApSL 1973 § 18, stk.2. Enhver anpartshaver har dog ret til at stille spørgsmål til ledelsen på generalforsamlingen, jvf. nedenfor afsnit 5.2.4, hvilket naturligvis omfatter spørgsmål vedrørende selskabets aktuelle økonomiske situation i forbindelse med en foreslået kapitalforhøjelse.

Anpartsselskaber er ved en kapitalforhøjelse som ved stiftelsen afskåret fra at udbyde anparter i offentlig tegning. Tegningen af nye anparter sker således på den forhandlingsprotokol, der føres over beslutninger på generalforsamlingen, jvf. ApSL § 41. Tegning af anparter under forbehold er som udgangspunkt ugyldig, men tegningen er bindende og forbeholdet bortfaldet, hvis der ikke er gjort indsigelse over for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen inden kapitalforhøjelsen bliver registreret, jvf. ApSL § 41, stk.2, jvf. § 10. Det er en forudsætning

---

4 Medens et anpartsselskab kun kan afholde de udgifter, der er forbundet med stiftelsen, af en overkurs, jvf. ApSL § 4, stk.1, 3. pkt., gælder der ikke tilsvarende restriktioner ved en senere kapitalforhøjelse. Selskabet kan således afholde de udgifter, der er forbundet med en kapitalforhøjelse også i situationer, hvor de nye anparter tegnes til parikurs.

for registreringen, at der sker fuld indbetaling, inklusive en eventuel overkurs, jvf. ApSL § 42. Anmeldelse af forhøjelsesbeslutningen skal ske inden 12 måneder fra beslutningen er truffet, jvf. ApSL § 42, 2.pkt.

Nye anparter skal ligesom ved stiftelsen tegnes til mindst parikurs, jvf. ApSL § 13. Det er således sikret, at selskabet modtager reelle værdier, der mindst svarer til den nominelle forhøjelse af anpartskapitalen, som finder sted. Ved en kapitalforhøjelse kan der, som ved stiftelsen, ske indbetaling enten kontant eller ved apportindskud. Sker indbetalingen af kapitalforhøjelsen ved apportindskud, skal der finde en uvildig vurdering af de indskudte aktiver sted, efter reglerne herom i ASL §§ 6, 6a og 6b, jvf. ApSL § 39, samt ovenfor afsnit 2.3.

Ved en kapitalforhøjelse er der tillige mulighed for, at der sker indbetaling ved gældskonvertering, jvf. ApSL § 40. Selskabets øverste ledelsesorgan skal gøre rede for årsagen til, at der gennemføres en gældskonvertering, og for tidspunktet for gennemførelsen af konverteringen, men der stilles ikke, som efter ASL § 33a, stk.2, krav om en særlig udtalelse fra revisor vedrørende den regnskabsmæssige gennemførelse af konverteringen. Problemerne omkring gældskonvertering er sammenfaldende for aktie- og anpartsselskaber. Medens der ved apportindskud skal udarbejdes en vurderingsberetning, jvf. ovenfor, er dette ikke tilfældet ved en gældskonvertering. Det må derfor afgøres, om der er tale om en reel gældskonvertering eller et camoufleret apport- eller kontantindskud, hvilket vil være tilfældet, hvis det allerede ved salg på kredit af et aktiv til selskabet er truffet beslutning om, at den således opståede fordring skal anvendes til konvertering.[5] Såfremt der kun er kort tid mellem et salg på kredit og en beslutning om gældskonvertering, vil det pege i retning af, at der er tale om en ulovlig omgåelse af vurderingsreglerne. Gældskonvertering indebærer en undtagelse fra det forbud mod modregning ved indbetaling af anpartskapital, som gælder ved stiftelsen, jvf. ApSL § 13, stk.2. Kravet om, at der skal indbetales et beløb, der mindst svarer til parikurs, jvf. ApSL § 13, stk.1, relaterer sig ved gældskonvertering til *den konverterede fordrings nominelle værdi*, og der kan således konverteres krone for krone, uanset fordringens reelle kursværdi måtte være under pari.[6]

Anpartskapitalen kan endelig forhøjes ved udstedelse af fondsanparter, hvorved forstås, at frie reserver konverteres til anpartskapital, jvf. ApSL § 43. Frie reserver udgøres af beløb, der kunne have været udbetalt som udbytte, opskrivningshenlæggelser i henhold til ÅRL § 30, stk.4, eller som er henlagt til

---

5 Se nærmere om gældskonvertering hos Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 304 ff.

6 Jvf. nærmere hertil Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 132 f, samt Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 346 ff.

reserverne ved anvendelse af den indre værdis metode, jvf. ÅRL § 40. Beslutning om udstedelse af fondsanparter skal anmeldes inden 4 uger til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Fondsanparter skal som udgangspunkt komme alle eksisterende anpartshavere forholdsmæssigt til gode, jvf. ApSL §§ 14 og 34, stk.2, men vedtægterne kan indeholde en afvigende bestemmelse.

4.2.2 Anpartshavernes fortegningsret

Efter ApSL 1973 § 19, stk.1, havde anpartshaverne i tilfælde af en kapitalforhøjelse ret til forholdsmæssig tegning af nye anparter, uanset på hvilken måde der skete indbetaling i forbindelse med kapitalforhøjelsen. Allerede Selskabsretspanelet foreslog, at den deklaratoriske bestemmelse om fortegningsret for anpartshavere i ApSL 1973 § 19 blev ophævet,[7] og bestemmelsen er da heller ikke videreført i ApSL 1996. Det bliver således nødvendigt at fastlægge gældende ret for de selskaber, hvis vedtægter ikke udtrykkeligt tager stilling til spørgsmålet om fortegningsretten. Det må antages, at dette er tilfældet i et ikke ubetydeligt antal af de selskaber, som er stiftet under ApSL 1973, idet 1973-loven jo netop indeholdt deklaratoriske bestemmelser, hvorved de hidtidige anpartshavere var sikret en fortegningsret. I de selskaber, hvor vedtægterne allerede tog stilling til spørgsmålet, eller hvor vedtægterne er blevet ændret som en følge af 1996-loven består ikke noget problem.

ASL 1930 § 19, litra B indeholdt ikke en generel bestemmelse om fortegningsret ved kapitalforhøjelser, men foreskrev blot, at der i en beslutning om kapitalforhøjelse skulle angives, om de hidtidige aktionærer havde fortegningsret til de nye aktier. Det blev antaget i litteraturen, at der ikke bestod en generel fortegningsret for de hidtidige aktionærer ved en kapitalforhøjelse.[8] Med ASL 1973 blev der indført en deklaratorisk bestemmelse, hvorefter de eksisterende aktionærer havde fortegningsret ved enhver kapitalforhøjelse. Denne fortegningsret kunne fraviges ved en konkret bestemmelse på generalforsamlingen, jvf. ASL § 30, stk.1. Bestemmelsen er imidlertid blevet ændret, således at fortegningsretten nu er begrænset til at gælde i tilfælde, hvor der sker kontant indbetaling af kapitalforhøjelsen, jvf. ASL § 30, stk.1 som ændret ved lov nr. 1060 af 23. december 1992. Se tillige det andet direktivs artikel 29, stk.1, der som bekendt kun gælder for aktieselskaber.

---

7 Jvf. Betænkning Nr. 1251, 1993, s. 84 f. Dette skete med den begrundelse, at fortegningsretten kan fraviges ved en konkret beslutning med samme majoritet, som kræves til en vedtægtsændring, hvorfor den praktiske betydning af bestemmelsen blev anset for ringe.

8 Jvf. Gomard, Aktieselskabsret, (2.udg.1970), s. 139 f og H.B. Krenchel, Håndbog i dansk aktieret (2.udg.1954), s. 97 f.

I norsk ret gælder regler vedrørende fortegningsret i anpartsselskaber, som svarer til ASL § 30, jvf. Aksjelovens § 10-4. I tysk ret indeholder GmbHG § 55 regler om kapitalforhøjelse. GmbHG § 55 indeholder i modsætning til den tyske aktieselskabslov ingen udtrykkelig bestemmelse om, at de eksisterende anpartshavere har fortegningsret ved kapitalforhøjelser. Hvor selskabets vedtægter ikke tager stilling til spørgsmålet, antages det imidlertid, at der består en fortegningsret for de hidtidige anpartshavere.[9]

Enhver anpartshaver har en interesse i, at vedkommendes forholdsmæssige andel af selskabets kapital og de dertil knyttede stemmerettigheder og ret til en del af selskabets formue ved likvidation bevares, uanset eventuelle kapitalforhøjelser.[10] Dette kan sikres gennem en ret for de hidtidige anpartshavere til forholdsmæssig nytegning ved kapitalforhøjelser. Denne ret må dog kunne fraviges, når hensynet til selskabets interesser taler herfor. For at sikre de enkelte anpartshavere, må det dog forudsættes, at fravigelsen vedtages med samme kvalificerede flertal, som kræves til vedtægtsændringer.

På den anden side er en fortegningsret ikke relevant, hvor de nye anparter tegnes ved apportindskud eller gældskonvertering, idet de pågældende aktiver eller fordringer, der indskydes i selskabet, jo i denne situation netop ejes af en eller flere bestemte personer. Anpartshaverne er i disse situationer beskyttet ved, at vedtagelse af kapitalforhøjelsen forudsætter vedtægtsændringsmajoritet, og af reglerne om materiel minoritetsbeskyttelse, jvf. generalklausulen i ApSL § 35.

Det må konkluderes, at den enkelte anpartshavers interesse i, at kunne bevare vedkommendes forholdsmæssige del af hhv. stemmerettighederne, retten til udbytte samt retten til udbetaling af likvidationsprovenu i selskabet, er af væ-

---

9 Se hertil Roth, i Roth/Altmeppen, GmbHG (3.Aufl.1997), s. 574, hvor det hedder: »*Für die Altgesellschafter ist die Frage, ob sie selbst oder ggf welche Interessen sonst zur Übernahme zugelassen sind, deswegen von Bedeutung, weil sich dadurch das Stimmengewicht verschieben kann und weil die neuen Anteile proportional an dem bisher geschaffenen Unternehmenswert, dh an den offenen und stillen Reserven teil haben. Deswegen ist, wenn schon ihre vorrangige und gleichgewichtige Bezugsberechtigung von Gestezes wegen nicht anerkannt ist, den Grundsätzen der Sachgerechtigkeit und der Gleichbehandlung der Gesellschafter hier besondere Bedeutung beizumessen. Auf diese Weise wird der Entscheidungsspielraum für einen Zulassungsbeschluß stark eingeschränkt, und im Ergebnis kommt man so einer im Vordringen befindlichen Meinung sehr nahe, die ein Bezugsrecht von Rechts wegen anerkennt, dessen Ausschluß dann – wie im Aktienrecht – einer sachlichen Rechtfertigung bedarf.*« Se tillige Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 683, der fremhæver, at dette resultat også må gælde i anpartsselskaber med få selskabsdeltagere.

10 Se således Lutter, Europäisches Unternehmensrecht (4.Aufl.1996), s. 52, der taler om »*Dieses wichtige mitgliedschaftliche Recht*«.

sentlig karakter. Disse rettigheder må som udgangspunkt bestå, uanset om der gennemføres en kapitalforhøjelse. Dette medføre, at der for så vidt angår anpartshavernes ret til at tegne nye anparter ved en kapitalforhøjelse, hvor indbetalingen skal ske kontant, gælder en deklaratorisk regel, der giver de eksisterende anpartshavere fortegningsret til de nye anparter.[11] Dette må gælde ikke blot i aktieselskabslignende anpartsselskaber med mange anpartshavere, men tillige – og vel navnlig – i interessentskabslignende anpartsselskaber.[12]

Som hjemmel til dette resultat kan henvises til en analog anvendelse af bestemmelsen i ASL § 30 stk.1, og andet direktivs artikel 29, stk.2, eller almindelige selskabsretlige grundsætninger om beskyttelse af anpartshavernes interesser og minoritetsbeskyttelse.[13] Der kan endvidere henvises til lighedsgrundsætningen, jvf. ApSL § 14.[14] Anvendelse af lighedsgrundsætningen som hjemmel for resultatet indebærer imidlertid et problem, idet man risikerer at havne i en »Vølund-situation«. Fravigelse af lighedsgrundsætningen i ApSL § 14 kan kun ske med samtykke fra de anpartshavere, der får deres retstilling forringet, sammenlign også ApSL § 34, stk.2. Den såkaldte »Vølund-afgørelse« vedrørte et spørgsmål om fravigelse af fortegningsretten ved en såkaldt rettet emission, hvorved forstås, at de nye aktier eller anparter udbydes til en bestemt nærmere afgrænset personkreds. I afgørelsen slog Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fast, at forhøjelse af selskabskapitalen ved en rettet emission, hvor nogle af de nye

---

11 Jvf. i samme retning Paul Krüger Andersen, Aktie- og anpartsselskabsret (5.udg.1997), s. 169 samt Jørgen Nørgaard og Lars Hedegaard Kristensen, i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 172 f, der imidlertid begrunder dette resultat med en henvisning til lighedsgrundsætningen i ApSL § 14. Se modsætningsvis Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 med kommentarer, s. 173, der antager, at der må finde en konkret afgørelse af spørgsmålet sted, hvor selskabets vedtægter ikke tager stilling til spørgsmålet, og ligeledes afvisende Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 349 og s. 354 – 357, der antager, at da anpartsselskabsloven er tavs om fortegningsretten, gælder denne kun i tilfælde, hvor dette har hjemmel i vedtægterne.

12 Se hertil Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3.Aufl.1997), s. 1170, der fremhæver, at en anpartshaver i et selskab med få deltagere faktisk har større behov end en aktionær i et selskab med mange deltagere, for at blive sikret en mulighed for at bevare sin forholdsmæssige del af anparterne i selskabet.

13 Se hertil Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (1.udg.1986), s. 76, og endvidere Betænkning Nr. 540, 1969, s. 81, hvor det anføres, at reglerne om fortegningsret: »*vel ikke har karakter af en umistelig individualret, men dog er et naturligt og betydningsfuldt led i det system af rettigheder og beføjelser, der efter ligeretsgrundsætningen normalt må tilkomme enhver aktionær. Fortegningsretten har navnlig betydning ved at sikre, at aktionærerne får mulighed for at bibeholde sin forholdsmæssige indflydelse i selskabet og forholdsmæssige andel i selskabets årlige driftsoverskud og likvidationsprovenuet ved selskabets opløsning*«. Se om problemet med anvendelse af lighedsgrundsætningen som hjemmel straks nedenfor.

aktier skulle tegnes af eksisterende selskabsdeltagere, krævede samtykke fra samtlige aktionærer i selskabet.[15] Følgen af denne afgørelse blev, at gennemførelse af rettede emissioner, med deltagelse af hidtidige selskabsdeltagere, i praksis blev meget vanskelige eller nærmest umulige. Synspunktet blev da også forladt til fordel for en praksis, hvorefter fravigelser af fortegningsretten i den nævnte situation kunne gennemføres med samme majoritet, som krævedes til en almindelig vedtægtsændring.[16]

En rettet emission vil oftest være i selskabets interesse, og generelt må det være i selskabets interesse, at nye investorer har en reel mulighed for at tilføre selskabet ny kapital, hvilket også må gælde i tilfælde, hvor nogle af de hidtidige anpartshavere får del i kapitalforhøjelsen.[17] Dette hensyn taler for, at lighedsgrundsætningen kun anvendes med forsigtighed som hjemmel for antagelsen om, at der består en fortegningsret for de hidtidige anpartshavere.[18]

Det vil fremgå af det ovenstående, at det klart må anbefales, at der tages stilling til spørgsmålet omkring fortegningsretten i et anpartsselskabs vedtægter, og dette gælder i særdeleshed, hvor der er flere anpartsklasser i selskabet.[19]

---

14 Jvf. således Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 173, der antager, at hvor: »*vedtægterne er tavse omkring spørgsmålet om fortegningsret må dette afgøres konkret, bl.a. under hensyntagen til bestemmelserne i lovens § 14 (ligeretsgrundsætningen) og § 35 (generalklausulen)*«.

15 Jvf. Werlauff, Selskabsret (1.udg.1989), s. 169 f.

16 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (2.udg.1992), s. 118 f, Thomsen, Aktieselskabsloven med kommentarer (4.udg.1990), Thouber, UfR 1993B, s. 361f, s. 185 f, samt Werlauff, Selskabsret (2.udg.1994), s. 432 med note 28.

17 Se hertil Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 129.

18 Jvf. hertil den svenske betænkning vedrørende ABL 1944. Lovforslaget indeholdt i § 61 en ufravigelig regel om fortegningsret ved kontanttegning. Denne regel blev begrundet på følgende måde, jvf. SOU 1941:9, s. 77: »*Beredningen anser [..], att i de fall då beträffande särskilda aktieslag den i bolagsordningen [..] bestämda olikheten är av annan än ekonomiskt art, den principiella likställigheten beträffande andel i bolagets tillgångar och vinst som skall råda mellan aktierna i ett bolag bör gälla, oavsett berörda i annat hänseende i bolagsordningen bestämda olikhet mellan de aktier som tillhöra de olike aktieslagen. Beredningen har därför, beträffande ökning av aktiekapitalet genom teckning av nya aktier för vilka betalning skall erläggas i penninga, ansett det stadgande som motsvarer 39 § AL böra såtillvida förtydligas, att den varje aktieägare tillkommande rätten att efter teckning erhålla det antal nya aktier som svarer mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet skall inträda där alla förutvarande aktier medföra lika rätt til andel i bolagets tilgångar och vinst*«. (min fremhævelse, SFH) Ved apportindskud gjaldt ikke regler om fortegningsret, jvf. SOU 1941:9, s. 222.

4.2.3 Konkret eller generel fravigelse af fortegningsretten

Den fortegningsret, der må antages at tilkomme de hidtidige anpartshaverne, kan fraviges. Dette kan ske ved en konkret beslutning på generalforsamlingen, hvortil kræves kvalificeret flertal som til en vedtægtsændring. For anpartsselskabers vedkommende må det, i overensstemmelse med hidtil gældende ret, tillige kunne ske ved, at der i vedtægterne indsættes en bestemmelse, hvorved fortegningsretten generelt ophæves.

Såfremt der sker en kapitalforhøjelse til favørkurs, hvorved forstås, at de nye anparter udbydes til en kurs, der ligger under den reelle markedsværdi, vil kravet på ligebehandling af anpartshaverne, jvf. ApSL § 14, føre til, at der gælder en proportional fortegningsret for alle hidtidige anpartshavere. Fravigelse af fortegningsretten i denne situation vil kun kunne ske med samtykke fra de anpartshavere, der ikke skal nyde godt af de nye anparter.[20]

Efter ASL § 30, stk.3, 2.pkt, kan generalforsamlingen med almindelig vedtægtsændringsmajoritet bestemme, at der skal ske udbud af aktier til selskabets medarbejdere til favørkurs under fravigelse af fortegningsretten for de hidtidige aktionærer, og at udbud af nye aktier til medarbejderne kan ske til favørkurs, sammenlign ApSL 1973 § 19, stk.2, 2.pkt. Der ses ikke at være hjemmel til, at en sådan fravigelse af fortegningsretten til favørkurs finder sted uden samtykke fra samtlige anpartshavere, uanset fravigelsen sker til fordel for selskabets medarbejdere.

4.3 Kapitalnedsættelse

4.3.1 Beslutning om kapitalnedsættelse

Reglerne i ApSL kapitel 8 vedrørende kapitalafgang svarer for så vidt angår reglerne om kapitalnedsættelse, jvf. ApSL §§ 46 og 47, i store træk til reglerne i ApSL 1973, jvf. §§ 26 – 29, og til reglerne for aktieselskaber, sammenlign ASL §§ 44 – 46. Dog er den tidligere bestemmelse om kapitalnedsættelse ved indløsning med hjemmel i vedtægterne (ApSL 1973 § 29, sammenlign ASL § 47) nu bortfaldet. Beslutning om kapitalnedsættelse træffes som udgangspunkt af generalforsamlingen med vedtægtsændringsmajoritet, jvf. ApSL § 46, stk.1. Ligesom det er tilfældet ved kapitalforhøjelser, kan kompetencen til at træffe beslutning om kapitalnedsættelser med hjemmel i vedtægterne konkret eller generelt delegeres til ledelsen eller andre, jvf. ovenfor afsnit 4.2.1.

---

19 Se vedrørende selskaber med flere anpartsklasser Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 355 f.

20 Jvf. hertil Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg. 1996), s. 128 f og Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 357.

Der blev tidligere stillet krav til fremlæggelse af regnskabsmæssige oplysninger, såfremt nedsættelsesbeslutningen skulle gennemføres på en ekstraordinær generalforsamling, ligesom der blev stillet formelle krav til indkaldelsen til den pågældende generalforsamling, sammenlign ApSL 1973 § 26, stk.2 og § 26a, stk.1, 1. pkt. Disse krav vedrørende formalia er nu bortfaldet i overensstemmelse med den generelle målsætning, der ligger bag ApSL 1996. For så vidt angår de centrale kreditorbeskyttelsesregler er bestemmelserne om kapitalnedsættelse derimod uændrede.

Generalforsamlingens beslutning om kapitalnedsættelse skal angive det beløb, hvormed anpartskapitalen nedsættes. Nedsættelsesbeløbet kan alene anvendes til de i ApSL § 46, stk.2 angivne formål. Nedsættelsesbeløbet kan således anvendes til dækning af underskud, udbetaling til anpartshaverne, eller henlægges til en særlig fond, der frit kan anvendes efter beslutning fra anpartshaverne. Anpartskapitalen skal naturligvis efter nedsættelsen opfylde det i loven fastsatte mindstekrav på 125.000 kr. Såfremt kapitalen nedsættes til 0, hvorved alle de gamle anparter annulleres, bliver det nødvendigt at foretage en samtidig kapitalforhøjelse. Nedsættelsen skal som udgangspunkt fordeles forholdsmæssigt mellem samtlige anpartshavere. Afvigelser herfra kan ske med samtykke fra de anpartshavere, der skal have deres anpartsposter reduceret mere end de øvrige, jvf. ApSL § 34, stk.2.

4.3.2 Anvendelse af nedsættelsesbeløbet

I forhold til kreditorerne er det uproblematisk, såfremt der gennemføres en kapitalnedsættelse til dækning af underskud, jvf. ApSL § 46, stk.2, nr.1). Der sker ikke herved en forringelse af selskabets egenkapital, idet beløbet allerede er gået tabt for selskabet. Der er alene tale om en regnskabsmæssig omposteering.[21]

For kreditorerne vil en kapitalnedsættelse, der gennemføres til udbetaling til anpartshaverne (ApSL § 46, stk.2, nr.2) udgøre en potentiel fare for deres tilgodehavender, idet anpartsselskabets egenkapital derved forringes. Tilsvarende gør sig gældende ved en nedsættelse, hvor nedsættelsesbeløbet overføres til en fond, hvis midler frit kan anvendes efter beslutning fra anpartshaverne, jvf. ApSL § 46, stk.2, nr.3). I disse to tilfælde skal anpartsselskabets kreditorer indkaldes ved et offentligt proklama, hvor de opfordres til at anmelde deres krav over for selskabet, jvf. ApSL § 47, stk.1. Eneste undtagelse fra kravet om pro-

---

21 Kapitalnedsættelse til dækning af underskud forudsætter, at der faktisk er konstateret et underskud i selskabet, jvf. hertil Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 med kommentarer, s. 193 f.

klama gøres, hvor der samtidigt med kapitalnedsættelsen sker en tilsvarende nominel forhøjelse af anpartskapitalen, jvf. ApSL § 47, stk.1, 2.pkt.[22]

Fristen for anmeldelse af krav til selskabet må ikke være mindre end tre måneder, og udbetaling af nedsættelsesbeløbet til anpartshaverne må ikke finde sted, før forfaldne krav er blevet dækket, og der er blevet stillet betryggende sikkerhed for uforfaldne krav, jvf. ApSL § 47, stk.1. Det er en forudsætning for en nedsættelse til udlodning, at selskabets egenkapital efter nedsættelsen mindst svarer til den i vedtægterne angivne anpartskapital, jvf. ApSL § 46, stk.3. Er denne forudsætning opfyldt, kan det faktisk udbetalte beløb være større eller mindre end nedsættelsesbeløbet. Udbetaling til overkurs forudsætter dog, at dette har været udtrykkeligt angivet i det offentligjorte proklama, jvf. ApSL § 46, stk.4.

En beslutning om kapitalnedsættelse skal anmeldes inden fire uger fra beslutningen er truffet, jvf. ApSL § 46, stk.5. Endvidere skal det inden 12 måneder fra tidspunktet for registrering af beslutningen om nedsættelse anmeldes, at beslutningen er blevet gennemført, jvf. ApSL § 47, stk.2. Såfremt der har været tale om en nedsættelse til udlodning, skal denne anmeldelse oplyse om, hvilket beløb, der faktisk er blevet udbetalt til anpartshaverne. Såfremt gennemførelsen af beslutningen ikke er anmeldt rettidigt, mister beslutningen sin gyldighed.

ApSL 1973 § 29 indeholdt regler om amortisation, hvorefter bestyrelsen med hjemmel i vedtægterne kunne beslutte, at der skulle ske en nedsættelse af anpartskapitalen ved en indløsning af nogle anpartshavere, sammenlign den fortsat gældende ASL § 47. Dette kunne ske uden indkaldelse af kreditorerne, men forudsatte, at der i selskabet efter nedsættelsen var dækning for anpartskapitalen samt eventuelle bundne reserver, jvf. ApSL 1973 § 29, stk.2. ApSL 1973 §§ 14d og 14f indeholdt regler om lovpligtig indløsning i tilfælde, hvor en enkelt anpartshaver besad 9/10 af anparterne. Disse bestemmelser er ikke ført videre i ApSL 1996. Dette udelukker imidlertid ikke, at der i et anpartsselskabs vedtægter kan indføres pligt til indløsning. Såfremt en sådan pligt skal indføres for eksisterende anparter, forudsætter dette dog samtykke fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr. 4). Det vil ikke være muligt, at gennemføre en amortisation, hvorved selskabet erhverver egne anparter, jvf. nedenfor afsnit 4.2.2. Et anpartsselskab kan dog fortsat erhverve egne anparter med henblik på en efterfølgende kapitalnedsættelse ved annullation under iagt-

---

22 Det er således, som påpeget af Werlauff, muligt at gennemføre en samtidig nedsættelse af anpartskapitalen til overkurs og en kapitalforhøjelse til parikurs, hvorved selskabets egenkapital falder, uden at selskabets kreditorer skal indkaldes, jvf. Selskabsret (3.udg.1997), s. 408 f.

tagelse af kreditorbeskyttelsesreglerne i ApSL §§ 46 og 47, se nedenfor afsnit 4.3.3.

4.4 Egne anparter

4.4.1 Forbud mod erhvervelse af egne anparter

Anpartskapitalen ville frit kunne tilbageføres til anpartshaverne, såfremt selskabet uden begrænsning kunne erhverve egne anparter mod vederlag. For aktieselskabers vedkommende er erhvervelse af egne aktier mod vederlag tilladt op til en grænse på 10% af aktiekapitalen, jvf. ASL § 48, der implementerer det andet direktivs artikler 19 ff. Andet direktiv gælder som bekendt kun for aktieselskaber. Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i § 30 en bestemmelse, hvorefter et anpartsselskab var afskåret fra at erhverve egne anparter, bortset fra tilfælde, hvor dette skete uden vederlag. Egne anparter kunne tillige erhverves, såfremt dette skete som et led i en fusion eller ved retsforfølgning, jvf. ApSL 1973 § 30, stk.2.

Selskabsretspanelet havde foreslået, at de for aktieselskaber gældende regler vedrørende erhvervelse af egne aktier blev overført til anpartsselskabsloven,[23] hvilket ville have medført en beskeden lempelse af reglerne for egne anparter. I forbindelse med at mindstekravet til anpartskapitalen blev nedsat til 125.000 kr., blev Selskabsretspanelets forslag afvist, og det blev besluttet, at reglerne vedrørende egne anparter skulle strammes yderligere i forhold til gældende ret. Anpartsselskabsloven af 1996 indeholder således i § 51 et totalt forbud imod såvel et anpartsselskabs tegning af egne anparter ved en kapitalforhøjelse som selskabets erhvervelse af egne anparter. Forbudet gælder såvel erhvervelser, der sker mod vederlag som erhvervelser der sker uden vederlag, og det omfatter tillige tegning og erhvervelse af aktier eller anparter i et moderselskab til det pågældende selskab, jvf. herom nedenfor afsnit 9.3.2.

Det fremgik tidligere udtrykkeligt, at en erhvervelse af egne anparter i strid med anpartsselskabslovens regler herom var ugyldig, hvis overdrageren (anpartshaveren) var vidende om, at der var tale om en for selskabet ulovlig erhvervelse, jvf. ApSL 1973, § 30, stk.1, 3. og 4. pkt. Denne bestemmelse er ikke videreført, men det har ikke været meningen med ophævelsen af ugyldighedsreglen at ændre gældende ret. En tilsvarende bestemmelse var tidligere indeholdt i ASL § 48, stk.5, men blev ophævet ved lov nr. 282 af 9. juni 1982, med den begrundelse, at en udtrykkelig bestemmelse om ugyldighed var overflødig.[24] Et anpartsselskabs erhvervelse af anparter fra en anpartshaver, vil således fortsat være ugyldig.[25] På baggrund af, at anpartsselskabsloven indeholder

---

23 Jvf. Betænkning Nr. 1251, 1993, s. 58 f.

24 Jvf. hertil Sneholt og Thomsen, A/S'loven med kommentarer (5.udg.1994), s. 233.

et meget vidtgående forbud imod erhvervelse af egne anparter, og at der oftest er få anpartshavere, vil det næppe kunne forekomme, at en anpartshaver kan påberåbe sig god tro med hensyn til, at salget af vedkommendes anparter til selskabet var lovligt. Er overdragelsen ugyldig, har overdrageren pligt til at tilbagebetale et modtaget vederlag til selskabet.

4.4.2 Undtagelser fra forbudet imod erhvervelse af egne anparter

Der findes en enkelt undtagelse fra forbudet imod erhvervelse af egne anparter mod vederlag. Et anpartsselskab kan erhverve egne anparter, når erhvervelsen sker i kraft af en lovbestemt indløsningspligt, jvf. ApSL § 51, stk.2. Anparter erhvervet på denne måde skal afhændes snarest, dog senest tre år efter erhvervelsen. Er dette ikke sket, indtræder en pligt til at nedsætte anpartskapitalen tilsvarende. Der kan eksempelvis være tale om en indløsning i forbindelse med sambeskatning, jvf. selskabsskattelovens § 31, stk.2. De tidligere lovbestemmelser vedrørende tvangsindløsning af en minoritet på under 10% er ikke videreført i ApSL 1996. En vedtægtsbestemt indløsning vil ikke længere kunne ske ved, at selskabet erhverver anparterne, med mindre dette sker som et led i en kapitalnedsættelse, jvf. straks nedenfor.

I henhold til ApSL § 50, stk.2 finder forbudet imod anpartsselskabers erhvervelse af egne anparter ikke anvendelse på erhvervelser, der sker med henblik på, at anparterne overdrages til medarbejdere i selskabet eller selskabets datterselskaber. Overdragelsen kan ske mod vederlag eller uden vederlag. En direktør anses ikke som medarbejder i henhold til ApSL § 50, stk.2. Såfremt der sker en erhvervelse af egne anparter i henhold til ApSL § 50, stk.2, skal der gøres bemærkning herom i ledelsesprotokollen, jvf. ApSL § 50, stk.3.

4.4.3 Erhvervelse af egne anparter som et led i en kapitalnedsættelse

Det totale forbud imod erhvervelse af egne anparter modificeres på et enkelt punkt. Et anpartsselskabs erhvervelse af egne anparter, der sker som et led i en kapitalnedsættelse er fortsat lovlig. Efter erhvervelsen annulleres de pågældende anparter som et led i kapitalnedsættelsen. For aktieselskabers vedkommende har denne fremgangsmåde direkte hjemmel i ASL § 48b, nr.1). Erhvervs- og Selskabsstyrelsen antager, at en tilsvarende fremgangsmåde fortsat er lovlig i et anpartsselskab.[26] Dette må dog forudsætte, at anpartshaverne har truffet en gyldig beslutning om kapitalnedsættelse, forinden selskabet erhverver anpar-

---

25 Den tidligere bestemmelse herom i ApSL 1973 § 30, stk.1, 3. og 4. pkt er nu udgået, og spørgsmålet om ugyldighed må nu behandles efter de almindelige regler om ugyldighed, jvf. Betænkning Nr. 1251, 1993, s. 88. Jvf. tillige udtrykkeligt bemærkningerne til lovforslaget, s. 26.

26 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 195.

terne, og at reglerne om kreditorbeskyttelse i ApSL §§ 46 og 47 er iagttaget. Sker erhvervelsen således mod vederlag, skal der, forinden vederlaget udbetales til anpartshaverne, være udstedt proklama i henhold til ApSL § 47 og stillet behørig sikkerhed for anmeldte krav.[27] Det må endvidere være en betingelse, at den efterfølgende annullation sker i umiddelbar forlængelse af erhvervelsen. En indløsning skal som udgangspunkt gennemføres, således at der sker en forholdsmæssig reduktion af de enkelte anpartshavere, jvf. lighedsgrundsætningen i ApSL § 14. Der kan dog ske en indløsning af en eller flere anpartshavere, såfremt dette har hjemmel i vedtægterne, eller de pågældende anpartshavere samtykker.

Medens et anpartsselskabs erhvervelse af egne anparter som et led i en fusion var lovlig i henhold til ApSL 1973, § 30, stk.2, er dette ikke længere lovligt.[28] Såfremt det fortsættende selskab i en fusion er et anpartsselskab, og et eller flere af de ophørende selskaber besidder anparter i det fortsættende selskab, må disse afhændes, inden fusionen kan finde sted.

Skulle et anpartsselskab således undtagelsesvis være i besiddelse af egne anparter på et tidspunkt, hvor der afholdes generalforsamling, vil der ikke kunne stemmes på disse anparter, jvf. ASL § 67, stk.3 analogt.

4.5 Udbetaling af udbytte

Vederlagsfri overførsel af midler fra selskabet til anpartshaverne må kun finde sted i form af udbytteudbetaling, i forbindelse med en kapitalnedsættelse eller i forbindelse med likvidation af selskabet, jvf. ApSL § 44. Det overordnede formål med et selskabs drift er oftest, at der oparbejdes et overskud, som kan udbetales til selskabsdeltagerne. Dette sker ved udbetaling af udbytte.

Anpartshaverne træffer på generalforsamlingen beslutning om udbetaling af udbytte, jvf. ApSL §§ 29, stk.2, og 45, men kompetencen til at træffe beslutning herom kan, med hjemmel i vedtægterne i overensstemmelse med ApSL § 28, delegeres til andre. Hvis en sådan vedtægtsændring indebærer, at selskabets overskud vil kunne udbetales til personer, der ikke er anpartshavere, eller der kan ske en ikke forholdsmæssig udbetaling af udbytte, kan en sådan ændring kun vedtages med samtykke fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, stk.2.

Reglerne om udbytteudbetaling i anpartsselskabsloven svarer i vidt omfang til reglerne herom i aktieselskabsloven, jvf. ASL § 110, men der er dog nogle

---

27 Jvf. vedrørende det tilsvarende problem i aktieselskabsloven Industriministeriets skrivelse af 26. april 1984, som er gengivet i Sneholt og Thomsen, A/S'loven med kommentarer (5.udg.1994), s. 223.

28 Jvf. Bemærkningerne til lovforslaget, s. 26.

få forskelle. ApSL § 45 indeholder ikke længere et udtrykkeligt krav om, at udbytteudbetaling skal være forsvarlig, sammenlign ApSL 1973 § 80, stk.2, og ASL § 110, stk.2. Det har med denne ændring af anpartsselskabsloven imidlertid ikke været meningen, at der skulle ske en ændring af gældende ret. Vedtager generalforsamlingen en beslutning om at udbetale udbytte, der er uforsvarlig i forhold til selskabets økonomiske situation, vil anpartshaverne derved pådrage sig et erstatningsansvar over for selskabet.[29]

Udbytte skal udbetales på grundlag af det seneste årsregnskab. Forinden der udbetales udbytte, skal der i selskabet være dækning for de bundne reserver, hvorved i anpartsselskaber forstås et beløb svarende til anpartskapitalen, opskrivningshenlæggelser, jvf. ÅRL § 30, stk.4, samt reserver, der er påbudt i henhold til vedtægterne. Som udbytte kan alene udbetales de frie reserver, hvorved forstås årets overskud, overskud fra tidligere år, beløb, der ikke er bundne i henhold til loven eller vedtægterne, fratrukket overført underskud samt de bundne reserver, jvf. ApSL § 45.

Den tidligere bestemmelse, hvorefter generalforsamlingen med simpelt flertal kunne beslutte at yde gaver til almennyttige formål, jvf. ApSL 1973, § 83, sammenlign ASL § 114, er ikke videreført i ApSL 1996. Selskabets ledelse vil fortsat kunne beslutte at yde lejlighedsgaver samt gaver af mindre omfang til almennyttige formål. Gaver, der ikke falder ind under disse rammer, vil kun kunne ydes af selskabet, såfremt der opnås tilslutning hertil fra samtlige anpartshavere.

4.6 Anpartshaverlån og selvfinansiering

4.6.1 Anpartshaverlån

Anpartsselskabsloven indeholder i § 49 et forbud imod, at selskabet yder lån til eller stiller sikkerhed for anpartshavere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører. Forbudet omfatter tillige aktionærer, anpartshavere samt ledelsesmedlemmer i et moderselskab. Undtaget fra forbudet er selskabets moderselskab, jvf. ApSL § 50, stk.1. Anpartsselskabslovens regler om anpartshaverlån og koncernlån er en uændret videreførsel af bestemmelserne i ApSL 1973 §§ 84 og 84a, samt ASL §§ 115 og 115a. Som hidtil gælder forbudet ikke lån til brug eller lån, der er begrundet i forretningsmæssige dispositioner.

4.6.2 Selvfinansiering

I forbindelse med sagerne omkring selskabstømning har forbudet imod selvfinansiering fået fornyet opmærksomhed. I henhold til ASL § 115, stk.2, er et

---

29 Jvf. bemærkningerne til lovforslaget, s. 25, hvor det fremgår, at ApSL 1973 § 80, stk.2 ikke er videreført »*ud fra et forenklingssynspunkt*«.

selskab afskåret fra at yde lån til finansiering af erhvervelse af aktier i selskabet eller aktier eller anparter i dets moderselskab, ligesom der ikke må stilles midler til rådighed i forbindelse med en sådan erhvervelse. Forbudet skal forhindre, at en person kan erhverve aktiemajoriteten i et selskab med selskabets egne midler, hvorefter disse fjernes. Denne fremgangsmåde, der betegnes som »asset stripping« var udbredt i en lang række af de senere års sager omkring selskabstømning. Forbudet imod selvfinansiering stammer fra EUs andet direktiv, artikel 23. Det andet direktiv gælder ikke for anpartsselskaber. En regel af tilsvarende indhold findes imidlertid i ApSL § 49, stk.2. Spørgsmålet omkring selvfinansiering blev berørt i afgørelsen UfR 1997.444H.

4.7 Kapitaltab

4.7.1 Skærpede regler for kapitaltab i anpartsselskaber

I forbindelse med nedsættelsen af mindstekravet til anpartskapitalen fra 200.000 kr. til de nugældende 125.000 kr. blev det besluttet at skærpe reglerne om kapitaltab i forhold til den hidtidige regel i ApSL 1973 § 85a. I aktieselskabsloven findes tillige en regel om kapitaltab, jvf. ASL § 69a, som er baseret på artikel 17 i EUs andet direktiv. Den nugældende bestemmelse vedrørende kapitaltab, der findes i ApSL § 52, er væsentligt mere vidtgående end reglerne i ASL § 69a og det andet direktiv.

Der foreligger et kapitaltab i et anpartsselskab, såfremt det konstateres, at selskabet har tabt 40% af anpartskapitalen. Dette er en stramning i forhold til ApSL § 85a, hvorefter der først forelå et kapitaltab, når 50% af anpartskapitalen var tabt. Et anpartsselskab, der konstaterer et kapitaltab, har pligt til *enten* at retablere kapitalen *eller* at træde i likvidation. Et aktieselskab kan vedblive at bestå, uanset et konstateret kapitaltab. Er der konstateret et tab på 40% af anpartskapitalen, vil et anpartsselskab ikke kunne omdannes til et aktieselskab, før end en rekonstruktion er gennemført. Overtrædelse af ApSL § 52 er sanktioneret med bøde, jvf. lovens § 80. Bestyrelsesmedlemmer og direktører, der har fortsat selskabets drift på trods af, at der efter § 52 bestod en pligt til retablering eller likvidation, og derved har påført selskabets medkontrahenter tab, vil kunne ifalde erstatningsansvar.

4.7.2 Hvornår foreligger et kapitaltab?

Reglen om kapitaltab træder som anført i kraft, når selskabet har tabt 40% af sin anpartskapital, jvf. ApSL § 52. Dette konstateres ved at sammenligne selskabets nettoaktiver (egenkapitalen) med den i vedtægterne fastsatte anpartskapital. I de mange selskaber med en anpartskapital på 125.000 kr., vil ApSL § 52 således træde i kraft, såfremt nettoaktivernes værdi ansættes til 75.000 kr. eller derunder.

Tab af anpartskapitalen konstateres ofte i forbindelse med udarbejdelse af årsregnskabet. Bestyrelsen har imidlertid en udtrykkelig pligt til at kontrollere selskabets formueforvaltning på en tilfredsstillende måde, jvf. ApSL § 20, stk.1. Det må derfor forudsættes, at bestyrelsen foretager en løbende vurdering af selskabets økonomiske situation, og der kan derfor opstå pligt til at skride ind i løbet af regnskabsåret.

Det er afgørende for værdien af selskabets nettoaktiver, hvilke vurderingsprincipper der anvendes ved værdifastsættelsen. Det er en betingelse for anvendelse af det såkaldte »going-concern-princip«, hvorefter det forudsættes, at selskabet fortsætter sin virksomhed, jvf. årsregnskabslovens § 26, stk.1, nr.1), at selskabets ledelse har en realistisk forventning om, at virksomheden faktisk kan fortsætte. Er dette ikke tilfældet, skal aktiverne værdifastsættes til en scrap-værdi, der oftest vil være væsentligt lavere. Såfremt ledelsen uberettiget anvender going-concern princippet, vil dette kunne medføre et erstatningsansvar.

Såfremt ledelsen konstaterer, at selskabet har tabt 40% af sin anpartskapital, har det øverste ledelsesorgan pligt til at indkalde anpartshaverne til generalforsamling til afholdelse inden seks måneder. Falder den ordinære generalforsamling inden denne frist, kan denne afventes. I modsat fald må en ekstraordinær generalforsamling indkaldes. På generalforsamlingen skal det øverste ledelsesorgan redegøre for selskabets økonomiske stilling.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skal senest 7 dage efter at anpartshaverne har behandlet ledelsens forslag til rekonstruktion have modtaget en udskrift af forhandlingsprotokollen (jvf. ApSL § 28, stk.2) fra generalforsamlingen. I henhold til bekendtgørelse nr. 178 af 3. marts 1997 er dokumenter, der vedrører anpartsselskabslovens § 52, undtaget fra reglerne om aktindsigt i henhold til lov om offentlig forvaltning.

4.7.3 Pligt til retablering af anpartskapitalen eller likvidation

På generalforsamlingen skal der stilles forslag, som fører til fuld dækning af anpartskapitalen. Egenkapitalen skal således efter rekonstruktionen svare mindst til den i vedtægterne angivne anpartskapital. Det er ikke tilstrækkeligt, at egenkapitalen blot hæves en smule, således at tabet af anpartskapitalen blot gøres mindre end de 40%. Kan et forslag, der fører til fuld dækning af anpartskapitalen, ikke vedtages, har selskabet pligt til at gennemføre en likvidation eller at indgive konkursbegæring. Et anpartsselskab kan således ikke bestå med et konstateret kapitaltab.

Såfremt der træffes beslutning om rekonstruktion, skal selskabet indsende dokumentation til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, med godtgørelse af, at en rekonstruktion kan finde sted. En sådan dokumentation kan eventuelt føres i

form af en udtalelse fra revisor, der bekræfter, at der er vedtaget en plan, som vil føre til fuld dækning af anpartskapitalen.

Som et led i en rekonstruktion vil det ofte være nødvendigt at gennemføre en kapitalnedsættelse til dækning af underskud efter ApSL § 46, stk.2, nr.1). Anpartskapitalen kan eventuelt nedsættes til 0, hvorved alle gamle anparter annulleres. Efter rekonstruktionen skal anpartskapitalen mindst udgøre 125.000 kr. I det omfang det konstaterede kapitaltab ikke kan dækkes ved en kapitalnedsættelse til dækning af underskud, bliver det nødvendigt at gennemføre en kapitalforhøjelse. Såfremt retableringen af anpartskapitalen alene sker ved en kapitalforhøjelse, er det nødvendigt, at denne sker til overkurs. Dette skyldes, at egenkapitalen efter rekonstruktionen mindst skal udgøre et beløb, der svarer til den i vedtægterne angivne anpartskapital. Kapitalforhøjelse til underkurs er under ingen omstændigheder tilladt, jvf. ApSL § 13, stk.1. Ved en kapitalforhøjelse til parikurs, stiger egenkapitalen ikke i forhold til anpartskapitalen.

En kapitalforhøjelse kan indbetales ved en gældskonvertering, jvf. ovenfor 4.2.1. Som anført kan en gældskonvertering gennemføres med fordringens nominelle beløb, uanset at den reelle kursværdi er lavere. En tilbagetrædelseserklæring fra en eller flere af selskabets kreditorer vil ikke bringe selskabet ud af en kapitaltabssituation, da selskabets egenkapital ikke påvirkes derved. Kun et egentligt afkald på et tilgodehavende hos selskabet, vil forbedre egenkapitalen. Anpartshaverne eller andre kan overføre aktiver til selskabet som en vederlagsfri gave. De skattemæssige konsekvenser for selskabet af en sådan transaktion vil dog oftest medføre, at der ikke er tale om et reelt alternativ til en kapitalforhøjelse.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har adgang til at dispensere fra kravet om en øjeblikkelig retablering af anpartskapitalen på baggrund af et konstateret kapitaltab. Styrelsen kan give selskabet en frist til at retablere anpartskapitalen ved egen indtjening, jvf. ApSL § 52, stk.2. Hertil kræves, at selskabet indsender konsolideringsplaner, der kan godtgøre, at en retablering ved egen indtjening er realistisk. Styrelsen kan kræve dokumentation herfor. Med denne dispensationsadgang skal det sikres, at levedygtige virksomheder i forbigående vanskeligheder ikke bliver sendt til tvangsopløsning. Er det seneste årsregnskab ikke forsynet med en blank påtegning, må det forventes, at der vil blive givet afslag på en ansøgning om frist til retablering ved egen indtjening. Det forventes, at Erhvervs-og Selskabsstyrelsen vil skærpe sin hidtidige praksis således, at der gives frist for nystiftede selskaber i højst 2 år og for bestående selskaber i højst 4 år.

Såfremt anpartshaverne ikke kan eller ikke vil gennemføre en retablering, må selskabets likvideres. Et selskab, der har konstateret et kapitaltab, vil ofte være insolvent, hvorfor der kan indgives konkursbegæring på selskabets veg-

ne. Likvidation efter ApSL § 59 vil næppe være tilrådelig i et anpartsselskab, der har konstateret et kapitaltab. Såfremt anpartshaverne ikke af egen drift iværksætter en retablering eller en likvidation, vil selskabet blive sendt til tvangsopløsning af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, jvf. ApSL § 52, stk.3 og § 60.

4.8 Ansvarsgennembrud og identifikation

Som anført ovenfor afsnit 1.2.3, hæfter anpartshaverne ikke for forpligtelser, der er indgået i selskabets navn. Der blev samme sted gjort rede for, at dette væsentlige princip, som er kendetegnet for kapitalselskaber, i visse situationer fraviges eller modificeres ved lov. Dette gælder eksempelvis konkurslovens regler om omstødelse, og det gælder bestemmelsen i selskabsskattelovens § 33A, hvorefter en person, der har solgt aktier eller anparter i et selskab til overpris, hæfter over for skatteväesenet for udækkede skattekrav imod selskabet. Mere kompliceret er spørgsmålet, om, og i bekræftende fald i hvilket omfang, der kan pålægges en anpartshaver hæftelse for selskabets gæld, uden at dette har direkte lovhjemmel. I udlandet har der i forskellige lande udviklet sig en retspraksis, hvorefter der i særlige undtagelsestilfælde kan ses bort fra selskabsdeltagernes begrænsede hæftelse. Ved en domstolsafgørelse pålægges således aktionærerne eller anpartshaverne at hæfte for selskabets gæld i forholdet til en eller flere kreditorer.[30] Denne praksis, der går under betegnelser som »hæftelsesgennembrud«, »ansvarsgennembrud«, »Haftungsdurchgriff«, »piercing the veil« og lignende, varierer i indhold fra land til land. Ansvarsgennembrud er navnlig forekommet i USA, men kendes tillige fra Tyskland, England, og sågar fra Skandinavien.[31]

Der er overalt enighed om, at et ansvarsgennembrud kun kan ske i ekstraordinære situationer, men bortset herfra er det ikke muligt på forhånd at fastlægge nærmere, hvilke kriterier, der skal være opfyldt, for at en domstol vil tilsidesætte den begrænsede hæftelse.[32] Et andet problem ved en ulovhjemlet grundsætning om ansvarsgennembrud er, som påpeget af Gomard, at det er ekstra betænkeligt at tilsidesætte selskabsdeltagernes begrænsede hæftelse i netop de situationer, hvor der er brug for den.[33] I gældende dansk ret er der næppe mu-

---

30 Se nærmere om begrebet hæftelsesgennembrud hos Werlauff, Selskabsmasken (1991), s. 31 ff, Hans Viggo Godsk Pedersen, UfR 1985B, s. 352 ff, samt om »Piercing the Veil«-doktrinen i amerikansk ret hos Nis Jul Clausen, Finansiering via selskabsopsplitning (1987), s. 33 ff. Se i øvrigt Werlauff, Selskabsret (3.udg.1994), s. 33 med henvisninger.

31 Se for norsk ret Gudmund Knudsen, i Noen sentrale emner innen norsk konsernret, 1994, s. 85-115.

lighed for et egentligt ansvarsgennembrud efter udenlandsk mønster, jvf. hertil afgørelsen UfR 1992.640V.

> Et byggefirma var organiseret som et anpartsselskab. Eneanpartshaveren besluttede af skattemæssige årsager at gennemføre en solvent likvidation af selskabet. Selskabets virksomhed videreførtes uændret i et til lejligheden nystiftet anpartsselskab. Efter at anpartshaveren havde modtaget likvidationsprovenuet og selskabet var blevet slettet fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register, rettede en køber af et af de huse, som selskabet havde bygget, et erstatningskrav imod selskabet for konstaterede mangler. Landsretten konstaterede, at: »*Uanset de konkrete omstændigheder vedrørende [anpartshaverens] virksomhed og forhold til anpartsselskabet findes der imidlertid i mangel af sikker lovhjemmel ikke grundlag for at statuere, at [anpartshaveren], der i god tro har modtaget udlodning fra det likviderede anpartsselskab, hæfter for et udækket krav imod anpartsselskabet*«.

Medens der således næppe efter gældende dansk ret er mulighed for et egentligt ansvarsgennembrud, er der efter gældende ret mulighed for, at domstolene i en eller flere retlige relationer identificerer selskabsdeltagerne med deres selskab.[34] I afgørelsen UfR 1980.806V havde et selskab stiftet et helejet datterselskab, hvortil al personale fra det gamle selskab var blevet overført. Begge selskaber gik konkurs. Da det nye selskab blot fungerede som mellemled ved lønudbetalinger til medarbejderne, fik medarbejderne medhold i, at de kunne an-

---

32 Se hertil Paul L Davies i Gower's Principles of Modern Company Law (6th ed.1997), s. 173 f. Efter en gennemgang af retspraksis konkluderes det, at det eneste tilfælde, der falder ind under kategorien »lifting the veil«, er, hvor det bevises for domstolen, at det pågældende selskab har været »*a mere façade*« i forhold til selskabsdeltagerne. Det konkluderes herefter (s. 174): »*The only difficulty about [this argument] is the lack of guidance on the principles for determining whether a company is a mere façade*«. I tysk ret finder det ulovhjemlede Haftungsdurchgriff stort set ikke længere anvendelse. Tilsvarende situationer løses efter gældende tysk ret gennem anvendelse af koncernrettens regler om modervirksomheders hæftelse for datterselskabers gæld. Denne løsningsmodel eliminerer imidlertid ikke det problem, at det bliver nødvendigt at fastlægge efter hvilke kriterier det skal tillades, at lade en modervirksomhed hæfte for datterselskabets gæld, jvf. hertil Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 222 ff og s. 234. Se for norsk ret Marthinussen & Aarbakke , aksjeloven med kommentarer (2.utg.1996), s. 25 f.

33 Jvf. Gomard, Aktieselskaber og anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 89, og Samarbejde og ansvar i selskaber og koncerner (1997), s. 7 ff.

34 Se således Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 81 ff. Se om identifikation af koncernselskaber i relation til tilbagebetaling af ambi hos Werlauff, TfS 1998, s. 400 ff.

melde deres lønkrav i det oprindelige selskabs konkursbo. Et andet eksempel, der vedrører en identifikation mellem to søsterselskaber, udgøres af Højesterets afgørelse i sagen UfR 1997.1642H:

> En musikfestival blev arrangeret af et anpartsselskab (Festivalselskabet), der havde bortforpagtet retten til servering mv. til et andet anpartsselskab (Restaurationsselskabet). Personen P var direktør i begge selskaber. Han ejede 35 % af Festivalselskabet og tillige alle anparter i Restaurationsselskabet. Restaurationsselskabet ejede 20% af anparterne i Festivalselskabet. P havde således fuld kontrol over begge selskaber.
>
> Festivalselskabet blev insolvent og opløst ved skifteretten i 1992. Skatteværesenet, der havde et udækket krav imod dette selskab, rejste i stedet kravet imod Restaurationsselskabet og Ps hustru, der sad i uskiftet bo efter Ps død.
>
> Højesteret gav skatteværesenet medhold, således at Restaurationsselskabet kom til at hæfte for Festivalselskabets gæld til skatteværesenet. Dette skete med henvisning til, **at** der var sket en sammenblanding af selskabernes økonomi, **at** det havde været muligt for Restaurationsselskabet at opsamle størstedelen af det overskud, der var fremkommet ved de to selskabers aktiviteter, medens Festivalselskabet stod tilbage med den økonomiske risiko, **samt** at skatteværesenet var tvangskreditor.

Se tillige UfR 1997.400H vedrørende identifikation mellem et moderselskab og dets datterselskab i arbejdsretlig henseende:

> B var et helejet datterselskab, der drev vognmandsforretning. Bs moderselskab var holdingselskabet A, der ikke havde ansat personale. Koncernen erhvervede samtlige aktier i selskabet C, der også drev vognmandsforretning. Det var planen, at Cs aktiviteter skulle overgå til B. Landsretten identificerede A og B i forhold til de medarbejdere, der blev overtaget fra C. Landsretten bemærkede, at: »*Selvom aktiviteterne skulle overgå til [C] – og faktisk i vidt omfang overgik hertil – findes virksomhedsoverdragelsen dog at have fundet sted også til [A], der ikke blot overtog aktierne i [C], men også i øvrigt medvirkede til hele arrangementet* ***ved*** *forhandlingerne forud for og indgåelsen af aftalen af 11. april,* ***ved*** *den 17. april at stille 1 mill. kr. til rådighed for fortsættelse af driften,* ***ved*** *at tilsikre at friholde Nordjyllands Fragttransport A/S for leasingkontrakterne med Nordania,* ***ved*** *at love at udsende en pressemeddelelse, der den 16. april faktisk blev udsendt på [A]s brevpapir, og* ***ved*** *at det var [A]s bestyrelse, der sammen med medarbejderne i selskaberne – den 14. april traf de endelige beslutninger om planens gennemførelse*«. Højesteret stadfæstede afgørelsen i henhold til de anførte grunde.

En anpartshaver, der indtager en dominerende position i selskabet, vil under en erstatningssag imod selskabet kunne risikere at blive identificeret med dette, jvf. senest UfR 1998.166Ø, hvor en direktør og eneaktionær i et aktieselskab

havde tilbageholdt oplysninger om mangler ved en fast ejendom, der var solgt af selskabet. Da aktionæren havde været enerådende i selskabet, og da der var tale om en graverende fortielse af viden, som aktionæren sad inde med, der tangerede svig, blev aktionæren dømt til at betale erstatning til ejendommens køber.

Det kan forekomme, at et anpartsselskab, der er stiftet under iagttagelse af alle formalia, i visse retlige relationer alligevel ikke anerkendes som et selvstændigt retssubjekt. Skattemæssigt underkendes selskabskonstruktioner i visse henseender. Det kan eksempelvis nævnes, at kunstnere i skatteretlig henseende er blevet nægtet adgang til at sætte sig selv på anparter. Ligeledes anerkender skatteretten ikke postkasseselskaber, der er stiftet i eksotiske lande med henblik på skatteomgåelse.

Kapitel 5

Anpartshavernes rettigheder

5.1 Anpartshavernes beslutningskompetence

5.1.1 Generelt om anpartshaverne beslutningskompetence

Anpartshaverne udøver deres ret til at træffe beslutninger vedrørende selskabets anliggender på generalforsamlingen, der er selskabets øverste myndighed, jvf. ApSL § 28, stk.1. Som udgangspunkt er anpartsselskabet opbygget med de samme organer som aktieselskabet, men der kan forekomme afvigelser for så vidt angår ledelsen, jvf. ovenfor kapitel 3. Med hensyn til anpartshavernes udøvelse af beslutningskompetence er billedet det samme. Som udgangspunkt er beslutningsproceduren sammenfaldende med den, der gælder for aktieselskaber. Anpartshaverne udøver deres indflydelse på selskabet gennem deltagelse på generalforsamlingen. Anpartsselskabsloven giver imidlertid muligheder for, at denne procedure kan fraviges. For anpartsselskabers vedkommende må der sondres mellem egentlige og uegentlige generalforsamlinger. Ved en *egentlig generalforsamling* forstås en generalforsamling i traditionel forstand, hvor anpartshaverne, under iagttagelse af formalia, indkaldes og derefter møder frem og træffer beslutninger i selskabets anliggender.

I aktieselskaber er der ofte mange aktionærer. Anpartsselskaber anvendes derimod ofte ved virksomheder med en enkelt eller få selskabsdeltagere. I sådanne selskaber ville det være byrdefuldt for anpartshaverne, om de skulle besværes med iagttagelse af alle de formalia, der kræves efter aktieselskabsloven vedrørende indkaldelse og afholdelse af generalforsamlingen. Anpartsselskabsloven åbner derfor mulighed for, at anpartshaverne med hjemmel i vedtægterne eller i enighed kan træffe beslutning på en *uegentlig generalforsamling*. Herved forstås, at anpartshaverne træffer beslutning *»på anden måde«* end ved en egentlig generalforsamling, jvf. ApSL § 28, stk.1, 1.pkt. in fine, samt nedenfor afsnit 5.1.4.

Anpartsselskabsloven sondrer ikke mellem de to typer af generalforsamlinger men anvender generelt begrebet generalforsamling. Dette begreb dækker i loven alle tilfælde, hvor anpartshaverne træffer beslutninger i selskabets anliggender, og omfatter således såvel egentlige som uegentlige generalforsamlinger. De materielle regler, som gælder, når anpartshaverne træffer beslutninger i selskabets anliggender, er ens ved egentlige og uegentlige generalfor-

samlinger. Forskellen mellem de to typer af generalforsamlinger beror som nævnt på, om anpartshaverne med hjemmel i vedtægterne eller i enighed har fraveget et eller flere af de for afholdelse af generalforsamlinger gældende formalia. En række af de gældende formelle regler er præceptive og kan således ikke fraviges under nogen omstændigheder, hverken ved vedtægtsbestemmelse eller enkeltbeslutning.[1] En generalforsamling kan som hidtil afholdes ved en fælles fuldmægtig. En sådan generalforsamling kan være en egentlig generalforsamling eller en uegentlig generalforsamling, hvilket afhænger af, om formalia er blevet overholdt eller ej.

5.1.2 Generalforsamlingen er selskabets øverste myndighed

Anpartshaverne er selskabets ejere, og generalforsamlingen er selskabets højeste myndighed. For så vidt der i øvrigt er tale om en lovlig beslutning, kan generalforsamlingen træffe beslutning i alle selskabets anliggender. I aktieselskaber er bestyrelsen på visse områder tillagt vetoret over for generalforsamlingen, jvf. ASL § 44a, stk.2 og § 112. Tilsvarende regler gælder ikke for anpartsselskaber, medmindre en vetoret for ledelsen eller andre er hjemlet i vedtægterne. Generalforsamlingen kan som udgangspunkt træffe afgørelse i alle sager, der er behørigt forelagt til afstemning. Dette gælder også sager, der vedrører den daglige ledelse af virksomheden. Generalforsamlingen er efter anpartsselskabsloven enekompetent til at træffe afgørelse i en række anliggender. Dette gælder således godkendelse af årsregnskabet og fordeling af overskud og dækning af tab, jvf. ApSL §§ 29, stk.2, og 45, samt beslutning om ændring af selskabets vedtægter, jvf. ApSL § 33. Vedtægtsændringer omfatter, foruden almindelige ændringer, bl.a. beslutninger om forhøjelse og nedsættelse af anpartskapitalen, likvidation, fusion samt omdannelse. Endvidere kan vedtægterne henlægge beslutningskompetencen på udvalgte områder til generalforsamlingen.

Medmindre samtlige anpartshavere er enige om, at beslutninger kan træffes uden afholdelse af en egentlig generalforsamling, kan anpartshaverne ikke træffe beslutninger vedrørende selskabet uden om generalforsamlingen. En anpartshaver er således som udgangspunkt afskåret fra at meddele instrukser di-

---

1 Af de formalia, der er opregnet i anpartsselskabsloven, er følgende præceptive: ApSL § 28, stk.2, § 29, § 30, § 31, stk.1, 2. og 3. pkt, § 31, stk.2 og stk.3, § 33, stk.2, § 34, § 35 samt § 36. Hertil kommer en række formalia, der ikke er reguleret i anpartsselskabsloven, hvoraf nogle er ufravigelige. De fleste af disse præceptive regler var tidligere indeholdt i anpartsselskabsloven, men er nu i forenklingens navn udgået. Dette gælder således bestemmelsen vedrørende anpartshavernes ret til at give møde på generalforsamlingen, sammenlign ApSL 1973 § 46, stk.2. Denne lovgivningsteknik gør det ikke let at danne sig et overblik over de for anpartsselskaber gældende regler.

rekte til en direktør eller et bestyrelsesmedlem. Afskedigelse af direktionen foretages i selskaber, der er organiseret med en bestyrelse, af det organ i selskabet, der er kompetent hertil. Hvis ikke vedtægterne bestemmer andet, vil dette være bestyrelsen, og anpartshaverne vil derfor i selskaber, hvor der er en bestyrelse, ikke have kompetence til på egen hånd at afskedige en direktør, jvf. herved UfR 1967.41H.

En anpartshaver kan indtræde i såvel selskabets bestyrelse som direktion. Derved får vedkommende ret til at træffe sådanne beslutninger i selskabets anliggender, der falder inden for det pågældende ledelsesorgans kompetence. I et enmandsselskab kan eneanpartshaveren være eneste direktør. I sådanne selskaber, vil det være nærliggende at træffe beslutninger uden afholdelse af en egentlig generalforsamling.

Anpartshaverne kan bestemme, at deres kompetence til at træffe beslutning vedrørende selskabets anliggender på visse nærmere afgrænsede områder uddelegeres til andre end generalforsamlingen. Det kan endog bestemmes, at en ændring af selskabets vedtægter, jvf. ApSL § 33, kan besluttes af andre end anpartshaverne, eksempelvis af medlemmer af ledelsen. Kompetencedelegationen kan vedrøre en konkret sag eller den kan være generel. På en række områder er det ikke muligt at delegere kompetencen fra generalforsamlingen til andre. Dette gælder således godkendelse af årsregnskabet og beslutning vedrørende dækning af tab eller udbetaling af udbytte, jvf. ApSL § 29, samt de i ApSL § 34 nævnte særligt vidtgående vedtægtsændringer. Det skal – over for anpartshaverne og omverdenen – kunne dokumenteres, at der er sket en delegation af beslutningskompetencen fra generalforsamlingen. Det vil derfor i de fleste tilfælde være nødvendigt, at delegationen fremgår af vedtægterne eller af generalforsamlingsprotokollen.[2]

5.1.3 Ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger

Senest fem måneder efter udløbet af hvert regnskabsår skal der afholdes ordinær generalforsamling, jvf. ApSL § 29. Her skal årsregnskabet fremlægges og godkendes, jvf. ApSL § 29, stk.2, nr.1). Årsregnskabet skal være indsendt til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen i godkendt og revideret stand senest 6 måneder efter regnskabsårets afslutning og senest en måned efter godkendelsen på generalforsamlingen, jvf. ÅRL § 62. Anpartshaverne skal tillige på generalforsamlingen træffe beslutning om fordeling af overskud eller dækning af underskud i henhold til årsregnskabet, samt andre spørgsmål som efter vedtægterne er henlagt til generalforsamlingen, jvf. ApSL § 29, stk.2, nr.2) og nr.3).

---

2 Se hertil Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 152, der anbefaler, at en generel delegation af anpartshavernes kompetence indføres i vedtægterne.

Ekstraordinær generalforsamling skal afholdes, såfremt dette begæres af det øverste ledelsesorgan, revisor eller af en enkelt anpartshaver, jvf. ApSL § 30, der er præceptiv. Afholdelsen skal finde sted senest to uger efter at begæringen er kommet frem. Der kan i visse andre situationer være pligt til at afholde ekstraordinær generalforsamling. Dette gælder således, i tilfælde, hvor der konstateres tab af 40% af anpartskapitalen, jvf. ApSL § 52. I så fald skal generalforsamling afholdes inden 6 måneder. Hvis den ordinære generalforsamling ikke kan afholdes inden udløbet af denne frist, skal selskabets øverste ledelsesorgan indkalde til ekstraordinær generalforsamling.

5.1.4 Uegentlige generalforsamlinger

Som noget særegent for anpartsselskaber tillader ApSL § 28, stk.1, 1.pkt. at anpartshaverne i enighed kan beslutte, at de træffer beslutning vedrørende selskabets anliggender »*på anden måde*« end ved afholdelse af en egentlig generalforsamling. Såvel ordinære som ekstraordinære generalforsamlinger kan afholdes som uegentlige generalforsamlinger. Denne mulighed, for at anpartshaverne kan træffe beslutning i selskabets anliggender uden afholdelse af en egentlig generalforsamling, eksisterede allerede under ApSL 1973, jvf. denne lovs § 46.[3] Den eksisterer tillige efter norsk ret, jvf. aksjelovens § 5-7, stk.1,[4] og i tysk ret, jvf. GmbHG § 48.

Efter ApSL 1973 § 46, stk.1 kunne anpartshaverne i enighed træffe beslutninger uden afholdelse af generalforsamling, eller under fravigelse af et eller flere af de formalia, der gjaldt for afholdelse af generalforsamlinger. Der kunne eksempelvis være tale om, at kravet om indkaldelse eller dagsorden blev fraveget. Muligheden for i enighed at fravige formalia ved afholdelse af generalforsamlinger består fortsat. Anpartshaverne kan i enighed fravige alle de formalia, der gælder ved afholdelse af generalforsamlinger, så meget mere som dette er muligt for aktieselskabers vedkommende. I selskaber med mange anpartshavere vil det være mindre sandsynligt, at der kan opnås den nødvendige enighed om fravigelse af formalia.[5]

---

3 ApSL 1973 § 46, stk.1 lød: »*Anpartshavernes ret til at træffe beslutning i selskabet udøves på generalforsamlingen i overensstemmelse med reglerne i dette kapitel, medmindre samtlige anpartshavere er enige om at træffe en beslutning uden afholdelse af generalforsamling eller uden iagttagelse af reglerne om fremgangsmåden ved afholdelsen af generalforsamling. Alle beslutninger indføres i selskabets forhandlingsprotokol.*«

4 Det er dog en betingelse, at der er mindre end 20 anpartshavere i selskabet, og at ledelsen skønner, at det er forsvarligt, at beslutning træffes ved at den skriftligt forelægges for anpartshaverne.

5 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 235.

Adgangen til at træffe beslutninger uden en egentlig generalforsamling kan være hjemlet i vedtægterne. Hvis en sådan vedtægtsbestemmelse skal indføres på et tidspunkt efter selskabets stiftelse, kræver dette samtykke fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr.5). Der kan tillige træffes konkret beslutning om, at der afholdes en uegentlig generalforsamling. En sådan beslutning forudsætter tilslutning fra anpartshaverne. Kravet om, at anpartshaverne tilslutter sig afholdelse af en uegentlig generalforsamling, omfatter samtlige anpartshavere, uanset om der er knyttet stemmeret til den enkelte anpartshavers anparter eller ej, og uanset om en anpartshaver konkret er afskåret fra at udøve stemmeret på den pågældende generalforsamling.[6] Såfremt der er flere anpartshavere i selskabet, må det dokumenteres i forhandlingsprotokollen, at der forelå det fornødne samtykke fra samtlige anpartshavere til afholdelse af en uegentlig generalforsamling. Anpartshaverne behøver selvsagt ikke være enige om de på en uegentlig generalforsamling trufne beslutninger.

Beslutninger på uegentlige generalforsamlinger kan træffes på forskellige måder, eksempelvis per brev, e-mail, fax, eller ved et telefonmøde. Mødes samtlige anpartshavere i anden anledning, kan de i enighed beslutte at afholde en ad hoc generalforsamling. Alle typer af beslutninger, der lovligt kan træffes af generalforsamlingen, kan træffes på en uegentlig generalforsamling, herunder beslutning om vedtægtsændringer. Beslutninger, der træffes på en uegentlig generalforsamling, kan indebære, at der kan meddeles instrukser direkte til selskabets bestyrelse eller direktion. En eneanpartshaver er således efter ApSL § 28 per se berettiget til at meddele instrukser direkte til direktionen eller bestyrelsen.

Adgangen for anpartshaverne til at træffe beslutninger på uegentlige generalforsamlinger gør beslutningsproceduren i anpartsselskaber særdeles fleksibel og billig. Anpartsselskabet er således den ideelle ramme omkring virksomheder med en enkelt eller få ejere, ligesom anpartsselskabet er ideelt som ramme for et helejet datterselskab i en koncern.

5.1.5 Generalforsamlingsprotokollen

Uanset om der afholdes en egentlig eller en uegentlig generalforsamling, skal alle beslutninger, der træffes af anpartshaverne, indføres i en såkaldt »forhandlingsprotokol«, jvf. ApSL § 28, stk.2, som er præceptiv. Forhandlingsprotokollen skal være tilgængelig på selskabets kontor for alle anpartshavere, jvf. ApSL

---

6 ApSL 1996 § 28 taler om »*anpartshaverne*«, medens ApSL 1973 § 46 brugte det mere præcise udtryk »*samtlige anpartshavere*«. Se tilsvarende for norsk ret aksjelovens § 5-17, stk.4 og vedrørende tysk ret Lutter/Hommelhoff, GmbHG, (14.Aufl.1995), s. 612.

§ 28, stk.2. Protokollen er ikke tilgængelig for andre. ApSL 1973 § 56, stk.3 indeholdt en tidsfrist, hvorefter generalforsamlingsprotokollen skulle være tilgængelig for anpartshaverne senest 14 dage efter generalforsamlingens afholdelse. Denne tidsfrist er ikke videreført, men det fremgår af bemærkningerne til loven, at protokollen skal udarbejdes i umiddelbar forlængelse af, at anpartshaverne har truffet beslutninger i selskabets anliggender.[7]

Alle beslutninger, der træffes af anpartshaverne vedrørende selskabets anliggender skal indføres i generalforsamlingsprotokollen, og det skal tillige indføres, med hvilken majoritet de enkelte beslutninger er truffet. ApSL § 28, stk.2 anvender betegnelsen »forhandlingsprotokol«. Denne betegnelse er for så vidt misvisende, idet der ikke længere stilles et udtrykkeligt krav i loven om, at protokollen indeholder oplysninger om de på generalforsamlingen førte forhandlinger, sammenlign ASL § 75, stk.2 og den ophævede ApSL 1973 § 56, stk.2. Der stilles heller ikke længere krav om, at protokollen underskrives af dirigenten.[8] Det er selvsagt fortsat muligt at indføre et referat af forhandlingerne på generalforsamlingen i protokollen, og dette vil navnlig være tilrådeligt, hvor et kontroversielt emne har været til debat.

5.2 Egentlige generalforsamlinger

5.2.1 Analogislutninger fra aktieselskabsloven

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i kapitel 10 (§§ 46-62) en række bestemmelser vedrørende afholdelse af generalforsamlinger. En række af disse bestemmelser er videreført i ApSL 1996, kapitel 6 (§§ 28-36). De fleste bestemmelser vedrørende formalia i forbindelse med afholdelse af generalforsamlinger er imidlertid nu udgået af ApSL 1996. Spørgsmålet bliver da, hvilken betydning det får for afholdelse af egentlige generalforsamlinger i anpartsselskaber. Nogle af de ophævede bestemmelser gælder ikke længere, medens andre må antages at være præceptive, hvilket betyder, at de ikke kan fraviges i vedtægterne. Sågar bestemmelser, der ikke længere findes i anpartsselskabsloven, kan være præceptive. Endnu andre af de tidligere bestemmelser er fortsat gældende, men vil kunne fraviges i vedtægterne eller ved en beslutning, der træffes i enighed blandt samtlige anpartshavere. Der vil i det følgende afsnit blive givet et overblik over hvilke bestemmelser vedrørende generalforsam-

---

7 Jvf. Bemærkningerne s. 24.

8 Efter den norske aksjelovs § 5-16 skal der føres protokol over alle trufne beslutninger, samt udfaldet af de foretagne afstemninger. Der skal tillige indføres en fortegnelse over de aktionærer, der var mødt frem på generalforsamlingen. Protokollen skal underskrives af dirigenten. I tysk ret stiller GmbHG § 48 ikke et udtrykkeligt krav om, at der føres en protokol, men da trufne beslutninger skal kunne dokumenteres, er dette dog oftest en praktisk nødvendighed, jvf. Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 611f.

linger, der fortsat er gældende som hhv. præceptive og deklaratoriske. I de selskaber, der er stiftet under 1973-loven, vil fravigelse af de deklaratoriske bestemmelser ved vedtægtsændring eller enkeltbeslutning kun kunne ske i enighed, jvf. ApSL §§ 28, stk.1 og 34, stk.1, nr.5). Såfremt en ophævet bestemmelse findes fortsat at være gældende ret, vil hjemlen hertil ofte kunne findes i analogislutninger fra aktieselskabsretten, eller i almindelige foreningsretlige grundsætninger.[9]

Såfremt der afholdes en egentlig generalforsamling, må der tages stilling til, hvor denne skal holdes. Selskabets hjemsted skal angives i vedtægterne, jvf. ApSL § 5, stk.1, nr.2). Anpartsselskabsloven stiller ikke længere et udtrykkeligt krav om, at generalforsamlingen afholdes på selskabets hjemsted, sammenlign ApSL 1973 § 49 og ASL § 68. Det må konkluderes, at en tilsvarende regel fortsat gælder som deklaratorisk udgangspunkt. En generalforsamling, der afholdes på en tid eller et sted, som udelukker en væsentlig del af anpartshaverne fra at møde frem, vil være ugyldig i sin helhed.[10]

5.2.2 Indkaldelse og dagsorden

Anpartsselskabets øverste ledelsesorgan er ansvarlig for, at anpartshaverne indkaldes til generalforsamlingen, jvf. ApSL § 31, stk.1. Indkaldelsen skal foretages senest 8 dage inden afholdelsen af generalforsamlingen. Hvis der er tale om en ekstraordinær generalforsamling, skal indkaldelse foretages, således at generalforsamlingen kan afholdes senest to uger efter, at anmodning herom er kommet frem til selskabet, jvf. ApSL § 30. Vedtægterne kan foreskrive en kortere indkaldelsesfrist, ligesom fristen kan fraviges eller kravet om indkaldelse kan tilsidesættes med samtlige anpartshaveres samtykke. Der skal gives særlig meddelelse om indkaldelsen til medarbejderne, såfremt disse har besluttet at vælge repræsentanter til bestyrelsen efter reglerne om medarbejderrepræsentation, jvf. ApSL § 31, stk.1, 2.pkt, der er præceptiv. Er selskabet et moderselskab (jvf. ApSL § 3) skal der gives tilsvarende meddelelse til koncernens medarbejdere, jvf. ApSL § 31, stk.1, 3.pkt, der ligeledes er præceptiv.

---

9 Jvf. hertil Betænkning Nr. 1251 (1993), s. 92.

10 Jvf. således H.B Krenchel, Håndbog i dansk aktieret (2.udg. ved Estrid Jacobsen, 1954), s. 255, vedrørende ASL 1930, § 55, der blot krævede, at generalforsamling skulle afholdes her i riget. Krenchel antog, at såfremt generalforsamlingen skulle afholdes et andet sted end på selskabets hjemsted, kunne dette ske, men kun såfremt dette fandtes at være i selskabets interesse, og bestyrelsen ikke derved kunne kuppe beslutninger igennem i nogle aktionærers fravær. Se tillige NRT 1991.943, hvor den norske Højesteret bemærkede, at baggrunden for, at selskabets hjemsted skal være anført i vedtægterne er, at selskabsdeltagerne, offentlige myndigheder og andre derved kan se, hvor de skal henvende sig for at varetage deres interesser i forhold til selskabet.

Manglende indkaldelse af nogle anpartshavere uden hjemmel i vedtægterne eller en konkret beslutning vil efter omstændighederne kunne medføre, at beslutninger, der bliver truffet på den pågældende generalforsamling, bliver anfægtelige, jvf. ApSL § 36. Dette er i hvert fald tilfældet, hvor den ikke-indkaldte anpartshaver kunne have haft indflydelse på resultatet af den eller de trufne beslutninger, såfremt vedkommende var mødt frem.[11]

Anpartsselskabsloven stiller ikke længere særlige formkrav til indkaldelsen. Den ophævede ApSL 1973, § 54, stk.2, 1.pkt foreskrev, at der skulle ske skriftlig indkaldelse af samtlige anpartshavere, der var noteret i anpartshaverfortegnelsen. Bestemmelsen må antages fortsat at være gældende som deklaratorisk ret, men den kan fraviges i vedtægterne generelt eller ved konkret beslutning med tilslutning fra samtlige anpartshavere. Under alle omstændigheder må indkaldelsesproceduren være tilrettelagt således, at det, så vidt det er muligt, sikres, at alle anpartshavere bliver gjort bekendt med indkaldelsen og dagsordenen.

Enhver anpartshaver har ret til at få optaget forslag til generalforsamlingsbeslutning i dagsordenen, jvf. ApSL § 31, stk.2, 1.pkt. Denne ret kan ikke fraviges i vedtægterne, og adgangen til at fremsætte forslag omfatter alle anpartshavere, også selv om der ikke er knyttet stemmeret til den pågældendes anparter. Forslag kan tillige fremsættes af medlemmer af selskabets ledelse.

Indkaldelsen skal indeholde en dagsorden, jvf. ApSL § 31, stk.1. Emnerne på dagsordenen skal være konkret formuleret. Forslag skal være indgivet til selskabet i så god tid, at ledelsen har tid til at udarbejde og udsende en dagsorden. Vedtægterne kan fastsætte en tidsfrist for indsendelse af forslag til dagsordenen, men ledelsen har dog pligt til at medtage forslag, der er kommet frem efter tidsfristens udløb, såfremt dette kan ske uden væsentlig ulempe for selskabet.[12] I anpartsselskaber med en begrænset kreds af anpartshavere, vil ledelsen således som udgangspunkt være forpligtet til at fremsende ny dagsorden til alle anpartshavere, såfremt der fremkommer forslag efter den i vedtægterne fastsatte tidsfrist. Vedtægterne kan bestemme, at der på den ordinære generalforsamling skal tages stilling til en række sædvanligt forekommende spørgsmål, som eksempelvis valg af bestyrelse, godkendelse af årsregnskab og lignende, sammenlign ASL § 4, stk.1, nr.9). Såfremt vedtægterne indeholder en sådan bestemmelse, og der ikke er indkommet forslag, kan den med indkaldelsen udsendte dagsorden blot lyde: »Dagsorden i henhold til vedtægterne«.

---

11 Jvf. forudsætningsvis UfR 1920.10 og hertil H.B.Krenchel, Håndbog i dansk aktieret, (2.udg.1953), s. 262.

12 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 240.

Der stilles ikke krav om, at alle forslag skal gengives i deres helhed i dagsordenen. Meningen med at udsende en dagsorden er, at de enkelte anpartshavere derved kan danne sig et overblik over de forslag, der kommer til behandling på generalforsamlingen. Anpartshaverne kan herefter beslutte, om de ønsker at møde frem på generalforsamlingen og tage del i debatten og afstemningen. For så vidt angår væsentlige forslag, herunder navnlig forslag til ændring af selskabets vedtægter, må det derfor ubetinget kræves, at forslagets hovedindhold er gengivet i dagsordenen eller indkaldelsen, sammenlign ASL § 73, stk.4.[13]

Som udgangspunkt er anpartshaverne på generalforsamlingen afskåret fra at træffe beslutning vedrørende et spørgsmål, der ikke har været angivet i dagsordenen, jvf. ApSL § 31, stk.2, 2.pkt. I nogle få tilfælde tillades det imidlertid, at der træffes en beslutning uden for dagsordenen. Dette gælder således hvor samtlige anpartshavere, inklusive de, der ikke er mødt frem, giver deres samtykke til, at en beslutning træffes uden for dagsordenen. Et sådant samtykke kan gives både før og efter generalforsamlingen. Er valg til bestyrelse eller direktion på dagsordenen, kan en person anmelde sit kandidatur på forhånd. Enhver kan imidlertid også meddele sit kandidatur på selve generalforsamlingen i forbindelse med afholdelse af valget.[14] Endelig tillades det, at der på selve generalforsamlingen stilles ændringsforslag til de på dagsordenen anførte punkter. Det må afgøres konkret, om der er tale om et ændringsforslag eller et helt nyt forslag, som ikke kan besluttes uden for dagsordenen. En minoritet kan ved valg af revisor forlange valg af minoritetsrevisor, uden at dette har været angivet særskilt i dagsordenen, jvf. ÅRL § 61a.

5.2.3 Møderet, taleret og mødeledelse

Det er en grundlæggende ret for selskabsdeltagere at kunne deltage på selskabets generalforsamling og der give sin mening til kende. Den udtrykkelige bestemmelse om anpartshavernes møderet er nu udgået af anpartsselskabsloven, sammenlign ApSL 1973 § 47. Dette kan dog ikke antages at have medført en ændring af gældende ret. Såfremt der afholdes et egentligt møde i forbindelse med generalforsamlingen, har enhver anpartshaver ret til dels at få adgang til mødet, og dels at tage ordet under forhandlingerne, jvf. ASL § 65, stk.2, analogt.[15] Denne ret omfatter også anpartshavere, hvis anparter ikke giver stem-

---

13 Tilsvarende gælder i tysk ret, hvor det antages, at der i indkaldelsen skal anføres en nærmere beskrivelse af den foreslåede vedtægtsændring, uanset, at dette ikke kræves udtrykkeligt i GmbHG § 51, jvf. Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 623 med note 5. Tilsvarende fremgår udtrykkeligt af den norske aksjelovs § 5-10, stk.3.

14 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 med kommentarer, s. 157.

15 Jvf. hertil ApSL 1973 § 46, stk.2 og Betænkning Nr. 1251 (1993), s. 92, samt Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 530.

meret. Anpartshavernes ret til at møde, såfremt der afholdes en egentlig generalforsamling, kan ikke fraviges i vedtægterne.[16] Medlemmerne af bestyrelsen og direktionen har også ret til at møde på generalforsamlingen.[17] Tilsvarende gælder revisor, der skal kunne besvare spørgsmål fra anpartshaverne, jvf. ÅRL § 61k.

Selskabet kan på generalforsamlingen kræve dokumentation for de fremmødtes identitet, såfremt der måtte opstå tvivl herom. Selskabet har oplysninger om anpartshavernes identitet og størrelsen af de enkeltes anpartsbesiddelser i kraft af anpartshaverfortegnelsen, jvf. ApSL § 17. Det vil kun yderst sjældent være nødvendigt at kræve yderlige dokumentation i selskaber med få anpartshavere. Det kan med hjemmel i selskabets vedtægter kræves, at anpartshaverne anmelder deres deltagelse på generalforsamlingen, jvf. princippet i ASL § 65, stk.2, 2.pkt, men selskabet vil ikke kunne nægte en anpartshaver adgang til generalforsamlingen under henvisning til en manglende anmeldelse, såfremt vedkommendes identitet kan slås fast med sikkerhed, og vedkommende kan lukkes ind uden ulempe.[18] I selskaber med få anpartshavere vil de enkelte anpartshaveres identitet altid kunne fastslås med sikkerhed, hvorfor nægtelse af at lukke en anpartshaver ind på generalforsamlingen med henvisning til manglende legitimation vil være ulovlig.

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i § 47 en ufravigelig regel, hvorefter anpartshavernes ret til at møde og stemme på generalforsamlingen kunne udøves gennem en fuldmægtig eller sammen med en rådgiver, jvf. den tilsvarende bestemmelse i ASL § 66, stk.1. Hver enkelt anpartshaver har en væsentlig interesse i, at kunne være repræsenteret på generalforsamlingen, også i situationer hvor vedkommende er afskåret fra at møde personligt, eksempelvis på grund af sygdom eller lignende. Det er derfor utvivlsomt, at samtlige anpartshavere, også uden udtrykkelig vedtægtshjemmel, har en ufravigelig ret til at lade sig repræsentere på generalforsamlingen ved en fuldmægtig.[19] Herved sik-

---

16 Jvf. udtrykkeligt den norske aksjelovs § 5-2, stk.1, 2.pkt.

17 Jvf. forudsætningsvis Gomard, Aktieselskaber og anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 239.

18 Jvf. Gomard, aktieselskaber og anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 237.

19 Jvf. Betænkning Nr. 1251 (1993), s. 92, samt for norsk ret aksjelovens § 5-2, stk.1. Se tillige UfR 1983.609V vedrørende en forening. Se en ældre opfattelse i Betænkning Nr. 362 (1964), s. 158, hvorefter vedtægterne kunne afskære aktionærerne fra at møde ved fuldmægtig. Denne opfattelse må nu være forladt, jvf. allerede skeptisk Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 318. Se for tysk ret Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 580f, hvor det konkluderes, at vedtægterne vel kan indskrænke brugen af fuldmægtige, men at den mellem selskabsdeltagerne bestående loyalitetspligt medfører, at de øvrige anpartshavere under alle omstændigheder har pligt til at give en fuldmægtig adgang, såfremt en anpartshaver er forhindret i at møde personligt på grund af sygdom eller lignende.

res bl.a, at en gruppe anpartshavere ikke kan spekulere i at indkalde en generalforsamling og derved få mulighed for at kuppe beslutninger igennem i nogle anpartshaveres fravær. Retten til at møde ved fuldmægtig omfatter også anpartshavere, hvis anparter er stemmeløse. Den enkelte anpartshaver er frit stillet ved valg af fuldmægtig. Fuldmægtigen må på opfordring føre dokumentation for, at der består en gyldig fuldmagt.[20]

Der kan på generalforsamlingen komme spørgsmål til behandling, som vedrører komplicerede juridiske eller regnskabstekniske spørgsmål. Det må sikres, at anpartshavere, der ikke er i besiddelse af tilstrækkelig sagkundskab på disse områder, har mulighed for at varetage deres interesser på behørig vis. Anpartshaverne er således, i overensstemmelse med hidtil gældende ret, berettigede til at give møde på generalforsamlingen sammen med en rådgiver, jvf. ASL § 65, stk.2. Denne ret kan ikke fraviges i vedtægterne.[21] Anpartshaverne er frit stillede ved valg af rådgiver. En rådgiver, der møder frem på en generalforsamling, er underlagt samme tavshedspligt som anpartshaverne.

ApSL 1973 § 56, stk.1 bestemte, at generalforsamlingen ledes af en dirigent, sammenlign ASL § 75, stk.1. En tilsvarende bestemmelse er ikke videreført i ApSL 1996. Såfremt der afholdes en uegentlig generalforsamling (ovenfor 5.1.4), hvor beslutning eksempelvis træffes ved at skriftligt materiale rundsendes til anpartshaverne, eller hvor der afholdes generalforsamling ved en fælles fuldmægtig, vil det være overflødigt at vælge en dirigent. Deltager mere end en enkelt anpartshaver på generalforsamlingen, bliver det imidlertid nødvendigt, at der vælges en person til at varetage en række obligatoriske opgaver, som skal udføres i forbindelse med afholdelse af generalforsamlingen og vedtagelse af beslutninger på mødet.[22] En dirigent vælges ved formelt valg til at varetage ledelsen af mødet. Sædvanligvis vælges dirigenten på mødet, men vedtægterne kan give ledelsen eller andre ret til at udpege dirigenten. En mødeleder kan derimod vælges uformelt.

Det er således i overensstemmelse med almindelige foreningsretlige grundsætninger nødvendigt, at der ved generalforsamlinger med mere end en an-

---

20 Kravet om, at fuldmagten ikke må være ældre end et år, jvf. ApSL § 47, stk.1 og den norske aksjelovs § 5-2, stk.2, kan ikke antages at finde analog anvendelse på anpartsselskaber efter gældende dansk ret. Selskabet kan kræve, at fuldmægtigen fører behørig dokumentation for, at vedkommende er i besiddelse af en gyldig fuldmagt, hvilket oftest vil forudsætte, at der er tale om en skriftlig fuldmagt. Der kan med hjemmel i vedtægterne stilles krav om, at fuldmagten skal fornys en gang om året.

21 Jvf. således også den norske aksjelovs § 5-2, stk.3. ASL 1930 indeholdt ikke en udtrykkelig hjemmel til at møde med en rådgiver, men det blev alligevel antaget, at der bestod en sådan ret, jvf. Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 319.

22 Se samstemmende Kristian Mogensen, Håndbog for dirigenter (2.udg.1998), s. 21.

partshaver som deltager, udpeges en mødeleder, der påser, at formalia i forbindelse med afholdelse af generalforsamlingen overholdes, og som kan tage stilling til spørgsmål vedrørende proceduren for afholdelse af mødet.[23] Der kan ikke stilles krav om, at der gennemføres en formel afstemning om posten som mødeleder.[24] Valg af mødeleder vil kunne ske ganske uformelt, således at eksempelvis majoritetsanpartshaveren tager ordet som den første og byder de øvrige velkommen, hvorefter vedkommende fungerer som mødeleder.[25] I et anpartsselskab er der fuldstændig frihed til i vedtægterne at træffe bestemmelser om, hvem der udpeger mødelederen, samt hvilken kompetence, der tillægges vedkommende på mødet.

Mødelederen har ansvaret for, at der udarbejdes en generalforsamlingsprotokol i overensstemmelse med ApSL § 28, stk.2. Mødelederen må tage stilling til indsigelser, der vedrører formalia i forbindelse med generalforsamlingen, herunder indsigelser vedrørende indkaldelsens gyldighed, gyldigheden af fuldmagter, afstemningsmåden og afstemningsrækkefølgen, mv. Såfremt der føres en egentlig debat, må mødelederen sikre sig, at alle får lejlighed til at ytre sig vedrørende emner, som er sat på dagsordenen. Mødelederens rettigheder og pligter svarer således i vidt omfang til dirigentens rolle på generalforsamlingen i en ideel forening.[26]

5.2.4 Anpartshavernes spørgsmålsret

Den nu ophævede bestemmelse vedrørende anpartshavernes spørgsmålsret i 1973-lovens § 57 svarer til den fortsat gældende bestemmelse i ASL § 76. Enhver aktionær har ret til på generalforsamlingen at stille spørgsmål til selskabets ledelse vedrørende bedømmelsen af årsregnskabet, årsberetningen, selskabets stilling, samt i øvrigt forslag, hvorom der skal træffes beslutning på generalforsamlingen, jvf. ASL § 76, stk.1. Anpartshaverne kan på generalforsamlingen stille spørgsmål til revisor med hjemmel i ÅRL § 61k, stk.2. Der var in-

---

23 Se hertil Hasselbalch, Foreningsret (2.udg.1992), s. 131. Se allerede Torp, Om Interessentskab (1893), s. 240, vedrørende aktieselskaber: »*Angaaende Ledelsen af Generalforsamlingen ville Statuterne ofte indeholde nærmere Regler. Hvor saadanne mangle, maa Generalforsamlingen selv vælge sin Dirigent, der da har Myndighed til at lede Forhandlingerne*«.

24 Se Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s.524, der påpeger, at der ikke er pligt til at vælge en dirigent ved afholdelse af generalforsamling i et anpartsselskab. Dette er for så vidt korrekt, idet der ikke længere stilles et formelt krav om, at der ved afstemning blandt anpartshaverne vælges en dirigent.

25 Se hertil Jan Kobbernagel, Dirigenten (1993), s. 55f.

26 Se nærmere om dirigentens rolle i ideelle foreninger hos Kristian Mogensen, Håndbog for dirigenter (2.udg.1998), samt Søren Friis Hansen og Jens Valdemar Krenchel, Introduktion til selskabs- og foreningsretten, (1998), s. 191f.

gen udtrykkelig regel om aktionærernes spørgsmålsret i ASL 1930. Det var dog en fast antagelse, at der gjaldt en ret til at afkræve ledelsen spørgsmål, som ganske svarede til den, der blev kodificeret med ASL 1973 § 76.[27] ApSL 1973 indeholdt i § 57 en bestemmelse, der svarede til ASL § 76, men denne er nu udgået af ApSL 1996.

Spørgsmålsretten er af central betydning for en eventuel minoritet til beskyttelse af sine interesser. Det er minoriteten, der, ved et eventuelt søgsmål om overtrædelse af generalklausulen i ApSL §§ 27 og 35, står med bevisbyrden for, at majoriteten på utilbørlig vis har tilsidesat minoritetens interesser. En sådan bevisbyrde kan ikke løftes uden adgang til relevante og fyldestgørende oplysninger om selskabets forhold. På den anden side kan ledelsens svar på et kritisk spørgsmål afværge et unødvendigt søgsmål. Spørgsmålsretten er således en nødvendig forudsætning for, at minoriteten kan udøve sine rettigheder i selskabet.

Efter svensk ret gælder en udvidet adgang til at kræve informationer i selskaber, med under ti aktionærer, jvf. ABL § 9:12 stk. 4. Efter denne bestemmelse kan aktionærerne kræve adgang til at gennemse selskabets regnskabsmateriale. I det finske udkast til en ny aktieselskabslov har man forbedret aktionærernes ret til at stille spørgsmål. Nægter ledelsen at give oplysninger med henvisning til skadesklausulen, skal de krævede oplysninger inden 14 dage overgives til selskabets revisor, der så skal vurdere, om de fremkomne oplysninger påvirker revisionen jvf. det finske udkasts § 9:12.

Under hensyntagen til, *at* spørgsmålsretten er af central betydning for minoritetsbeskyttelsen, *at* en praksis om spørgsmålsret havde udviklet sig i dansk selskabsret allerede inden der kom udtrykkelig lovhjemmel herfor, og *at* retten til at stille spørgsmål i selskaber med få deltagere snarere burde være større end i selskaber med mange deltagere, må det konkluderes, at der utvivlsomt fortsat gælder en spørgsmålsret for anpartshaverne efter en analogi til ASL § 76.[28] Denne ret må i overensstemmelse med hidtil gældende ret utvivlsomt omfatte ikke blot selskabets egne forhold, men tillige selskabets forhold til andre koncernselskaber, uanset om der er tale om moder- eller datterselskaber.[29] Anpartshavernes ret til at stille spørgsmål til ledelsen er ufravigelig. I de mange anpartsselskaber, hvor samtlige anpartshavere er medlemmer af ledelsen, mister spørgsmålsretten naturligvis sin betydning.

---

27 Jvf. Gomard, Aktieselskabsret (1970) s. 320 f.

28 Se allerede Sindballe, Dansk Selskabsret III (1932), s. 152. Jvf. også Werlauff, Selskabsret (3.udg.1996), s. 551, der omtaler spørgsmålsretten som »*et fundamentalt selskabsretligt redskab*«, og Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3.Aufl.1997), s. 625, der betegner selskabsdeltagernes ret til informationer om selskabet, herunder spørgsmålsretten, som en »*mitgliedschaftliches Grundrecht*«. Se for norsk ret aksjelovens § 5-15.

Spørgsmålene skal rettes til medlemmerne af selskabets ledelse, der har pligt til at besvare stillede spørgsmål. Såfremt de ønskede oplysninger ikke er tilgængelige på selve generalforsamlingen, skal ledelsen snarest muligt fremlægge dem for anpartshaverne på selskabets kontor. Medlemmerne af selskabets ledelse er i overensstemmelse med hidtil gældende ret berettige til at nægte at give anpartshaverne de ønskede oplysninger, såfremt det øverste ledelsesorgan skønner, at meddelelse af de pågældende oplysninger på generalforsamlingen vil kunne medføre en væsentlig skade for selskabet. Når der henses til, at kredsen af anpartshavere oftest er begrænset, vil ledelsen i et anpartsselskab formentlig kun sjældent kunne nægte at svare på stillede spørgsmål under henvisning til fare for en væsentlig skade. Det vil dog kunne forekomme, at ledelsen kan nægte at fremkomme med oplysninger, hvilket eksempelvis er tilfældet, såfremt det er kendt, at en af anpartshaverne driver konkurrerende virksomhed.[30] Det er dog en forudsætning for, at ledelsen kan tilbageholde ønskede oplysninger, at der er forbundet en væsentlig risiko ved at meddele de ønskede oplysninger på generalforsamlingen.

Som et led i reglerne om minoritetsbeskyttelse indeholdt ApSL 1973 § 76 regler om gennemførelse af granskning, der skulle sikre en uvildig undersøgelse af selskabets forhold, sammenlign den fortsat gældende ASL § 95. Anpartshaverne kunne på generalforsamlingen træffe beslutning om, at der skulle iværksættes en særlig undersøgelse af nærmere angivne forhold i selskabet. Et forslag om granskning kunne fremsættes på den ordinære generalforsamling uden for dagsordenen. Hvis et forslag om at iværksætte en granskning ikke kunne opnå almindeligt simpelt flertal, var der alligevel mulighed for at gennemføre en granskning, såfremt forslaget havde opnået tilslutning fra anpartshavere, der repræsenterede en fjerdedel af anpartskapitalen. Hvis denne betingelse var opfyldt, kunne enhver anpartshaver, inden for en måned fra generalforsamlingens afholdelse, anmode den lokale skifteret om, at der blev udpeget uvildige granskningsmænd til at gennemføre en undersøgelse, af de i forslaget om granskning nærmere angivne forhold, jvf. ApSL 1973 § 76, stk.2. Granskningsmændenes rapport skulle fremlægges på førstkommende generalforsamling, jvf. ApSL 1973, § 76, stk.4 og stk.5.

---

29 Således også Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3. udg. 1996) s. 277. I tysk ret indeholder bestemmelsen om spørgsmålsret for anpartshavere (GmbHG § 51a) ikke en udtrykkelig bestemmelse om, at forholdet til andre koncernselskaber er omfattet. En sådan bestemmelse blev udeladt, fordi lovgiver anså dette for en selvfølgelighed, jvf. Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14. Aufl. 1995) s. 630. Se endvidere Søren Friis Hansen, Juridisk Institut, Julebog (1996), s. 143f samt nedenfor afsnit 9.3.4.

30 Jvf. hertil Sindballe, Dansk Selskabsret III (1932), s. 152 og Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 320f.

Bestemmelsen vedrørende granskning er ikke videreført i ApSL 1996. Anpartshaverne vil fortsat på generalforsamlingen kunne træffe beslutning om, at der gennemføres en særlig uvildig undersøgelse af nærmere angivne forhold i selskabet. En sådan beslutning vil kunne træffes med almindeligt simpelt flertal, men den vil ikke kunne træffes uden for dagsordenen, jvf. ApSL § 31, stk.2, in fine. Adgang for en minoritet til at gennemtvinge særlige rettigheder over for en majoritet må forudsætte en særlig hjemmel. Der er ikke i gældende rethjemmel til, at en minoritet kan gennemtvinge en uvildig granskning af selskabets forhold, der går ud over den lovpligtige revision.[31]

Det forekommer uheldigt, at bestemmelsen vedrørende granskning er gledet ud af anpartsselskabsloven. Behovet for en effektiv minoritetsbeskyttelse er ofte større i anpartsselskaber med få anpartshavere end i aktieselskaber med mange aktionærer. Granskning iværksættes ofte netop af mindretallet, der ikke – som flertallet – har adgang til informationer vedrørende selskabet fra medlemmer af ledelsen. Granskning er et forholdsvist mindre indgreb i selskabets forhold sammenlignet med en retssag.[32] I Norge har man da også videreført reglerne om granskning for anpartsselskaber, jvf. aksjelovens §§ 5-25, 5-26 og 5-27. Efter norsk ret er grænsen for hvilken minoritet, der kan kræve granskning iværksat, endda lavere, end det er tilfældet i dansk ret. Således skal granskning efter norsk ret iværksættes, hvis forslag herom har opnået tilslutning fra 10 % eller mere af aktionærerne. Der kan således være god grund til at indsætte en hjemmel til granskning i vedtægterne. Man kunne i denne forbindelse søge inspiration i ASL § 95, således at en minoritet kan iværksætte en uvildig undersøgelse af selskabets forhold under visse omstændigheder, hvor et forslag om granskning ikke kunne samle flertal.

5.2.5 Quorum og inhabilitet

Der gælder som udgangspunkt ikke et quorumkrav vedrørende beslutninger på generalforsamlingen. Såfremt der er foretaget behørig indkaldelse med angivelse af dagsorden, kan gyldig beslutning træffes, blot en enkelt anpartshaver er mødt frem. Vedtægterne kan dog fastsætte et særligt quorumkrav.

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i § 48, stk.3, et forbud imod, at anpartshavere på generalforsamlingen deltog i afstemninger vedrørende søgsmål imod anpartshaveren selv eller om vedkommendes eget ansvar over for selskabet. Tilsvarende gælder for søgsmål mod andre, hvis anpartshaveren deri har en væsentlig interesse, jvf. den fortsat gældende ASL § 67, stk.4. Generalforsamlingen træffer beslutning om på selskabets vegne at anlægge erstatnings-

---

31 Således også Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 670.

32 Se også Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 344f.

søgsmål imod medlemmer af ledelsen eller anpartshavere. Generalforsamlingen eller ledelsen træffer beslutning om sagsanlæg imod medkontrahenter, herunder anpartshavere, der har samhandlet med selskabet, men ledelsen er underordnet generalforsamlingen, og vil kunne pålægges at afstå fra at føre en sag på selskabets vegne. Det ville forekomme stødende, om en majoritetsanpartshaver, der havde gennemtrumfet en handel mellem sig selv og selskabet, efterfølgende kunne blokere for en retlig prøvelse af forholdet på selskabets vegne. På trods af, at bestemmelsen vedrørende anpartshaveres inhabilitet ved afstemninger på generalforsamlingen er udgået af ApSL, er anpartshaverne således fortsat afskåret fra at deltage i afstemninger på generalforsamlingen om søgsmål imod dem selv eller søgsmål, hvori de har en væsentlig interesse, efter en analog anvendelse af ASL § 67, stk.4. Denne inhabilitetsregel kan ikke fraviges i vedtægterne.[33]

Inhabilitetsreglen vedrørende anpartshavernes deltagelse i afstemninger på generalforsamlingen er mildere end den regel, der gælder for medlemmer af ledelsen, jvf. princippet i ASL § 58, samt ovenfor afsnit 3.5. Et anpartshaver, der tillige er bestyrelsesmedlem eller direktør, vil således kunne stemme for et forslag på generalforsamlingen, som vedkommende er afskåret fra at stemme for ved en afstemning i bestyrelsen.

5.3 Stemmeret og beslutninger på generalforsamlingen

5.3.1 Anpartshavernes stemmeret

Hver anpart giver som udgangspunkt en stemme,[34] men afvigelser herfra forekommer ofte. Anparter, der er af samme størrelse, skal som udgangspunkt have lige mange stemmer, jvf. forudsætningsvis ApSL § 14. Denne lighedsgrundsætning kan imidlertid fraviges gennem bestemmelse herom i vedtægterne. Det kan bestemmes, at stemmeretten er differentieret, således at nogle anparter giver forholdsmæssigt flere stemmer end andre anparter af samme størrelse. Der stilles ikke krav om, at anparterne er opdelt i egentlige anpartsklasser, omend en sådan opdeling vil være praktisk. Det må som et mindstekrav kunne dokumenteres, hvilke rettigheder, der er knyttet til de enkelte anparter, og hvorved forskellene mellem de enkelte anparter består.

I aktieselskaber, hvor aktierne er opdelt i aktieklasser, kan stemmeretten differentieres mellem de enkelte aktieklasser, dog maksimalt i forholdet 1:10, jvf. ASL § 67, stk. 1. I anpartsselskaber er der ingen begrænsninger i adgangen til at differentiere stemmeretten, og det er således muligt at udstede anparter, der ikke bærer nogen stemmeret overhovedet. Det er tillige muligt, at udstede an-

---

33 Jvf. tilsvarende Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 536.

34 Jvf. hertil GmbHG § 47, stk.2, hvorefter enhver anpart på 100 Mark giver en stemme.

parter, der står tilbage for de øvrige anparter i tilfælde af selskabets likvidation eller konkurs. Sådanne anparter kan udstedes ved stiftelsen eller ved en senere kapitalforhøjelse. Man taler da gerne om preferencekapital. Som kompensation for den manglende stemmeret og / eller den forøgede risiko i tilfælde af konkurs, kan anparterne tildeles forlods ret til udbytte.

5.3.2 Tilfælde, hvor stemmeretten ikke kan udøves

Efter ApSL 1973 kunne det bestemmes i vedtægterne, at den stemmeret, der tilkom en anpart, blev suspenderet i en nærmere bestemt periode, efter at anparten havde skiftet ejer, jvf. den såkaldte kup-regel i ApSL 1973 § 48, stk.1, og sammenlign ASL § 67, stk.2. På trods af, at ApSL 1996 ikke indeholder en regel svarende til den ophævede § 48, stk.1, kan vedtægterne bestemme, at stemmeretten på en anpart suspenderes i et nærmere fastsat tidsrum, som løber efter, at anparten har skiftet ejer. Tidsfristen kan dog ikke være lang. En bestemmelse, der på åbenbar utilbørlig vis favoriserer nogle anpartshavere frem for andre, er ugyldig.

En anpartshaver vil være afskåret fra at stemme ved en afstemning, hvor vedkommende er inhabil, jvf. ovenfor afsnit 5.2.5. Inhabiliteten træder kun i kraft for så vidt angår en afstemning om et søgsmål mellem den pågældende anpartshaver og selskabet, og anpartshaveren vil kunne stemme ved afgørelsen af andre spørgsmål på generalforsamlingen.

Vedtægterne kan indeholde bestemmelser om et stemmeloft, hvorved forstås, at hver enkelt anpartshaver maksimalt kan afgive et nærmere fastsat antal stemmer, uanset hvor mange anparter vedkommende besidder. En anpartshaver, der besidder anparter ud over det fastsatte maksimum, vil ikke kunne afgive stemmer på de overtallige anparter. Et stemmeloft må respekteres af en fuldmægtig, og det kan således ikke omgås ved at benytte en fælles fuldmægtig.

Anpartsselskabsloven tillader kun undtagelsesvis erhvervelse af egne anparter eller anparter i et moderselskab, jvf. ApSL § 51, samt ovenfor afsnit 4.4.2 og 4.4.3. Såfremt et anpartsselskab undtagelsesvis har erhvervet egne anparter, skal selskabet afhænde disse snarest muligt, jvf. ApSL § 51, stk.2. Såfremt der afholdes generalforsamling på et tidspunkt, hvor selskabet undtagelsesvis ligger inde med egne anparter, er ledelsen afskåret fra at udøve stemmeret på disse anparter. Dette fremgår ganske vist ikke længere udtrykkeligt af anpartsselskabsloven, hvilket det gjorde tidligere, sammenlign ApSL 1973 § 48, stk.2, og den fortsat gældende ASL § 67, stk.3. En tilsvarende bestemmelse fandtes allerede i ASL 1930, jvf. denne lovs § 40. Der kan ikke være tvivl om, at der som hidtil gælder et ufravigeligt forbud imod, at ledelsen udøver stemmeret på egne anparter.[35] Ligeledes gælder det som hidtil, at egne anparter ikke medregnes,

når det skal udregnes, om en beslutning har opnået tilstrækkeligt flertal på generalforsamlingen. Dette har navnlig betydning, hvor vedtægterne stiller krav om, at et forslag om vedtægtsændring i overensstemmelse med hidtil gældende ret (jvf. ApSL 1973 § 59, stk.1) opnår tilslutning fra 2/3 af såvel de afgivne stemmer som 2/3 af den på generalforsamlingen repræsenterede kapital.[36]

5.3.3 Beslutninger træffes med simpelt flertal

På generalforsamlingen træffes beslutninger ved afstemning blandt de fremmødte stemmeberettigede anpartshavere. Såfremt der er tale om en vedtægtsændring eller en særligt indgribende beslutning kræves kvalificeret flertal eller eventuelt enstemmighed blandt samtlige anpartshavere, jvf. nedenfor afsnit 5.4. Bortset fra sådanne situationer træffer anpartshaverne beslutning med simpelt flertal, jvf. ApSL § 32. Herved forstås, at et forslag har opnået flere ja- end nej-stemmer. Står stemmerne lige, er forslaget bortfaldet. Ved valg er den valgt, der har fået flest stemmer blandt de opstillede kandidater.[37] Står stemmerne lige mellem flere kandidater, foretages lodtrækning, medmindre vedtægterne foreskriver noget andet. Vedtægterne kan bestemme, at visse beslutninger forudsætter tilslutning fra et kvalificeret flertal, eller fra en bestemt nærmere angivet anpartshaver.

5.4 Vedtægtsændringer og indgribende beslutninger

5.4.1 Almindelige vedtægtsændringer

Vedtægterne er et udtryk for den aftale om fælles drift af virksomheden, der er truffet mellem selskabsdeltagerne. Sædvanligvis kan aftaler kun ændres i enstemmighed. Et så vidtgående krav ville dog medføre, at det i praksis ville blive umuligt at ændre selskabers vedtægter. Derfor fastholdes enstemmighedskravet kun ved en række særligt indgribende beslutninger. Vedtægtsændringer er imidlertid sædvanligvis mere vidtgående end almindelige generalforsamlingsbeslutninger. Derfor kræver anpartsselskabsloven som udgangspunkt, at en vedtægtsændring forudsætter tilslutning fra et kvalificeret flertal af anpartshaverne. Forslag til en vedtægtsændring skal således i henhold til ApSL § 33,

---

35 Tilsvarende gælder i tysk ret, hvor det heller ikke udtrykkeligt fremgår af GmbHG § 33, at der ikke kan udøves stemmeret på egne anparter, jvf. Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 378. Se udtrykkeligt den norske aksjelovs § 5-3, stk.3.

36 Har et anpartsselskab, hvor der findes et sådant vedtægtskrav, således undtagelsesvis erhvervet egne anparter svarende til 10% af anpartskapitalen, og er samtlige anpartshavere mødt op på generalforsamlingen, vil vedtægtsændring kunne vedtages med tilslutning fra 2/3 af den repræsenterede stemmeberettigede kapital, dvs. 60% af den samlede anpartskapital.

37 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996 med kommentarer, s. 158.

have opnået tilslutning fra 2/3 af de på generalforsamlingen afgivne stemmer for at være gyldigt vedtaget.

Aktieselskabsloven stiller et dobbeltkrav til vedtagelse af en vedtægtsændring. I et aktieselskab kræves således, foruden tilslutning fra 2/3 af de afgivne stemmer, tillige tilslutning fra 2/3 af den på generalforsamlingen repræsenterede stemmeberettigede aktiekapital. Et tilsvarende dobbeltkrav fremgik af ApSL 1973 § 59, stk.1. Dobbeltkravet er imidlertid nu udgået af ApSL 1996, således at det kvalificerede flertal for anpartsselskabers vedkommende alene relaterer sig til de afgivne stemmer, jvf. ApSL § 33.[38]

Denne lempelse af kravet til kvalificeret flertal forekommer uheldig. Det har været lovens udgangspunkt, at eksisterende selskaber ikke skulle have behov for at ændre deres vedtægter. I selskaber, der er stiftet efter ApSL 1973, hvor der forekommer stemmeløse anparter eller anparter med reduceret stemmeret, vil det kunne forekomme, at indehaverne af disse anparter har mistet en meget væsentlig ret, der tilkom dem efter 1973-loven: nemlig retten til at blokere for en vedtægtsændring. Disse anpartshavere må nu konstatere, at de ikke længere har indflydelse på forslag til ændring af vedtægterne. Såfremt Erhvervs- og Selskabsstyrelsens antagelse måtte være korrekt, nemlig: at denne ændring kun vil have ringe betydning i praksis, ændrer dette ikke ved, at virkningen kan blive af væsentlig betydning, for de – måske få – anpartshavere, der faktisk bliver ramt af ændringen. Det må antages, at behovet for minoritetsbeskyttelse er større i selskaber med få deltagere end i selskaber med mange selskabsdeltagere, og dette gælder så meget mere for anpartsselskaber, hvor en minoritetsanpart ofte vil være usælgelig. Ophævelsen af dobbeltkravet ved vedtægtsændringer stemmer ikke godt overens med disse hensyn.[39]

---

38 Dette begrundes i bemærkningerne til loven på følgende måde (s. 24): »*Denne ændring antages ikke at få væsentlig betydning i praksis, da anpartskapitalen typisk er fordelt på få anpartshavere med lige stemmeret*«.

39 Man kan så glæde sig over, at dobbeltkravet i den nu ophævede ApSL 1973 § 59, stk.1 ikke synes at spille en stor rolle i praksis. Se hertil Kristian Mogensen, Håndbog for dirigenter, (2.udg.1998), s. 136 med note 2. Kristian Mogensen anføre her om dobbeltkravet i den fortsat gældende ASL § 78, at: »*ingen tager i denne henseende lovens ord alvorligt. I såfald måtte det ved alle vedtægtsændringer kontrolleres, at to tredjedele af kapitalen stemte positivt, og man kunne end ikke erklære ændringerne for vedtaget, når alle afgivne stemmer er ja-stemmer; selv når ingen stemmer nej, kunne jo mer end en tredjedel af kapitalen undlade at stemme.*« Gyldigheden af en lovbestemmelse bør selvsagt ikke afhænge af, om den efterleves i praksis. Bestemmelsen varetager et reelt beskyttelseshensyn i forhold til stemmesvage B-aktionærer, og bør naturligvis overholdes i enhver situation. I de mange situationer, hvor der ikke i selskabet er aktier eller anparter med differentieret stemmeret, har dobbeltkravet ingen selvstændig betydning.

En beslutning om en vedtægtsændring, der er blevet mulig i et selskab, som er stiftet i.h.t. 1973-loven, i kraft af ophævelsen af dobbeltkravet til den kvalificerede majoritet, er som udgangspunkt lovlig, såfremt ApSL § 33 er iagttaget. Det må dog antages, at der i en sådan situation består en særlig grund til at underkaste den foretagne vedtægtsændring en grundig prøvelse med henblik på at konstatere, om den udgør en krænkelse af minoritetens rettigheder i henhold til generalklausulen i ApSL § 35. Domstolene bør i sådanne situationer ikke være tilbageholdende med at statuere en tilsidesættelse af et mindretals rettigheder.

Som hidtil kan det i vedtægterne bestemmes, at kravet om kvalificeret majoritet ved en vedtægtsændring generelt slækkes, således at vedtægtsændringer gyldigt kan vedtages med et mindre flertal end 2/3. Vedtægterne kan ligeledes bestemme, at der stilles skærpede krav til den kvalificerede majoritet.

5.4.2 Særligt indgribende beslutninger

Såfremt man efter selskabets stiftelse ønsker at gennemføre en vedtægtsændring, der fraviger lighedsprincippet i ApSL § 14 således, at det indbyrdes retsforhold mellem anpartshaverne forrykkes, kan dette kun ske med tilslutning fra alle de anpartshavere, hvis retstilling forringes, jvf. ApSL § 34, stk.2. Visse beslutninger er så indgribende, at de kun kan gennemføres med tilslutning fra samtlige anpartshavere. Disse typer af beslutninger er udtømmende opregnet i ApSL § 34, stk.1, nr. 1) – nr.5), jvf. straks nedenfor. Kravet om tilslutning fra samtlige anpartshavere i de nævnte situationer er ufravigeligt. I disse situationer går anpartsselskabsloven videre i retning af at tilgodese minoriteten, end tilfældet er efter aktieselskabsloven, jvf. ASL § 79, stk.2, nr.1) – nr.4), hvor en vedtagelse af de tilsvarende vedtægtsændringer forudsætter tilslutning fra et kvalificeret flertal på 9/10.

Samtykke fra samtlige anpartshavere kræves som anført i fem situationer. Det er således tilfældet, hvor anpartshavernes ret til udbytte formindskes til fordel for andre end anpartshaverne selv eller medarbejderne i selskabet eller dets datterselskaber, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr.1). Det betyder, at der med almindelig vedtægtsændringsmajoritet kan indføres en ordning, hvorefter medarbejderne får andel i selskabets overskud. Anpartshaverne hæfter kun med deres indskud, jvf. ApSL § 1, stk.2. Det er kun muligt at pålægge de enkelte anpartshavere pligt til yderlige kapitalindskud i selskabet, såfremt det sker med samtlige anpartshaveres samtykke, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr.2). Anparter er som udgangspunkt frit omsættelige. En omsættelighedsbegrænsning kan indføres med samtykke fra alle anpartshavere, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr.3). Den tidligere regel, hvorefter en majoritetsanpartshaver kunne pålægge en minoritet på under 10% pligt til indløsning, er ikke videreført i ApSL 1996.[40] Bortset fra den situ-

ation, at selskabet likvideres, kan indløsning af nogle anpartshavere kun ske med hjemmel i vedtægterne, og indførelse af en vedtægtsbestemmelse kræver samtykke fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr.4). Der kan i vedtægterne indsættes en hjemmel til, at der kan afholdes uegentlige generalforsamlinger, jvf. ovenfor afsnit 5.1.4, hvilket kræver samtykke fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr.5).

Såfremt der stilles krav om, at samtlige anpartshavere skal give samtykke til en beslutning, betyder dette, at enhver anpartshaver har en vetoret over for den pågældende beslutning. Dette vil ofte gøre vedtagelse af den pågældende beslutning umulig i praksis. Det kan ikke antages at ApSL § 34 udtømmende gør op med tilfælde, hvor en vedtagelse af en vedtægtsændring eller andet kræver samtykke fra samtlige anpartshavere. Et så vidtgående krav om samtykke fra alle vil ofte gøre det vanskeligt at træffe en beslutning, og et sådant krav bør derfor kun stilles, hvor det er absolut nødvendigt. I en række situationer stilles der ikke krav om enstemmighed. En kapitalforhøjelse kan gennemføres således, at de nytegnede anparter har forlods ret til udbytte eller forlods ret til dækning ved likvidation. Da en sådan kapitalforhøjelse sædvanligvis vil komme alle anpartshavere til gode, stilles der ikke krav om samtykke fra alle anpartshavere. Tilsvarende gælder i situationer, hvor kapitalforhøjelsen sker med fravigelse af fortegningsretten. Indførelse af en ny anpartsklasse med særlig ret til udbytte eller ved likvidation vil således som udgangspunkt kunne vedtages med sædvanlig vedtægtsændringsmajoritet. Såfremt en kapitalforhøjelse sker til favørkurs, må der dog ubetinget stilles krav om, at alle anpartshavere får lige forholdsmæssig andel i forhøjelsen. Fraviges fortegningsretten i denne situation, kræves samtykke fra de, der ikke får adgang til at tegne de nye anparter.

5.5 Minoritetsbeskyttelse

5.5.1 Formel minoritetsbeskyttelse

Anpartsselskabsloven indeholder en række formelle regler, der skal sikre, at en eventuel minoritet i selskabet kan varetage sine interesser. De formelle minoritetsbeskyttelsesregler er karakteriseret ved, at deres udøvelse i praksis forudsætter besiddelse af en vis del af anpartskapitalen. Der gælder en formel lighedsgrundsætning, jvf ApSL § 14 og nedenfor afsnit 5.7.5. Tilsidesættelse af denne lighedgrundsætning vil kun kunne ske med samtykke fra de anpartshavere, der får deres retsstilling forringet, jvf. herved ApSL 1973 § 60, stk.3 og ASL § 79, stk.3, 1.pkt, som det var formuleret indtil 1. august 1993. En række vedtægtsændringer er blevet anset for så vidtgående, at der til vedtagelse af disse kræves tilslutning fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, samt oven-

40 Jvf. ASL §§ 20b og 20d samt ApSL 1973 §§ 14d og 14f.

for afsnit 5.4.2. Hvor lighedsgrundsætningen er deklaratorisk, er ApSL § 34 præceptiv.

Enhver anpartshaver har ret til at kræve indkaldelse af en ekstraordinær generalforsamling, jvf. ApSL § 30. Anpartshavere, der repræsenterer 1/4 af anpartskapitalen, kan kræve, at der vælges en minoritetsrevisor, som fungerer sammen med den almindelige revisor ved udførelsen af den lovpligtige revision, jvf. ÅRL § 61a, stk.2.

5.5.2 Materiel minoritetsbeskyttelse

Som udgangspunkt træffes beslutninger på generalforsamlingen ved simpelt flertal, jvf. ApSL § 32. Dette majoritetsprincip er nødvendigt for at sikre, at der kan træffes afgørelser i selskabets anliggender, hvor selskabsdeltagerne er uenige. I selskaber med mere end en enkelt anpartshaver vil et krav om enstemmighed, som kendes fra interessentskabsretten, ofte medføre, at der ikke kan træffes beslutning i det pågældende anliggende. Over for dette hensyn står imidlertid hensynet til, at en generalforsamlingsbeslutning, der er gennemtrumfet af et – eventuelt spinkelt – stemmeflertal på generalforsamlingen, ikke udgør en åbenbart urimelig krænkelse af minoritetens rettigheder. Dette hensyn søges varetaget gennem regler om materiel minoritetsbeskyttelse.

Generalforsamlingen er selskabets øverste myndighed og kan træffe beslutninger i alle selskabets anliggender. Anpartsselskabsloven bestemmer, at generalforsamlingen ikke kan træffe en beslutning, der er åbenbart egnet til at skaffe visse anpartshavere eller andre en utilbørlig fordel på andre anpartshaveres eller selskabets bekostning, jvf. ApSL § 35, der svarer til den såkaldte generalklausul i ASL § 80. Der gælder en tilsvarende bestemmelse for beslutninger, som træffes af personer, der er medlem af anpartsselskabets ledelse, jvf. ApSL § 27 og tilsvarende ASL § 63. Generalklausulen blev indsat i selskabslovene af 1973 for at kodificere en allerede gældende regel om minoritetsbeskyttelse. Tilsvarende gælder for foreninger, jvf. den frifindende UfR 1980.552H.

Generelt må det antages, at behovet for en materiel minoritetsbeskyttelse er større i selskaber med få selskabsdeltagere, end i selskaber med mange selskabsdeltagere. I et børsnoteret aktieselskab vil det være forholdsvis enkelt for en minoritetsaktionær, der føler sig dårligt behandlet, at sælge sine aktier og derved komme ud af selskabet. Tilsvarende gør sig gældende i større ikke-noterede selskaber. Modsætningsvis vil den anpartshaver, der besidder en minoritetspost, ikke have store chancer for at sælge sine anparter, hvis vedkommende føler, at majoriteten ikke leder selskabet på en tilfredsstillende måde.

Selskabslovenes generalklausul har spillet en tilbagetrukket rolle i retspraksis, idet der siden 1973 ikke – så vidt vides – er forekommet et eneste tilfælde, hvor en dansk domstol har tilsidesat en generalforsamlingsbeslutning under

henvisning til, at beslutningen udgjorde en krænkelse af mindretallets rettigheder.[41] Dette kan eventuelt forklares med, at det er minoriteten, der har bevisbyrden for, at en beslutning udgør en åbenbar utilbørlig krænkelse af dens rettigheder.[42] Undersøgelser har vist, at der i praksis synes at blive tillagt generalklausulen en forholdsvis større rolle, end det har været tilfældet i domstolenes praksis.[43]

Det er omtvistet, om der ved siden af generalklausulen påhviler anpartshaverne en indbyrdes loyalitetspligt, og i bekræftende fald hvilket indhold der kan tillægges en sådan loyalitetspligt. En anpartshaver er som udgangspunkt berettiget til at fremsætte og støtte et forslag på generalforsamlingen, der hovedsageligt gavner vedkommende selv. Er der tale om et forslag, som giver vedkommende en åbenbar utilbørlig fordel på selskabets eller de andre anpartshaveres bekostning, vil dette dog selvsagt ikke gyldigt kunne vedtages af generalforsamlingen, jvf. generalklausulen i ApSL § 35.

5.5.3 Frivillig og tvangsmæssig ind- og udløsning

ApSL 1973 §§ 14d og 14f indeholdt bestemmelser vedrørende indløsning. En anpartshaver, der besad 90% af hhv. stemmerne og anparterne, kunne kræve, at de øvrige anpartshavere lod sig indløse. Tilsvarende kunne de øvrige anpartshavere i denne situation kræve sig indløst. Disse bestemmelser er ikke blevet videreført i ApSL 1996. Tilsvarende regler gælder fortsat for aktieselskaber, jvf. ASL §§ 20b og 20d. Da indløsning er et særdeles vidtgående indgreb i anpartshavernes rettigheder, vil det ikke være muligt at anvende aktieselskabslovens bestemmelser analogt. Der er derfor kun mulighed for at indløse anpartshavere, såfremt indløsning udtrykkeligt er hjemlet i vedtægterne. Vedtægterne kan pålægge anpartshaverne en ret og / eller en pligt til at lade deres anparter indløse. En vedtægtsbestemmelse om indløsning kan indføres ved selskabets stiftelse eller senere, men i sidstnævnte tilfælde forudsætter vedtagelse af vedtægtsændringen samtykke fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, stk.1, nr. 4).

Såfremt vedtægterne indeholder hjemmel til indløsning, må det sikres, at de minoritetsanpartshavere, der bliver indløst, bliver beskyttet imod, at de ved indløsningen bliver tilføjet et økonomisk tab. Vedtægtsbestemmelser, der giver selskabet eller andre en forkøbsret eller hjemler ret til indløsning, må udformes

---

41 Jvf. UfR 1985.183H, hvor Højesteret opretholdt selskabets praksis, hvorefter der hensattes et stort beløb til konsolidering, medens der kun udbetaltes beskedne beløb som udbytte.

42 Se hertil vedrørende afgørelsen UfR 1997.179H Søren Friis Hansen, i Juridisk Institut, Julebog, 1997, s. 125 ff.

43 Jvf. om den af Werlauff foretagne undersøgelse i Selskabsmasken (1991), s. 481 ff.

således, at anvendelse af bestemmelserne vil falde inden for rammerne af den almindelige grundsætning om minoritetsbeskyttelse, som er fastlagt i generalklausulen, jvf. ApSL § 35. Det betyder bl.a., at der må sikres minoritetsanpartshaverne en rimelig kurs for deres anparter. I tilfælde, hvor vedtægterne indeholder bestemmelser om forkøbsret eller indløsning, har anpartshaverne imidlertid et behov for yderligere beskyttelse af deres rettigheder. Det må derfor konkluderes, at bestemmelserne i ASL § 19, stk.1 og stk.2 (ApSL 1973 § 14a, stk.1 og stk.2) fortsat finder analog anvendelse ved indløsning i henhold til en hjemmel i vedtægterne, jvf. straks nedenfor.

Vedtægterne kan indeholde bestemmelser om beregningen af den pris, som skal gives for anparter, der sælges i forbindelse med en tvangsindløsning eller ved udnyttelse af en forkøbsret. Hvor vedtægterne ikke udtrykkeligt tager stilling til spørgsmålet om udregningen af købs- eller indløsningskursen, og hvor der ikke kan opnås enighed om denne mellem køber og sælger, har den sælgende anpartshaver ret til, at der bliver foretaget en uvildig vurdering af, om den foreslåede indløsnings- hhv. salgskurs er rimelig, sammenlign ASL § 19, stk.2. Det vil være nærliggende i vedtægterne at tage stilling til, hvem der kan udpeges som uvildige skønsmænd, således at man undgår at skulle indbringe sagen for domstolene. Såfremt anvendelse af vedtægternes bestemmelser om forkøbsret eller indløsning måtte føre til åbenbart urimelige vilkår for den sælgende anpartshaver, vil disse vilkår kunne tilsidesættes ved dom, jvf. ASL § 19, stk.1 analogt. Disse regler, der skal sikre anpartshavernes ret til at få en rimelig pris for deres anparter i tilfælde af indløsning eller udnyttelse af en forkøbsret, vil ikke kunne fraviges i vedtægterne.[44]

I tysk GmbH-Recht har anpartshaverne i særegne tilfælde ret til at udløse en anpartshaver uden hjemmel i vedtægterne, såfremt der fra vedkommendes side foreligger en væsentlig misligholdelse af de pligter, der påhviler en anpartshaver.[45] Tilsvarende gælder efter den norske aksjelovs § 4-25, hvorefter selskabet ved dom kan få en aktionær tvangsudløst, såfremt visse betingelser er opfyldt. Dette gælder således såfremt anpartshaveren »*ved mislighold har krenket selskapsforholdet vesentlig*«, eller »*det har opstått et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet, eller det foreligger andre tungtveiende grunner som tilsier at aksjeeieren utløses*«. ApSL 1973 indeholdt hjemmel til indløsning i den omvendte situation. Såfremt retten fandt det bevist, at en anpartshaver forsætligt

---

44 Se hertil Betænkning nr. 540 (1969), s. 71, Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 369, Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 451 samt den norske aksjelovs § 4-17, stk.5, der udtrykkeligt bestemmer, at vedtægtsbestemmelser vedrørende kursfastsættelsen kan fraviges efter aftalelovens § 36.

45 Jvf. Lutter/Hommelhoff, GmbH-Gesetz (14.Aufl.1995), s. 390 ff.

eller ved grov uagtsomhed havde påført andre anpartshavere en skade, og hvor der tillige bestod en fare for fortsat misbrug, havde domstolene hjemmel til at indløse den skadelidte anpartshaver, jvf. ApSL 1973 § 112, 2.pkt og sammenlign ASL § 119.

Der bør i vedtægterne tages stilling til, om og under hvilke betingelser en anpartshaver kan blive tvangsudløst. Meget taler for, at domstolene efter gældende dansk ret, også uden udtrykkelig hjemmel i ApSL eller vedtægterne, har mulighed for efter påstand fra de øvrige anpartshavere at tvangsudløse en anpartshaver, såfremt vedkommende har tilføjet selskabet væsentlig skade eller har gjort et fortsat samarbejde umuligt.[46] Det må naturligvis i den forbindelse sikres, at den udløste anpartshaver får en rimelig pris for sine anparter, jvf. den ovenfor udviklede analoge anvendelse af ASL § 19, der tillige må gælde i denne situation.

5.5.4 Adgang til at kræve anpartsselskabet opløst?

I interessentskaber består der en ulovhjemlet adgang til at kræve interessentskabet opløst under visse forudsætninger.[47] Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen argumenterer for, at der i interessentskabslignende anpartsselskaber[48] bør gælde en tilsvarende adgang for anpartshaverne til at kræve anpartsselskabet opløst.[49]

Selskabets vedtægter kan være tidsbegrænsede eller opgavebegrænsede. Såfremt selskabet efter vedtægterne skal opløses, vil beslutning om opløsning kunne træffes af generalforsamlingen med simpelt flertal, jvf. ApSL § 53, stk.2. Det forekommer vel sjældent, at der i et selskabs vedtægter tages stilling til spørgsmålet omkring selskabets opløsning på grund af væsentlige uoverensstemmelser, og spørgsmålet bliver da, om tvangsopløsning alligevel er mulig.

Det må i overensstemmelse med tysk og norsk ret antages, at der efter gældende dansk ret består mulighed for, at domstolene uden udtrykkelig hjemmel i ApSL eller vedtægterne kan tvangsopløse et anpartsselskab, såfremt der foreligger væsentlig misligholdelse fra nogle anpartshaveres side, og et fremtidigt samarbejde må anses for umuligt, jvf. herved bl.a. principperne i ASL § 119.[50] Der må dog stilles vidtgående betingelser for at kunne bringe denne mulighed i anvendelse, og tvangsopløsing af selskabet må ubetinget være subsidiær i forhold til tvangsudløsning af den eller de anpartshavere, der er årsag til proble-

---

46 Se i samme retning Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen, i Selskabers organisation (1997), s. 218.

47 Jvf. Hørlyck, Interessentskaber og konsortier, (2.udg.1996), s. 79f om opsigelse på grund af frustration.

48 Jvf. nærmere ovenfor kapitel 2.3.5.

49 Jvf. Mette Neville og Karsten Engsig Sørensen, i Selskabers organisation (1997), 194 ff.

merne.[51] Muligheden for tvangsopløsning må foreligge ikke blot i de interessentskabslignende anpartsselskaber, men i alle anpartsselskaber uanset antallet af anpartshavere. Da tvangsopløsningen er subsidiær i forhold til tvangsudløsning, vil tvangsopløsning dog oftest være forbeholdt selskaber med få anpartshavere.

5.5.5 Anfægtelse af generalforsamlingsbeslutninger

En generalforsamlingsbeslutning, som er blevet vedtaget i strid med de formelle og materielle regler, der gælder herom, er ugyldig, og kan anfægtes ved domstolene. Retssag herom kan anlægges mod selskabet af en anpartshaver, eller af et medlem af ledelsen, jvf. ASL § 36, stk.1. Annullationssøgsmål kan anlægges af alle anpartshavere, inklusive de, hvis anparter er stemmeløse. Hvis en sag herom ikke er anlagt inden tre måneder, anses den trufne beslutning for gyldig, jvf. ApSL § 36, stk.2. Beslutninger, som er nulliteter, jvf. ApSL § 36, stk.3, behøver ikke at blive anfægtet, men forbliver ugyldige, uanset sag anlægges efter tre-måneders fristen i § 36, stk.1. Bestemmelsen i ApSL § 36 svarer til bestemmelsen om annullationssøgsmål i ASL § 81.

5.6 Anparter

5.6.1 Generelt om anparter

Anpartskapitalen kan bestå af en enkelt anpart, eller den kan være opdelt i flere anparter. Opdelingen af anpartskapitalen i anparter skal ikke længere fremgå af vedtægterne, men skal fremgå af anpartshaverfortegnelsen, jvf. nærmere ovenfor afsnit 3.2.1. En anpartshaver er indehaver af en ideel andel af selskabets nettoformue, der svarer til anpartens andel af anpartskapitalen. Anparter er ikke negotiable dokumenter. Der udstedes ikke »anpartsbreve«. Selskabet har over for de enkelte anpartshavere pligt til at udstede en bekræftelse på, at vedkommende er indført i anpartshaverfortegnelsen, jvf. ApSL § 16, stk.3. En sådan bekræftelse er ikke et værdipapir, som kan videresælges.

---

50 Jvf. for norsk ret aksjelovens § 16-19: »*En aksjeeier kan kreve selskapet oppløst ved dom, når et selskabsorgan eller andre som representerer selskapet har handlet i strid med §§ 5-21 [der svarer til ApSL § 35] og 6-28 [som svarer til ApSL § 27] og særlig tungtveiende grunner taler for oppløsning som følge av dette*«. Se for tysk ret GmbHG § 61, stk.1: »*Die Gesellschaft kann durch gerichtliches Urteil aufgelöst werden, wenn die Erreichung des Gesellschaftszwecks unmöglich wird, oder wenn andere in den Verhältnissen der Gesellschaft liegende, wichtige Grunde für die Auflösung vorhanden sind.*«

51 Jvf. Noe Munck i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 112, der ved interessentskaber antager, at tvangsopløsning af selskabet er subsidiær i forhold til udløsning af den eller de interessenter, der er skyld i samarbejdsvanskelighederne. Se for tysk ret Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 784.

5.6.2 Sikringsakt ved erhvervelse af anparter

En person, der erhverver en anpart til eje eller pant, opnår beskyttelse imod overdragerens kreditorer, fra det øjeblik, hvor selskabet modtager anmeldelse om overdragelsen, jvf. ApSL § 18, stk.1. Meddelelse kan fremsendes af såvel erhverver som overdrager. Sker der dobbeltsalg, vinder den erhverver ret, hvis anmeldelse kommer først frem til selskabet, jvf. ApSL § 18, stk.2. Reglerne i ApSL § 18, stk.1 og stk.2, svarer til gældsbrevslovens § 31, stk.1, og stk.2, om denuntiation ved overdragelse af simple gældsbreve.

5.6.3 Anpartshaverfortegnelsen

Selskabets øverste ledelsesorgan skal ved stiftelsen oprette en særlig anpartshaverfortegnelse, jvf. ApSL § 16. Heri skal oplyses anpartshavernes navn og bopæl samt størrelsen af deres respektive anpartsbesiddelser. Ved stiftelsen skal alle anparter være tegnet af stifterne. Oplysninger om navn og bopæl på anpartshaverne samt størrelsen af deres respektive anpartsbesiddelser vil være tilgængelig for ledelsen, da disse oplysninger skal fremgå af stiftelsesdokumentet, jvf. ApSL § 6. Skifter en anpart ejer, eller bliver den pantsat, skal dette meddeles til selskabet, senest 4 uger efter ejerskiftet eller pantsætningen, jvf. ApSL § 16, stk.2. For så vidt der ikke er noget til hinder for ejerskiftet eller pantsætningen, skal ledelsen indføre oplysningerne i anpartshaverfortegnelsen med angivelse af dato for indførelsen. Overtrædelse af ApSL § 16 er sanktioneret med bøde, jvf. ApSL § 80, stk.1.

5.6.4 Anparters fri omsættelighed

Anparter er som udgangspunkt frit omsættelige, jvf. ApSL § 15. Der kan indføres enhver tænkelig indskrænkning i omsætteligheden af et selskabs anparter, og hjemmel hertil kan findes i selskabets vedtægter eller i en anpartshaveroverenskomst.[52] Ofte vil der være tale om, at der indføres en forkøbsret for de øvrige anpartshavere, eller at der tillægges selskabets ledelse en ret til at godkende nye anpartshavere. Sådanne bestemmelser vil ofte være naturlige i selskaber med få selskabsdeltagere. Såfremt der efter selskabets stiftelse skal indsættes en bestemmelse i vedtægterne, der begrænser omsætteligheden af anparterne, kan en sådan vedtægtsændring kun vedtages med samtykke fra samtlige anpartshavere, jvf. ApSL § 34, nr.3).

Såfremt de øvrige anpartshavere udnytter en forkøbsret, skal det sikres, at den sælgende anpartshaver får en pris for sine anparter, der modsvarer deres indre værdi, eller i det mindste ikke er åbenbart urimelig, jvf. princippet i ASL § 19, samt ovenfor afsnit 5.5.3.

---

52 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 105.

5.6.5 Lighedsgrundsætningen

Alle anparter giver som udgangspunkt lige ret i selskabet, jvf. ApSL § 14, der herved svarer til ASL § 17. Den formelle lighedsgrundsætning kan fraviges ved bestemmelser herom i vedtægterne. Efter aktieselskabsloven skal aktier med forskellige rettigheder opdeles i aktieklasser. Anpartsselskabsloven stiller ikke et tilsvarende krav, omend en sådan løsning vil være praktisk. Det må som minimum kræves, at de forskellige typer af anparter, hvortil der er knyttet forskellige rettigheder, lader sig klart adskille fra hinanden, og at det klart fremgår, hvorved de rettigheder, der er knyttet til de enkelte anparter, afviger fra hinanden. Forskellige anpartsklasser kan indføres ved stiftelsen, eller ved en kapitalforhøjelse. Vedtægtsændringer, der forrykker retstillingen mellem anpartshavere, kan kun vedtages med samtykke fra alle de anpartshavere, der får deres retstilling forringet, jvf. ApSL § 34, stk.2.

5.6.6 Anpartshaveroverenskomster

Anpartshaverne kan – ligesom aktionærerne i aktieselskaber – gyldigt træffe indbyrdes aftaler om udøvelse af deres rettigheder over selskabet. Sådanne anpartshaveroverenskomster hverken kan eller skal registreres hos Erhvervs-og Selskabsstyrelsen, og er undergivet aftalelovens almindelige regler om ugyldighed.[53]

5.7 Særligt om eneanpartshavere

Aktieselskabsloven af 1930 stillede krav om, at der i ethvert aktieselskab skulle være mindst tre aktionærer, jvf. ASL 1930 § 59. Dette krav blev forladt med aktieselskabsloven af 1973. Til stiftelse af et GmbH krævedes flere personer, men det anerkendtes, at samtlige anparter efter stiftelsen kunne erhverves af en enkelt fysisk eller juridisk person. Med revisionen af GmbHG i 1980 blev enhver tvivl om tilladeligheden af enmandsselskaber endeligt fjernet.[54] I Danmark var det allerede efter ApSL 1973 tilladt, at anpartsselskaber kunne stiftes som enmandsselskaber. På EU-plan foreskriver det 12. direktiv, at der i alle medlemslande skal være mulighed for, at en enkelt person kan drive erhvervsvirksomhed med begrænset hæftelse.[55] Et stort antal af de eksisterende anpartsselskaber er enmandsselskaber. Eneanpartshaveren kan være en fysisk person, der ofte har skudt sin personligt ejede virksomhed ind i selskabet ved stiftelsen som apportindskud. Eneanpartshaveren er ofte et andet selskab, hvor-

---

53 Se nærmere om anpartshaveroverenskomster og de emner, der sædvanligvis reguleres i sådanne aftaler hos Werlauff og Nørgaard, Vedtægter og aktionæroverenskomster (2.udg.1995), s. 41 ff.

54 Jvf. hertil Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3.Aufl.1997), s. 1237f.

55 Jvf. nærmere Werlauff, EF-Selskabsret (2.udg.1992), s. 52 ff.

ved der opstår et koncernforhold, jvf., nærmere nedenfor kapitel 9. Eneanpartshaveren kan være selskabets eneste direktør.

Som udgangspunkt betragtes et enmandsanpartsselskab som ethvert andet anpartsselskab, men der er enkelte særregler for enmandsselskaber i anpartsselskabsloven. Anpartsselskaber vil forholdsvis ofte være enmandselskaber sammenlignet med aktieselskaber.

Såfremt alle anparter erhverves af en enkelt anpartshaver, skal dette meddeles selskabet inden 4 uger, jvf. ApSL § 17, stk.3, der implementerer det 12. direktivs artikel 3. Tilsvarende gælder, hvis selskabet ophører med at være et enmandsselskab, idet eneanpartshaveren overdrager nogle af sine anparter til andre. Disse oplysninger skal være offentligt tilgængelige.

Anpartshavere kan indgå aftaler med selskabet. Såfremt der indgås en aftale mellem en eneanpartshaver og dennes selskab, vil aftalen være ugyldig, medmindre den er affattet skriftligt, jvf. ApSL § 27, stk.2.[56] Dette gælder dog ikke aftaler på sædvanlige vilkår, som er et led i et løbende mellemværende. Reglerne om inhabilitet hos medlemmer af selskabets ledelse gælder som udgangspunkt fortsat for anpartsselskaber, jvf. ASL § 58 analogt, men inhabilitetsreglen finder som hidtil ikke anvendelse i et enmandsselskab.

---

56 På dette punkt går anpartsselskabsloven videre end aktieselskabsloven, der ikke tager udtrykkeligt stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en aftale, der ikke affattes skriftligt, er ugyldig, jvf. ASL § 63, stk.2 samt Børjesson og Berner Nielsen, R&R 1997, nr. 9, s. 13 ff.

Kapitel 6
Erstatningsansvar

6.1 Ledelsens erstatningsansvar

6.1.1 Lovgrundlaget og den almindelige erstatningsregel

Personer, der er direktører eller medlemmer af en bestyrelsen i et anpartsselskab, ifalder erstatningsansvar over for de personer, der måtte lide tab som følge af selskabets aktivitet, efter dansk rets almindelige erstatningsregler. Bestyrelsesmedlemmer og direktører ifalder således erstatningsansvar for skader, som er forvoldt ved en retsstridig handling eller undladelse, og som kan tilregnes den handlende som uagtsom eller forsætlig. Aktieselskabsloven af 1930 indeholdt ikke en særlig regel om erstatningsansvar for medlemmer af ledelsen, men aktionærer og medlemmer af ledelsen ifaldt ansvar efter dansk rets almindelige erstatningsregler.[1] Særlige regler vedrørende erstatningsansvar blev indsat i selskabslovene af 1973, jvf. ApSL 1973 § 110 og for aktieselskabers vedkommende ASL § 140. Dette skete ikke med henblik på at ændre de gældende ansvarsnormer for ledelsen i selskaber, men for at præcisere, at medlemmerne af selskabets direktion og bestyrelse har et selvstændigt ansvar for, at selskabet ledes på en forsvarlig måde.[2] De særlige regler om erstatningsansvar for ledelsen og anpartshaverne er nu udgået af anpartsselskabsloven af 1996. Det har ikke været meningen, at denne ændring skulle medføre en ændring af gældende ret.[3] Personer, der er medlem af ledelsen i et anpartsselskab, ifalder således fortsat ansvar efter dansk rets almindelige erstatningsregler.

Den almindelige erstatningsregel i dansk ret – culpareglen – er så fleksibel, at den uden videre kan anvendes i selskabsretlige forhold. Det er ikke muligt på forhånd at fastlægge nøjagtigt i hvilke situationer et medlem af ledelsen ifalder ansvar. Det er imidlertid muligt i selskabsretten at skitsere de særlige forhold, der gør sig gældende for bedømmelse af erstatningsansvar for bestyrelsesmedlemmer, direktører og selskabsdeltagere.

Bortset fra spørgsmålene omkring anpartshavernes ansvar (nedenfor 6.2) og omkring decharge (nedenfor afsnit 6.3.2) er de for aktie- og anpartsselskaber

---

1 Jvf. Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 397 ff.

2 Jvf. Betænkning nr. 540, 1969, s. 173f.

3 Jvf. bemærkningerne til anpartsselskabsloven, s. 19.

gældende regler om erstatningsansvar nu sammenfaldende, og der kan derfor i vidt omfang henvises til den omfattende aktieretlige speciallitteratur.[4]

6.1.2 Årsagssammenhæng og påregnelighed

Det er en absolut betingelse for, at der kan pålægges et selskabs ledelse et tab, at skadelidte er blevet påført et økonomisk tab.[5] Der skal tillige være årsagssammenhæng (causalitet) mellem vedkommendes adfærd og det konstaterede tab. En kreditor, der har lidt et tab ved at låne penge til et selskab, kan ved en erstatningssag imod ledelsen og revisor påberåbe sig, at selskabets årsregnskab ikke har givet et korrekt billede af selskabets økonomi, jvf. eksempelvis UfR 1982.595H. Erstatningsansvar i den nævnte situation forudsætter dog, at kreditor har truffet beslutningen om udlån på baggrund af det fejlagtige regnskab.[6] Hvis kreditor ikke havde haft regnskabet til rådighed, er erstatningsansvar udelukket, uanset årsregnskabet har været behæftet med ansvarspådragende fejl, idet der ikke er årsagssammenhæng mellem de fejlagtige regnskabsoplysninger og det konstaterede tab.

Det er imidlertid ikke alle følger af en handling, der udløser et ansvar. Såfremt en handling eller undladelse medfører en skade, der må betegnes som atypisk, ifalder skadevolder ikke ansvar. Der lægges herved vægt på, om den skadevoldende handling efter en objektiv bedømmelse må antages at have forøget risikoen for den skade, der faktisk er indtrådt. Dette betegnes sædvanligvis som betingelsen om adækvans (påregnelighed).[7] Se hertil UfR 1997.697H:

> Et aktieselskab (A) oprettede et factoringanpartsselskab (F). Det blev aftalt, at As fakturaer skulle transporteres til F. Banken B bevilgede F en kassekredit på 1 million. F afgav en erklæring, efter hvilken selskabet alene ville drive virksomhed med As fakturaer, og at Fs revisor løbende skulle kontrollere og bekræfte dette. Revisor gjorde den 21. april opmærksom på, at der var sket et brud på factoringaftalen, idet F havde erhvervet fakturaer på 900.000 kr., der ikke vedrørte A. Selskabet havde tillige lidt tab ved, at der var sket belåning af en række fiktive fakturaer.

---

4 Se således bl.a. Gomard, UfR 1993B, s. 145 ff, Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 605ff samt Samuelsson og Søgaard, Bestyrelsesansvaret (1997).

5 Se nærmere Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 612f, med referat af en utrykt dom fra Østre Landsret.

6 Se hertil UfR 1956.990SH samt Samuelsson og Søgaard, Bestyrelsesansvaret (1997), s. 204f.

7 Se nærmere om adækvansproblemer hos Samuelsson og Søgaard, Bestyrelsesansvaret (1997), s. 210ff, samt hos von Eyben, Nørgaard og Wagner, Lærebog i erstatningsret (3.udg.1995), s. 283 ff.

Det blev antaget, at revisor burde have gjort opmærksom på dette, og at B ville have standset kreditgivningen, hvis man havde været bekendt med dette. I landsretten blev revisor ikke pålagt erstatningsansvar for tab, der kunne henføres til de fiktive fakturaer, da belåningen heraf »*findes at være en så atypisk handling, at følgerne heraf ikke kan anses som omfattet af sagsøgtes erstatningspligt*«. Højesteret afviste fritagelse med begrundelse i adækvansbetragtninger, på grund af karakteren af sagsøgtes kontrolopgaver.

6.1.3 Ansvarsgrundlaget (culpa-reglen)

For at en person kan blive pålagt et erstatningsansvar, skal der foreligge et ansvarsgrundlag. Ansvarsgrundlaget kan opdeles i to undergrupper. Den person, der ved sin adfærd har haft til forsæt at tilføje andre en skade, er naturligvis erstatningsansvarlig herfor. Ansvar kan imidlertid tillige pålægges den, der har handlet uagtsomt (culpøst). Uagtsomhed opdeles i simpel og grov uagtsomhed. Normalt ifaldes ansvar allerede, hvor der er handlet simpelt uagtsomt. Kun, hvor der foreligger særlig hjemmel, er ansvarsgrundlaget begrænset til en groft uforsvarlig adfærd, jvf. således ASL § 142 om aktionærers erstatningsansvar, og nedenfor afsnit 6.2.

Ved vurderingen af, om der har været udvist en uagtsom (culpøs) adfærd, anvendes i erstatningsretten ofte en sammenligning med, hvad en normal person i en tilsvarende situation burde have gjort. Denne sammenligning med den ideelle person betegnes i den traditionelle erstatningsret som »bonus pater familias« eller blot »bonus pater«-reglen. I nyere erstatningsretlig teori har denne model været udsat for kritik,[8] fordi der derved lægges stor vægt på skadevolderens subjektiv forhold. I dag anlægges således en mere objektiv vurdering af, om den skadevoldende adfærd har været uforsvarlig sammenholdt med en almindeligt accepteret adfærd.

I selskabsretlig sammenhæng er det af central betydning for vurderingen af, om der foreligger ansvar, at se på hvilken stilling skadevolder har indtaget i selskabet. Der bliver ved ansvarsbedømmelsen lagt vægt på, hvilke krav der normalt må kunne stilles til en person, der bestrider en sådan stilling. Et bestyrelsesmedlem er generalist, og der stilles derfor ikke krav om særlig sagkundskab til den branche, som selskabet arbejder i. En direktør har ansvaret for den daglige ledelse af selskabet, jvf, nærmere ApSL § 19. Vedkommende må derfor besidde et detaljeret kendskab til den branche, hvori selskabet opererer.

Såfremt der er flere skadevoldere, er disse solidarisk ansvarlige for det opståede tab. Medlemmerne af hhv. bestyrelsen og direktionen ifalder ansvar

---

8 Se eksempelvis von Eyben, Nørgaard og Wagner, Lærebog i erstatningsret (3.udg. 1995), s. 58 ff.

hver for sig, og skadelidte må bevise, at erstatningsbetingelserne er opfyldte over for hvert enkelt medlem af ledelsen. Ansvarsbedømmelsen er som udgangspunkt den samme for alle bestyrelsesmedlemmer. Dette gælder navnlig for bestyrelsesmedlemmer, der er medarbejdervalgte eller er udpegede på grund af deres familiemæssige relationer til selskabets hovedaktionær. Såfremt et bestyrelsesmedlem sidder inde med en særlig sagkundskab, vil dette skærpe ansvarsbedømmelsen af vedkommendes adfærd.

Ved udøvelse af erhvervsvirksomhed kan der opnås store gevinster ved at satse på eksempelvis nye produkter eller nye markeder. Ledelsen af en erhvervsvirksomhed har en vis frihed til at foretage forretningsmæssige skøn over, hvad den mener er bedst for selskabet. Ikke ethvert fejlskøn, som pådrager selskabet et tab, vil således medføre en erstatningspligt. I amerikansk ret betegnes dette princip som »The business judgement rule«. Den ledelse, der i god tro har foretaget en forretningsmæssig forsvarlig disposition, vil ikke ifalde ansvar, såfremt dispositionen viser sig tabsgivende.[9] I øvrigt foretages bedømmelsen af en ansvarspådragende handling ud fra den viden, der var tilgængelig, da den skadevoldende beslutning blev truffet.

Selskabslovene pålægger ledelsen og revisor en række særlige pligter. Såfremt en eller flere af disse pligter er blevet tilsidesat, vil det være nærliggende at statuere et erstatningsansvar, såfremt de øvrige erstatningsbetingelser er opfyldt. Ved en lovændring i 1992 blev der indsat en ny bestemmelse i ASL § 54, stk.3, hvorefter »*bestyrelsen skal tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt i forhold til selskabets drift*«.[10] Som anført ovenfor afsnit 3.2.2 gælder en tilsvarende pligt for ledelsen i et anpartsselskab til at følge med i selskabets økonomiske situation. Såfremt ledelsen ikke i tide opdager, at der foreligger et kapitaltab, jvf. ApSL § 52 samt ovenfor afsnit 4.7, og således undlader at iværksætte en likvidation eller en retablering af kapitalen, vil der være en mulighed for, at ledelsen ifalder ansvar over for selskabets kreditorer.

Hvor der er flere medlemmer af ledelsen, skal der føres en forhandlingsprotokol i forbindelse med afholdelse af møder i det øverste ledelsesorgan, jvf. ApSL § 21. Hvert enkelt medlem har adgang til at få optaget dissens i denne protokol. Hvert enkelt medlem af et anpartsselskabs ledelse har en ufravigelig ret til nårsomhelst at udtræde af ledelsen, jvf. ApSL § 23, stk.1, 1. pkt. Som udgangspunkt bliver et udtrådt medlem af ledelsen ikke erstatningsansvarlig for beslutninger, der er truffet i ledelsen, efter at vedkommende er trådt ud. Det kan dog ikke udelukkes, at et ansvar kan gøres gældende for en ansvarspådra-

---

9 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 417.

10 Se nærmere Gomard, UfR 1993B, s. 149f.

gende adfærd, som vedrører tiden efter et ledelsesmedlems udtræden, jvf. UfR 1997.283H.[11]

> Advokaten A var bestyrelsesformand i et anpartsselskab og et aktieselskab. I februar trådte A og et menigt bestyrelsesmedlem B ud af selskabernes bestyrelser. Herefter var direktøren eneste tilbageværende ledelsesmedlem. Et år senere gik selskaberne konkurs, og det viste sig, at direktøren havde misbrugt sin adgang til at disponere på selskabernes vegne. Da det ved As udtræden måtte fremstå som et nærliggende risiko, at direktøren ville misbruge sin dispositionsadgang, og da A ikke havde underrettet investorerne i forbindelse med sin udtræden af bestyrelsen, ifaldt A erstatningsansvar.

En lang række af de danske domstolsafgørelser vedrørende ledelsens erstatningsansvar vedrører søgsmål fra kreditorer, som på grund af selskabets konkurs ikke har kunnet opnå dækning for deres krav imod selskabet. En kreditor har pligt til selv at foretage undersøgelser af debitors betalingsevne, før der ydes et lån. Dette kan ske ved at rekvirere det seneste reviderede årsregnskab for det pågældende selskab. En kreditor, der har lidt et tab, kan kun opnå erstatning fra selskabets ledelse for tab som følge af selskabets manglende betalingsevne, såfremt kreditors økonomiske risiko har været væsentlig og upåregnelig for vedkommende.[12] Der består ikke en pligt for ledelsen til på egen hånd at oplyse om, at selskabet er i vanskeligheder. Så længe der består en realistisk mulighed for, at et selskab i vanskeligheder kan reddes, vil den ledelse, der søger at rekonstruere selskabet, ikke ifalde ansvar over for kreditorerne, jvf. hertil eksempelvis UfR 1977.274H.[13]

6.1.4 Nedsættelse eller bortfald af erstatningsansvar

Såfremt en skadevolder har pådraget sig et erstatningsansvar, kan der ske en lempelse eller eventuelt bortfald af pligten til at yde erstatning, hvis skadelidtes forhold tilsiger dette. Dette er eksempelvis tilfældet, hvor den skadelidte selv har en vis skyld, eller hvor den skadelidte, eventuelt stiltiende – har accepteret, at skadevolder udførte en handling, der ville medføre en vis risiko. Ydelse af kredit til en erhvervsvirksomhed medfører en vis risiko for tab. For at kreditor kan gøre et erstatningsansvar gældende over for ledelsen af et selskab, må der foreligge en væsentlig og upåregnelig risiko for tab. Den kreditor, der låner penge ud til et selskab, som er i vanskeligheder, vil ofte tage sig betalt for den-

---

11 Se om ansvar for udtrådte medlemmer tillige Samuelsson og Søgaard, Bestyrelsesansvaret (1997), s. 299f.

12 Jvf. hertil Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 415.

13 Se også Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 623ff.

ne risiko ved at forlange en rente, der ligger over markedsrenten. En kreditor, der på denne måde har accepteret en høj risiko, kan ikke efterfølgende gøre et erstatningsansvar gældende mod selskabets ledelse, hvis selskabet går konkurs.

I særlige tilfælde, kan personer, der er ifaldet erstatningsansvar efter reglerne i aktieselskabsloven, få dette ansvar lempet, jvf. ASL 143. Den tilsvarende bestemmelse i anpartsselskabsloven (ApSL 1973 § 113) er ikke videreført. En tilsvarende mulighed for lempelse findes dog i erstatningsansvarslovens § 24.[14]

I overensstemmelse med de almindelige regler om bevisbyrde i dansk ret har skadelidte bevisbyrden for, at skadevolder ved sine handlinger eller undladelser har pådraget sig erstatningsansvar. Bevisbyrden skal løftes over for hvert enkelt medlem af selskabets bestyrelse og direktion. Det vil ofte være vanskeligt for udenforstående at løfte denne bevisbyrde, jvf. hertil UfR 1997.179H.[15]

6.2 Anpartshavernes erstatningsansvar

Aktionærer og anpartshavere har ikke pligt til at føre tilsyn eller kontrol med selskabet. Som en konsekvens af dette ifalder aktionærer kun erstatningsansvar for skader, som de har tilføjet selskabet eller andre ved groft uagtsomme eller forsætlige handlinger, jvf. ASL § 142. Dette er en lempelse i forhold til det erstatningsansvar, der gælder for medlemmer af ledelsen, jvf. ASL § 140. I det omfang en anpartshaver reelt fungerer som leder af selskabet, vil vedkommende ifalde ansvar efter den almindelige culparegel, som også pålægger ansvar for almindelig uagtsomhed, jvf. hertil Højesterets afgørelse i Satair-sagen, UfR 1997.364H.

Bestemmelsen i ApSL 1973 § 112 om anpartshaveres ansvar, der svarede til ASL § 142, er nu udgået af anpartsselskabsloven. Umiddelbart kunne dette tolkes, som om anpartshavere, der ikke deltager i selskabets ledelse, nu ifalder ansvar over for selskabets kreditorer for tab, der er forårsaget ved simpel uagtsomhed. I realiteten har ophævelsen af ApSL 1973 § 112 dog næppe medført en reel ændring af retstilstanden for anpartshavere, der ikke deltager aktivt i selskabets ledelse.[16] Anpartshaverne har ikke pligt til at føre tilsyn med selska-

---

14 Det må antages, at gældende ret for anpartsselskaber svarer fuldstændig til det, der gælder efter ASL § 143, uanset bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 24 er formuleret på en anden måde, jvf. hertil Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 425 og bemærkningerne til lovforslaget s. 19, der direkte henviser til reglerne i erstatningsansvarsloven.

15 Se kritisk Søren Friis Hansen, Juridisk Institut, Julebog 1997, s. 125ff og s. 130f.

16 Jvf. hertil Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 423.

bets drift eller sine medanpartshavere. Ved culpabedømmelsen vil der således blive taget hensyn til, hvilken grad af indflydelse en anpartshaver har haft over selskabet. En anpartshaver, der ikke har haft bestemmende indflydelse over selskabet, og hvis eneste aktive handling har været at møde op på generalforsamlingen og afgive stemmer der, vil således kun i særlige situationer ifalde ansvar over for selskabets kreditorer eller medkontrahenter. I det omfang dette resultat bliver lagt til grund, vil der ikke være nogen reel forskel i forhold til de ansvarsregler, der gælder for aktionærer, jvf. ASL § 142.

En hovedanpartshaver, der er vidende om, at der i forbindelse med udøvelse af selskabets virksomhed udøves en ansvarspådragende adfærd, vil kunne ifalde ansvar sammen med selskabet, jvf. hertil UfR 1998.166Ø, hvor en eneaktionær, der tillige var direktør, blev identificeret med selskabet under en erstatningssag, der var anlagt imod selskabet.

6.3 Proceshabilitet og decharge

6.3.1 Sagsanlæg på vegne af selskabet

Anpartshavere eller andre kan ikke på selskabets vegne gøre et erstatningsansvar gældende imod en anpartshaver eller medlemmer af selskabets ledelse. På selskabets vegne kan erstatningssag kun anlægges, såfremt anpartshaverne på en generalforsamling har truffet beslutning herom. Dette fremgik tidligere udtrykkeligt af ApSL 1973 § 114, stk.1, jvf. nu ASL § 144, stk.1. På trods af, at denne bestemmelse er udgået af anpartsselskabsloven, må det konkluderes, at dette fortsat er gældende som en ufravigelig regel.[17] Selskabets erstatningskrav mod andre end ledelse og aktionærer kan uden for selskabets konkurs kun gøres gældende af selskabet, jvf. UfR.1992.780V. En anpartshaver kan kun gøre et erstatningskrav gældende imod medlemmer af selskabets ledelse, såfremt vedkommende har lidt et individuelt tab.

Såfremt selskabet er gået konkurs, tilfalder kompetencen til at anlægge erstatningssag mod ledelsen på selskabets vegne kurator, jvf. forudsætningsvis konkurslovens § 110. Såfremt konkursboet ikke ønsker at gøre et ansvar gældende, kan enhver aktionær – på egen regning og risiko – på selskabets vegne anlægge en erstatningssag mod ledelsen, som konkursboet ikke ønsker at anlægge, jvf. konkurslovens § 137. Hvis det efter et selskabs opløsning viser sig, at der er mulighed for at gennemføre en erstatningssag mod ledelsen eller en anpartshaver, vil selskabets bo kunne genoptages med henblik på, at likvidator anlægger en sådan sag, jvf. ASL § 58. Bestemmelsen finder analog anvendelse

17 Tilsvarende var allerede antaget under ASL 1930, der heller ikke indeholdt en udtrykkelig bestemmelse om spørgsmålet, jvf. H.B. Krenchel, Håndbog i dansk aktieret, (2.udg.1953), s. 217f og Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 405 ff.

i situationer, hvor selskabet er blevet tvangsopløst og opløst ved skifteretten ved en summarisk behandling, jvf. nedenfor afsnit 8.3.

6.3.2 Decharge

Anpartsselskabsloven af 1973 indeholdt i § 114 en regel om decharge, hvorved forstås, at generalforsamlingen i forbindelse med årsregnskabets godkendelse meddeler medlemmer af ledelsen ansvarsfrihed i anledning af begivenheder i det seneste regnskabsår, jvf. den fortsat gældende ASL § 144. På trods af at reglen om decharge ikke er videreført i anpartsselskabsloven af 1996, kan anpartshaverne fortsat beslutte at meddele ledelsen ansvarsfrihed i anledning af det forløbne regnskabsår efter en analogi fra aktieselskabslovens regler.

6.3.3 Sagsanlæg på trods af beslutning om decharge

Efter den tidligere regel i anpartsselskabsloven kunne en sag om erstatning imod ledelsen føres på trods af en beslutning om decharge, såfremt det efterfølgende viser sig, at generalforsamlingens beslutning herom er truffet på baggrund af urigtige eller ufuldstændige oplysninger omkring ledelsens handlinger, jvf. nu ASL § 144, stk.2. Der kan ikke være tvivl om, at denne bestemmelse finder analog anvendelse i anpartsselskaber, således at en beslutning om ansvarsfrihed, der er truffet på et ufuldstændigt grundlag, ikke vil være bindende for selskabet.[18]

Mere problematisk er spørgsmålet om der efter gældende anpartsselskabsret er hjemmel til, at en erstatningssag kan anlægges på selskabets vegne af en eller flere anpartshavere, såfremt en beslutning om decharge ikke bliver enstemmigt vedtaget. Efter den ophævede regel i 1973-lovens § 114, stk.3, kunne enhver anpartshaver anlægge erstatningssag mod ledelsen på selskabets vegne men for egen regning og risiko, såfremt anpartshavere, der repræsenterede en fjerdedel af anpartskapitalen, havde stemt imod et forslag om decharge. Efter Aktieselskabslovens § 144, stk.3, kræves, at aktionærer, der repræsenterer 10% af aktiekapitalen, har stemt imod et sådant forslag. Et sådant minoritetssøgsmål på trods af en beslutning om ansvarsfrihed var ikke mulig efter ASL 1930.[19]

I norsk ret er bestemmelsen om minoritetssøgsmål videreført for anpartsselskaber, jvf. aksjelovens § 17-4. I tysk ret har en anpartshaver mulighed for at gøre selskabets erstatningskrav gældende, såfremt kravet retter sig mod andre

---

18 Dette var allerede gældende ret under ASL 1930, jvf. Betænkning nr. 540, 1969, s. 178.

19 Jvf. Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 406f, der fandt, at en sådan regel ville udgøre en væsentlig udvidelse af reglerne om minoritetsbeskyttelse, og måtte forudsætte lovhjemmel. Se tillige Poul Jacobsen, UfR 1923B, s. 266, der argumenterede for, at der skulle indføres en regel om adgang til minoritetssøgsmål i dansk ret.

anpartshavere eller et moderselskab.[20] Selskabets erstatningskrav mod direktører kan som udgangspunkt alene gøres gældende efter beslutning på generalforsamlingen, jvf. GmbHG § 46, Nr.8). I aktieselskaber er det udtrykkeligt bestemt, at generalforsamlingens beslutning om Entlastung ikke udelukker erstatningskrav mod ledelsen, jvf. AktG § 120, Abs.2. Tilsvarende gælder ikke for anpartsselskaber. Her antages det, at generalforsamlingens beslutning om Entlastung kan anfægtes efter de almindelige regler herom i GmbHG § 47. Er en beslutning om Entlastung ikke blevet anfægtet, står den ved magt, hvilket medfører, at der ikke kan rejses erstatningskrav mod ledelsen, medmindre denne havde tilbageholdt oplysninger for anpartshaverne.[21]

Minoriteten i et selskab med få deltagere har et større behov for beskyttelse end det er tilfældet i selskaber med mange deltagere. Det vil derfor være nærliggende at antage, at ASL § 144, stk.3, nu finder analog anvendelse på anpartsselskaber.[22] I det omfang der er tale om et interessentskabslignende anpartsselskab, jvf. ovenfor 1.6.5, vil et sådant resultat kunne udledes af afgørelsen UfR 1996.1208H, hvor et mindretal af interessenter fik adgang til at føre en erstatningssag mod interessentskabets ledelse på trods af, at flertallet havde truffet beslutning om ansvarsfrihed. En erstatningssag mod ledelsen kan således i hvert fald i selskaber, hvor der er få anpartshavere med tæt tilknytning til selskabet, anlægges på selskabets vegne af enhver anpartshaver på trods af en beslutning om ansvarsfrihed. Hvis beslutningen om at meddele decharge indebærer, at ledelsen eller andre derved får en utilbørlig fordel på selskabets eller de øvrige anpartshaveres bekostning, vil beslutningen være ugyldig i medfør af ApSL § 35, hvorfor der kan anlægges sag mod ledelsen.[23]

Det må anbefales, at anpartshaverne tager stilling til spørgsmålet om en minoritets mulighed for at anlægge sag mod ledelsen på trods af en beslutning om decharge.

ApSL 1973 § 114, stk.4 gav hjemmel til, at konkursboet, i tilfælde af selskabets konkurs, hvor fristdagen etableredes inden to år fra beslutningen om an-

---

20 Jvf. Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 156.

21 Jvf. Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3.Aufl.1997), s. 436f. Se tillige Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14.Aufl.1995), s. 576 og 553 med note 26, der synes at ville holde muligheden åben for, at en minoritet kan gøre et erstatningsansvar gældende på trods af, at generalforsamlingen har afvist dette.

22 Jvf. Samuelsson og Søgaard, Bestyrelsesansvaret (1997), s. 124, der antager, at en aktionær i visse situationer har mulighed for at gøre et krav gældende, uanset at selskabet har frafaldet kravet. Modsætningsvis Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 610 med note 45, der antager, at en bestemmelse, der svarer til ApSL 1973 § 114, stk.3, ikke kan indfortolkes i gældende anpartsselskabsret.

23 Jvf. allerede H.B. Krenchel, Håndbog i dansk aktieret (2.udg.1953), s. 220.

svarsfrihed var truffet, kunne anlægge erstatningssag mod ledelsen på trods af, at der var meddelt decharge, jvf. nu ASL § 144, stk.4. Denne bestemmelse er ikke videreført i ApSL 1996. Det kan næppe antages, at der i en konkurssituation er hjemmel til erstatningssøgsmål mod ledelsen, hvis selskabet er afskåret fra at gøre ansvar gældende. Kurator må således som udgangspunkt respektere en gyldig beslutning om decharge, medmindre beslutningen om ansvarsfrihed er truffet på et tidspunkt, hvor anpartshaverne viste, at en konkurs var nært forestående.[24]

24 Mere vidtgående Samuelsson og Søgaard, Bestyrelsesansvaret, (1997), s. 259, der antager, at kurator ikke er bundet af et afkald på erstatning, der er meddelt kort før konkursens indtræden. Se tillige Gomard, Aktieselskabsret (2.udg.1970), s. 411f, der under henvisning til UfR 1921.364, antager, at et afkald på at gøre erstatningsansvar gældende, som er gunstigt for ledelsen, vil kunne tilsidesættes af konkursboet.

Kapitel 7

Fusion, omdannelse og spaltning

7.1 Fusion

Anpartshaverne kan, med det stemmeflertal der kræves til en vedtægtsændring, beslutte, at selskabet fusioneres med et eller flere andre aktie- eller anpartsselskaber, jvf. ApSL § 65. Vedtægterne kan i overensstemmelse med ApSL § 28 indeholde hjemmel til, at kompetencen til at beslutte fusion, delegeres til andre end anpartshaverne. Er anpartsselskabet et ophørende helejet datterselskab, træffes beslutningen om fusion af det øverste ledelsesorgan, jvf. ASL § 134j, stk.1. Ved en fusion ophører selskabet, og dets aktiver overdrages som helhed til et andet aktie- eller anpartsselskab. ApSL § 65, 3. pkt lader bestemmelserne i aktieselskabslovens kapitel 15 (ASL §§ 134-134k) finde anvendelse, jvf. tillige ASL § 134.[1] En fusion gennemføres således efter reglerne i aktieselskabsloven, der er baseret på EUs 3. direktiv, uanset der alene deltager anpartsselskaber i fusionen. Dette indebærer ikke en ændring af gældende ret, idet de hidtidige bestemmelser i ApSL 1973 §§ 103-103k i alt væsentligt var sammenfaldende med de tilsvarende bestemmelser i aktieselskabsloven.

Bestyrelserne i hvert af de fusionerende selskaber skal udarbejde en fusionsplan, der skal indeholde en række oplysninger om fusionen, jvf. ASL § 134a. Bestyrelserne for de fusionerende selskaber skal tillige udarbejde en redegørelse for fusionen, der bl.a. skal indeholde en revideret fælles regnskabsopstilling, jvf. ASL § 134b. Der skal udpeges uvildige sagkyndige vurderingsmænd, som skal udarbejde en skriftlig udtalelse om vurderingsplanen, jvf. ASL § 134c. Såfremt vurderingsmændene i udtalelsen giver udtryk for, at selskabernes kreditorer ved fusionen får deres mulighed for fyldestgørelse forringet, kan kreditorerne kræve, at forfaldne fordringer indfries, og at der stilles sikkerhed for ikke-forfaldne fordringer, jvf. ASL § 134g. For nærmere detaljer vedrørende den praktiske gennemførelse af fusionen henvises til den aktieretlige litteratur.[2]

---

1 Dette blev foreslået af selskabsretspanelet, jvf. Betænkning Nr. 1251, 1993, s. 95.

2 Se tillige Sneholt, Rosenberg og Thomsen, Anpartsselskabsloven af 1996, s. 248-272. Se også C.Sørensen, TfS 1998, s 47 ff vedrørende skattefri fusioner.

7.2 Spaltning

Aktieselskabsloven indeholder i § 136 en række bestemmelser, der regulerer en spaltning (fission) af et aktieselskab. Et aktieselskab kan spaltes til et eller flere aktie- og eller anpartsselskaber.[3] Selskabsretspanelet foreslog, at der blev indført en tilsvarende mulighed for spaltning af anpartsselskaber,[4] men dette forslag blev ikke fulgt.[5] Anpartsselskabsloven af 1996 indeholder således ikke en tilsvarende hjemmel til spaltning af anpartsselskaber. Der kan således ske spaltning af et aktieselskab *til* et eller flere anpartsselskaber, men derimod ikke spaltning *af* et anpartsselskab. Et anpartsselskab, der ønsker at gennemføre en spaltning efter ASL § 136, må således først omdannes sig til et aktieselskab.

Det er dog muligt at foretage en uegentlig spaltning ved at udskyde dele af et anpartsselskabs virksomhed til et eller flere andre aktie- eller anpartsselskaber. Dette kan gennemføres således, at anpartsselskabet stifter et eller flere nye selskaber til lejligheden. Selskabet kan herefter beholde kapitalandelene i de nystiftede selskaber, hvorved der opstår en koncern med anpartsselskabet som moderselskab. En anden mulighed er at overdrage aktierne eller anparterne til anpartshaverne i det oprindelige selskab. En uegentlig spaltning af et anpartsselskab kan ligeledes ske ved, at dele af anpartsselskabets virksomhed frasælges til andre selskaber.

Der består imidlertid en række ulemper ved en uegentlig spaltning, der ikke har hjemmel i ASL § 136. Ved en spaltning efter ASL § 136 tvinges samtlige aktionærer til at acceptere, at de modtager aktier eller anparter i de nye selskaber som vederlag for deres aktier i det hidtidige selskab. Der er endog hjemmel til at foretage en disproportional fordeling af kapitalandelene i de nye selskaber, jvf. ASL § 79, stk.2, nr.5). Disse muligheder for at tvinge anpartshaverne til at acceptere nye aktier eller anparter som vederlag for deres hidtidige anparter består ikke, hvor en spaltning gennemføres uden hjemmel i ASL § 136. Kreditorer, hvis krav retter sig mod det spaltede selskab, bliver sikret gennem en række bestemmelser i ASL § 136, men må til gengæld acceptere, at der sker en universalsuccession, således at deres krav går over på et nyt selskab. Ved en uegentlig spaltning, vil det blive nødvendigt at indhente kreditorernes accept, såfremt der skal ske en overdragelse af selskabets aktiver og passiver som helhed til et eller flere andre selskaber.

---

3 Se nærmere om spaltning af aktieselskaber hos Werlauff, Selskabsret (3.udg.1996).

4 Jvf. Betænkning Nr. 1251, 1993, s. 74.

5 Se kritisk Børjesson og Berner Nielsen, R&R 1996, nr.8, s. 14.

7.3 Omdannelse

7.3.1 Beslutning om omdannelse fra anpartsselskab til aktieselskab

Aktieselskaber og anpartsselskaber er nært beslægtede selskabsformer. En selskabsform er et udtryk for den juridiske ramme omkring virksomheden. Slægtskabet mellem aktie- og anpartsselskaber kommer ikke mindst til udtryk ved, at der er fri adgang til at skifte den ene type juridiske ramme omkring virksomheden ud med den anden. Dette sker ved en såkaldt omdannelse. Anpartsselskabsloven indeholder hjemmel til, at et anpartsselskab lader sig omdanne til et aktieselskab, jvf. ApSL §§ 66-67, og aktieselskabsloven indeholder hjemmel til, at et aktieselskab lader sig omdanne til et anpartsselskab, jvf. ASL § 134l.

Der består som udgangspunkt ingen begrænsninger i adgangen til omdannelse af tidsmæssig eller anden karakter. Såfremt aktionærerne i et aktieselskab ønsker at gennemføre en vedtægtsændring eller lignende, som kun er mulig efter anpartsselskabsloven, vil de kunne træffe beslutning om, at aktieselskabet omdannes til et anpartsselskab. Så snart den ønskede vedtægtsændring er gennemført i anpartsselskabsregi, gennemføres endnu en omdannelse, således at selskabet igen bliver et aktieselskab. Som hovedregel vil denne manøvre være lovlig. Der kan dog i visse situationer foreligge mistanke om en omgåelse eller et misbrug, som vil medføre, at omdannelse i den konkrete situation er udelukket. En omdannelse af et anpartsselskab til et aktieselskab kan således ikke gennemføres med henblik på at undgå tvangslikvidation som følge af et konstateret kapitaltab i henhold til ApSL § 52. Et anpartsselskab, der har konstateret et kapitaltab, er således afskåret fra at træffe beslutning om en omdannelse, før selskabet har gennemført en retablering af kapitalen.

En omdannelse er ikke et ophør eller et skyldnerskifte. Selskabet består fortsat som den samme juridiske person, med de samme rettigheder og forpligtelser tilknyttet som hidtil. En omdannelse har ingen skattemæssige konsekvenser. Kreditorernes interesser bringes ikke fare i forbindelse med en omdannelse, og der er derfor ikke noget behov for, at selskabslovenes bestemmelser vedrørende omdannelse indeholder regler om beskyttelse af selskabets kreditorer.

En beslutning om omdannelse af et anpartsselskab træffes af anpartshaverne med vedtægtsændringsmajoritet, jvf. ApSL § 66, stk.1. Anpartshaverne kan i overensstemmelse med ApSL § 28, stk.1 (ovenfor afsnit 5.1), indsætte en bestemmelse i vedtægterne, hvorefter kompetencen til at træffe beslutning om en omdannelse delegeres til ledelsen eller andre.[6] Dog skal den vurderingsberetning, der udarbejdes i forbindelse med omdannelsen under alle omstændigheder forelægges for anpartshaverne, forinden beslutning om omdannelse træf-

6 Jvf. Bemærkningerne til lovforslaget, s. 29.

fes, jvf. straks nedenfor. Senest to uger efter vedtagelsen af omdannelsen, skal der gives meddelelse om omdannelsen til samtlige anpartshavere, der ikke har taget del i beslutningen, jvf. ApSL § 66, stk.2.

Anpartsselskabet må i forbindelse med omdannelsen tilpasse sig kravene efter aktieselskabsloven. Dette gælder naturligvis først og fremmest anpartskapitalens størrelse. Det vil ofte være nødvendigt at gennemføre en kapitalforhøjelse, således at aktiekapitalen opfylder mindstekravet for aktieselskaber på 500.000 kr., jvf. ASL § 1, stk.2. Er der forskelle i de rettigheder, der er knyttet til de enkelte anparter, må der i overensstemmelse med ASL § 17 foretages en egentlig opdeling af aktierne i aktieklasser. Forskelle i de stemmerettigheder, der er knyttet til de enkelte anparter må tilpasses reglerne i ASL § 67, hvorefter stemmeløse aktier ikke tillades. Stemmeretten kan differentieres mellem de enkelte aktier, men dette forudsætter, at der foretages en opdeling af aktierne i aktieklasser, og en stemmeretsdifferentiering er maksimalt tilladt i forholdet 1:10. En ændring på de stemmerettigheder, der er knyttet til den enkelte anpart, forudsætter imidlertid samtykke fra de anpartshavere, hvis stemmeret reduceres, jvf. ApSL § 34, stk.2.

Omdannelsen træder i kraft, når den er bekendtgjort i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens edb-informationssystem, jvf. ApSL § 67, stk.1. En omdannelse af et aktieselskab til et anpartsselskab træder i kraft fra det tidspunkt, hvor vedtægtsændringen er registreret og bekendtgjort i Statstidende, jvf. ASL § 134l, stk.2. Det er en forudsætning for, at en omdannelse får retsvirkning, at der sker en rettidig anmeldelse af generalforsamlingens beslutning om omdannelse, d.v.s.inden 4 uger, jvf. ApSL § 71. ligesom det er en forudsætning, at selskabet opfylder aktieselskabslovens krav til vedtægter, kapital, ledelse mv. Såfremt det omdannede selskab ønsker at udstede aktiebreve, må disse først udleveres til aktionærerne, når omdannelsen er trådt i kraft, jvf. ApSL § 67, stk.2. Ikke afhentede aktiebreve tilfalder efter et stykke tid selskabet, jvf. ApSL § 67, stk.3.

Anpartsselskabsloven indeholder ingen hjemmel til, at et anpartsselskab omdannes til et andelsselskab eller et partnerskab. En sådan omdannelse må finde sted ved, at anpartsselskabet likvideres, hvorefter de tidligere anpartshavere skyder virksomheden ind som apportindskud i det nye selskab under iagttagelse af de for den pågældende selskabsform gældende regler.

7.3.2 Vurderingsberetning i forbindelse med omdannelsen

Forinden der træffes beslutning om omdannelse af et anpartsselskab, skal der udarbejdes en vurderingsrapport, der omfatter hele anpartsselskabet, efter reglerne herom i ASL §§ 6a og 6b, jvf. ApSL § 66, stk.1. Den færdige vurderingsrapport skal forelægges anpartshaverne, forinden beslutning om omdannelse af

anpartsselskabet træffes. Vurderingsberetningen skal udarbejdes, som om der var tale om stiftelse af et aktieselskab med indskud af anpartsselskabets virksomhed som apportindskud, og skal således bl.a. indeholde en åbningsbalance for anpartsselskabet.[7] Kravet gælder for alle anpartsselskaber, herunder skuffeselskaber. Vurderingsberetningen skal indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sammen med anmeldelsen om omdannelse. Vurderingsberetningen må efter styrelsens praksis ikke være dateret mere end 14 dage før den generalforsamling, der træffer beslutning om omdannelse.[8] Tilsvarende krav om en vurderingsberetning gælder ikke ved en omdannelse af et aktieselskab til et anpartsselskab.

Såfremt der i forbindelse med omdannelsen foretages en kapitalforhøjelse, gennemføres denne efter reglerne i anpartsselskabsloven, jvf. ApSL § 39. Det er dog overflødigt, at der udarbejdes en særskilt vurderingsberetning, hvis kapitalforhøjelsen indbetales ved apportindskud, idet vurderingen af apportindskudet sker i forbindelse med den samlede vurderingsberetning, der skal udarbejdes i forbindelse med omdannelsen.

I øvrigt træder reglen om efterfølgende stiftelse, jvf. ASL § 6c, i kraft efter omdannelsen, jvf. ApSL § 66, stk.1, 3.pkt. Dette betyder, at såfremt det omdannede aktieselskab i en periode på 24 måneder regnet fra omdannelsen, erhverver formuegoder, hvis værdi udgør mindst 10% af aktiekapitalen, fra en aktionær, der er selskabet bekendt, skal denne erhvervelse godkendes af generalforsamlingen, og der skal udarbejdes en vurderingsberetning i overensstemmelse med ASL § 6a vedrørende de erhvervede aktiver.

Kravet om, at der ved en omdannelse af et anpartsselskab til et aktieselskab skal udarbejdes en vurderingsberetning efter aktieselskabslovens regler blev med baggrund i artikel 13 i EUs andet direktiv (kapitaldirektivet) indført i anpartsselskabsloven ved lov. nr. 283 af 9. juni 1982, jvf. ApSL 1973 § 109 som ændret ved den nævnte lov.[9] Årsagen til dette krav er, at det skal sikres, at der i det omdannede aktieselskab er fuld dækning for aktiekapitalen, samt de omkostninger, som er forbundet med omdannelsen og en eventuel kapitalforhøjelse, der gennemføres i forbindelse med omdannelsen. Efter ApSL 1973 var der enkelte, omend uvæsentlige, forskelle på de regler, der gjaldt for hhv. aktie- og anpartsselskaber vedrørende vurdering af apportindskud ved stiftelsen og senere kapitalforhøjelser, sammenlign ApSL 1973 §§ 5a og 5b. Artikel 13 i EUs an-

---

7 Jvf. hertil Erhvervsankenævnets kendelse af 6. december 1994, refereret hos Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 857 med note 33.

8 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 273.

9 I Norsk ret gælder bestemmelserne i allmennaksjelovens §§ 2-6 vedrørende vurderingsrapport og 2-8 vedrørende åbningsbalance tilsvarende ved en omdannelse af et aksjeselskap til et allmennaksjeselskap, jvf. aksjelovens § 15-1.

det direktiv stiller netop krav om, at der, såfremt national ret hjemler adgang til, at andre selskabsformer kan omdannes til et aktieselskab, stilles garantier for tilstedeværelsen af det omdannede selskabs aktiekapital. Disse garantier skal modsvare de garantier, der kræves ved stiftelse og kapitalforhøjelser af aktieselskaber. Bestemmelsen i det andet direktivs artikel 13 skal sikre, at det ikke bliver muligt at omgå reglerne i kapitaldirektivet. Uden artikel 13 ville en omgåelse kunne ske ved, at den erhvervsdrivende stiftede sit selskab som noget andet end et aktieselskab, hvorefter selskabet så blev omdannet til et aktieselskab, *uden* iagttagelse af de regler, der gælder for aktieselskaber vedrørende vurdering af apportindskud ved stiftelsen og senere kapitalforhøjelser.[10]

Bestemmelserne vedrørende vurdering af apportindskud i forbindelse med stiftelsen og ved senere kapitalforhøjelser er nu sammenfaldende for aktie- og anpartsselskaber, jvf. ApSL §§ 7, stk.2 og 39, stk.1, der udtrykkeligt lader bestemmelserne om vurdering af apportindskud i ASL §§ 6, 6a og 6b finde direkte anvendelse på anpartsselskaber.

I tysk ret skal der ved en omdannelse udarbejdes en særlig Umwandlungsbericht, jvf. § 192 i den særlige Umwandlungsgesetz, der regulerer fusion og omdannelse. Ved omdannelse af et GmbH til et Aktiengesellschaft, er kravene til den særlige Umwandlungsbericht lempet, idet kravet om, at beretningen skal indeholde en balance for virksomheden under omdannelse, netop ikke gælder i den pågældende situation, jvf. Umwandlungsgesetz § 238, 2. pkt.[11] Der skal i henhold til Umwandlungsgesetz § 220, Abs.2, udarbejdes en såkaldt Gründungsbericht i forbindelse med omdannelsen. Denne vurderingsberetning udarbejdes efter reglerne i Aktiengesetz § 30, Abs.2. Reglerne for vurdering af apportindskud er i tysk ret lempeligere for anpartsselskaber end de er for aktieselskaber.

Det synes ikke ganske klart, hvorvidt det andet direktivs artikel 13 stiller et ubetinget krav om, at der foretages en fornyet vurdering af et selskab, der omdanner sig til et aktieselskab. Dette vil utvivlsomt være tilfældet, hvor de nationale bestemmelser, der gælder for vurdering af apportindskud i anpartsselskaber ikke svarer til de mindstekrav, der opstilles i direktivet for aktieselskaber.[12] I tilfælde, hvor de nationale regler, der gælder for vurdering af apportindskud, er fuldstændigt sammenfaldende for aktie-og anpartsselskaber, taler ingen rea-

---

10 Jvf. Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 858.

11 Jvf. Karsten Schmidt, Gesellschaftsrecht (3.Aufl.1997), s. 385. Umwandlungsgesetz § 238, 2. pkt. bestemmer, at lovens § 192, stk.2 **ikke** finder anvendelse ved omdannelse af et kapitalselskab. § 192, stk.2, lyder: »*Dem [Umwandlungs]-Bericht ist eine Vermögensaufstellung beizufügen, in der die Gegenstände und Verbindlichkeiten des formwechselnden Rechtsträgers mit dem wirklichen Wert anzusetzen sind, der ihnen am Tage der Erstellung des Berichts beizulegen ist. Die Aufstellung ist Bestandteil des Berichts.«*

le hensyn for, at der stilles et særligt krav om revurdering af hele det anpartsselskab, der skal omdannes.

7.3.3 Omdannelse fra aktieselskab til anpartsselskab

Et aktieselskab kan beslutte at lade sig omdanne til et anpartsselskab, jvf. ApSL § 134l. Beslutningen skal træffes på generalforsamlingen med vedtægtsændringsmajoritet, jvf. ASL § 78. Såfremt selskabet besidder egne aktier inden omdannelsen, må disse afhændes eller annulleres, idet besiddelse af egne anparter som hovedregel ikke er tilladt, jvf. ApSL § 51, samt ovenfor afsnit 4.4. ApSL 1973 § 30, stk.2 indeholdt undtagelser til forbudet imod erhvervelse af egne anparter, der svarede til undtagelserne efter ASL § 48b. Et aktieselskab, der havde erhvervet egne aktier med hjemmel i ASL § 48b, kunne således konvertere disse til egne anparter i forbindelse med en omdannelse, og selskabet kunne afhænde disse i overensstemmelse med ApSL 1973 § 30 stk.2, således at afhændelse skulle ske snarest, dog senest tre år efter erhvervelsen. Da der ikke findes en bestemmelse i ApSL 1996, der modsvarer ASL § 48b, må samtlige de egne aktier, som et selskab under omdannelse har erhvervet med hjemmel i ASL §§ 48, 48a og 48 b, således afhændes eller annulleres inden omdannelsen kan træde i kraft. Kun egne aktier, der er erhvervet i henhold til en lovbestemt indløsningspligt, vil kunne konverteres og beholdes som egne anparter efter en omdannelse. Disse skal da afhændes snarest muligt, dog senest tre år efter erhvervelsen, jvf. ApSL § 51, stk.2. En lovbestemt indløsningspligt findes bl.a. i ASL §§ 20b og 20d. De tilsvarende bestemmelser i ApSL 1973 er som anført ovenfor i afsnit 4.2.2 ikke videreført i anpartsselskabsloven.

En overkursfond, der i aktieselskaber skal henstå som bunden egenkapital, jvf. ASL § 111, kan frit anvendes i et anpartsselskab. Såfremt selskabet har ud-

---

12 Den danske version af Artikel 13 i andet direktiv lyder: »*Indtil der senere er gennemført en samordning af de nationale lovgivninger, træffer medlemsstaterne de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at mindst de samme garantier som dem, der er foreskrevet i artikel 2-12, indrømmes, såfremt et selskab af en anden selskabsform omdannes til et aktieselskab.*« Den tyske tekst lyder: »*Bis zur späteren Koordinierung der einzelstaatlichen Rechtsvorschriften treffen die Mitgliedstaaten die notwendigen Maßnahmen, damit zumindest gleiche Garantien, wie sie in den Artikeln 2 bis 12 vorgesehen sind, bei der Umwandlung einer Gesellschaft einer anderen Rechtsform in eine Aktiengesellschaft gegeben sind*«. Den engelske tekst synes at være den, der klarest stiller krav om en egentlig revurdering i forbindelse med en omdannelse. Den lyder: »*Pending coordination of national laws at a subsequent date, Member States shall adopt the measures necessary to require provision of at least the same safeguards as are laid down in Articles 2 to 12 in the event of the conversion of another type of company into a public limited liability company*«.

stedt aktiebreve, betragtes disse som annullerede, når omdannelsen er trådt i kraft, jvf. ASL § 134l, stk.3.

Tidligere var anparter ikke belagt med samme afgift ved overdragelse som aktier. Dette medførte, at der kunne opnås skattemæssige fordele ved at omdanne et aktieselskab til et anpartsselskab kort før en overdragelse af en betydelig del af aktierne skulle finde sted. Selskabet kunne så senere omdannes til et aktieselskab igen. Med virkning fra 1. januar 1998 er anparter pålagt en afgift på 0,5% ved overdragelse, som svarer til den afgift, der gælder ved overdragelse af aktier, jvf. § 1 i aktieafgiftsloven, som ændret ved lov nr. 974 af 17.12.1997.

Kapitel 8

Anpartsselskabers ophør, likvidation og konkurs

8.1 Frivillig likvidation af anpartsselskaber

8.1.1 Beslutning om frivillig likvidation

Beslutning om, at et anpartsselskab skal træde i likvidation, træffes af anpartshaverne, jvf. ApSL § 53, stk.1. I overensstemmelse med ApSL § 28 kan det i vedtægterne bestemmes, at kompetencen til at træffe beslutning om likvidation af selskabet delegeres til ledelsen eller andre. Hvor der ikke er truffet beslutning om en sådan delegation, træffer anpartshaverne beslutning om likvidation med almindelig vedtægtsændringsmajoritet i henhold til ApSL § 33, jvf. ApSL § 53, stk.2, 2. pkt. Vedtægterne kan foreskrive, at selskabet likvideres efter et bestemt tidspunkt eller efter at en bestemt opgave er løst. Er likvidation påbudt efter selskabets vedtægter eller i henhold til anpartsselskabsloven, vil anpartshaverne i disse situationer kunne træffe beslutning herom med simpelt flertal, jvf. ApSL § 53, stk.2, 1. pkt. I særlige tilfælde vil det kunne forekomme, at nogle anpartshavere har et egentligt retskrav på, at anpartsselskabet tvangsopløses grundet en særlig alvorlig minoritetskrænkelse, jvf. nærmere ovenfor afsnit 5.5.4. Likvidation og tvangsopløsning af anpartsselskaber er reguleret i anpartsselskabslovens kapitel 9 (ApSL §§ 53-63). Disse bestemmelser svarer i alt væsentligt til reglerne i aktieselskabsloven om likvidation og tvangsopløsning (ASL §§ 116-126), når der ses bort fra muligheden for formløs likvidation af et anpartsselskab i henhold ApSL § 59, jvf. nedenfor afsnit 8.2.

En beslutning om likvidation konstituerer fristdag i henhold til konkursloven, såfremt der inden tre måneder fra det tidspunkt, hvor beslutningen er truffet, indgives begæring til skifteretten om betalingsstandsning eller konkurs, jvf. konkurslovens § 1, stk.1, nr.3). Beslutningen om likvidation skal anmeldes, således at den er modtaget hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen senest to uger efter, at beslutningen er truffet, jvf. ApSL § 53, stk.3. Selskabet har i perioden fra beslutningen om likvidation er truffet til selskabet bliver slettet fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register, pligt til at tilføje »i likvidation« til sit navn, jvf. ApSL § 53, stk.4. Først når selskabet er endeligt slettet fra registeret ophører det med at eksistere som juridisk person.

8.1.2 Valg af likvidatorer

Til gennemførelse af likvidationen vælger anpartshaverne en eller flere likvidatorer, jvf. ApSL § 54, stk.1. Der gælder i denne forbindelse en formel minoritetsbeskyttelse, idet anpartshavere, der repræsenterer 25% af anpartskapitalen, har ret til at vælge yderligere en minoritetslikvidator til at deltage i likvidationen på lige fod med den eller de flertalsvalgte likvidatorer, jvf. ApSL § 54, 2. pkt. Likvidator må opfylde de habilitetskrav, der gælder for medlemmer af anpartsselskabers ledelse, jvf. ApSL § 19, stk.1 in fine. En likvidator kan til enhver tid afsættes af de, der har valgt vedkommende, sammenlign ASL § 121, stk.2. Når likvidator er valgt, udgør vedkommende selskabets ledelse, jvf. ApSL § 54, 3. pkt. Denne bestemmelse udgør en forenklet udgave af ASL § 121, stk.1 og stk.2 samt ApSL 1973 § 90 stk.1 og stk.2, men det har ikke været meningen, at den ændrede formulering skulle medføre en ændring af gældende ret. ApSL § 54 må således forstås i overensstemmelse med ASL § 121.[1] Medlemmerne af anpartsselskabets hidtidige ledelse træder tilbage ved valget af likvidator, og de skal afmeldes hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Fra dette tidspunkt indtræder likvidator i bestyrelsesmedlemmerne og direktørernes sted og udøver de rettigheder og pligter, der efter anpartsselskabsloven tilkommer bestyrelsen og direktionen, jvf. ASL § 121, stk.1 analogt. Anpartshaverne udøver fortsat deres beslutningskompetence i henhold til vedtægterne, og revisor fortsætter sit hverv uændret.

Likvidator har til opgave at realisere selskabets aktiver med henblik på at fordele dem blandt selskabets kreditorer og udlodde overskydende midler forholdsmæssigt blandt anpartshaverne. Hvis fristen for aflæggelse af årsregnskab udløber, medens selskabet er i likvidation, skal likvidator udarbejde et ordinært årsregnskab efter reglerne i årsregnskabsloven.[2] Der skal udarbejdes en resultatopgørelse for perioden mellem udløbet af det sidste regnskabsår og likvidationens indtræden, jvf. ApSL § 55, der svarer til ApSL 1973, § 91, stk.1. Denne redegørelse skal i behørigt revideret stand fremlægges til eftersyn for anpartshaverne og indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Tidligere stilledes et krav om, at likvidatorerne skulle udarbejde en særlig redegørelse for årsagerne til likvidationen, jvf. ApSL 1973 § 91, stk.2. Denne bestemmelse, der ikke havde noget modstykke i aktieselskabsloven, er nu udgået af ApSL 1996.

---

1 Jvf. Bemærkningerne til lovforslaget, s. 27.

2 Dette fremgik tidligere udtrykkeligt af ApSL 1973 § 90, stk.3, sammenlign ASL § 121, stk.3, men bestemmelsen er ikke videreført i ApSL 1996. Ophævelsen af bestemmelsen har ikke medført en ændring af gældende ret.

8.1.3 Solvens som betingelse for likvidation?

Det er omtvistet, hvorvidt det er en betingelse for, at et aktie- eller anpartsselskab kan gennemføre en frivillig likvidation, at selskabet er solvent, således som dette begreb er defineret i konkurslovens § 17. Den dominerende opfattelse i teorien er, at et insolvent selskab ikke har mulighed for at gennemføre en uformel afvikling, hvorved forstås, at et selskab på eget initiativ træffer aftale med samtlige kreditorer om, at de accepterer at modtage en vis forholdsmæssig andel af selskabets gæld, hvorefter selskabet træder i frivillig likvidation. Ifølge denne opfattelse, har et insolvent selskab pligt til at indgive konkursbegæring.[3]

Efter Gomards opfattelse, er solvens ikke en nødvendig betingelse for, at et aktie- eller anpartsselskab gennemfører en frivillig likvidation. En likvidator, der konstaterer, at et aktieselskab er insolvent, har således pligt til at indkalde generalforsamlingen, jvf. ASL § 127, stk.2, men der består efter Gomards opfattelse ikke en retlig pligt for generalforsamlingen til at træffe beslutning om at indgive konkursbegæring på selskabets vegne.[4] For anpartsselskabers vedkommende er retstillingen på dette punkt nu afklaret, idet ApSL § 64, stk.2 udtrykkeligt pålægger den likvidator, der konstaterer, at en igangværende likvidation ikke vil give fuld dækning til kreditorerne, en pligt til at indgive konkursbegæring på selskabets vegne. Bestemmelsen i ApSL § 64, stk.2 udelukker imidlertid ikke, at selskabet indgår en aftale med en eller flere kreditorer, hvorefter disse giver helt eller delvis afkald på deres krav imod selskabet. Hvis selskabet derved bliver solvent, består der ikke længere en pligt til, at indgive konkursbegæring på selskabets vegne.[5] I øvrigt indeholder ApSL nu en positiv hjemmel til en uformel afvikling af anpartsselskaber, jvf. ApSL § 59, og nedenfor afsnit 8.2.

8.1.4 Indkaldelse af selskabets kreditorer

Likvidationen afsluttes ved, at de midler, der er tilbage i selskabet, efter samtlige kreditorer er blevet betalt, udloddes til anpartshaverne i forhold til deres andel af anpartskapitalen. En kreditor, der først fremkommer med sit krav mod selskabet, efter at der er sket udlodning i forbindelse med en likvidation, kan ikke gøre kravet gældende imod de anpartshavere, der efter proklamafristens udløb i god tro har modtaget likvidationsprovenuet i henhold til det godkendte

---

3 Jvf. således Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 219, Jørgen Nørgaard og Lars Hedegaard Kristensen, i Selskabsformerne (3.udg.1997), s. 237 med note 245, Paul Krüger Andersen, Aktie- og anpartsselskabsret (5.udg.1997), s. 406, samt Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997), s. 862f.

4 Jvf. Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 357 f.

5 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 219f.

og reviderede likvidationsregnskab, jvf. UfR 1992.640V. Kreditor kan i denne situation kun få dækket sit tilgodehavende, hvis der skulle fremkomme yderligere midler, der tilkommer det ophørte selskabs bo, jvf. ApSL § 58.

Det er således af væsentlig betydning for kreditorerne, at de i tilfælde af, at anpartshaverne træffer beslutning om at likvidere selskabet, får lejlighed til at gøre deres krav mod selskabet gældende. Bestemmelser, der skal sikre kreditorerne i forbindelse med en likvidation, findes i ApSL §§ 56 og 57, der i alt væsentligt svarer til reglerne i ASL §§ 123 og 124 samt ApSL 1973 §§ 92 og 93.

Likvidator har pligt til at give alle selskabets kendte kreditorer meddelelse om, at der er truffet beslutning om at likvidere selskabet, jvf. ApSL § 56, stk.1. Desuden skal der indrykkes et proklama i Statstidende. Heri skal alle personer, der har et krav imod selskabet, opfordres til at anmelde deres krav til likvidator. Proklamaet skal mindst give tre måders frist for kreditorerne til at anmelde deres krav.

Proklamaet efter ApSL § 56 er ikke præklusivt. En kreditor, der først anmelder sit krav efter udløbet af tidsfristen, mister således ikke sit tilgodehavende, men har ret til at få det dækket af de midler, der endnu er tilbage i selskabet, jvf. ApSL § 56, stk.1 in fine. Såfremt likvidator ikke kan anerkende et anmeldt krav, skal den pågældende kreditor gives særskilt meddelelse herom, jvf. ApSL § 57, stk.2. Kreditor har da mulighed for at anfægte likvidators afgørelse ved skifteretten inden tre måneder. Denne tidsfrist er præklusiv, jvf. UfR 1961.525H. Ved udløbet af proklamafristen, skal likvidator indfri alle anmeldte godkendte krav mod selskabet. Såfremt alle tvister vedrørende ikke-anerkendte krav i henhold til ApSL § 56, stk.2 er afgjort, kan et eventuelt overskydende beløb herefter udloddes til anpartshaverne, jvf. ApSL § 57, stk.1. Anpartshaverne godkender det endelige likvidationsregnskab, hvorefter likvidator anmelder selskabet til sletning fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsens register for anpartsselskaber. Anmeldelse skal ske inden to uger fra godkendelsen af likvidationsregnskabet, jvf. ApSL § 57, stk.2, og en kopi af det endelige likvidationsregnskab skal være vedlagt anmeldelsen.

Hvis der efter et anpartsselskab er slettet skulle fremkomme yderligere midler, der tilhører det opløste selskab, kan selskabets bo genoptages, jvf. ApSL § 58. Tilsvarende gælder, hvis der i øvrigt er anledning til at genoptage boet. Så vidt muligt varetages genoptagelsen af de tidligere likvidatorer. Der skal indgives meddelelse om genoptagelsen til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen inden to uger

8.2 Uformel afvikling, jvf. ApSL § 59

Med anpartsselskabsloven af 1996 er der indført en væsentlig nyskabelse for så vidt angår reglerne om anpartsselskabers likvidation. ApSL § 59 indeholder nu

hjemmel til, at der gennemføres en uformel afvikling af et anpartsselskab. Gennemførelse af en uformel afvikling efter ApSL § 59 er en billig og smidig mulighed for at afvikle et anpartsselskab. Er selskabet insolvent, kan denne model dog kun anvendes, hvor kreditorerne frivilligt giver afkald på en så stor del af deres krav, at selskabet derved bliver solvent. Opnås en sådan aftale ikke, må anpartshaverne i stedet lade det øverste ledelsesorgan indgive konkursbegæring på selskabets vegne.

En uformel afvikling i henhold til ApSL § 59 gennemføres ved, at samtlige anpartshavere over for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen afgiver en erklæring om, at al forfalden og uforfalden gæld, der påhviler selskabet, er betalt, og at selskabet er opløst. Erklæringen skal udtrykkeligt angive, at der ønskes gennemført en opløsning af selskabet i henhold til ApSL § 59, og den skal indeholde oplysninger om samtlige anpartshaveres navne og adresser. Der stilles i øvrigt ingen særlige formkrav til denne erklæring.

Når al gæld er betalt, fordeles eventuelle resterende midler forholdsmæssigt blandt anpartshaverne. Opløsningen skal anmeldes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Anmeldelsen skal være modtaget senest 2 uger efter underskrivelsen af erklæringen om opløsning. Med anmeldelsen skal følge en erklæring fra told- og skattemyndighederne, der bekræfter, at der ikke foreligger skatte- og afgiftskrav mod selskabet, jvf. ApSL § 59, stk.2. Dette betyder bl.a., at det bliver nødvendigt at foretage en skattemæssig indkomstopgørelse for perioden fra udløbet af selskabets sidste indkomstår til selskabets opløsning. Hvis formalia i forbindelse med erklæringen er opfyldt, sletter Erhvervs- og Selskabsstyrelsen selskabet fra registeret for anpartsselskaber.

Det er væsentligt at bemærke, at anpartshaverne hæfter personligt, ubegrænset og solidarisk for al gæld, som påhvilede selskabet på tidspunktet for erklæringens afgivelse, jvf. ApSL § 59, stk.3. Dette gælder uanset om gælden var forfalden på det pågældende tidspunkt. Hæftelsen omfatter udtrykkeligt gæld, der på tidspunktet for erklæringens afgivelse var omtvistet. Såfremt der verserer en retssag vedrørende et krav mod selskabet, må der ved en uformel likvidation efter ApSL § 59 hensættes et beløb til dækning af sådanne omtvistede krav. Udækket gæld omfatter skattegæld, der måtte opstå efter selskabets opløsning som en følge af, at selskabets skatteansættelse bliver ændret.[6] Bestemmelsen i ApSL § 59, stk.3 udgør således et vidtgående brud med princippet om begrænset hæftelse, der sædvanligvis kendetegner anpartsselskabet, jvf. ApSL § 1, stk.3.

Bestemmelsen i ApSL § 59, stk.3 betyder bl.a., at et udækket erstatningskrav mod selskabet, der bestod på tidspunktet for erklæringens afgivelse, på-

6 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 235.

hviler anpartshaverne personligt. Et erstatningskrav opstår på det tidspunkt, hvor den ansvarspådragende adfærd har været udvist,[7] men forfalder først på det tidspunkt, hvor det endelige tab kan opgøres. Det må, bl.a. på denne baggrund, konkluderes, at der bør udvises stor forsigtighed med anvendelse af en uformel afvikling efter § 59. I selskaber med få – eller ingen – kreditorer vil en uformel afvikling være et hurtigt og billigt alternativ til en egentlig likvidation. For langt de fleste anpartsselskaber, der ønskes likvideret, vil det være fordelagtigt for anpartshaverne at ofre den ekstra tid og de ekstra omkostninger, der er forbundet med en egentlig likvidation i henhold til ApSL § 53.[8]

Som eksempel på, at en uformel afvikling i henhold til ApSL § 59 bør anvendes med forsigtighed, kan henvises til afgørelsen UfR 1992.640V. Et anpartsselskab havde opført et beboelseshus. Køberen af huset anlagde sag imod hovedanpartshaveren personligt, idet denne, kort forinden erstatningskravet var blevet rettet mod selskabet, havde gennemført en solvent likvidation og fået likvidationsprovenuet udbetalt. Uanset anpartshaveren efterfølgende videreførte en tilsvarende virksomhed i et andet anpartsselskab, nåede landsretten frem til, at der: »*... i mangel af sikker lovhjemmel ikke [består] grundlag for at statuere, at en anpartshaver, der i god tro har modtaget udlodning fra det likviderede anpartsselskab, hæfter for et udækket erstatningskrav imod selskabet*«. Var likvidationen i stedet blevet gennemført som en uformel afvikling med hjemmel i ApSL § 59, var resultatet blevet det modsatte. I denne situation havde anpartshaveren hæftet personligt for erstatningskravet imod selskabet, da kravet vedrørte en erstatningspådragende adfærd, som var udvist inden tidspunktet for likvidationen.

8.3 Tvangslikvidation af anpartsselskaber

Som anført ovenfor i afsnit 5.5.4 vil det i særlige tilfælde kunne forekomme, at en eller flere anpartshavere har ret til at kræve anpartsselskabet tvangsopløst ved domstolene grundet grove krænkelser af minoritetens rettigheder. Bortset fra sådanne tilfælde kan tvangsopløsning af et anpartsselskab ske, hvor selskabet ikke opfylder en række af lovens grundlæggende krav vedrørende ledelse og regnskab.

Grundlag for tvangsopløsning foreligger således, hvor et anpartsselskab, som i henhold til anpartsselskabsloven eller selskabets vedtægter, har pligt til at træde i likvidation, men hvor en beslutning herom ikke opnår tilslutning fra et flertal af anpartshaverne, jvf. ApSL § 53, stk.2, 1. pkt. Grundlag for tvangs-

---

7 Jvf. A.Vinding Kruse, Erstatningsretten (5.udg. 1989), s. 498 samt von Eyben, Nørgaard og Wagner, Lærebog i erstatningsret (3.udg.1995), s. 354.

8 Jvf. således også Børjesson og Berner Nielsen, R&R 1996, nr.8, s. 14.

opløsning foreligger tillige, såfremt selskabet ikke rettidigt indsender årsregnskab, hvor der ikke er valgt en revisor i henhold til reglerne herom i årsregnskabsloven, samt hvor selskabet ikke har den efter anpartsselskabsloven foreskrevne ledelse, jvf. ApSL 61. Endvidere opstår der pligt til at gennemføre en likvidation, hvis selskabet har konstateret et kapitaltab, og anpartshaverne ikke har truffet beslutning om en retablering af kapitalen, jvf. ApSL § 52, stk.3 samt ovenfor afsnit 4.7. Såfremt Erhvervs- og Selskabsstyrelsen konstaterer, at der foreligger en af disse mangler ved selskabet, giver styrelsen selskabet en tidsfrist til at afhjælpe de konstaterede mangler, der sædvanligvis vil udgøre 4 uger.[9]

Hvis anpartshaverne ikke inden tidsfristens udløb har truffet foranstaltninger til afhjælpning af de konstaterede mangler, træffer Erhvervs- og Selskabsstyrelsen beslutning om tvangsopløsning. Denne beslutning offentliggøres i styrelsens edb-informationssystem, jvf. ApSL § 60, stk.2. Erhvervs- og Selskabstyrelsens beslutning om tvangsopløsning effektueres ved den lokale skifteret, såfremt anpartshaverne ikke af egen drift træffer beslutning om likvidation, jvf. ApSL § 60, stk.1. Styrelsens beslutning konstituerer en fristdag i henhold til konkurslovens § 1, stk.1, nr.3, jvf. UfR 1996.90H.

Hvis et selskab, der er sendt til tvangsopløsning i medfør af ApSL § 60, skønnes solvent, har skifteretten mulighed for at udnævne en eller flere likvidatorer, jvf. ApSL § 60, stk.4. En likvidator udnævnt af skifteretten kan kun afsættes af skifteretten.[10] Er selskabet insolvent kan skifteretten af egen drift træffe afgørelse om konkursbehandling af selskabet, jvf. ApSL § 64, stk.3.[11] Sædvanligvis kan Erhvervs- og Selskabsstyrelsens afgørelser indbringes for Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn, men netop når det drejer sig om afgørelser om tvangsopløsning i henhold til ApSL § 52, stk.3, samt §§ 60 og 61, er der ikke mulighed for at anke styrelsens afgørelser til en højere administrativ myndighed, jvf. ApSL § 78, stk.2. Styrelsens afgørelser om tvangsopløsning kan ikke behandles ved skifteretten, jvf. U.1992.314Ø. En sådan afgørelse må således indbringes for de almindelige domstole i medfør af grundlovens § 63.

Såfremt der er indgivet begæring om tvangsopløsning af et anpartsselskab, fortsætter selskabets ledelse med at udøve sine funktioner, indtil skifteretten har truffet beslutning om at udpege en likvidator eller at gennemføre en kon-

---

9 Jvf. Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 239.

10 Jvf. Erhvervsankenævnets kendelse af 11/12 1992, refereret hos Schaumburg-Müller og Werlauff, Industriministeriets Erhvervsankenævn (1994), s. 75f.

11 Se nærmere om en formløs slutning af et tomt bo hos Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3.udg.1996), s. 359f. Ved afslutningen af boet afmeldes selskabet fra registeret, jvf. ApSL § 64, stk.5.

kursbehandling, jvf. UfR 1988.409V, der vedrørte spørgsmålet om ledelsens tegningsret.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har mulighed for, at underkaste et selskab, der opfylder betingelserne for at blive tvangsopløst i henhold til ApSL §§ 60 og 61, en særlig kontrol. Styrelsen kan i medfør af ApSL § 63 udpege en særlig regnskabssagkyndig til at udarbejde et regnskab for selskabet og foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale mv. Bestemmelsen, der findes tilsvarende i ASL § 118a, blev indsat ved lov nr. 442 af 1. juni 1994 med henblik på at forebygge fremtidige sager om selskabstømning.

En beslutning om tvangsopløsning kan afbrydes, såfremt de konstaterede mangler ved selskabet afhjælpes, og anpartskapitalen retableres, således at den mindst opfylder mindstekravet på 125.000 kr., se nærmere ApSL § 62, stk.1, jvf. stk.3. Dette forudsætter dog, at der sker anmeldelse til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen om, at tvangsopløsningen skal afbrydes og at selskabets virksomhed skal genoptages, jvf. ApSL § 62, stk.2. En sådan meddelelse om afbrydelse af tvangsopløsningen skal være kommet frem inden tre måneder fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsens anmodning om tvangsopløsning.[12] En tvangsopløsning kan kun afbrydes, hvis selskabet ikke inden for de seneste fem år tidligere har været under tvangsopløsning. Såfremt Erhvervs- og Selskabsstyrelsen træffer afgørelse om at nægte afbrydelse af en tvangsopløsning, kan denne afgørelse ikke indbringes for Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn, jvf. ApSL § 78, stk.2.

Et selskab, der er blevet tvangsopløst ved skifteretten efter en summarisk behandling, efter en analogi af konkurslovens § 143, kan få sit bo genoptaget efter en analogi af ApSL § 58, hvis der kommer oplysning om yderligere aktiver. En sådan genoptagelse kan resultere i en solvent likvidation eller en egentlig konkursbehandling. Jvf. hertil VLK 1997/810, gengivet i Juridisk Ugebrev.

> Et anpartsselskab var blevet tvangsopløst, og skifteretten havde afsluttet boet efter en analogi af konkurslovens § 143. Kammeradvokaten anmodede skifteretten om at genoptage boet med henblik på at gennemføre en erstatningssag og / eller en omstødelsessag. Landsretten fandt, at det opløste selskab, eller selskabets bo havde partsevne, således at den nævnte sag kunne anlægges.

---

12 Fristen kan afbrydes ved at fremsende en anmodning om genoptagelse af selskabets virksomhed på en fax til styrelsen, uanset at der ikke var medsendt den autoriserede anmeldelsesblanket. Det forudsættes, at de originale dokumenter fremsendes umiddelbart efter, jvf. UfR 1996.19Ø.

8.4 Konkurs

Er et anpartsselskab insolvent, jvf. konkurslovens § 17, kan der indgives konkursbegæring vedrørende selskabet til skifteretten på selskabets hjemsted. Enhver af selskabets kreditorer kan indgive konkursbegæring. På selskabets vegne er kun det øverste ledelsesorgan kompetent til at indgive konkursbegæring, jvf. ApSL § 64, stk.1. Såfremt et anpartsselskab er under likvidation, har likvidator pligt til at indgive konkursbegæring, såfremt vedkommende finder, at likvidationen ikke vil give fuld dækning til kreditorerne, jvf. ApSL § 64, stk.2. Ved tvangsopløsning af selskabet indgives konkursbegæring af likvidator, jvf. ApSL § 64, stk.3. Er der ikke udnævnt en likvidator, kan skifteretten af egen drift træffe afgørelse om konkurs. En konkurs gennemføres efter reglerne herom i konkursloven.

Kapitel 9

Koncernret

9.1 Generelt om koncernretten

9.1.1 Koncernretten og dens grundproblemer

Koncernret kan defineres som en samlet betegnelse for de retsregler, der regulerer dels det indbyrdes forhold mellem koncernforbundne virksomheder, og dels de enkelte koncernvirksomheders relationer til henholdsvis minoritetsselskabsdeltagere og kreditorer.[1] Skatteretten måtte tidligt tage højde for, at selskaber kunne indgå i koncerndannelser. Selskabsretlige regler om koncerner blev først indført i Danmark med selskabslovene af 1973 efter svensk forbillede. Der har i de senere år kunnet konstateres en stigende tendens til, at lovgivningen tager højde for, at nogle retsregler kan omgås gennem koncernkonstruktioner. Dette problem løses ved at lade de pågældende regler gælde på koncernniveau, idet koncernen konkret juridisk behandles som en samlet enhed. Denne udvikling har været særlig markant inden for den finansielle sektor. Koncernretten har i de seneste år været det område inden for selskabsretten, der har tiltrukket sig størst opmærksomhed i retsvidenskaben.[2]

Koncernrettens grundproblem består i, at medens koncernens ledelse gerne vil behandle koncernens virksomheder, som om de udgjorde en økonomisk enhed, så udgøres en koncern af en række koncernvirksomheder, der hver for sig er selvstændige juridiske enheder. Dette giver anledning til retlige problemer på en lang række områder, herunder eksempelvis ved løsning af selskabsretlige, skatteretlige og konkurrenceretlige problemer.

Koncernretlige regler kan opdeles i tre grupper.[3] Det er for det første nødvendigt, at den retlige regulering, der skal gælde på koncernniveau, indeholder en definition af, hvad der efter den pågældende regulering forstås ved en kon-

---

1 Jvf. Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 24f.

2 Jvf. Paul Krüger Andersen, Studier i dansk koncernret (1997), Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), Juristen 1997, s. 173 – 180, Bernhard Gomard, Samarbejde og ansvar i selskaber og koncerner (1997), UfR 1998B, s. 175ff, samt Erik Werlauff, Koncernretten (1996). Spørgsmålet om en kodifikation af koncernretten var til debat på det 34. nordiske juristmøde i Stockholm i august 1996, jvf. herom Förhandlingarna vid Det 34:e nordiska juristmötet (1996), Del II, s. 43 – 83.

3 Jvf. Søren Friis Hansen, Juristen 1997, s. 173f.

cern, jvf. nedenfor afsnit 9.2 om de forskellige koncerndefinitioner, der findes inden for forskellige retsområder. For det andet indeholder selskabslovene en række bestemmelser, der finder anvendelse på aktie- og anpartsselskaber, som indgår i en koncern, jvf. nedenfor afsnit 9.3. Der har i dansk ret hidtil været sammenfald mellem de koncernretlige regler, der gælder for hhv. aktie- og anpartsselskaber. Med anpartsselskabsloven af 1996 brød man imidlertid med dette princip, idet en række af de koncernretlige bestemmelser nu er udgået af ApSL 1996. Der vil i afsnit 9.3 blive gjort rede for, at den manglende videreførsel af en række af de koncernretlige regler i ApSL 1996 næppe har medført en væsentlig ændring af gældende ret.

For det tredje eksisterer en række regler vedrørende den materielle koncernret, hvorved forstås regler om moderselskabets ledelsesret, ledelsesansvar samt beskyttelsen af datterselskabets kreditorer og minoriteter, jvf. nedenfor afsnit 9.4. I de fleste europæiske lande er den materielle koncernret ikke særskilt lovreguleret. Der blev i begyndelsen af firserne i EU udarbejdet et udkast til et selskabsretligt direktiv (det niende direktiv). Efter forslaget skulle den materielle koncernret kodificeres. Direktivudkastet var baseret på den tyske koncernret, og ville have medført markante ændringer i gældende dansk koncernret, hvis det var blevet vedtaget.[4] Der er imidlertid ikke udsigt til, at et direktiv om den materielle koncernret bliver vedtaget inden for en overskuelig fremtid.[5]

9.1.2 Anvendelse af koncernkonstruktioner

Der er ikke tvivl om, at en betydelig del af danske aktie- og anpartsselskaber indgår i en koncern, omend der ikke foreligger videnskabelige undersøgelser, der kan fastslå det nøjagtige omfang af koncerndannelser. Koncerner består ofte af store erhvervsvirksomheder, og det er sædvanligt, at der opereres med dattervirksomheder i forskellige lande. Etablering af en ny virksomhed i et fremmed land sker således i dag oftest gennem opkøb eller stiftelse af et lokalt datterselskab. Et anpartsselskab er af flere årsager særdeles velegnet til dette formål. Medens koncerner sædvanligvis forbindes med større erhvervsvirksomheder, kan det konstateres, at også små og mellemstore virksomheder i stigende omfang organiseres som koncerner. Der er fri adgang til at udskille dele af et selskabs virksomhed til et selvstændigt selskab, hvorved en koncern etableres. Anvendelse af koncernkonstruktionen medfører en række fordele og nogle få ulemper for virksomhedens ejer. Den primære fordel er, at der sker en

---

4 Se nærmere om det niende direktiv hos Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 237 ff.

5 Se hertil Lutter, Europäisches Unternehmensrecht, (4.Aufl.1996), s. 59 og om den nyeste internationale udvikling, Kindler, ZGR 1997, s. 449 – 463.

risikospredning, idet et moderselskab som absolut hovedregel ikke hæfter for sine datterselskabers gæld.[6] Risikable dele af en koncerns virksomhed kan således på fuldt lovlig vis placeres i et datter(anparts)selskab. Skulle virksomheden vise sig tabsgivende, kan tabet begrænses til dette selskab, medens de øvrige koncernvirksomheder går fri. Ledelsen af en stor virksomhed kan styres decentralt. Der opnås herved en tæt sammenhæng mellem ledelse og ansvar i de enkelte virksomheder, og det bliver let at få et overblik over, i hvilket omfang den enkelte virksomhed bidrager til organisationens samlede indtjening. Der kan være skattemæssige fordele forbundet med konstruktionen, og koncerner er den ideelle organisationsform til etablering af grænseoverskridende virksomhed.

Etablering af et selvstændigt datterselskab medfører i et vist omfang stigende udgifter, idet hvert selskab skal have en selvstændig ledelse, og der er pligt til udarbejdelse af selvstændige årsregnskaber for hvert selskab. Det kan vise sig nødvendigt, at modervirksomheden afgiver kaution eller på anden måde støtter et datterselskab, for at dette kan opnå kredit, hvorved en del af fordelen ved den begrænsede hæftelse går tabt. I større koncerner kan det blive nødvendigt, at modervirksomheden på frivillig basis hjælper vanskeligt stillede datterselskaber for at undgå tab af prestige.

Anpartsselskabet er særdeles velegnet som koncernvirksomhed. Anpartsselskabet kan med fordel anvendes som såvel moderselskab som datterselskab, men det er navnlig som datterselskab, at anpartsselskabet har fordele frem for aktieselskabet. Dette skyldes flere faktorer. Mindstekapitalkravet er mindre for anpartsselskaber, hvilket navnlig vil være en fordel for små og mellemstore koncerner. Et anpartsselskab kan etableres med en forenklet ledelsesstruktur, jvf. ovenfor afsnit 3.1, hvilket betyder, at beslutningsgangen i koncernen forenkles, og udgifterne formindskes. Et anpartsselskab, hvor antallet af medarbejdere overstiger 35 i gennemsnit i tre år, har pligt til at lade sig organisere med en todelt ledelse, således at medarbejderne får adgang til repræsentation i bestyrelsen, jvf. ApSL § 22, stk.1. Hvis koncernens samlede antal medarbejdere overstiger de nævnte grænser, har koncernens medarbejdere ret til ved indirekte valg at vælge repræsentanter til moderselskabets bestyrelse, jvf. ApSL § 22, stk.3. For danske selskaber, der er datterselskaber af udenlandske selskaber, gælder ingen regler om medarbejderrepræsentation, men alene reglerne om europæiske samarbejdsudvalg.[7] Der er således rig mulighed for, at et datteranpartsselskab kan etableres med en forenklet ledelsesstruktur.

---

6 Jvf. senest Gomard, UfR 1998B, s. 179.

7 Jvf. lov om europæiske samarbejdsudvalg, og nærmere Ruth Nielsen, Lærebog i arbejdsret (6.udg.1996), s. 170 ff, og samme EU-arbejdsret (3.udg.1997), s. 252ff.

Ofte vil der være tale om, at moderselskabet ejer samtlige aktier eller anparter i datterselskabet. Såfremt dette er tilfældet, vil det være fordelagtigt at anvende et anpartsselskab frem for et aktieselskab. Dette skyldes, at der består en mulighed for, at anpartshaverne i enighed kan træffe beslutning uden afholdelse af en egentlig generalforsamling, jvf. ApSL § 28, stk.1, samt ovenfor afsnit 5.1. Et moderselskab, der er eneanpartshaver, vil således hurtigt og uformelt kunne implementere beslutninger, der er truffet af koncernens ledelse i datteranpartsselskabet. Aftaler, der indgås mellem et moderselskab og dets helejede datteranpartsselskab, vil dog skulle affattes skriftligt, medmindre der er tale om en aftale, som er indgået på sædvanlige vilkår som et led i et løbende mellemværende, jvf. ApSL § 27, stk.2.[8]

Den stigende anvendelse af grænseoverskridende koncerner vil kunne give anledning til problemer omkring anvendelse af dansk koncernret på udenlandske moder- og datterselskaber, ligesom der kan være grund til at udvise varsomhed ved etablering af et dansk datterselskab i Tyskland, jvf. ovenfor afsnit 1.8.

9.1.3 Retsvirkninger

For det enkelte selskab er det naturligvis af afgørende betydning, hvilke konkrete retsvirkninger, der træder i kraft, såfremt det konstateres, at der består et koncernforhold mellem selskabet og et eller flere andre selskaber. Den væsentligste følge af et koncernforhold efter dansk selskabsret er, at modervirksomheden har pligt til at udarbejde et koncernregnskab efter reglerne herom i årsregnskabsloven, jvf. ÅRL §§ 2, stk.1 og 57 – 61. En anden væsentlig konsekvens er, at der kan opstå pligt til at lade koncernens medarbejdere være repræsenteret i moderselskabets bestyrelse, jvf. ApSL § 22, (ApSL § 49, stk.3). Herudover indeholder selskabslovene visse regler, der gælder for selskaber, som indgår i koncernforhold, jvf. nedenfor afsnit 9.3.

9.2 De selskabsretlige koncerndefinitioner

9.2.1 Behovet for en koncerndefinition

Enhver retsregel, der finder anvendelse på selskaber, der indgår i en koncern, må nødvendigvis indeholde en definition af, hvad der efter den pågældende regulering forstås ved »en koncern«. Denne definition består af to elementer. For det første må det fastlægges, *hvilke typer af virksomheder*, der efter den pågældende regulering skal kunne indgå i koncernen som hhv. moder- og dattervirksomhed. Herefter må det fastlægges, *hvilke kriterier*, der skal udløse et kon-

---

8 Se nærmere Børjesson og Berner Nielsen, R&R 1997, Nr. 9, s. 15, der påpeger, at ApSL § 27, stk.2 ikke kan antages at finde anvendelse på aftaler mellem to søsterselskaber.

cernforhold mellem to eller flere virksomheder. Ved et *holdingselskab* forstås et selskab, der ikke driver selvstændig erhvervsvirksomhed, men hvis formål er at opnå indtjening gennem besiddelse af aktier og anparter i andre selskaber. Der gælder ikke særlige juridiske regler for holdingselskaber til forskel fra andre selskaber, men et holdingselskab vil opfylde kriterierne for at være et moderselskab, hvilket udløser en række rettigheder og pligter efter selskabslovene, som beskrevet nedenfor.

Der kan ikke udledes en generel juridisk koncerndefinition. Det er nødvendigt, at der på hvert enkelt område, hvor et juridisk regelsæt gælder for koncerner, fastsættes en definition af, hvad der efter det pågældende regelsæt nærmere forstås ved en koncern. Selskabslovene indeholder en koncerndefinition, jvf. ApSL § 3 (ASL § 2), der ofte danner grundlaget for de koncernbegreber, der anvendes i andre regelsæt, men afvigelser fra selskabsrettens koncernbegreb forekommer ofte. Eksempelvis er der markante forskelle mellem skatterettens og selskabsrettens koncerndefinitioner. Selv inden for selskabslovene er koncernbegrebet ikke entydigt, idet eksempelvis det koncernbegreb, der gælder ved anvendelse af reglerne om medarbejderrepræsentation (ApSL § 22, stk.2 (ASL § 49, stk.2) adskiller sig fra lovenes generelle koncernbegreb, jvf. ApSL § 3 (ASL § 2).[9]

Sædvanligvis vil de enkelte koncernvirksomheder være aktie- eller anpartsselskaber, og selskabslovenes koncernregler gælder alene for koncerner med deltagelse af aktie- eller anpartsselskaber. Det er imidlertid ikke udelukket at anvende interessentskaber og kommanditselskaber som koncernvirksomheder. Det kan endog forekomme, at en fysisk person betragtes som koncern-«modervirksomhed«, jvf. eksempelvis lov om erhvervsdrivende virksomheder, § 3, stk.3.

Generelt er det afgørende kriterium for, om der består en koncern, hvorvidt et selskab – moderselskabet – har mulighed for at udøve kontrol over et eller flere andre selskaber – datterselskaber. Der kan være tale om en retlig kontrol, der udøves på generalforsamlingen i kraft af, at moderselskabet besidder flertallet af stemmerettighederne, eller ved en ret til at udnævne eller afsætte flertallet af medlemmerne i ledelsen. Der kan tillige være tale om en faktisk kontrol, hvorved forstås, at moderselskabet faktisk udøver bestemmende indflydelse over datterselskaberne, jvf. ApSL § 3, stk.2, nr. 5).

9.2.2 Generelt om selskabslovenes koncerndefinitioner

Aktieselskabslovens koncerndefinition findes i ASL § 2. En koncern udgøres af et moderselskab og dets datterselskaber, jvf. ASL § 2, stk.1. Lovens definiti-

9 Se om koncerndefinitionen bl.a. hos Gomard, UfR 1998B, s. 177 f.

on gælder, som udgangspunkt for alle de bestemmelser i loven, der gælder på koncernniveau, men en række afvigelser forekommer. Selskabslovenes koncerndefinition blev justeret i 1991, således at der nu er overensstemmelse mellem de koncernkriterier, der anvendes i selskabslovene og årsregnskabsloven. Koncerndefinitionen i anpartsselskabsloven er sammenfaldende med definitionen i ASL § 2, jvf. ApSL § 3. Selskabsretspanelet havde foreslået, at bestemmelsen udgik til fordel for en bestemmelse, der blot henviste til ASL § 2,[10] men i stedet blev koncerndefinitionen flyttet fra § 2 til § 3, uden at der dog skete nogen ændring af bestemmelsens indhold.

Hidtil har det i dansk selskabsret været uden betydning, om det var koncernreglerne i ASL eller ApSL, der fandt anvendelse, da disse var sammenfaldende. Som anført ovenfor er imidlertid en del af koncernbestemmelserne nu udgået af ApSL 1996. I det omfang ophævelsen af en koncernretlig bestemmelse måtte findes at udgøre en ændring af gældende ret, bliver det nødvendigt at fastlægge, hvilket regelsæt, der herefter finder anvendelse. Aktieselskabslovens koncernregler finder anvendelse på koncerner, hvor moderselskabet er et aktieselskab, jvf. ASL § 2 stk.1, medens anpartsselskabslovens regler finder anvendelse, hvor et anpartsselskab er moderselskab, jvf. ApSL § 3, stk.1. Som anført nedenfor (9.3) har ophævelsen af en række af anpartsselskabslovens koncernbestemmelser i langt de fleste tilfælde ikke medført reelle ændringer af gældende ret.

Koncernvirksomheder efter selskabslovene er som hovedregel alene aktie- og anpartsselskaber. Dette gælder såvel for moder- som for datterselskaber. Et selskab kan være datterselskab i relation til et selskab og moderselskab i relation til andre selskaber på samme tid. Herved opstår en flerleddet koncern, eller »en koncern i koncernen«. For anvendelse af selskabslovenes koncernregler giver sådanne flerleddede koncernforhold ikke anledning til særlige problemer. Et moderselskab, der samtidig er datterselskab i forhold til et andet selskab, vil dog være undtaget fra pligten til at udarbejde et koncernregnskab, jvf. ÅRL § 2a, stk.1, litra 1), således at denne pligt kun påhviler den øverste modervirksomhed i hierarkiet.

9.2.3 Selskabslovenes objektive koncernkriterier

Aktieselskabslovens koncernkriterier, der stammer fra årsregnskabslovens § 1, findes i lovens § 2, stk.2, nr.1 – nr. 5. Disse kriterier genfindes uændret i ApSL § 3, stk.2. Såfremt blot et enkelt af de nævnte fem kriterier er opfyldt i forholdet mellem et aktie- eller anpartsselskab som moderselskab og et aktie- eller anpartsselskab som datterselskab, består der et koncernforhold efter selskabslovene. Koncernkriterierne kan opdeles i to grupper. Såfremt det bevises, at der

10 Se hertil Betænkning nr. 1251, 1993, s. 76.

foreligger et af de fire objektive koncernkriterier, jvf. ApSL § 3, stk.2, nr.1) - nr.4), udløser dette per se et koncernforhold mellem de involverede virksomheder. Hvis der ikke består et koncernforhold efter de objektive kriterier, må det undersøges, om relationerne mellem de enkelte virksomheder er af en sådan karakter, at en virksomhed har mulighed for at udøve bestemmende indflydelse over de andre, jvf. ApSL § 3, stk.2, nr.5), samt nedenfor afsnit 9.2.4.

Et anpartsselskab er et moderselskab, såfremt det besidder flertallet af stemmerettigheder i et andet aktie- eller anpartsselskab, jvf. ApSL § 3, stk.2, nr.1). Langt de fleste koncernforhold konstateres i praksis efter dette kriterium. Det er stemmerrettigheder og ikke kapitalbesiddelse, der er afgørende for, om et koncernforhold foreligger, hvilket navnlig har betydning i selskaber, hvor stemmeretten er differentieret mellem forskellige aktieklasser eller anparter. Ved anvendelse af udtrykket besiddelse tilkendegives, at også stemmerettigheder, som et selskab kan udøve i kraft af, at det har pant i de pågældende aktier, medregnes til selskabets aktiebesiddelse. Koncernrepræsentation for medarbejderne udløses udelukkende på baggrund af dette kriterium, jvf. ApSL § 22, stk.2 (ASL 49, stk.3).

Såfremt et anpartsselskab, der ejer aktier eller anparter i et aktie- eller anpartsselskab, har ret til at udnævne flertallet af medlemmerne i det pågældende selskabs bestyrelse, består et koncernforhold, jvf. ApSL § 3, stk.2, nr.2).

Bestyrelsens flertal skal i aktieselskaber vælges af generalforsamlingen, jvf. ASL § 49, stk.6, men et selskab kan eksempelvis i kraft af en aktionæroverenskomst have erhvervet ret til at udnævne bestyrelsens flertal i et andet selskab, selvom det ikke besidder flertallet af stemmerettigheder. Denne situation vil falde ind under ApSL § 3, stk.2, nr.2), men vil tillige være dækket af ApSL § 3, stk.2 nr.4). Det forhold, at et moderselskab besætter datterselskabers bestyrelser med sine egne folk, vil ofte være et centralt led i udøvelsen af koncernledelse, men en sådan personalepolitik kan sædvanligvis udøves allerede i kraft af besiddelse af stemmeflertallet i datterselskabet. I et eventuelt datteranpartsselskab, der ikke har en bestyrelse, vil et moderselskabs ret til at udnævne eller afsætte direktionen, udløse et koncernforhold efter ApSL § 3, stk.2 nr.2). I et datteranpartsselskaber kan vedtægterne tillægge et moderselskab ret til på permanent basis at udpege såvel bestyrelsens som direktionens flertal, jvf. forudsætningsvis ApSL § 19. En sådan vedtægtsbestemmelse vil udløse et koncernforhold efter ApSL § 3, stk.2 nr.3).

Et koncernforhold etableres, såfremt et selskab, ejer aktier eller anparter i et andet selskab, og i kraft af dette selskabs vedtægter eller gennem aftale sikres ret til at udøve bestemmende indflydelse over dette, jvf. ApSL § 3, stk.2 nr.3). Koncernaftaler efter tysk mønster, hvorved et datterselskabs ledelse underlægger sig en modervirksomheds beslutningskompetence, er ikke gyldige i dansk

ret. Aktionærer og anpartshavere kan frit indgå indbyrdes aftaler med hinanden om udøvelse af deres rettigheder over selskabet, de såkaldte aktionæroverenskomster. Såfremt et selskab gennem en aktionæroverenskomst opnår rådighed over flertallet af stemmerettigheder i et andet selskab, består et koncernforhold, jvf. ApSL § 3, stk.2 nr.4).

Anpartsselskabslovens § 3, stk.4, (ASL § 2, stk.4) bestemmer, at der ved opgørelsen af stemmerettigheder og rettigheder til at udnævne eller afsætte ledelsen i et eventuelt datterselskab, medregnes de rettigheder, der tilkommer det eventuelle moderselskabs andre datterselskaber. Denne regel er nødvendig for at hindre omgåelse gennem pro forma koncernkonstruktioner. Når stemmeflertallet i det eventuelle datterselskab skal beregnes, fraregnes de stemmerettigheder, der knytter sig til det pågældende selskabs egne aktier, og rettigheder, som tilkommer dette (datter)- selskabs egne datterselskaber, jvf. ApSL § 3, stk.5 (ASL § 2, stk.5).

9.2.4 Bestemmende indflydelse

De koncernkriterier, der fremgår af ApSL § 3, stk.2 nr.1) – nr.4) er i en vis forstand objektive, idet det forholdsvis let kan konstateres, hvorvidt de er opfyldt eller ej. Med henblik på at undgå omgåelser bliver det nødvendigt at supplere de objektive kriterier med et subjektivt kriterium, således at selskaberne ikke kan fravælge selskabslovenes koncernbestemmelser. Anpartsselskabslovens § 3, stk.2, nr.5), er en opsamlingsbestemmelse, hvorefter der består en koncern i forholdet mellem to selskaber, såfremt et selskab, der besidder aktier eller anparter i et andet selskab, tillige udøver bestemmende indflydelse over dette. Der må ved anvendelse af kriteriet om »bestemmende indflydelse i nr.5) foretages en konkret subjektiv vurdering af de samlede relationer mellem de to pågældende selskaber med henblik på at konstatere, om der efter omstændighederne foreligger en sådan indflydelse, at der består en koncern.

Det er næppe muligt at fastlægge nøjagtigt på forhånd, hvad der forstås ved bestemmende indflydelse. Afgørende må formentlig være, hvorvidt moderselskabet på en behørig indkaldt generalforsamling er i stand til at gennemtrumfe en beslutning på trods af modstand fra minoritetsaktionærerne. Det ligger fast, at det er en forudsætning efter nr.5), at bestemmende indflydelse faktisk udøves. Den blotte mulighed herfor er ikke tilstrækkelig til at udløse et koncernforhold.

En praktisk majoritet, hvorved forstås, at et selskab vel besidder mindre end halvdelen af stemmerne i et andet selskab, men på grund af manglende fremmøde på dette selskabs generalforsamling, kan regne med varigt at kunne opnå flertal, falder ikke ind under § 3, stk.2 nr.1), men vil falde ind under § 3, stk.2, nr.5). Da langt de fleste koncernforhold efter selskabsretten konstateres som et

resultat af besiddelse af flertallet af stemmerettigheder, har det subjektive koncernkriterium i nr. 5) kun ringe praktisk betydning.[11]

I børsretten, som jo ikke er af betydning for anpartsselskaber, er det af væsentlig betydning, om der foreligger et koncernforhold efter et af de objektive kriterier eller efter det subjektive kriterium. Efter værdipapirhandelslovens § 31 skal erhververen af en majoritetspost i et børsnoteret aktieselskab give alle aktionærer mulighed for at afhænde deres aktier på identiske betingelser. De kriterier, der efter VHL § 31 er afgørende for, om der skal afgives et overtagelsestilbud, svarer til selskabslovenes koncernkriterier, idet dog opsamlingsbestemmelsen vedrørende bestemmende indflydelse i ASL § 2, stk.2, nr.5) ikke genfindes i VHL § 31. Det er netop denne forskel mellem koncerndefinitionen i selskabslovene og værdipapirhandelsloven, der er det centrale element i Tele-Danmark sagen, hvor et amerikansk selskab erhvervede 42% af aktierne i Tele-Danmark, uden at dette udløste et overtagelsestilbud efter VHL § 31.[12]

9.2.5 Årsregnskabslovens koncerndefinition

De koncernkriterier, der anvendes i ÅRL § 1, stk.2, nr.6, er i alt væsentligt identiske med de kriterier, der anvendes i selskabslovene. Der er dog den forskel, at hvor ASL § 2, stk.2, nr.3, lægger vægt på retten til at udnævne eller afsætte et flertal af bestyrelsen, kræver den tilsvarende bestemmelse i ÅRL § 1, stk.3, litra b, blot, at der består en ret til at udnævne eller afsætte et flertal af medlemmerne i bestyrelsen, direktionen eller et tilsvarende ledelsesorgan. En modervirksomhed har pligt til at lade udarbejde et konsolideret regnskab (koncernregnskab), jvf. ÅRL § 2, stk.1. Som udgangspunkt gælder årsregnskabsloven kun for aktie- og anpartsselskaber, hvorfor det kun er disse selskabsformer, der kan optræde som modervirksomhed efter denne lov. Omfattet af årsregnskabsloven og dermed tillige eventuelt pligten til udarbejdelse af koncernregnskab er imidlertid også sådanne interessentskaber og kommanditselskaber, hvor alle interessenter (hhv. komplementarer) er aktie- eller anpartsselskaber, jvf. ÅRL § 1a. Dette gælder også kommanditselskaber, hvor et anpartsselskab er komplementar.

Det overordnede formål med udarbejdelse af et koncernregnskab er, at der på baggrund af de enkelte virksomheders regnskaber opstilles et konsolideret regnskab, som viser koncernens aktiver og passiver, som om de omfattede

---

11 Se nærmere om kriteriet bestemmende indflydelse hos Krüger Andersen, Studier i dansk koncernret (1997), s. 395 – 399, Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 310f samt Werlauff, Koncernretten (1996), s. 36.

12 Se vedrørende problemerne omkring koncerndefinitionen i værdipapirhandelsloven hos Nis Jul Clausen og Karsten Engsig Sørensen, Takeover bids, (1998), s. 38f og Schaumburg-Müller og Werlauff, UfR 1998B, s. 1ff.

virksomheder udgjorde en enkelt virksomhed, jvf. ÅRL § 57. Såfremt kun visse typer af virksomheder var omfattet af koncernregnskabet, kunne væsentlige aktiver og passiver holdes skjult. I modsætning til selskabslovene, er derfor alle typer af virksomheder omfattet af Årsregnskabslovens koncerndefinition på dattervirksomhedssiden. Dette kommer til udtryk ved, at loven bruger begrebet »dattervirksomhed« (i modsætning til »datterselskab«). Et datterinteressentskab skal således være indarbejdet i koncernregnskabet. De materielle regler, der gælder for udarbejdelse af koncernregnskaber, har deres baggrund i EUs syvende direktiv.

Et anpartsselskab, der er moderselskab i henhold til årsregnskabsloven, har pligt til at udarbejde et konsolideret regnskab for de virksomheder, der indgår i koncernen. Dette koncernregnskab skal fremlægges på moderselskabets generalforsamling, jvf. ApSL § 29, stk.1, men det skal i modsætning til selskabets eget årsregnskab ikke godkendes af anpartshaverne, jvf. ApSL § 29, stk.2, modsætningsvis.

9.3 Koncernreglerne i anpartsselskabsloven

9.3.1 Den almindelige koncernret

De koncernretlige regler i selskabslovene af 1973 kan under et betegnes som den almindelige koncernret.[13] Et generelt træk ved disse regler er, at de har vist sig nødvendige for at hindre omgåelse af de i loven foreskrevne regler gennem anvendelse af en koncernkonstruktion. Reglerne vedrører en række forskellige emner. En stor del af disse bestemmelser var sammenfaldende i hhv. ASL og ApSL 1973, men de fleste af reglerne er som anført nu udgået af ApSL 1996. Straks nedenfor vil en række af de enkeltstående bestemmelser blive omtalt. Enkelte bestemmelser vil blive genstand for en mere indgående behandling. Dette gælder således reglerne om egne anparter i koncernforhold (9.3.2), reglerne om underretnings- og informationspligter i koncernforhold (9.3.3), reglerne om spørgsmålsretten i koncernforhold (9.3.4), udbytteudbetaling i koncernforhold (9.3.5).

Aktieselskabslovens § 30 tillader, at den fortegningsret, der normalt tilkommer aktionærerne ved en kapitalforhøjelse, som sker ved kontantegning, kan fraviges til fordel for medarbejderne i det enkelte selskab eller dettes datterselskaber. Reglerne om fortegningsret er nu udgået af ApSL, jvf. ovenfor afsnit 4.2.2, omend det må antages, at der, for så vidt angår anpartshaverne, gælder en tilsvarende deklaratorisk regel. Udvidelse af den ulovbestemte fortegnings-

13 Se en fuldstændig opregning af de pågældende bestemmelser hos Rosenberg, Sneholt og Thomsen, ApS'loven af 1996, s. 65.

ret til at omfatte medarbejderne i selskabet eller dets datterselskaber er ikke mulig uden særlig hjemmel.

Efter Årsregnskabslovens § 61h, stk.2 har en dattervirksomheds bestyrelse og direktion pligt til at give moderselskabets revisor de oplysninger, som vedkommende måtte finde nødvendige til udførelsen af sit hverv.

Anpartsselskabsloven indeholder i § 49 et forbud mod, at selskabet yder lån til anpartshaverne samt medlemmer af selskabets ledelse. Dette forbud mod anpartshaverlån gælder også i forhold til et moderselskabs aktionærer, anpartshavere, bestyrelsesmedlemmer eller direktører, jvf. ApSL § 49, stk.1. Som en væsentlig undtagelse fra forbudet mod anpartshaverlån bestemmer ApSL § 50, at ApSL § 49, stk.1, 1.pkt. ikke finder anvendelse på lån fra et datterselskab til dette selskabs moderanpartsselskab. Bestemmelsen svarer til aktieselskabslovens § 115a. Et moderselskab er således berettiget til at overføre overskudslikviditet, der er oparbejdet i et datterselskab, til sig selv. Herefter kan likviditeten placeres i den virksomhed inden for koncernen, der skønnes at kunne opnå det største udbytte.

En fusion skal som udgangspunkt besluttes af de deltagende selskabers generalforsamlinger. Beslutning om fusion i et ophørende selskab, kan, hvor der er tale om et helejet datterselskab, træffes af dette selskabs bestyrelse, jvf. ASL § 134j, der gælder tilsvarende for anpartsselskaber, jvf. ApSL § 65.

I Danmark fik medarbejderne ved indførelsen af selskabslovene af 1973 ret til repræsentation i aktie- og anpartsselskabers bestyrelser. Formålet med disse regler er at sikre medarbejderne en vis indflydelse i selskabets anliggender. Denne ret ville let kunne udhules, dersom den ikke gjaldt på koncernniveau. Derfor bestemmes det i ApSL § 22 stk.2, at medarbejderne, hvor betingelserne for medarbejderrepræsentation er opfyldt, har ret til indirekte valg af repræsentanter i moderselskabets bestyrelse, således at de også er repræsenteret der, hvor de reelle beslutninger træffes.

Denne ret er imidlertid underkastet nogle væsentlige begrænsninger. Det fremgår direkte af ApSL § 22, stk.2 (ASL § 49, stk.2), at retten til koncernrepræsentation er begrænset til at omfatte her i landet registrerede datterselskaber. På moderselskabssiden følger det af almindelige principper, at kun danske moderselskaber er omfattet af den danske selskabslovs regler. Dette betyder, at medarbejderne i et dansk registreret selskab, der er datterselskab i forhold til et udenlandsk moderselskab, kun er berettigede til repræsentation i det danske datterselskabs bestyrelse. Medarbejderne i udenlandske selskaber, der er datterselskaber af danske selskaber har tilsvarende ingen ret til repræsentation i det danske moderselskab. Selskabslovenes koncerndefinition omfatter som anført udelukkende aktie- og anpartsselskaber. Dette betyder, at hvor en koncern organiseres med et kommanditselskab som holdingselskab, hvilket er fuldt

lovligt, har medarbejderne ikke ret til repræsentation i dette selskabs ledelse. Er koncernens modervirksomhed en erhvervsdrivende fond, har medarbejderne ret til repræsentation i fondens bestyrelse, jvf. lov om erhvervsdrivende fonde, § 22.

Koncernrepræsentation udløses udelukkende efter det koncernkriterium, der omhandler besiddelse af flertallet af stemmerettigheder i et eventuelt datterselskab, jvf. ApSL § 3, stk.2 nr.1), men da langt de fleste koncernforhold i praksis konstateres efter dette kriterium, medfører dette ingen væsentlig indskrænkelse af medarbejdernes ret til koncernrepræsentation. Aktieselskabslovens §§ 177 og 178 indeholder nærmere regler om, hvorledes medarbejderne træffer afgørelse om at iværksætte koncernrepræsentation, samt hvorledes valg afholdes. Disse bestemmelser finder direkte anvendelse på anpartsselskaber, jvf. ApSL § 22, stk.6.

9.3.2 Særligt om egne anparter i koncernforhold

Selskabslovene stiller krav om, at anpartshaverne skal indskyde en vis kapital i selskabet. Dette krav ville let kunne omgås, såfremt selskabet havde fri adgang til at købe dets egne aktier eller anparter tilbage fra selskabsdeltagerne. Allerede ASL 1917 indeholdt derfor begrænsninger i adgangen til aktieselskabers erhvervelse af egne aktier.[14] Disse regler blev skærpet med ASL 1930, der indførte et forbud imod erhvervelse af egne aktier, såfremt erhvervelsen udgør mere end 10 % af kapitalen. Denne grænse er fortsat gældende, jvf. ASL § 48.[15] Forbudet i 1930-loven omfattede ikke andre koncernselskabers erhvervelser af aktier i det pågældende selskab, selvom kreditorernes tilgodehavender kunne blive udsat for samme risiko ved sådanne transaktioner som ved selskabets egen erhvervelse.[16] ASL 1973 udvidede restriktionerne imod erhvervelse af egne aktier til at omfatte datterselskabers erhvervelse af aktier i moderselskabet, jvf. ASL § 48 stk.6. Kravet om, at eventuelle regler om egne aktier skal finde anvendelse på datterselskabers erhvervelser af aktier i det pågældende selskabs moderselskab, følger nu af EU's andet selskabsretlige direktiv, jvf. direktivets artikel 24a. Andet direktiv gælder ikke for anpartsselskaber.

---

14 Jvf. ASL 1917 § 25, der foreskrev, at et selskabs erhvervelse af egne aktier skulle opføres i årsregnskabet, og skulle anmeldes til aktieselskabsregisteret, hvis besiddelsen oversteg 5%.

15 Jvf. ASL 1930 § 39, stk. 1.

16 Jvf. allerede H.B. Krenchel, Forslag til Lov om Aktieselskaber (1942) s. 71, der i sit udkast udvidede forbudet til at gælde for datterselskabers aktieerhvervelser i moderselskaber. Se tillige Gomard, Aktieselskabsret (1970) s. 169, samt om mulighederne for omgåelse af forbudet, Kedner/Roos, Aktiebolagslagen, Del II (5. uppl. 1995) s. 226.

ApSL 1996 § 51 har indført regler om egne anparter, som er mere restriktive end de hidtil gældende regler i ApSL 1973 § 30, stk.1. Som udgangspunkt er et anpartsselskabs erhvervelse af egne anparter nu udelukket. Der forekommer enkelte undtagelser fra dette forbud, jvf. bl.a. ApSL § 51, stk.2 og nærmere ovenfor afsnit 4.4.2 og 4.4.3. ApSL § 51, stk.1 lyder:

> *»Et anpartsselskab må ikke tegne, erhverve eller besidde anparter eller aktier i et moderselskab til dette«.*

Den tilsvarende bestemmelse i ApSL 1973, § 30, stk.1 lød:

> »Et anpartsselskab må ikke mod vederlag erhverve egne anparter til eje eller pant. Et datterselskab må ikke mod vederlag erhverve anparter eller aktier i moderselskabet til eje eller pant«.[17]

ASL § 48, stk.6 lader aktieselskabslovens regler om egne aktier finde tilsvarende anvendelse på et datteraktie- eller anpartsselskabs erhvervelse af moderselskabets aktier. Bestemmelsen lyder:

> *»Bestemmelserne i stk. 1-5 finder tilsvarende anvendelse på et datterselskabs erhvervelse til eje eller pant af aktier i moderselskabet mod vederlag«.*

Spørgsmålet bliver herefter, hvorledes reglerne om egne aktier og anparter skal anvendes i koncernforhold efter gældende ret. Der kan i så henseende forekomme fire situationer:

1) Et datter-aktieselskab erhverver aktier i selskabets moder-aktieselskab. En sådan erhvervelse regnes med til moderselskabets beholdning af egne aktier, jvf. ASL § 48, stk.6.

2) Et datter-aktieselskab erhverver anparter i selskabets moder-anpartsselskab. En sådan erhvervelse ville have været omfattet af anpartsselskabslovens regler i henhold til ApSL 1973 § 30, stk.1, 2.pkt, men denne situation er nu **ikke** længere omfattet af ordlyden i ApSL § 51, stk.1. Erhvervelsen er **heller**

---

17 Såfremt der var tale om et datter-anpartsselskabs erhvervelse af aktier i dette selskabs moder-aktieselskab, må ApSL 1973 § 30, stk.1 antages at have fundet anvendelse som lex specialis, således at adgangen for et datterselskab til at erhverve op til 10% af aktierne i selskabets moderselskab mod vederlag, jvf. ASL § 48, stk.6, ikke var mulig, uanset et datter-anpartsselskab som udgangspunkt betragtes som et datterselskab efter aktieselskabsloven, jvf. ASL § 2, stk.2.

ikke omfattet af reglerne i aktieselskabsloven, da aktieselskabslovens koncernregler kun finder anvendelse, såfremt et aktieselskab er moderselskab, jvf. ASL § 2, stk.1.

3) Et datter-anpartsselskab erhverver aktier i selskabets moder-aktieselskab. En sådan erhvervelse ville tidligere have været omfattet af anpartsselskabslovens mere restriktive regler, jvf. ApSL 1973, § 30, stk.1, 2.pkt, men må nu behandles efter aktieselskabslovens regler, således at datteranpartsselskabets aktiepost medregnes til moderselskabets beholdning af egne aktier, jvf. ASL § 48, stk.6.

4) Et datter-anpartsselskab erhverver anparter i selskabets moder-anpartsselskab. En sådan erhvervelse er udtrykkeligt omfattet af forbudet i ApSL § 51, stk.1.

Tilbage står altså, at den ændrede formulering af ApSL § 51, stk.1 skaber et problem i forhold til situation 2), hvor et datter-aktieselskab erhverver anparter i selskabets moder-anpartsselskab. Der kan næppe bestå tvivl om, at den nævnte situation udgør den samme fare for at moderanpartsselskabets kapital udhules, som hvis der havde været tale om erhvervelse af et anpartsselskabs egne anparter direkte fra anpartshaverne. Forbudet i ApSL § 51, stk.1 må således antages at finde analog anvendelse i denne situation.

På et moderaktieselskabs generalforsamling kan der ikke stemmes på aktier, der besiddes af datterselskaber, jvf. ASL § 67, stk.3. Et anpartsselskab kan i visse situationer undtagelsesvis erhverve egne anparter, jvf. ovenfor afsnit 4.4.2 og 4.4.3. I denne situation må bestemmelsen i ASL § 67, stk.3 utvivlsomt finde analog anvendelse, således at der ikke kan udøves stemmeret på egne anparter, som et anpartsselskab undtagelsesvis besidder på tidspunktet for afholdelse af en generalforsamling.

9.3.3 Underretnings- og informationspligter i koncernforhold

For aktieselskabers vedkommende pålægger ASL §§ 55 og 55a ledelserne i koncernforbundne selskaber en række indbyrdes underretnings- og informationspligter. De tilsvarende bestemmelser i ApSL 1973 (§§ 37 og 37a) er nu udgået af ApSL 1996.

ASL § 55 pålægger bestyrelsen i et moderselskab pligt til at underrette bestyrelsen i et datterselskab, så snart et koncernforhold er etableret, og pålægger desuden datterselskabets bestyrelse at give modervirksomhedens ledelse de oplysninger, der er nødvendige til udarbejdelse af et koncernregnskab. Bestemmelsen har sin oprindelse i det svenske 1941-lovforslag. Baggrunden var, at

man ville sikre koncernledelsen adgang til de oplysninger, der er nødvendige for at udarbejde et koncernregnskab, også i tilfælde, hvor datterselskabets ledelse kunne komme i konflikt med reglerne om tavshedspligt ved at videregive sådanne oplysninger.[18] Underretningspligten skal endvidere sikre, at koncernens ledelser har mulighed for at udøve de pligter, der udspringer af koncernforholdet.[19]

ASL § 55a slår fast, at moderselskabets ledelse har pligt til at informere datterselskabers bestyrelser om forhold af betydning for koncernen som helhed, samt om beslutninger af betydning for det enkelte datterselskab forinden endelig beslutning træffes af moderselskabet. Denne bestemmelse skal sikre, at datterselskabets ledelse har mulighed for at øve indflydelse på påtænkte beslutninger fra moderselskabets side. Der må træffes en konkret beslutning, om en oplysning er af en sådan karakter, at den er underlagt informationspligten.[20] Reglen i ASL § 55 om underretningspligt er bødesanktioneret, jvf. ASL § 161, medens overtrædelse af informationspligten i § 55a ikke er sanktioneret.[21]

Et moderselskab er som alle andre aktionærer berettiget til at træffe beslutninger af vidtrækkende konsekvenser for selskabets datterselskaber. Trufne beslutningers materielle lovlighed skal bedømmes særskilt fra spørgsmålet om, hvorvidt moderselskabet er underlagt en pligt til at informere datterselskabets ledelse. Det gælder i datterselskaber, hvor der er minoritetsdeltagere, navnlig beslutningernes overensstemmelse med generalklausulerne i ApSL § 27 (ASL § 63) og ApSL § 35 (ASL § 80).[22] Bestemmelsen i ASL § 55a foreskriver ikke direkte en pligt til at foretage en høring af datterselskabets ledelse. Det foreskrives blot, at der skal ske underretning af ledelsen inden endelig beslutning træffes. Det har imidlertid netop været formålet med bestemmelsen, at sikre datterselskabets ledelse ret til at påvirke koncernledelsens beslutninger, og det vil da også være naturligt for et moderselskab at give datterselskabets ledelse, der må formodes at være bedst orienteret om datterselskabets egne forhold, lej-

---

18 Jvf. SOU 1941:9, s. 682 f om udkastets § 210.

19 Jvf. Betænkning nr. 540, 1969 s. 104 f og Rosenberg og Thomsen, A/S'loven med kommentarer (5.udg.1994), s. 269.

20 Jvf. Rosenberg og Thomsen, A/S'loven med kommentarer (5.udg.1994), s. 269, der som eksempler på forhold, der er af en sådan interesse, at de er omfattet af informationspligten nævner koncernens mulige ophør, udvidelser eller indskrænkninger i koncernens aktiviteter, samt optagelse eller ophør af virksomheder inden for bestemte brancher. Se tillige Jens Drejer, R&R 1980, s. 426.

21 Se kritisk, Werlauff, Koncernretten (1996), s. 45.

22 Se om disse bestemmelsers betydning i koncernforhold hos Gomard; Aktieselskaber & anpartsselskaber (3. udg. 1996 s. 75)

lighed til at udtale sig forinden endelig beslutning træffes af koncernledelsen.[23]

Ledelsen i et selskab kan ikke udøve sit hverv på forsvarlig måde, hvis den ikke har adgang til fyldestgørende oplysninger om alle selskabets forhold. Oplysninger om soliditetsgraden for andre selskaber i koncernen kan således have stor betydning for et koncernselskab, der har store mellemværender med andre koncernselskaber.

I en koncern vil beslutninger af vidtrækkende konsekvenser for de enkelte datterselskaber ofte være blevet truffet af moderselskabets ledelse.[24] Dette er der intet unaturligt eller odiøst ved, men en følge af dette faktum bliver, at moderselskabets ledelse har pligt til på eget initiativ at informere det enkelte datterselskabs ledelse om væsentlige beslutninger af betydning for såvel koncernen som helhed, som for det pågældende selskab, og det vil ikke være muligt at nægte datterselskabets ledelse adgang til sådanne oplysninger.[25] Dette må gælde uændret, uanset bestemmelsen i ApSL 1973 § 37a nu er ophævet.

En vis koordinering af oplysninger på koncernniveau er foreskrevet i ÅRL § 61h, som bestemmer, at revisor i et moderselskab har adgang til relevante informationer om koncernen som helhed, og at ledelsen i datterselskaber har pligt til at give moderselskabets revisor de nødvendige oplysninger til gennemførelsen af en forsvarlig revision. Udførelsen af denne pligt ville blive vanskeliggjort, hvis koncernledelsen kunne nægte et datterselskabs ledelse adgang til væsentlige oplysninger af betydning for det pågældende selskab.

Pligten til udarbejdelse af koncernregnskab medfører, at der fortsat består en pligt for et moderanpartsselskabs ledelse til at underrette et datterselskabs ledelse, såfremt et koncernforhold er etableret.[26] For et aktieselskab, der er datterselskab af et anpartsselskab, vil en sådan underretning tillige være en forudsætning for, at ledelsen kan efterkomme en række pligter, således eksempelvis ASL § 53 vedrørende ledelsens pligt til at oplyse om aktie- eller anpartsbesiddelser i selskaber inden for samme koncern.

Den indbyrdes oplysningspligt mellem de enkelte ledelser i en koncern påhviler såvel moderselskabets som datterselskabernes ledelser. Et datterselskabs

---

23 Jvf. Rosenberg og Thomsen, A/S'loven med kommentarer (5.udg.1994), s. 269, men mere vidtgående Werlauff, Selskabsret (3.udg.1997) s. 682, der antager en egentlig retlig pligt til høring.

24 Hertil eksempelvis Krüger Andersen, Aktie- og anpartsselskabsret, (5.udg.1997) s. 386f og John G. Sørensen, R&R 1995 Nr.4, s. 9 og s. 11. Se tillige Frode Slipsager, Styring af udenlandske selskaber (1989) s. 20 ff.

25 Jvf. ApSL 1973 § 37a, 2. pkt.

26 Bemærkningerne til ASL § 55 henviser da også til en nu ophævet bestemmelse om koncernregnskab, jvf. Betænkning nr. 540, 1969 s. 27.

ledelse er som hidtil forpligtet til at give ledelsen i selskabets moderanpartsselskab de oplysninger, der er nødvendige for, at moderselskabet kan udarbejde et koncernregnskab i henhold til årsregnskabsloven. Dette gælder også i tilfælde, hvor de pågældende oplysninger er underlagt tavshedspligt. En sådan oplysningspligt er blandt andet en forudsætning for, at moderanpartsselskabets årsberetning kan indeholde relevante oplysninger om koncernen som helhed, jvf. ÅRL § 56 stk.4.

Den praktiske betydning af reglerne om underretnings- og informationspligt i koncernforhold må ikke overvurderes. Det er sædvanligt, at der sker en central styring af de enkelte koncernselskaber. I praksis vil informationspligten mellem de enkelte ledelser i en koncern ofte blive tilgodeset gennem et personsammenfald mellem moderselskabets direktion og datterselskabernes bestyrelser.[27]

Sammenfattende kan det konkluderes, at såvel underretnings- som informationspligten i koncernforhold, som disse pligter er beskrevet i ASL §§ 55 og 55a, gælder uændret i koncerner, hvor et anpartsselskab er moderselskab, på trods af, at de hidtidige regler herom er udgået af ApSL 1996.[28]

Bestyrelsesmedlemmer og direktører i et anpartsselskab er underlagt tavshedspligt for så vidt angår fortrolige oplysninger, som de har fået kundskab om under udøvelse af deres hverv, jvf. ApSL § 79, stk.1, 2.pkt. Denne tavshedspligt opretholdes imidlertid ikke i forhold til andre koncernselskabers ledelser. Reglen i ASL § 55 er udtryk for en generel gensidig konsultationspligt i koncernforhold. Det er således ikke ubeføjet, at der udveksles fortrolige oplysninger i såvel opadgående som nedadgående retning mellem koncernselskabers ledelser, og dette gælder selvsagt, hvor et anpartsselskab indgår i en koncern. Er en fortrolig oplysning videregivet til et andet koncernselskabs ledelse, vil ubeføjet videregivelse herfra til udenforstående selvsagt udgøre en overtrædelse af tavshedspligten.

---

27 Således for svensk ret allerede SOU 1941:9, s. 682, og tillige Kedner/Roos, Aktiebolagslagen Del II (5. uppl. 1995) s. 246 f. Se også Thorsen i Aakvaag, m. fl., Noen sentrale emner innen norsk konsernrett (1994), s. 38.

28 I norsk ret findes den bestemmelse, der svarer ASL § 55, 2. pkt, vedrørende pligten for datterselskabets ledelse til at give moderselskabet de oplysninger, der er nødvendige for at udarbejde koncernregnskabet, i selskabslovenes § 6-16, stk.1. Denne bestemmelse finder anvendelse i koncernforhold, uanset moderselskabet er et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap, jvf. selskabslovenes § 1-4, stk.1. De bestemmelser, der svarer til ASL §§ 55, 1.pkt, og ASL § 55a, gælder imidlertid ikke i koncernforhold, hvor datterselskabet er et allmennaksjeselskap medens datterselskabet er aksjeselskap, (og vice versa).

9.3.4 Spørgsmålsretten i koncernforhold

Det er ovenfor (afsnit 5.2.4) antaget, at der fortsat gælder en præceptiv regel om, at anpartshaverne på generalforsamlingen kan stille spørgsmål vedrørende selskabet til ledelsen, der på sin side har pligt til at svare. Dette gælder på trods af, at den hidtidige regel om spørgsmålsretten nu er udgået af ApSL 1996, jvf. ApSL 1973 § 57, og sammenlign den fortsat gældende ASL § 76.

ASL § 76 bestemmer, at aktionærerne ikke blot kan stille spørgsmål, der vedrører deres eget selskab. »*Oplysningspligten gælder også selskabets forhold til andre selskaber i samme koncern*«, jvf. ASL § 76, stk.1 in fine. Spørgsmålsretten er af central betydning for minoritetsbeskyttelsen, og der er ovenfor afsnit 5.2.4 antaget, at der fortsat gælder en ufravigelig regel om, at anpartshaverne har ret til at stille spørgsmål til ledelsen. Denne ret må i overensstemmelse med hidtil gældende ret utvivlsomt omfatte ikke blot selskabets egne forhold, men tillige selskabets forhold til andre koncernselskaber, uanset om der er tale om aktie-eller anpartsselskaber.[29]

9.3.5 Udbytteudbetaling i koncernforhold

For et aktie- og anpartsselskabs forpligtelser hæfter kun selskabets formue. For at sikre selskabernes kreditorer, kan vederlagsfri overførsel af økonomiske midler fra et selskab til selskabsdeltagerne kun ske i form af udbytte, kapitalnedsættelse til udlodning, eller ved likvidation. Udbytteudbetalingen skal være forsvarlig i forhold til selskabets økonomiske stilling, jvf. ASL § 110, stk.2, og ApSL 1973 § 80, stk.2. For moderselskaber skal forsvarligheden vurderes i forhold til koncernens samlede økonomiske stilling. Dette betyder bl.a., at udbytteudbetaling i et moderselskab ikke udelukkende må være baseret på interne fortjenester.[30] Bestemmelsen synes at have spillet en forholdsmæssig ringe rolle i praksis.

Denne koncernbestemmelse har sin baggrund i det svenske 1941-forslags § 80. Da moder- og datterselskaber udgør en økonomisk enhed, overvejede det svenske udvalg at indføre en regel om, at moderselskabets udbytte skulle udbetales på grund af koncernregnskabet.[31] Man fandt imidlertid, at en sådan regel ville være for vidtgående, og foreslog i stedet en regel, hvorefter forsvarlighe-

---

29 Således også Gomard, Aktieselskaber & anpartsselskaber (3. udg.1996) s. 277. I tysk ret indeholder bestemmelsen om spørgsmålsret for anpartshavere (GmbHG § 51a) ikke en udtrykkelig bestemmelse om, at forholdet til andre koncernselskaber er omfattet. En sådan bestemmelse blev udeladt, fordi lovgiver anså dette for en selvfølgelighed, jvf. Lutter/Hommelhoff, GmbHG (14. Aufl. 1995) s. 630.

30 Jvf. Rosenberg og Thomsen, A/S'loven med kommentarer (5.udg.1994), s. 348.

31 En sådan regel er nu optaget i det finske regeringsforslag, jvf. Prop. 89/1996, § 12:2.

den af moderselselskabets udbytteudbetaling skulle vurderes under hensyn til koncernens samlede økonomiske stilling.[32]

Et udtrykkeligt krav om, at udbytteudbetalinger skal være forsvarlige, er nu udgået af ApSL 1996 § 45, men da dansk rets almindelige erstatningsregler fortsat gælder for ledelsen i et anpartsselskab, kan der ikke heri antages at ligge en ændring af gældende ret. Begrænsningen i et moderselskabs adgang til udbytteudbetaling er imidlertid heller ikke videreført i ApSL 1996.

De enkelte koncernselskabers ledelser vil være ansvarlige for deres respektive selskabers udbytteudbetalinger. Beslutter således et datterselskab at udbetale udbytte, der er uforholdsmæssigt stort i forhold til selskabets reelle indtjening, vil kreditorer, der måtte lide et tab herved, kunne rette et krav imod ledelsen i det pågældende selskab. En eventuel minoritet vil kunne anfægte beslutningen om udbytteudbetaling efter ApSL § 35. De enkelte koncernselskaber er selvstændige retssubjekter. Det klare udgangspunkt er derfor, at moderselskabets ledelse ikke kan gøres ansvarlig for beslutninger truffet af eventuelle datterselskabers ledelser. Anvendelsen af den såkaldte enhedsteori, hvorefter en retlig regulering betragter koncernforbundne selskaber som en økonomisk enhed, må forudsætte en særlig hjemmel.

Det er klart, at personerne i moderselskabets ledelse kan blive personligt ansvarlige for udbytteudbetaling i et datterselskab, hvis de er de reelle beslutningstagere, eller hvis de har haft sæde i begge selskabers ledelser. Bortset fra sådanne situationer, kan der næppe blive tale om et ansvar for moderselskabets ledelse, og forsvarligheden af en udbytteudbetaling må vurderes i forhold til det pågældende selskabs egne forhold. De enkelte koncernselskabers kreditorer vil være beskyttet af de almindelige kreditorbeskyttelsesregler, herunder i yderste konsekvens konkurslovens regler om omstødelse. Eventuelle minoriteter er beskyttet af de almindelige grundsætninger om minoritetsbeskyttelse.[33] De interesser, der søges beskyttet gennem kravet om, at udbytteudbetaling skal være forsvarlig, nyder tilstrækkelig beskyttelse uden den særlige koncernregel. Dette taler imod at antage, at en regel herom fortsat skulle være gældende på koncernniveau. Udbytteudbetalingen fra et moderanpartsselskab er således som udgangspunkt alene begrænset af hensynet til selskabets egen økonomi. Såfremt et lån fra datter- til moderselskab forrentes for lavt, eller måske slet ik-

---

32 Jvf. SOU 1941:9, s. 297 f. Se tillige Kedner/Roos/Skog, Aktiebolagslagen Del II (5.uppl. 1996) s. 100, der henviser til, at moderselskabets magtstilling inden for koncernen medfører særlige farer for misbrug, hvorfor særlige beskyttelsesregler er nødvendige.

33 Koncernbestemmelsen udgik af den hidtidige norske aktieselskabslov, men det antages, at et tilsvarende resultat opnås gennem anvendelse af det almindelige krav om udbytteudbetalingens forsvarlighed, se hertil om retstillingen efter den hidtidige norske aksjelov hos Marthinussen og Aarbakke, Aksjeloven (2.utg.1996) s. 458.

ke forrentes, vil dette efter omstændighederne tillige kunne udgøre en utilbørlig tilsidesættelse af minoritetsinteresser i datterselskabet, jvf. nedenfor afsnit 9.4. Datterselskabets kreditorer er i øvrigt beskyttet af konkurslovens regler. Da moder- og datterselskaber i konkursretlig forstand betragtes som nærstående, jvf. konkurslovens § 2, nr.3, vil lån, der er ydet kort før et datterselskabs konkurs, kunne omstødes efter reglerne herom i konkursloven.

9.4 Den materielle koncernret

9.4.1 Hvad omfatter den materielle koncernret?

Den læser, der søger svar på koncernrettens væsentlige problemer i de danske selskabslove, går forgæves. I hvilket omfang er en modervirksomhed berettiget til at udøve fælles ledelse i koncerner? I hvilket omfang kan modervirksomheden tilsidesætte enkelte dattervirksomheders interesser til fordel for koncernens samlede interesser? I hvilket omfang ifalder modervirksomheden hæftelse eller erstatningsansvar, såfremt koncernledelse faktisk udøves? De retsregler, som regulerer modervirksomheders ledelseskompetence og ledelsesansvar, samt beskyttelsen af minoritets- og kreditorinteresser, der har tilknytning til de enkelte koncernvirksomheder, kan under et betegnes som den materielle koncernret.[34]

9.4.2 Modervirksomhedens ledelsesret og ledelsesansvar

Ligesom der er fuld frihed til at organisere sin virksomhed som en koncern, er der fuld frihed til at vælge den grad af styring, som modervirksomheden udøver. Koncerner kan være centralt styrede, eller de kan være decentralt styrede, således at der gives ledelsen i de enkelte datterselskaber endog meget stort spillerum. I ethvert selskab, moder- som datterselskab, skal der være en sådan ledelse, som kræves efter selskabslovene. I aktieselskaber skal der således være en bestyrelse og en direktion, medens anpartsselskaber, hvor betingelserne for medarbejderrepræsentation ikke er opfyldt, kan nøjes med en direktion. Der skal afholdes mindst en årlig generalforsamling, som dog kan gennemføres som en »papirgeneralforsamling« ved en fælles fuldmægtig. Der skal udarbejdes og revideres et selvstændigt årsregnskab for hvert selskab i koncernen.

Et moderselskab er aktionær på lige fod med eventuelle andre aktionærer i datterselskabet. Udgangspunktet efter de danske selskabslove er, at aktionærer udøver deres indflydelse over selskabet på dettes generalforsamling, jvf. ASL § 65, stk.1. I anpartsselskaber kan anpartshaverne, hvor alle er enige, træffe beslutninger uden afholdelse af en generalforsamling, jvf. ApSL § 28, stk.1 samt ovenfor afsnit 5.1. Denne mulighed for at træffe beslutninger på uformel vis,

---

34 Se hertil Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret, (1996), s. 30f.

gør, navnlig hvor der er tale om helejede datterselskaber, at anpartsselskabet er ideelt som koncernvirksomhed.

Datterselskabets egen ledelse er eneansvarlig for at udøve sine funktioner, som de er beskrevet i selskabslovene. Et moderselskab kan naturligvis sammensætte datterselskabets bestyrelse og direktion efter forgodtbefindende, men et direkte indgreb i den daglige drift af datterselskabets virksomhed uden om det formelle beslutningshierarki er ikke tilladt. Ofte etableres en særlig »koncerndirektion«, som varetager den centrale styring af koncernens enkelte virksomheder. Denne konstruktion er ikke reguleret i selskabslovene. Koncerndirektionen består typisk af moderselskabets direktion. Datterselskabers bestyrelser besættes sædvanligvis med direktører fra moderselskabet. På denne måde sikres, at der i praksis kan gennemføres en tæt koordination mellem de enkelte selskaber i koncernen. Der er intetsomhelst ulovligt eller odiøst ved sådanne konstruktioner, men det må erkendes, at der kan opstå en reel fare for, at datterselskabets generalforsamling og bestyrelse de facto kommer til at fungere som et gummistempel, hvor beslutninger, der allerede et trufne på et højere niveau, ukritisk bekræftes.

Efter gældende dansk koncernret er den eneste materielle begrænsning, der gælder for en modervirksomheds udøvelse af koncernledelse, de almindelige selskabsretlige grundsætninger om minoritetsbeskyttelse. Selskabslovenes regler om minoritetsbeskyttelse forudsætter en utilbørlig tilsidesættelse af minoritetens interesser. I et vist omfang kan et datterselskabs interesser tilsidesættes, selv hvor der er minoritetsaktionærer eller anpartshavere i selskabet. Retligt kan dette forklares med, at tilhørsforholdet til koncernen medfører en række fordele for datterselskabet, som eksempelvis adgang til billig finansiering og know how.

Enhver person, der er aktionær eller varetager et hverv som bestyrelsesmedlem eller direktør har et selvstændigt ansvar for udøvelsen af dette hverv, jvf. ovenfor kapitel 6. Dette gælder selvsagt også for aktionærer, bestyrelsesmedlemmer og direktører i koncernselskaber. For aktionærers vedkommende er ansvaret begrænset til situationer, hvor der er tilføjet et tab ved forsætlige eller groft uagtsomme handlinger eller undladelser, jvf. ASL § 142. Deltager en aktionær aktivt i selskabets ledelse, bedømmes hans ansvar efter den almindelige culparegel, som den kommer til udtryk i lovens § 140. Tilsvarende gælder for et moderanpartsselskab, uanset om datterselskabet er et aktie- eller anpartsselskab. Dette resultat fremgår bl.a. af Højesterets afgørelse i den meget omtalte Satairsag.[35] Et moderselskab må som udgangspunkt antages at deltage aktivt i

35 Jvf. UfR 1997.364H, samt nærmere Gomard, UfR 1998B, s. 17.

ledelsen af sine datterselskaber, hvorfor ansvar efter aktieselskabslovens § 142 kun sjældent vil kunne komme i betragtning.

9.4.3 Modervirksomhedens hæftelse for datterselskabers gæld

Økonomisk beskrives koncerner ofte som en enhed. Juridisk er situationen imidlertid stik modsat: Hvert datterselskab er en selvstændig juridisk enhed. Dette grundlæggende princip gælder i alle retlige relationer. Modregning i en fordring på et koncernselskab med gæld til et andet koncernselskab er således ikke mulig, da den grundlæggende betingelse om gensidighed ikke er opfyldt i dette tilfælde, jvf. herved UfR 1983.267 SH. Det kan imidlertid forekomme, at princippet om hvert selskab som en afsondret enhed konkret må tilsidesættes, således at der helt eller delvist ses bort fra de enkelte datterselskabers eksistens, jvf., ovenfor kapitel 1.2.4. Bortset fra sådanne helt ekstraordinære situationer, hæfter et moderselskab lige så lidt som andre aktionærer eller anpartshavere, for sine datterselskabers gæld. Selskabslovene indeholder en række kreditorbeskyttelsesregler, som gælder for alle selskaber, herunder de, der indgår i koncernforhold. Disse regler skal sikre, at der indbetales et vist minimumsbeløb af kapital til selskabet, og at aktionærerne kun vederlagsfrit kan overføre likviditet til sig selv, såfremt en række betingelser er opfyldt.

På trods af udgangspunktet om, at et moderselskab ikke er ansvarlig for datterselskabers gæld, kan det forekomme, at det bliver nødvendigt at yde støtte på frivillig basis. Det er eksempelvis sædvanligt, at modervirksomheden yder lån eller kautionerer for svagt funderede datterselskaber. Bortset fra egentlige sikkerhedsstillelser kan der blive tale om at yde støtte til datterselskaber på et mindre formelt grundlag. Ofte afgiver en modervirksomhed såkaldte »støtteerklæringer« eller »hensigtserklæringer« over for datterselskabers medkontrahenter. Der findes ingen særlige lovregler om disse erklæringer, og der stilles således ingen særlige krav til hverken form eller indhold. Essensen af disse erklæringer er ofte, at moderselskabet angiver, at det vil overvåge datterselskabets drift, og at man vil tilstræbe, at alle datterselskabets kreditorer bliver fyldestgjort. Retligt bedømmes disse erklæringer ud fra en konkret fortolkning af erklæringens indhold. Retsvirkningerne kan således variere. Det kan forekomme, at der findes at være afgivet et egentligt kautionsløfte, men det kan også forekomme, at erklæringen blot bliver betragtet som en uforbindende information.

9.4.4 Minoritetsbeskyttelse i koncernforhold

I et selskab, begrænses koncernledelsens muligheder for at tilsidesætte datterselskabets interesser af de almindelige regler om minoritetsbeskyttelse i de såkaldte generalklausuler, jvf. ApSL §§ 35 og 27 (ASL §§ 80 og 63). Det er

åbenbart, at moderselskabets faktiske muligheder for at udøve koncernledelse er væsentligt større i helejede datterselskaber. Såfremt der er en nok så lille minoritet, må dennes interesser tilgodeses i et vist omfang, og i yderste konsekvens sætter ApSL § 35 grænser for moderselskabets ret til udøvelse af koncernledelse.[36]

36 Se nærmere om minoritetsbeskyttelse i koncernforhold hos Søren Friis Hansen, Europæisk koncernret (1996), s. 315f, Gomard, UfR 1998B, s. 179f, og Samarbejde og ansvar i selskaber og koncerner (1997), s. 82 ff, samt Werlauff, Koncernretten (1996), s. 69ff.

Forkortelser

A.M.B.A – andelsselskab med begrænset ansvar
A/S – aktieselskab
AK – aktie/anpartskapital
AktG – Aktiengesetz
ApS – anpartsselskab
ApSL – anpartsselskabslov
ASL – aktieselskabslov
BGHZ – Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
EF – europæiske fællesskab
EK – egenkapital
EU – europæiske union
EØF/EØFG – europæisk økonomisk firmagruppe
GMBGH – Gesellschaften mit beschränkter Haftung Gesetz
HGB – Handelsgesetzbush
I/S – interessentskab
K/S – kommanditselskab
L & R – Lov og Rett
NJA – Nyt Juridiskt Arkiv
Nrt – Norsk Retstidende
UfR – ugeskrift for retsvæsen
ÅRL – årsregnskabsloven

Domsregister

1920.10 *112*
1966.90 H *159*
1967.41 H *107*
1987.59 Ø *75*
1996.19 Ø *160*
1998.16 Ø *102*
1956.990 SH *136*
1961.525 H *156*
1973.417 H *78*
1973.687 H *54, 55*
1976.909 H *73*
1977.274 H *139*
1978.760 Ø *78*
1980.552 H *126*
1980.806 V *101*
1983.267 SH *184*
1983.478 Ø *73*
1983.609 V *114*
1988.409 V *160*
1988.842 H *73*
1992.314 Ø *159*
1992.640 V *158*
1992.640 V *156*
1992.640 V *101*
1994.243 H *73*
1995.156 H *73*
1996.301 V *74*
1997.179 H *127, 140*
1997.283 H *139*
1997.364 H *83*
1997.400 H *102*
1997.444 H *97*
1997.697 H *136*
1998.314 V *55*
1977.1048 Ø *54*
1996.1208 H *143*
1997.1475 H *67*
1997.1642 H *102*

Stikordsregister

adækvans *136*
afgrænsning – andre selskabsformer *21*
afvikling – uformel *156*
anmeldelse *53 f*
anparter *130 f*
  nye *85*
  egne *93*
  egne, i koncernforhold *174*
  sikringsakt *131*
  omsættelighed *131*
anpartshavere
  rettigheder *105 f*
  eneanpartshavere *132*
  beslutningskompetance *105*
  fortegningsret *86*
  fortegnelse *131*
  overenskomster *132*
  beskyttelse af interesser *88*
  møderet *113 f*
  taleret *113 f*
  spørgsmålsret *116*
  stemmeret *120 f*
  erstatningsansvar *140*
anpartshaverlån *96*
anpartsselskaber
  hæftelse *21*
  generalforsamling *106 f*
  europæisk *31*
  fuldmagt *70*
  interessentlignende *36, 88*
  fremmed ret *38*
  ledelse *57 f*
  formål *17 f*
  omdannelse *147*
  fusion *145 f*
  koncernregler *172 f*
  kapitalforhøjelse *83 f*
  kapitalkrav *18 f*
  kapitalnedsættelse *90 f*
  kapitaltab *97 f*
  stiftelse *45 f*
  oprindelse *24*
  opløsning *129*
  stemmeret *49*
  vedtægter *47*
  tegning *50 f*
  tegningsret *70*
anpartsselskabslov
  af 1996 *33 f*
  ændring i forhold til 1973 lov *16*
ansvarsgennembrud *100*
ansvarsgrundlag *137*
apportindskud *150*

bestyrelse *58 f*
  frivillig/pligtmæssig *58*
  kompetance *60*
  valg/afskedigelse af medlemmer *61*
  medlemmer *67*
  virke *62*
  tavshedspligt *179*
  erstatningsansvar *135 f*
»business judgement rule« *138*

causualitet *136*
culpa *137*

datterselskab *167*
  etablering af selvstændigt *165*
  etablering i Tyskland *43*
  ledelse – koncernforhold *183*
  hæftelse *184*
decharge *141 f*
direktion *65*
direktører *67*
  inhabilitet *69*
  tavshedspligt *69, 179*
  disposition *70*
  erstatningsansvar *135 f*

emission – rettet *89*
eneanpartshaverer *132*

EU-selskabsret *29 f*
erstatningsansvar *135 f*
  lovgrundlag *135*
  bortfald/nedsættelse *139 f*
erhvervelse af egne anparter *94 f*
europæiske økonomiske firmagruppe *30*
EØFG *30*

flertal
  simpelt *122*
  kvalificeret *123 f*
fortegningsret *86*
  fravigelse af *90*
forholdsmæssig nytegning *87*
fuldmagt – tegningsret *20*
fusion *145 f*

generalforsamling *106 f*
  anfægtelse af beslutninger *130*
  ordinær/ekstraordinær *107 f*
  uegentlig *108*
  protokol *109*
  egentlig *110*
  indkaldelse *111*
  dagsorden *111*
  møderet *113 f*
  taleret *113 f*
  stemmeret *120*
gældskonvertering *85, 99*

holdingselskab *167*
hæftelse *21 f*
  personlig *157*

identifikation *100 f*
indløsning, frivilling/tvangsmæssig *127 f*
inhabilitet *119 f*
interessentlignende ApS *36*
international privatret *41 f*
  koncernretlige aspekter *41*

kapital *18 f*
  minimum *18*
  forhøjelse *83 f*
  nedsættelse *90 f*
  tab *97*
kapitaltab, reetablering *98 f*
konkurs *161*
koncernret *163 f*
  generelt *163*
  materielt *182*
  anvendelse *164*
  retsvirkninger *166*
  ledelse *178*
  objektive kriterier *168 f*
  stemmerettigheder *169*
  årsregnskabsloven *171*
  underretningspligt *176*
  informationspligt *176*
  spørgsmålsret *180*
  udbyttebetaling *180*
koncerndefinition *166 f*
konsolideringplan *99*
kreditorbeskyttelse *81 f*
kvalificeret flertal *123*

likvidation *98, 153 f*
  frivillig *153*
  kreditorer, indkaldelse af *155 f*
  solvensbetingelse *155*
  uformel afvikling *156*
  tvangsmæssig *158 f*
likvidatorer, valg af *154*

medarbejderrepræsentation *66*
minoritetsbeskyttelse *88, 125 f*
  formel *125*
  materiel *126*
  koncernforhold *184 f*
moderselskab *167, 169*
  ledelseseret, koncernforhold *182*
  ledelsesansvar, koncernforhold *183*
  hæftelse *184*

navn *48*
nedsættelsesbeløb *91*

omdannelse *147*
  fra aktie- til anpartsselskab *151*
ophør *153 f*

opløsning af selskabet, krav om *129*

parikurs *85*
personlig hæftelse *157*
praktisk majoritet *170*
proceshabilitet *141*
påregnelighed *136*

quorum *119*

rettigheder, anpartshavere *105 f*
revisor – erstatningsansvar *138*
risikospredning *165*

selvfinansiering *96*
selskabsform, valg af *22*
selskabsret – materiel *47*
skuffeselskaber *55*
simpelt flertal *122*
simultanstiftelse *45*
stiftelsesdokument *46*
selskabsbetegnelse, pligt til at benytte *48*
stiftelse – efterfølgende *52, 149*
spaltning *146*
solvens *155*

tavshedspligt *179*
tegningskurs *51*
tilbagebetaling – ulovligt udbetalte midler *82*
tinglysning *54*
tegningsret *70 f*
  fuldmagt *78 f*
  aftaler i selskabets navn *71 f*
  dokumentation *73*
  repræsentationsmagt *74*
  begrænsning *75*
  bindinger *76 f*
  prokura *78 f*
tegningsfuldmagt *70 f*
tvangslikvidation *158 f*

udbytte *95*
udbyttebetaling – i koncernforhold *180*
udløsning, frivillig/tvangsmæssig *127 f*

»vølund-afgørelsen« *88*
vedtægter *47*
  ændringer *122 f*

årsagssammenhæng *136*